

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

Μ Ν Η Μ Ε Σ
ΕΝΟΣ ΠΑΛΑΙΜΑΧΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ
(ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ 1924 – 2004)

ΣΕΡΡΕΣ 2004

Μ Ν Η Μ Ε Σ
ΕΝΟΣ ΠΑΛΑΙΜΑΧΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ
(ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ 1924 – 2004)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

Μ Ν Η Μ Ε Σ

ΕΝΟΣ ΠΑΛΑΙΜΑΧΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ
(ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ 1924 – 2004)

ΣΕΡΡΕΣ 2004

Η διεύθυνση του Συγγραφέα:

Γέωργιος Ν. Παπανίκος
Δικηγόρος Ε.Τ.
Γραφείο: Κ. Αλεξανδρίδη 3
Τηλ.: 23210 59304
Σέρρες, Τ.Κ. 622 25

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν άρχισα να γράφω το παρόν πόνημά μου, είχα αποφασίσει να μην ασχοληθώ με την δικηγορία αυτή καθ' αυτή, αλλά μόνο με την πορεία μου προς την δικηγορία, η οποία πέρασε μέσα από μια μεγάλη σειρά συγκλονιστικών γεγονότων, δοκιμασιών και κινδύνων, που σημάδεψαν τη ζωή μου. Η αναφορά λοιπόν στην πορεία αυτή, παράλληλα με την χρονική ροή των γεγονότων, πίστεψα ότι θα προσδώσει στο παρόν πόνημά μου το χαρακτήρα ενός χρονικού, παρά μιας ανούσιας αυτοβιογραφίας, που ήθελα να αποφύγω, και ότι θα αποτελέσει παράδειγμα, προς τους νέους κυρίως αναγνώστες, να μη αποθαρρύνονται σε οποιοδήποτε εμπόδιο συναντούν στην ζωή τους.

Το έργο μου δεν ήταν εύκολο. Από την πλημμυρίδα των αναμνήσεων μου θα έπρεπε να επιλέξω και να ταξινομήσω χρονικά όσα γεγονότα, κατά την κρίση μου, ήσαν πιο αντιπροσωπευτικά της εποχής εκείνης, που θα ενδιέφεραν τον αναγνώστη. Αυτή λοιπόν η ροή των γεγονότων αρχίζει από τη γέννησή μου (1924), την εποχή που ήταν ακόμα ζεστή η στάχτη του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου και της Μικρασιατικής καταστροφής, περνά από την εποχή του τρόμου των ληστών Φώτη Γιαγκούλα κ.λπ., από το μεγάλο οικονομικό ΚΡΑΧ του τέλους της δεκαετίας 1920, τη φτώχεια που επακολούθησε, εξ αιτίας της οποίας, στην τρυφερή ηλικία των 5 ετών, οδηγήθηκα στην ξενιτιά, με αποτέλεσμα, από τον καθαρό αέρα και τα κρύα νερά των Πιερίων, να βρεθώ στον φιλόξενο μεν, αλλά υγρό και νοσογόνο από την ελονοσία κάμπο των Σερρών με πρώτο σταθμό το Χρυσό (1929), στην συνέχεια το Δημητρίτσι (1930) και τελικά την Λυγαριά (1936). Ακόμη περνά από το κίνημα του Βενιζέλου (1935), την δικτατορία Μεταξά (1936), τον πόλεμο του 1940, την Γερμανική κατοχή, τον εμφύλιο και την μακρά στράτευσή μου. Και με την ροή αυτή των γεγονότων συμπορεύεται χρονικά η μαθητική, γυμνασιακή και πανεπιστημιακή μου σπουδή με κινδύνους, αγωνίες και στερήσεις στην ωραιότερη ηλικία της ζωής μου.

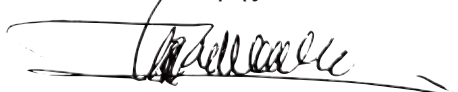
Προχωρώντας όμως στο γράψιμο, αναπηδούσαν από την μνήμη μου διάφορες εικόνες από δράσεις ή παρουσίες μου, που ζητούσαν λίγο χώρο στο κείμενο, αλλά αφήνονταν από τον γράφοντα στην άκρη, σε αναμονή, διότι ήσαν εκτός θέματος, αφού δεν αναφέρονταν στην πορεία μου προς την δικηγορία, αλλά κατά την διάρκειά της. Στο τέλος όμως συνειδητοποίησα ότι οι «κρατηθείσες» μνήμες ήσαν

πολλές και ενδιαφέρουσες και ότι θα έπρεπε να επιλέξω μερικές και να τις παρουσιάσω, κάνοντας τις αναγκαίες αλλαγές και προσθήκες.

Πήρα λοιπόν την απόφαση και αναθεώρησα το γραμμένο κείμενο συντομεύοντάς το στο μισό περίπου του αρχικού και ακολούθως άλλαξα τον τίτλο του πονήματος σε «ΜΝΗΜΕΣ ΕΝΟΣ ΠΑΛΑΙΜΑΧΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ» με πρώτο κεφάλαιο την «πορεία μου προς την δικηγορία» και δεύτερο κεφάλαιο μερικές «παρουσίες και δράσεις μου κατά την διάρκεια της δικηγορίας», στο οποίο αναφέρονται με την σειρά 1) ο σύντομος εναγκαλισμός μου από την πολιτική (1963), 2) ο μακροχρόνιος επί 27 έτη (1964-1991) εναγκαλισμός μου από την Εθνική Τράπεζα την οποία υπηρέτησα πιστά ως άμισθος νομικός σύμβουλος, 3) η συμβολή μου στην ίδρυση της Σερραϊκής Πολιτιστικής Εταιρίας (ΣΠΕ), του Πανσερραϊκού και του Συλλόγου Σκακιστών Σερρών, όλες δε αυτές οι «παρουσίες» μου αποτελούν αυθεντικά χρονικά, που για πρώτη φορά βλέπουν το φως της δημοσιότητας.

Σέρρες

Γενάρης 2004

Γεώργιος Ν. Παπανίκος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Η ΠΟΡΕΙΑ ΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑ

-Α- ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ

1. Η Γενέτειρά μου

Στην πανέμορφη από βλάστηση βουνοπλαγιά των Περίων λίγο πιο κάτω από την κορυφογραμμή σε υψόμετρο 1.412 μέτρων και προς την πλευρά της Κοζάνης, στην οποία ανήκει γεωγραφικά, είναι κτισμένη η γενέτειρά μου το ιστορικό Καταφύγιο, η νύμφη των Περίων. Η άγρια βουνήσια ομορφιά του τοπίου είναι τόσο μαγευτική, ώστε δίκαια οι λάτρεις του «ωραίου» αρχαίοι πρόγονοί μας το χαρακτήρισαν σαν τη χώρα των εννέα Περίδων Μουσών, θυγατέρων της Μνημοσύνης από τον εξωσυζυγικό της δεσμό με τον άτακτο Δία. Λίγο πιο πάνω από τις στέγες του χωριού υψώνεται περήφανο το Φλάμπουρο, η βουνοκορφή των Περίων δίπλα από τον θρυλικό Όλυμπο, την κατοικία των Ολύμπιων Θεών.

Το Καταφύγιο με τα 500 αρχοντικά, τα δύο Σχολεία, τις τέσσερις Εκκλησίες, το Ταπητουργείο, το Σταθμό Χωρ/κής, με πληθυσμό ατόφιο γηγενή, προσηλωμένο στις Ελληνοχριστιανικές παραδόσεις, υπήρξε ένα από τα μεγαλύτερα αρχοντοχώρια της Δυτικής Μακεδονίας. Οι άνδρες του δουλευταράδες, δεξιότεχνες, παλικάρια, σκληραγωγημένοι στη βουνήσια ζωή, υπήρξαν, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, οι καλύτεροι υλοτόμοι-πριονάδες της Ελλάδος, που για δεκαετίες «εκούρευαν» με τα τσεκούρια και τα πριόνια τους τα δάση της Ελλάδος και πολλών χωρών της Βαλκανικής, σε εποχές που δεν υπήρχαν μηχανικά μέσα και όλη η εργασία κοπής και πριονισμού των δέντρων εγίνετο με τα χέρια. Οι γυναίκες του στην ολότητά τους υπήρξαν χρυσοχέρες στην ύφανση, στο κέντημα και άριστες νοικο-

κυρές, μάνες των παιδιών τους και πατέρες μαζί, αφού οι άνδρες ξενητεύονταν για τις υλοτομίες και επέστρεφαν στο χωριό μόνο τον χειμώνα για να περάσουν τις γιορτές των Χριστουγέννων με τις οικογένειές τους. Αυτή η περίοδος ήταν η ευτυχέστερη για το χωριό, που τελείωνε με το ξεπροβόδισμα των ανδρών μόλις τελείωναν οι γιορτές και το επέτρεπε ο καιρός.

Το Καταφύγιο ευτύχησε να έχει δασκάλους εμπνευσμένους από τα Ελληνοχριστιανικά Ιδεώδη, εμπεποτισμένους από τις διδακτικές αρχές της Μεγάλης του Γένους Σχολής και λάτρεις της κλασικής ελληνικής αρχαιότητας. Έτσι εξηγείται ότι στα παιδιά τους οι Καταφυγιώτες έδωσαν, πλην των χριστιανικών, πληθώρα σπάνιων αρχαϊκών ονομάτων όπως για τους άνδρες: Πλούταρχος, Αριστομένης, Πείσανδρος, Λέανδρος, Ορέστης, Τηλέμαχος, Οδυσσεύς, Περικλής, Αρίσταρχος, Κλεομένης, Κίμων, Φιλοκτήτης κ.λπ. και για τις γυναίκες Αρσινόη, Αντιγόνη, Ισμήνη, Ερμιόνη, Θάλεια, Μελλομένη, Ασπασία, Αγλαΐα, Τερψιθέα, Κλειώ, Ερατώ, Περσεφόνη, Πηνελόπη, Ευτέρπη, Ουρανία κ.λπ.

Στη μνήμη των Καταφυγιωτών είναι χαραγμένα τα ονόματα των μεγάλων «Δασκάλων» που edίδαξαν στο Καταφύγιο όπως ο Καταφυγιώτης Παπαγεωργίου (Φτωήγας) και ο Θεολόγος Μαλούτας, ο οποίος edίδασκε στην Στ΄ τάξη του Δημοτικού τα Αρχαία Ελληνικά και παρέμεινε γνωστός για τον μνημειώδη λόγο που εξεφώνησε το 1912 κατά την απελευθέρωση του Καταφυγίου απευθυνόμενος προς τους άνδρες του ελευθερωτή Ελληνικού Στρατού. Από τους πιο νεότερους υπήρξε ο Δάσκαλος Ιωάννης Ζανδές με την διδασκαλία του οποίου σφυρηλατήθηκε η νεώτερη γενιά των Καταφυγιωτών, επιζώντες δε μαθητές του τον ετίμησαν ονομάζοντας μία αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου σε «ΑΙΘΟΥΣΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΑΝΔΕ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΥΓΝΩΜΟΝΟΥΝΤΕΣ».

Δυστυχώς όμως η μοίρα επιφύλαξε μια τραγική συμφορά στο πανέμορφο Καταφύγιο κατά την διάρκεια της γερμανικής κατοχής. Συγκεκριμένα την 20 Δεκεμβρίου 1943 επίλεκτα τμήματα ορεινών καταδρομών του γερμανικού στρατού ανεργρήθησαν στα Πέρια και το κατέκαυσαν, παρασύροντας στον θάνατο και 20 καταφυγιώτες υπερήλικες και ανάπηρους, οι οποίοι κάηκαν μέσα στα σπίτια τους!! Μόνο όρθιο κτίσμα έμεινε ο Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου, στην συνοικία «Νικολάδες» όπου και το πατρικό μου σπίτι. Ο Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου «θεία δύναμει» δεν ανεφλέγη παρά τις επίμονες προσπάθειες των εμπρηστών και τα εμπρηστικά μέσα που διέθεταν

(ειδική εμπρηστική σκόνη και εμπρηστικά όπλα), με τα οποία τα 500 πέτρινα αρχοντικά κάηκαν μέχρι θεμελίων. Προ του θαύματος αυτού δέιλιασαν και εγκατέλειψαν κάθε προσπάθεια με αποτέλεσμα ο Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου να στέκει όρθιος μέσα στους καπνούς και τα ερείπια ολοκλήρου του χωριού.

Το καλοκαίρι του 1957 με την ευκαιρία μιας επιστράτευσής μου για κάποια άσκηση του Β΄ Σώματος Στρατού βρέθηκα στην Κοζάνη για δύο μήνες και βρήκα την ευκαιρία να ανεβώ στο Καταφύγιο ένα κυριακάτικο πρωινό. Ακόμη δεν είχε γίνει ο δασικός δρόμος Βελβενδού Καταφυγίου και ανέβηκα στο χωριό με έναν φίλο μου από το Βελβενδό με τα πόδια από τα λεγόμενα «καγκέλια», δηλαδή μια ανηφόρα ελικοειδή που μοιάζει με την σκάλα γύρω από το ασανσέρ πολυκατοικίας. Ήταν η πρώτη μου επίσκεψη στο χωριό, διότι είχα φύγει μικρός το 1929 σε ηλικία 5 ετών και η αγωνία μου να γνωρίσω την γενέτειρά μου ήταν συγκλονιστική. Διατηρούσα βέβαια κάποιες αμυδρές μνήμες, ίσως ανάμικτες και με εικόνες από αφηγήσεις των γονιών μου. Είχα λουπόν την ζωνηρή επιθυμία να επιχειρήσω μόνος μου την προσπάθεια να βρω το πατρικό μου σπίτι μέσα στα συντρίμια. Αυτή την επιθυμία εκδήλωσα και στους λιγοστούς νεοάποικους Καταφυγιώτες, που με υπεδέχθησαν με εγκαρδιότητα. Πράγματι βαδίσαμε μπροστά εγώ και πίσω μου ακολουθούσαν οι παραπάνω Καταφυγιώτες και στάθηκα όρθιος μπροστά στα ερείπια του καμένου πατρικού μου σπιτιού, τα οποία και φωτογράφησα με απλή μηχανούλα¹ που είχα μαζί μου. Επιστρέφοντας στην αφετηρία μας περάσαμε και από την Εκκλησία του Αγίου Νικολάου και διαπίστωσα με τα μάτια μου τις τρύπες των φλογοβόλων στην ξυλόγλυπτη οροφή της και σε διάφορα άλλα σημεία. Συγκλονισμένος έβλεπα τα πειστήρια της «θεία δύναμει» διάσωσης της Εκκλησίας από τον εμπρησμό, ιστάμενος στο μέσο αυτής όπου προ 33 ετών είχε στηθεί η κολυβήθρα, στην οποία βαπτίσθηκα!!

Με την πυρπόληση του Καταφυγίου από τους Γερμανούς ο κόσμος σκόρπισε σε διάφορα σημεία, αλλά ο κύριος όγκος εγκαταστάθηκε στην Κατερίνη, όπου ίδρυσαν τον θαυμάσιο συνοικισμό των Καταφυγιωτών και ήδη έχουν αναπτύξει μία ζωντανή πολιτισμική παρουσία, που ανέδειξε τον συνοικισμό σε καμάρι της Κατερίνης. Η διασπορά των Καταφυγιωτών υπήρξε μεγάλη προς όλα τα σημεία της Ελλάδος και του Εξωτερικού, θα πρέπει όμως να τονίσουμε την μεγάλη και δραστήρια παροικία Καταφυγιωτών της Θεσσαλονίκης και τον «Σύνδεσμο Καταφυγιωτών Θεσσαλονίκης ΤΑ ΠΙΕΡΙΑ», υπό την σκέπη

του οποίου εθήτευσα ως φοιτητής και του οποίου την πλούσια πολιτιστική δράση έκτοτε παρακολουθώ.

Ένας όμως Καταφυγιώτης της διασποράς, που δεν ακολούθησε το πατροπαράδοτο και σκληρό επάγγελμα του υλοτόμου, υπήρξε και ο ήρωας του Νίκου Καζαντζάκη στο ομώνυμο έργο του «Αλέξης Ζορμπάς» με μόνη την παρατήρηση ότι ο συγγραφέας, ποιητική αδειά, τον ονόμασε «Αλέξη», ενώ το πραγματικό του όνομα ήταν «Γεώργιος» Ζορμπάς του Φωτίου, γεννηθείς στο Καταφύγιο το 1865 όπως αναφέρει ο θείος μου Λαογράφος Νικόλαος Σόρμας του Αστερίου στο πόνημά του «Γεώργιος Αλέξιος Ζορμπάς» από τα επίσημα στοιχεία του Μητρώου Αρρένων Κοινότητας Καταφυγίου, στα οποία φέρεται καταχωρημένος με α/α 5 και με το όνομα Γεώργιος Ζορμπάς του Φωτίου².

2. Η έλευσή μου στη ζωή

Την νύκτα προς το ξημέρωμα της 23.4.1924 γεννήθηκα στο Καταφύγιο στο πατρικό μου σπίτι και προσέθεσα με την παρουσία μου μία ακόμη μονάδα στο δυναμικό του πλανήτη μας. Για τους γονείς μου Νικόλαο Παπανίκο του Γεωργίου (1896-1970) και την μητέρα μου Μαρία Ιωάννου Σόρμα (1902-1975) ήμουν το πρώτο τους παιδί, όπως ήμουν και πρώτο εγγόνι για τους εκ πατρός πάππους μου Γεώργιον Παπανίκον του Νικολάου (1877-1953) και Ευφροσύνη Καρανίκα (1878-1953). Βαπτίσθηκα στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου, που προανέφερα, την τρίτη ημέρα από της γεννήσεώς μου δηλαδή την 27.4.1924 από τον Ιερέα Ιωάννη Γκουρμανόπουλο με ανάδοχο την Αλεξάνδρα Ιωάννη Δημάκη, μητέρα του κουμπάρου μου και συνταξιούχου ΑΤΕ Γεωργίου Δημάκη, όπως αποδεικνύεται από το σωζόμενο βαπτιστικό μου, του οποίου φωτοτυπία παρατίθεται³.

Όταν ρώτησα τους γονείς μου γιατί επέσπευσαν την βάπτισή μου, μου εξομολογήθηκαν ότι ανησύχησαν από το πολύ κλάμα μου και φοβήθηκαν μήπως με χάσουν. Ήσαν βλέπετε άπειροι ως γονείς. Εγώ βέβαια με ύφος σοβαρό αντέτεινα στην δικαιολογία αυτή και τους είπα χαριτολογώντας ότι εγώ έκλαιγα διαμαρτυρούμενος για την όλη άσχημη κατάσταση που επικρατούσε εκείνη την εποχή όπως το οξύ προσφυγικό πρόβλημα που ακολούθησε την μικρασιατική καταστροφή και ο τρόμος που επικρατούσε στο Καταφύγιο από την δράση των ληστών⁴, αφού προ ολίγων ημερών την 9.1.1924 ο ληστής Μακρής

της συμμορίας Φώτη Γιαγκούλα έσφαξε στο Καταφύγιο τον Ιατρό Οδυσσέα Νικολαΐδη, έναν εξαίρετο Επιστήμονα και Ουμανιστή καταφυγιώτη⁵. Μη μπορώντας δε να εκφράσω διαφορετικά τις αντιρήσεις μου για την κατάσταση που αντίκρυσα μόλις άνοιξα τα μάτια μου, έβαλα τα κλάματα. Εν πάσει περιπτώσει με την βάπτισή μου και με την Θεία Χάρη που μου δόθηκε απλόχερα σταμάτησα τις διαμαρτυρίες μου και μεταμορφώθηκα σε ήσυχο και φαγανό αγόρι, που απολάμβανε τα χάδια όλης της οικογένειας.

Ο πατέρας μου **Νικόλαος Παπανίκος** του Γεωργίου και της Ευφροσύνης γεννήθηκε στο Καταφύγιο το 1896. Υπήρξε γόνος παραδοσιακής οικογένειας υλοτόμων και, σαν πρωτότοκος που ήταν, ακολούθησε το σκληρό επάγγελμα του υλοτόμου, στο οποίο διεκρίθη για την επιδεξιότητα, εργατικότητα και τεχνογνωσία του ξύλου. Το 1916 στρατεύθηκε και πολέμησε στην πρώτη γραμμή κατά την Μικρασιατική εκστρατεία, φθάνοντας μέχρι το Σαγγάριο. Τραυματίστηκε όμως και διεκομίσθη σε Μονάδα της Θεσσαλονίκης, από όπου και απολύθηκε το 1922 για να επιστρέψει στο Καταφύγιο, όπου και παντρεύτηκε την μητέρα μου. Έφερε πάντοτε μαζί του το ωρολόγιο τσέπης ΩΜΕΓΑ με ασημένιο καπάκι, που είχε κερδίσει στο μέτωπο σε αγώνα ρίψης χειροβομβίδας. Έχοντας τα καλά εφόδια μάθησης από το Σχολείο του Καταφυγίου, αλλά και την μεγάλη πείρα του Στρατού, με καλή πέννα και με καλή επίδοση στους λογαριασμούς επιμέτρησης της ξυλείας, ακόμη γνώστης και της τεχνολογίας του ξύλου αισθάνθηκε τις δυνάμεις του ικανές για να ασχοληθεί με την ξυλεμπορία, ενθαρυνθείς δε από τον επιτυχημένο ξυλέμπορο στις Σέρρες κουμπάρο μας Ιωάννη Δημάκη, πατέρα του προαναφερομένου δικού μου κουμπάρου Γεωργίου Δημάκη, πήρε το δρόμο της ξενιτιάς το 1928 με πρώτο σταθμό το Χρυσό Σερρών, όπου ίδρυσε μία ξυλαποθήκη ως υπάλληλος του μεγαλοξυλεμπόρου Σερρών, Σιμαντώβ και με ποσοστά επί των πωλήσεων και το 1929 άνοιξε δικό του Ξυλεμπορικό κατάστημα στο Δημητρίτσι. Το 1935 με το κίνημα του Βενιζέλου στις Σέρρες γίνεται από τα Κυβερνητικά στρατεύματα η επίταξη της ξυλείας του για να κατασκευασθεί το προγεφύρωμα Στρυμόνος στην καταστραφείσα γέφυρα του ποταμού στην οδό Θεσσαλονίκης – Σερρών κοντά στο Στρυμονικό. Την εποχή εκείνη γινόταν η διανομή στο αγρόκτημα Λυγαριάς. Μετακομίζει στη Λυγαριά και με τα υπολείμματα της ξυλείας κτίζει το σπίτι και τις απαραίτητες εγκαταστάσεις σε οικόπεδο που του χορηγήθηκε, δηλώνει αγρότης και παίρνει γεωργικό κλήρο με αποτέλεσμα να εξελιχθεί σε ένα πρω-

τοπόρον καλλιεργητή λάτρη της καναδικής λεύκης και σε σύντομο διάστημα δεντροφύτευσε περιμετρικά όλα τα χωράφια μερικά δε τα μετέτρεψε σε συστηματικούς λευκώνες. Προϊόντα του βραβεύτηκαν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης όπως η σόγια σαν βιομηχανικό προϊόν ζωοτροφής, μία ρίζα βαμβακιάς με 450 κουκούτσια και μία ρίζα καλαμποκιού ύψους 3 μέτρων με 8 «κουμπάκες», ενώ τις λευκοκαλλιέργειές του επισκέπτονταν τακτικά οι Δασολόγοι του Φυτωρίου Στρυμόνα, ανώτερα στελέχη του Υπουργείου Γεωργίας, ακόμη και εκπαιδευτικές πανεπιστημιακές αποστολές. Σιγά – σιγά εξασφάλισε τους οικονομικούς πόρους και ξαναγύρισε στο μεγάλο του μεράκι την Ξυλεμπορία και την επεξεργασία του ξύλου. Έτσι από το 1950 ίδρυσε στην Λυγαριά μια μονάδα επεξεργασίας λεύκης και εμπορίας, την οποία με την βοήθεια των αδελφών μου Αλκιβιάδη και Ιπποκράτη, την εκσυγχρόνισε σε ένα τέλειο συγκρότημα, το οποίο συνεχίζουν οι προαναφερόμενοι αδελφοί μου.

Ήταν πολύ κοινωνικός και διατηρούσε άριστες σχέσεις με τους Δασολόγους και τους Γεωπόνους, των οποίων πάντοτε άκουγε τις συμβουλές και υποδείξεις, ανταποδίδοντας με την προς αυτούς παρουσίαση των αποτελεσμάτων διαφόρων πειραμάτων, που ο ίδιος έκαμνε.

Απεβίωσε στις Σέρρες την παραμονή Χριστουγέννων 1970, κηδεύθηκε στην Λυγαριά και ενταφιάσθηκε δίπλα στους γονείς του⁷.

Η μητέρα μου **Μαρία Σόρμα** του Ιωάννου και της Ευθαλίας γεννήθηκε στο Καταφύγιο το 1902 και ήταν η τρίτη κατά σειρά από τα οκτώ (8) αδέρφια, γόνος κι' αυτή μιας παραδοσιακής οικογένειας υλοτόμων. Ήταν πολύ όμορφη, πάντοτε επιμελημένη στην εμφάνισή της, χρυσοχέρα, νοικοκυρά, ολοκαύτωμα στην φροντίδα των πέντε παιδιών της, χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της ανεπανάληπτης γενιάς των μανάδων, συμπαραστάθηκε δε απλόχερα στα κοινωνικά ανοίγματα του πατρός μου, έχοντας πάντοτε το σπίτι ανοικτό και φιλόξενο.

Όμως τα φτωχά χρόνια και οι κίνδυνοι και οι αγωνίες του πολέμου και της κατοχής εκλόνισαν σημαντικά την υγεία της και σιγά – σιγά την κυρίευσε το βασανιστικό άσθμα, για το οποίο υποβλήθηκε σε μακρόχρονη θεραπεία από την Καρδιολόγο – Γεροντολόγο Λίλη Χαλίμου, χάρις στην φροντίδα της οποίας είχε βρει μία ελεγχόμενη ισορροπία. Όμως η μετοίκηση της ως άνω προσωπικής Ιατρού της στην Αθήνα απετέλεσε την αιτία να χάσει η μητέρα μας το ηθικό της και έπειτα από μία σοβαρή κρίση άσθματος απεβίωσε την 5.9.1975 και ενταφιάσθηκε στην Λυγαριά πλάι στον σύζυγό και πατέρα μας⁸.

3. Τα πρώτα μαθητικά βήματα

Όπως προανέφερα το 1929 εγκατασταθήκαμε οικογενειακώς στο Δημητρίτσι Νιγρίτας, όπου ο πατέρας μου ίδρυσε Ξυλεμπορική Επιχείρηση και το επόμενο έτος γράφηκα στα πρωτάκια του Δημοτικού Σχολείου Δημητρίτσιου, από το οποίο απεφοίτησα το 1936. Ήσαν πολύ φτωχά τα χρόνια εκείνα χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα, τηλέφωνο, ραδιόφωνο, συγκοινωνίες. Η επικοινωνία του χωριού με τις Σέρρες γινόταν με δύο φορτηγά αυτοκίνητα που οδηγούσαν οι ηρωικοί, για κείνες τις περιστάσεις, οδηγοί Θωμάς Χατζηνούνας και Στέργιος Σταματιάδης, που έβαζαν στην μισή καρότσα προς το βάθος τα εμπορεύματα και στην άλλη μισή καρότσα προς το έξω μέρος, τους επιβάτες, οι οποίοι καθόντουσαν πάνω σε σακιά ή τενεκέδες και κασόνια. Όσον για τις δύο θέσεις μπροστά, αυτές προορίζονταν για τον Παπά, τον Πρόεδρο ή το Δάσκαλο.

Παρά τούτα το Δημητρίτσι ήταν ένα όμορφο και προκομένο χωριό με τους κατοίκους του γηγενείς επί το πλείστον, δουλευταράδες άνδρες και γυναίκες, κτισμένο στα μισά του δρόμου από Νιγρίτα προς Καλόκαστρο. Ήταν πράγματι το μεγαλύτερο αρχοντοχώρι της επαρχίας Βισαλτίας με πλούσια συμμετοχή και δράση στον Μακεδονικό Αγώνα, που αγκάλιασε με αγάπη ικανό αριθμό προσφύγων που ξεριζώθηκαν από τις «χαμένες πατρίδες» της Μικράς Ασίας και βρήκαν καταφύγιο στην ευλογημένη και φιλόξενη γη του Δημητρίτσιου. Έτσι γηγενείς και πρόσφυγες που επέζησαν οι πρώτοι από τα βουλγαρικά κομιτάτα και οι δεύτεροι από της θηριωδίες των Τούρκων, με τις καρδιές γεμάτες από Ελλάδα και Ορθοδοξία, έσμιζαν σε μια αρμονική συμβίωση πρόκοψαν και ανέδειξαν έναν μεγάλο αριθμό Επιστημόνων και πετυχημένων επαγγελματιών.

Το Δημοτικό Σχολείο του Δημητρίτσιου ήταν κτισμένο στην άκρη του χωριού. Επιβλητικό κτίριο για την εποχή εκείνη με έναν μεγάλο περίβολο δεντροφυτευμένο ολόγυρα και με έναν τεράστιο κήπο που ήταν μοιρασμένος κατά τάξεις και μαθητές, όπου ο κάθε μαθητής μάθαινε την φυτολογία στην πράξη, φυτεύοντας και καλλιεργώντας πάσης φύσεως δέντρα ή φυτά. Μέσα στις αίθουσες του Σχολείου οι τοίχοι ήσαν γεμάτοι από τις προσωπογραφίες των Ηρώων της Ελληνικής Επανάστασης 1821, αλλά και του Μακεδονικού Αγώνα και στο Διευθυντήριο υπήρχε η φτωχή, αλλά φροντισμένη βιβλιοθήκη του Σχολείου, με τα απαραίτητα για τους δασκάλους βοηθήματα. Για την θέρμανση των αιθουσών το χειμώνα ο κάθε μαθητής ερχόταν φέρνο-

ντας υπό μάλης και ένα καυσόξυλο, που ερρίπτετο στην αποθήκη της τάξης. Όσο για τα γραφικά θα φανεί πολύ αστείο στους σημερινούς μαθητές αν πούμε ότι δεν υπήρχαν στυλογράφοι, ούτε τα σημερινά «μπικ», αλλά αγοράζαμε την μελάνη σε κρυσταλλική σκόνη, την διαλύαμε με ζεστό νερό και την βάζαμε στο καλαμάρι, θεωρήσαμε δε πολύ μεγάλη εφεύρεση τα στρόγγυλα μικρά πλαστικά καλαμάρια (μελανοδοχεία) που είχαν ένα κωνικό στόμιο εισόδου της μελάνης, αλλά η μελάνη δεν εχύνετο αν ανέστρεφες το καλαμάρι. Όσο για τις πένες τις αγοράζαμε μία-μία και τις εφαρμόζαμε στον κονδυλοφόρο, ήσαν δε δύο ειδών, οι «πεταλούδες» με την λεπτή γραφή και οι «χήνες» που έγραφαν χονδρά σαν την βυζαντινή γραφή. Από τους Δασκάλους με ευλάβεια ενθυμούμαι τους αείμνηστους Γεώργιον Χατζηευσταθίου και Φωτεινή Παπαδημητρίου⁹ φλογερούς πατριώτες, με πλούσια δράση στον Μακεδονικό Αγώνα. Ειδικά η Φωτεινή Παπαδημητρίου για την δράση της αυτή κατά των βουλγάρων κομιτατζήδων στην περιοχή Νέου Πετριτσίου, όπου υπηρετούσε ως νεαρή Δασκάλα, τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών. Δεν θα ξεχάσω με πόση υπερφάνεια με επέδειξε το τιμητικό δίπλωμα της Ακαδημίας Αθηνών, όταν την επισκέφθηκα στις Σέρρες στο σπίτι της ως δικηγόρος μόλις διορίσθηκα και λίγο χρόνο προ του θανάτου της. Επίσης δεν θα ξεχάσω τη συγκίνηση που ένιωσα όταν με επισκέφθηκε στο Γραφείο μου ο Δάσκαλός μου Γεώργιος Χατζηευσταθίου για να με συμβουλευθεί σχετικά με προσωπικό του θέμα, αλλά και τη χαρά που αντανακλούσε στο πρόσωπο του δασκάλου, που καμάρωνε τον μαθητή του.

Από το πρώτο έτος μέχρι την αποφοίτησή μου από Δημοτικό Σχολείο το 1936 ήμουν καλός μαθητής με καλύτερη επίδοση τα μαθηματικά χωρίς να υστερώ και στα άλλα μαθήματα. Όμως αυτό δεν με εμπόδιζε να είμαι παρών σε κάθε εξωσχολική «δράση» των συμμαθητών μου, από τους οποίους ενθυμούμαι τον Μίμη Καραγκούνη, Πασχάλη Αγγελόπουλο, Ιωάννη Παπασωτηρίου, Γεώργιο Μπόσκο, Απόστολο Παπακων/νου. Οι αταξίες μας, που κάναμε κατά την περίοδο των διακοπών, αν τις κάναμε σήμερα, σίγουρα θα απασχολούσαμε τα Δικαστήρια ανηλίκων. Αλίμονο στο μπιστόνι ή το αμπέλι που θα δεχόταν την «επίσκεψη» μας. Σκαρφαλώναμε ξυπόλυτοι στα θεόρατα караγάτσια (Πτελέες) σαν τον Ταρζάν για να χαράζομε όσο ψηλά γινόταν, το μονόγραμμά μας, αλλά και να πάρωμε από τα κλαδιά της κορυφής τις κρεμάμενες «πούφκες» όπως τις αποκαλούσαμε, που ήταν κάτι μύκητες σε σχήμα πράσινης πιπεριάς, διότι είχαν μέσα τους ένα ζουμάκι θεραπευτικό για τις εκδορές μας στα γόνατα και

τους αστράγαλους. Ακόμη αποτολμούσαμε να ανεβούμε στο εξαόροφο καμπαναριό από τις κάθετες και επικίνδυνες ξύλινες σκάλες που συνέδεαν τα πατώματα, κρατώντας υπό μάλης ένα καρπούζι, για να το πετάξουμε από ψηλά και να απολαύσουμε το θέαμα της έκρηξης του καρπουζιού στον αέρα, προτού πέσει στο έδαφος. Τέλος γυρίζαμε στα σπίτια και μαζεύαμε τα κουκούτσια από τα βερύκοκα, τα οποία τα παλούσαμε στον αγαπημένο μας παντοπώλη μπάρμπα Σαράντη Μπίσκα, που τα αγόραζε και με το αντίτιμο πέρναμε ότι μας ήταν αρεστό και επιθυμητό, καταλήγαμε δε στον αλευρόμυλο του Θωμά Ταξιάρχη όπου ζητούσαμε λίγο «γκούσπο», που ήταν το υπόλοιπο από την άλεση και σύνθλιψη του σουσαμιού, ζεστό αλλά άνυδρο, έτσι για να σπάσουμε την πείνα μας, καμαρώνοντας για την «αυτοδυναμία» συντήρησής μας. Γυρίζαμε δε το βράδυ στα σπίτια μας, αλλά οι μάνες μας δεν μας έβαζαν μέσα αν δεν προηγούνταν ένα γενναίο βρέξιμο και πλύσιμο.

Την περίοδο της φοίτησής μου στο Δημοτικό Σχολείο Δημητριτσίου σημάδεψε ένα συνταρακτικό γεγονός, το κίνημα του Βενιζέλου στις Σέρρες το 1935, που είχε σαν επακόλουθο και την διάλυση της επιχείρησης του πατέρα μου και την μετοίκησή μας στη Λυγαριά Νιγρίτας και ειδικότερα. Η πόλη και ο Νομός Σερρών μέχρι το Στρυμόνα είχαν ενταχθεί στο κίνημα του Βενιζέλου, με αρχηγό στις Σέρρες τον Μέγαρχο Καμμένο και πολιτικό υπεύθυνο τον Ιατρό Ιπποκράτη Μακρή, με επιφανή δε στελέχη τους Λοχαγό Μερκουρίου και Ταρχο Βολάνη.

Στις Σέρρες τότε υπηρετούσε ως Υπασπιστής του VI Συν/τος Πυρ/κού ο θεός μου Στέφανος Παπανίκος με το βαθμό του Υπολοχαγού και κατά σύμπτωση εκείνες τις μέρες που κηρύχθηκε το κίνημα βρισκόταν στις Σέρρες και φιλοξενουμένη στο θείο μου η αδελφή μας Φρόσω μικρούλα 3 ετών. Εν τω μεταξύ οι επαναστάτες συνέλαβαν τον θείο μου Στέφανο και άλλους 7 αξιωματικούς, που όλοι τους έγιναν αργότερα γνωστοί, δηλαδή τους Υπολ/γό Βέλλιο (αδελφό του Γιατρού Βέλλιο, μετέπειτα αρχηγό ΓΕΣ) τον Υπ/γό Παν. Δούρο, επιστήθιο φίλο του θείου μας, τον Υπ/γό Κριτσέλλη μετέπειτα Μέγαρχο Σερρών, τον Υπ/γό Σοφιάδη κ.λπ. όλους δε τους συνέλαβαν διότι δεν επαναστάτησαν. Τους φυλάκισαν και εξέδωκαν διαταγή εκτελέσεως. Όμως ο λοχίας του φρουραρχείου, που πήρε την διαταγή να την διαβιβάσει στις φυλακές, λιποτάκτησε και σώθηκαν οι αξιωματικοί από τον διατυφεκισμό θάνατο διότι εν τω μεταξύ κατέρρευσε το μέτωπο των επαναστατών στην γέφυρα του Στρυμόνος παρά το Στρυμονικό,

όπου σχηματίστηκε προγεφύρωμα των κυβερνητικών δυνάμεων και οι επαναστάτες επιβίβασαν τους αξιωματικούς σε ένα βαγόνι «προπομπό» δηλαδή μπροστά από την ατμομηχανή και τους οδήγησαν προς το Διδυμότειχο, από όπου και ελευθερώθηκαν λόγω καταστολής του κινήματος Βενιζέλου.

Τα κυβερνητικά Στρατεύματα και μάλιστα το 2^ο Ιππικό Σύνταγμα Λαρίσης κατέλαβε το Δημητρίτσι και με αυτό σαν ορμητήριο έκανε περιπολίες στην Γραμμή του Στρυμόνος, αναμένοντας να σπάσει το μέτωπο για να μπει στις Σέρρες. Ειδικά δε το σπίτι μας το επίταξαν και εγκαθίδρυσαν το στρατηγείο με επικεφαλής τον Έλαρχο Κόκκινο. Σημειώνουμε ότι ο Έλαρχος Κόκκινος γνώριζε τον θείο Στέφανο από την Σχολή, ακόμη αυτός ήλθε αντιμέτωπος στα υψώματα του Λαχανά με τον συμμαθητή του επαναστάτη Έλαρχο Βολάνη, τον οποίο τραυμάτισε και αργότερα υπήρξε συμπτωματικά Συντ/ρχης Διοικητής του αδελφού μου Γιαννούλη στην Μονάδα Τεθωρακισμένων στην Ήπειρο.

Όπως προανέφερα ο κυβερνητικός Στρατός την άνοιξη του 1935 έκαμε προγεφύρωμα στον Στρυμόνα στην γέφυρα του Στρυμονικού και μάλιστα με την Ξυλεία του πατέρα μου, την οποία επίταξε και άρχισε η προέλαση προς τις Σέρρες. Οι επαναστάτες είχαν τις πυροβολαρχίες τους στον Προβατά με αρχηγό τον Λοχαγό Μερκουρίου και ρίχναν ομοβροντίες στο δημόσιο δρόμο Θεσσαλονίκης – Σερρών πάνω από το Καλόκαστρο ακριβώς στην θέση «Σίγμα» για να ανακόψουν την προς τις Σέρρες προέλαση των Κυβερνητικών Δυνάμεων. Επίσης έριχναν ομοβροντίες και στον δημόσιο δρόμο Δημητρίτσιου – Αμπέλων στην στροφή που βρίσκεται το Εκκλησιάκι της Ευδοξίας για να ανακόψουν την επέλαση του Β' Ιππικού Συν/τος Λαρίσης προς το Στρυμονικό. Εμείς, παιδιά τότε, σκαρφαλώναμε στο Καμπαναριό της Εκκλησίας Δημητρίτσιου και παρακολουθούσαμε τα γεγονότα σαν να βλέπαμε κινηματογραφική ταινία.

Ενθυμούμαι ότι, λίγο προτού οι κυβερνητικές δυνάμεις διαβούν τον Στρυμόνα και παρελάσουν για τις Σέρρες, η πόλη των Σερρών βομβαρδίστηκε από αέρος, προφανώς για να καμφθεί το ηθικό των στασιαστών. Μία όμως βόμβα έπεσε στην οδό Διονυσίου Σολωμού παραπλεύρως του Δημαρχείου, όπου υπάρχει η γνωστή στοά, με αποτέλεσμα να υπάρξουν πολλά θύματα του αμάχου και ανύποπτου πληθυσμού. Εξ όσων ενθυμούμαι από την βόμβα αυτή θανατώθηκε ο αείμνηστος Ιωάννης Ευστρατιάδης, πατέρα του φίλου συναδέλφου Χρήστου Ευστρατιάδη, ενώ τραυματίστηκαν σοβαρά ο φίλος Σπύρος

Παπαϊωάννου Χρυσόχοος, ήδη κάτοικος Θεσσαλονίκης στο δεξί του πόδι και ο αείμνηστος Δικαστικός γραμματέας Ηλίας Αναστασιάδης στο δεξί του χέρι, το οποίο και ακροτηριάστηκε.

Τα κυβερνητικά Στρατεύματα μπήκαν στις Σέρρες, ομίλησε ο Στρατηγός Κονδύλης, οι κινηματίες συνελήφθησαν, πλην του Στρατηγού Καμμένου, που κατέφυγε στη Βουλγαρία, το κίνημα, κατεστάλη και οι 8 ηρωικοί Αξιωματικοί, μεταξύ των οποίων και ο θείος Στέφανος, απελευθερώθηκαν και επανήλθον στις Μονάδες τους, ενώ εμείς ευτυχίσαμε να περάσουμε αναίμακτα την καταιγίδα του εμφυλίου πολέμου (κινήματος) και να ξαναφέρουμε κοντά μας την μικρούλα τότε Φρόσω, που είχε αποκλεισθεί στις Σέρρες.

Η επίταξη της Ξυλείας του Καταστήματός μας στο Δημητρίτσι από τα κυβερνητικά στρατεύματα υπήρξε κλονιστική για την επιχείρηση του πατέρα μου η οποία κατέρρευσε. Έτσι την ίδια χρονιά ο πατέρας μου με ένα φιλικό όμιλο επτά Γεωπόνων συνέστησαν αφανή εταιρία, με εμφανές μέλος τον πατέρα μου και με σκοπό την ενοικίαση και εκμετάλλευση της αποκαλυφθείσης από τα νερά τέως Λίμνης Αχινού, έκτασης 2.000 στρεμμάτων, που θα τα έσπερναν με σιτάρι για μία χρονιά. Αγόρασαν σπαρτικές και θεριστικές μηχανές ζωήλατες, συρόμενες από άλογα, που αγόρασαν από την Σερβία και έκαμαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα μηχανική καλλιέργεια σποράς και θερισμού σίτου. Στο τέλος η επιχείρηση έφερε μηδενικά αποτελέσματα, διότι η εξαχθείσα ποσότητα σίτου και αχύρου μετά βίας εκάλυψε τα έξοδα και το μόνο που απέμεινε στον πατέρα μου ήταν η εμπειρία και η επένδυση των γνωριμιών του με όλα τα γεωπονικά στελέχη των Υπηρεσιών των Σερρών, τα οποία τον ενεθάρρυναν να ασχοληθεί με την γεωργία, διαβλέποντας στο πρόσωπό του έναν μελλοντικό συνεργάσιμο, προοδευτικό καλλιεργητή, με τον οποίο θα μπορούσαν να συνεργασθούν στις «πειραματικές» τους καλλιέργειες. Έτσι τον υπέδειξαν να μετοικήσει στο διπλανό χωριό την Λυγαριά και να υποβάλει αίτηση χορήγησης γεωργικού κλήρου στην επικείμενη για το 1936 οριστική διανομή, πράγμα που έγινε. Με τα εναπομείναντα ξύλα της διαλυθείσης επιχείρησης κτίστηκε το σπίτι στην Λυγαριά με τις απαραίτητες εγκαταστάσεις και έτσι βρεθήκαμε το 1936 στη Λυγαριά σαν αγροτική οικογένεια πολυμελής, αφού πλην εμού και του Γιαννούλη που γεννήθηκε το 1926, ήδη γεννήθηκαν κατά σειρά ο Άλκης το 1930, η Φρόσω το 1932 και ο Ιπποκράτης το 1936.

Για μένα το 1936 υπήρξε μεγάλος σταθμός στη ζωή μου, διότι το φθινόπωρο έπρεπε να δώσω εισαγωγικές εξετάσεις στο Γυμνάσιο

Σερρών. Αλλά η οικονομική μας κατάσταση ήταν πολύ άσχημη και δεν υπήρχε περίπτωση να αντιμετωπίσω τα έξοδα σπουδής μου. Ο πατέρας μου, παρ' ότι τολμηρός στη ζωή, γονάτισε από το βάρος μιας 7/μελούς οικογένειας και μάλιστα με την ανώμαλή της προσγείωση στην αγροτική ζωή, για την οποία δεν είχε εμπειρία. Η μητέρα μου και εγώ ο ίδιος επιμέναμε και τελικά βρέθηκε η λύση από την αδελφή της μητέρας μου την αείμνηστη Φωτεινή σύζ. Κων/νου Μπιτοπούλου, η οποία διέμενε στις Σέρρες (συνοικία Προφήτη Ηλία) και προσφέρθηκε να διαθέσει για μένα ένα ισόγειο δωματιάκι, σαν μικρή σοφίτα, κάτω από τη σκάλα του σπιτιού, που είχε χώρο μετά βίας για ένα κρεβάτι μονό, μία καρέκλα, ένα τραπεζάκι με την γκαζόλαμπα και ένα μικρό παραθυράκι, προς την αυλή. Όσο για το φαγητό ρυθμίστηκε με ένα γάλα το πρωί στου Δίγκα (Κων/πόλεως – Ρωμανού) όπου τώρα τα φροντιστήρια Κ. Τερμεντζόγλου και φαγητό στο λαϊκό μαγειρείο του μπάμπια Τάκη Ιωαννίδη, στην Παναγή Τσαλδάρη, όπου ο γυιός του Κώστας έχει τους Νεωτερισμούς. Επιλέχθηκε αυτό το μαγειρείο που είχε στη λίστα επί μονίμου βάσεως φασολάδα, πρασόριζο, σπανακόριζο και τουρλού, με τα οποία ο μηνιαίος λογαριασμός για το μεσημεριανό γεύμα δεν ξεπερνούσε τις 300 δραχμές. Σημειώνω ότι στο ποσό αυτό «εγκρίθηκε» ο προϋπολογισμός της δαπάνης διατροφής μου και τον ετήρησα κατά γράμμα, έχοντας βέβαια και το αναγκαίο συμπλήρωμα με το καλάθι της μητέρας. Για την Ιστορία αναφέρω ότι την ίδια εποχή οι συμμαθητές μου από τα Νταρνακοχώρια, με την πλούσια τότε σοδειά από τα καπνά, σιτίζοντο στο Εστιατόριο «ΒΟ-ΣΠΟΡΟΣ» με μηνιαία χρέωση 2.500 δραχμές. Όταν λοιπόν πάρθηκε η απόφαση της εγγραφής μου στο Γυμνάσιο Σερρών και ρυθμίστηκε το θέμα του ..προϋπολογισμού, γεμάτος χαρά ρίχθηκα στην μελέτη με ζήλο. Το πρωί έπαιρνα την γαλακτοφόρα αγελάδα μας τύπου «Ισκαρ» Ανατολικής Ρωμυλίας, που μας χορήγησε με δάνειο η ΑΤΕ και τον τουρβά με το παγούρι νερού και το ψωμοτύρι, αλλά και το βιβλίο της ημέρας, πήγαινα δε την αγελάδα για βοσκή. Ήταν πολύ φαγανή και δεν σήκωνε κεφάλι από το χορτάρι. Έτσι εγώ ρουφούσα το μάθημα και, όταν τελείωνα την ύλη, έκαμνα επαναλήψεις νοερά ή φωνητικά μέσα στην όμορφη φύση, όπου κανείς δεν μας άκουγε. Η προετοιμασία μου υπήρξε άριστη και πάντοτε με ευχαριστούσε να επισημαίνω μερικά κεφάλαια, που τα θεωρούσα ενδιαφέροντα, στα οποία έδινα μεγάλη προσοχή να τα αποστηθίσω. Έτσι στις εισαγωγικές εξετάσεις δεν δυσκολεύθηκα να εισαχθώ μεταξύ των πρώτων, με αποτέλεσμα να με επιβραβεύσει ο Γυμνασιάρχης με την πλήρη απαλλαγή των διδάκτρων του πρώτου έτους.

- Β -

Η ΓΥΜΝΑΣΙΑΚΗ ΖΩΗ

1. Στο Γυμνάσιο Σερρών

Το Γυμνάσιο Σερρών ήταν εξατάξιο και στεγαζόταν στο νεοκλασικό κτίριο όπου τώρα λειτουργεί το Α΄ Λύκειο Σερρών. Με τα επιβλητικά του προπύλαια και τον ωραίο προαύλιο χώρο, στον οποίο αντιλαλούσαν οι φωνές των μαθητών στα διαλείμματα, έδιδε ένα ωραίο τόνο ζωής στη γύρω περιοχή. Ήταν πλαισιωμένο από άριστους Καθηγητές, φλογερούς πατριώτες και παθιασμένους δασκάλους, που δικαιολογημένα καμάρωναν την εισαγωγή των αποφοίτων στις ανώτερες Σχολές κατά μεγάλο αριθμό συγκριτικά με άλλα Γυμνάσια. Και ήταν η επιτυχία αυτή μία πανηγυρική αναγνώριση της ποιοτικής διδασκαλίας εκ μέρους των Καθηγητών, αλλά και του υψηλού βαθμού νοημοσύνης των μαθητών.

Στην πρώτη τάξη του Γυμνασίου Σερρών βρέθηκα με μια καταπληκτική «φουρνιά» μαθητών, που όλοι σχεδόν προαχθήκαμε διαδοχικά μέχρι την πέμπτη τάξη το φθινόπωρο 1940, οπότε και έκλεισαν τα Σχολεία λόγω του πολέμου της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940. Μαζί λοιπόν με τα μαθήματα ασχολούμεθα καθημερινά με την γυμναστική και το ποδόσφαιρο, τούτο δε οφείλονταν στους δύο πραγματικούς γίγαντες Γυμναστές μας, τους αείμνηστους Μιχαλέα και Κουμούση, που με το έμπειρο μάτι τους διέκριναν στην τάξη μας «ταλέντα» με υποσχέσεις για εξέλιξη στον κλασικό αθλητισμό και το ποδόσφαιρο. Ιδιαίτερα διακριθήκαμε στο ποδόσφαιρο, διότι είχαμε πολλούς συμμαθητές ψηλούς και γεροδεμένους. Το αποτέλεσμα δεν άργησε να φανεί και από την δεύτερα τάξη αναδειχθήκαμε πρωταθλητές του Γυμνασίου, προς

μεγάλη χαρά των Γυμναστών μας. Εδώ αξίζει να αναφέρω την «θρυλική» πρωταθλήτρια ομάδα της Β΄ Γυμνασίου 1937-38 που αποτελείτο από τους εξής ποδοσφαιριστές: Τερματοφύλακας: Γεώργιος Κετσίογλου (ιατρός μαιευτήρας), δεξί μπακ: Δημήτριος Χατζηοαγοράκης, αριστερό μπακ: Θωμάς Πετράκογλου, δεξί χαφ: Αντώνιος Σίσκος (εκτιμητής καπνού), αριστερό χαφ: Γεώργιος Παπανίκος (δικηγόρος), σέντερ χαφ: Γεώργιος Δημάκης (συν/χος ΑΤΕ), δεξί εξτρέμ: Θεόδωρος Τσάμης (δ/ντής ΑΤΕ), μέσα δεξιά: Αργύριος Σπυρίδης (έμπορος), σέντερ φορ: Τάκης Νικολαΐδης (δικηγόρος), μέσα αριστερά: Δημήτριος Ψαράς και έξω αριστερά : Ιωάννης Πετράκογλου (έμπορος).

Όταν έδωσα τις εισαγωγικές εξετάσεις στο Γυμνάσιο, η επιθυμία μου ήταν να γίνω αεροπόρος διότι είχα γοητευθεί από την ανάγνωση ορισμένων βιβλίων, που με έδωκε ο προαναφερόμενος θεός μου υπολογαγός τότε Στέφανος Παπανίκος από την Βιβλιοθήκη του, που περιείχε κυρίως πολεμικά αναγνώσματα, όπως τα δύο βιβλία που αναφέρονταν στους ήρωες των αερομαχιών του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου γερμανούς αεροπόρους Ριχτχόφεν και Ιμπελμαν. Μπαίνοντας όμως στο Γυμνάσιο και διαβάζοντας την παγκόσμια Γεωγραφία στο δεύτερο έτος, άλλαξα γνώμη και εξέφρασα την επιθυμία ότι θα γίνω καθηγητής Γεωγραφίας, γοητευμένος από τον άγνωστο κόσμο που συναντούσα για πρώτη φορά.

Όμως η μεγάλη στροφή έγινε στην τρίτη τάξη, όταν άρχισε η διδασκαλία της Άλγεβρας από τον γίγαντα καθηγητή Φίλιππο Σπηλιώτη. Με κυριέυσε η Άλγεβρα, όπως αργότερα και η Γεωμετρία και η Τριγωνομετρία, γρήγορα δε ο παραπάνω καθηγητής μου διέκρινε το ταλέντο μου και με συνέστησε να μελετήσω και εξωσχολικά βιβλία και συγκεκριμένα α) τον «Άλγεβρικό Υπολογισμό» του Τόγκα (6 τεύχη), β) τον «Γεωμετρικό Λογισμό» των Τόγκα-Πούντζα (6 τεύχη) και γ) την «Τριγωνομετρία» Νικολάου, τα οποία μου έφερε ως δώρο ο πατέρας μου τα Χριστούγεννα του 1938, όταν ήμουν στην τρίτη τάξη, που ήταν γεμάτα από ασκήσεις, δοσμένες σε εισαγωγικές εξετάσεις Ανωτάτων Σχολών Ελλάδος και του εξωτερικού. Έπεσα με τα μούτρα στη μελέτη και σε λίγο χρόνο ολοκλήρωσα τη μελέτη τους, κάνοντας μάλιστα πάνω από 100 διορθώσεις λαθών διαφόρων ασκήσεων, με αποτέλεσμα να εξαντλήσω όλη την διδακτέα ύλη της Άλγεβρας από το τέταρτο έτος του Γυμνασίου. Ένιωσα να με συνεπαίρνει η γοητεία της θετικής μαθηματικής σκέψης στην ταχεία λύση των ασκήσεων με την βοήθεια της φωτογραφικής μνήμης των παραστάσεων και της ορθής αναγωγής των στα αντίστοιχα μαθηματικά αξιώματα της θεω-

ρίας. Ζούσα πλέον με το όνειρο του Πολυτεχνείου και ειδικότερα της Αρχιτεκτονικής, ένα όνειρο που έσβησε άδοξα, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Όπως ήταν φυσικό μεταξύ των συμμαθητών αθλητών και ποδοσφαιριστών ανεπτύχθη ένας ιδιαίτερος δεσμός αλληλοσυμπαράστασης στα μαθήματα. Ειδικά στα πρόχειρα διαγωνίσματα της Άλγεβρας τα «σκονάκια» βοήθειας ξεκινούσαν από τον γράφοντα προς τον κοντινότερο της ομάδος και από κείνον σ' όλους με αποτέλεσμα, μόλις ξεκινούσα να παραδώσω το γραπτό, να ακολουθούν ένας – ένας επιδεικτικά καμαρωτοί, όλοι της ομάδος και να παραδίδουν το γραπτό τους. Αυτή όμως η φιλία μεταξύ των μελών της ομάδος δεν τους εμπόδισε να μου κάνουν μια πλάκα και μάλιστα κατά τη διάρκεια της Άλγεβρας, την οποία δεν ξέχασα ποτέ και θα προσπαθήσω να τη διηγηθώ στη συνέχεια, κάνοντας αναγκαστικά μια μικρή εισαγωγή.

2. Μια μεγάλη μαθητική αταξία

Το επεισόδιο συνέβη στην τετάρτη τάξη, όταν μετετέθη ο καλός μαθηματικός Φίλιππος Σπηλιώτης, που τον προανέφερα, και είχε αναλάβει ένας νέος μαθηματικός, επτανήσιος, ευτραφής, ρομαντικός και γοητευμένος από τη νεαρά τότε απόφοιτη του Παρθεναγωγείου καλή της ώρα Βίλμα Κύρου, η οποία συνήθιζε να περνά μπροστά από τα παράθυρα της αίθουσας διδασκαλίας μας. Ο καθηγητής αυτός έγινε ο στόχος της ομάδος στο παρακάτω επεισόδιο, διότι, μόλις παρουσιάστηκε στην τάξη εξήτησε να γνωρίσει 3 – 4 μαθητές ονομαστικά, που ήταν πράγματι οι καλύτεροι μαθητές, αλλά στα φιλολογικά τους οποίους και εχαιρέτισε από της έδρας, δηλωτικό ότι θα πήρε συστάσεις από τους φιλολόγους της τάξης μας και όχι από τον προκάτοχό του, τον οποίον δεν είχε γνωρίσει καν. Από τις πρώτες ημέρες της διδασκαλίας του ένα πρωινό και ενώ στον πίνακα ο αείμνηστος συμμαθητής μας Ι.Ν. εκ των καλύτερων μαθητών, ασχολούνταν με την λύση μιας ταυτότητος του LANGRANCE, ο εν λόγω καθηγητής προσηλωμένος στο παράθυρο ανέμενε τη διέλευση του ινδάλματός του. Ο εξεταζόμενος μαθητής τελείωσε μεν την άσκηση αλλά συνεχώς την κοίταζε σαν να ήθελε να διορθώσει κάτι. Εγώ διαπίστωσα ότι έκαμε από απροσεξία ένα λάθος, και επειδή η παράσταση δεν μηδενιζόταν, προσέθεσε συνειδητά και έτερο λάθος, οπότε η παράσταση μηδενιζόταν, δηλαδή ελύετο αλλά πλασματικά. Όση ώρα ο συμμαθητής

μου έψαχνε να ανακαλύψει το λάθος εγώ του αναγνώριζα νοερά την εξυπνάδα της συγκάλυψης του λάθους και ήμουν περίεργος να δω τί θα πει ο καθηγητής. Όταν λοιπόν η σιλουέτα της πανέμορφης και κορυφαίας αργότερα Σερραίας ηθοποιού Βίλμας Κύρου χάθηκε στο βάθος του δρόμου, ο καθηγητής γυρίζει προς τον πίνακα και χωρίς να ελέγξει την παράσταση λέγει στον εξεταζόμενο μαθητή «Πολύ ωραία καθίστε». Την στιγμή εκείνη μονολογώ αυθόρμητα και χαμηλόφωνα «λάθος έχει», χωρίς καμία πρόθεση να διασαλεύσω την τάξη. Έλα όμως που την φράση μου αυτή την πήρε το αυτί του πιο κοντινού της ομάδος ο οποίος αναφώνησε «Λάθος έχει». Αναυδος ο εξεταζόμενος δεν προχωράει προς το θρανίο, αλλά κοντοστέκεται και κοιτάζει τον πίνακα, ενώ ο καθηγητής ενοχλημένος και με οργίλο ύφος φωνάζει «ποιος φωνάζει ότι έχει λάθος;» και προχωρεί προς το διάδρομο ανάμεσα στα θρανία. Και τότε επακολουθεί το πανδαιμόνιο πότε από εδώ και πότε από εκεί, από κάθε σημείο της αιθούσης αναφωνούσαν οι μαθητές «λάθος έχει», ενώ ο καθηγητής προσπαθούσε να ανακαλύψει κάποιον. Δεν το κατόρθωσε όμως και ξαναπήγε στην έδρα για να έχει όλη την τάξη μπροστά του. Φυσικά σταμάτησαν όλοι και ο καθηγητής απευθυνόμενος σ' όλη την τάξη λέγει «αν είναι άνδρας να σηκωθεί αυτός που είπε ότι ο εξεταζόμενος έχει λάθος». Επικράτησε μία σιγή στην τάξη, σαφές μήνυμα για μένα ότι είχα καθήκον να υποδείξω το λάθος. Σηκώνομαι λοιπόν όρθιος στο θρανίο και λέγω «εγώ κ. Καθηγητά». Ο καθηγητής όμως αντί να με καλέσει στην έδρα και να απολογηθώ, ενεργώντας στη συνέχεια κατά την κρίση του για ενδεχόμενη αποβολή μου από την αίθουσα ή αναφορά μου στο Γυμνασιάρχη, οργίλος κατευθύνεται στο θρανίο μου, με πιάνει με τα δύο χέρια από τα πέτα του σακακιού μου και με σείει μπρος πίσω φωνάζοντας «πώς τολμάς και λές ότι έχει λάθος;». Τότε αρχίζει η πραγματική καζούρα προς τον καθηγητή από τους συμμαθητές της ομάδος, οι οποίοι άρχισαν να φωνάζουν «Ψέμματα λέει κ. Καθηγητά, βγάλτε τον έξω κ.λ.π.». Άλλο που δεν ήθελε και ο καθηγητής που είχε χάσει κάθε έλεγχο, σε αντίθεση με μένα που ήμουν ψύχραιμος, διότι κατάλαβα αμέσως την πρόθεση της καζούρας των συμμαθητών μου. Με πιάνει λοιπόν από το σβέρκο και με σπρώχνει εκτός αιθούσης, αλλά μόλις φθάσαμε στον πίνακα, κάνω απότομα μία στροφή, έρχομαι με τον καθηγητή πρόσωπο με πρόσωπο και με ήρεμο τόνο του λέγω «κ. Καθηγητά, επιτρέψτε με να σας δείξω το λάθος και, αν δεν υπάρχει λάθος, κάνετε ότι νομίζετε». Κάλμαρε και δέχθηκε, ίσως, διότι βλέποντάς με, δεν διέκρινε καμμιά φυσιογνωμία ταραξία. «Ο-

ρίστε» μου λέγει, και δείχνει τον πίνακα. Όπως αντιλαμβάνεσθε δεν μου ήταν δύσκολο να επισημάνω τα δύο λάθη που προανέφερα και ακριβώς εκείνη την στιγμή κτύπησε το κουδούνι του διαλείμματος και με ένα νεύμα μας είπε να φύγουμε για το διάλειμμα. Φαίνεται όμως στο διάλειμμα θα πληροφορήθηκε από τους καθηγητές για το μαθηματικό «κλίμα» της τάξης μας και την επομένη μας έβαλε γραπτό πρόχειρο διαγώνισμα για να μας «γνωρίσει» καλύτερα. Περισσότερο να αφηγηθώ τα διαδραματιθέντα στο πρόχειρο διαγώνισμα, το οποίο ήταν αρκετά «τσουχτερό» σαν διαγώνισμα «γνωριμίας». Πάντως η επικοινωνιακή πολιτική της ομάδος πήγε πάλι καλά και παραδώσαμε τα γραπτά με τον συνήθη καμαρωτό τρόπο στο μισό χρόνο από τους υπόλοιπους.

Τα μέλη της ποδοσφαιρικής ομάδος της τάξης μας έγιναν ο στόχος των Ποδοσφαιρικών Σωματείων Σερρών Ηρακλής, Απόλλων και Ορφεύς, πολλοί δε από τους συμμαθητές μας υπέγραψαν και τα σχετικά δελτία μετά την αποφοίτηση. Τώρα νομίζω ότι επέστη η στιγμή να αποκαλύψω ότι υπήρξαμε εμείς τα μέλη της ποδοσφαιρικής ομάδος της τάξης μας πρωτοπόροι στο «επαγγελματικό» ποδόσφαιρο και μάλιστα σε γήπεδο με χόρτο και εξηγούμαι: Κατά την περίοδο 1938-40 στην συνοικία «Αραμπατζή Μαχαλά» όπου διέμενα και κοντά στον πλάτανο υπήρχαν δύο εξωσχολικοί νέοι με κάποια οικονομική επιφάνεια, οι οποίοι τις Κυριακές στρατολογούσαν μαθητές ποδοσφαιριστές, με αμοιβή 5 δραχ. για ένα παιχνίδι στο καταπράσινο λειβάδι, δυτικά των Σερρών στο βάθος της οδού Μεσολογγίου, όπου αργότερα γινόταν και η εμποροπανήγυρη. Το ματς διεξήγεται με αντίστοιχη Ομάδα από την συνοικία «Καμενίκια», την οποία συγκροτούσαν άλλοι χρηματοδότες. Εμείς εισπράτταμε τις 5 δραχμές και οι χρηματοδότες στοιχημάτιζαν για το παιχνίδι με την ελπίδα το κέρδος, αν νικούσε η ομάδα τους. Χωρίς εστίες και δίκτυα, ούτε διαγραμμίσεις, αφού τις εστίες σχημάτιζαν οι μικροί σωροί από τα ρούχα μας και με νοητές γραμμές των ορίων γινόταν ο αγώνας. Μάλιστα πολλές φορές συμφωνούσαν οι ομάδες για ένα δεύτερο στη συνέχεια αγώνα «ρεβάνς», οπότε προεισπράτταμε άλλες 5 δραχμές. Και το απόγευμα, πηγαίναμε στο γήπεδο με μαθητικό εισιτήριο 2 δραχ., στον κινηματογράφο με μαθητικό εισιτήριο 2 δραχ. και περίσσευε 1 δραχμή για πασατέμπο! Να μη κομπάζουν λοιπόν οι σύγχρονοι «επαγγελματίες» ποδοσφαιριστές, διότι εμείς προ 65 ετών είχαμε εφαρμόσει το «επαγγελματικό» ποδόσφαιρο!!!

Όμως τη γυμνασιακή ζωή στις Σέρρες άρχισε να σκιάζει η απειλή του πολέμου. Ήδη από το 1939 ο Μεταξάς, διαισθανόμενος τον από

βορρά (Αλβανία – Ιταλία) κίνδυνο, είχε κάμει την πρώτη εκπαιδευτική επιστράτευση στα Αλβανικά σύνορα. Θυμάμαι ότι είχε επιστρατευθεί ως έφεδρος αν/γός ο θείος μου Νικόλαος Σόρμας. Στην μονάδα του είχε και τον στρατιώτη Δανιήλ Δανιήλ, Καταφυγιώτη μεν, αλλά από την Δάφνη Νιγρίτας, γόνο της οικογένειας Δανιήλ, που φημίζονταν για την σκοπευτική τους δεινότητα. Είχε ο δυστυχής 5 ανήλικα παιδιά στη Δάφνη και τη γυναίκα του και αισθανόταν σαν λιοντάρι δεμένο με αλυσίδα. Μια μέρα λέγει στο θείο Νικόλα : «Α ρε Νικόλα σεις οι γραμματιζούμενοι κάντε το λογαριασμό, πόσοι Ιταλοί μας πέφτουν τον καθένα και δόμ (δώσμου) την εντολή να πάω κατ' αυτούς απόψε το βράδυ και να σ' φέρου στον τουρβά τα κεφάλια που μ' αναλογούν και αφήστε με να πάω να ταΐσω τα παιδιά μου».

Ο κίνδυνος του πολέμου ήταν πολύ ορατός και ένα τρανταχτό δείγμα του ήταν ο τορπιλισμός της ΕΛΛΗΣ το 15/Αύγουστο 1940 στην Τήνο, όταν το αντιτορπιλικό μας μετείχε στις εορταστικές εκδηλώσεις της Μεγαλόχαρης και δέχθηκε τον ύπουλο τορπιλισμό του από Ιταλικό υποβρύχιο.

3. Η κήρυξη του πολέμου

Το πρωί της 28 Οκτώβρη 1940 και ώρα 7.30 π.μ. μαθητής Ε' τάξης Εξαταξίου Γυμνασίου με τα βιβλία υπό μάλης όδευα για το Γυμνάσιο. Σταμάτησα στο γαλακτοπωλείο Δίγκα, που βρισκόταν ακριβώς απέναντι από την τωρινή κατοικία μου, όπου κτίσθηκε το πολυώροφο κτίριο των Φροντιστηρίων Κ. Τερμεντζόγλου, για να πιω το γάλα μου, όπως γινόταν κάθε πρωί. Μόλις κάθισα και την ώρα που έπινα το γάλα μου, την 7.45 π.μ. περίπου, άκουσα στο ραδιόφωνο του γαλακτοπωλείου τον Εθνικό Ύμνο και στη συνέχεια τον εκφωνητή να αναγγέλλει την κήρυξη του πολέμου από τη φασιστική Ιταλία εναντίον της Ελλάδος. Θυμάμαι την ανακοίνωση σαν να την ακούω τώρα: ``Προσοχή – προσοχή. Έλληνες και Ελληνίδες, από σήμερα το πρωί η Ελλάδα ευρίσκεται εις εμπόλεμον κατάστασιν με την Ιταλία. Ο Ιταλός πρέσβης στην Αθήνα τις πρωινές ώρες επισκέφτηκε τον Πρωθυπουργό και Κυβερνήτη της Ελλάδος Μεταξά και του επέδωσε το τελεσίγραφο, με το οποίο του ανακοίνωνε ότι οι ιταλικές ένοπλες δυνάμεις εισέβαλαν στο ελληνικό έδαφος``. Και στη συνέχεια ο ομιλητής καλούσε το έθνος σε αντίσταση κατά των επιδρομέων.

Η είδηση της κήρυξης του πολέμου μας πάγωσε όλους. Παράτησα

το γάλα και έτρεξα στο Γυμνάσιο, στην αυλή του οποίου μαζευόμαστε οι μαθητές και, κατά την συνήθεια, θα εξήρχοντο στα προπύλαια οι καθηγητές με τον Γυμνασιάρχη για την καθιερωμένη προσευχή και την είσοδό μας στις τάξεις. Όμως εκείνο το πρωινό ο Γυμνασιάρχης με τους καθηγητές δεν βγήκαν στα προπύλαια στην κανονισμένη ώρα και ενεφανίσθησαν κατά τις 11 π.μ. Θυμάμαι την νεκρική σιγή που προηγήθηκε από την ομιλία του Γυμνασιάρχη, που μας ανακοίνωνε την άνανδρη επίθεση των Ιταλών στην χώρα μας, την αναγκαστική διακοπή των μαθημάτων επ' αόριστον και μας ευχήθηκε καλή τύχη και με την νίκη.

Διαλυθήκαμε με ζητωκραυγές υπέρ της Πατρίδος, χωρίς να γνωρίζουμε τί θα επιφύλασσε η μοίρα στον καθένα μας και ξεχυθήκαμε στους δρόμους. Έκπληκτοι είδαμε μία ασυνήθιστη κινητικότητα από εφίππους αξιωματικούς και στρατιώτες και σε λίγη ώρα οι πρώτες ομάδες των εφέδρων που προχωρούσαν για τον Σταθμό, με προορισμό την παρουσίασή τους και την κατάταξή τους στο Στρατό στα διάφορα Κέντρα κατάταξης.

Ήταν απερίγραπτη η έκδηλη εθνική ομοψυχία του λαού, που ανταποκρίθηκε στην κλήτευση της Πατρίδος. Εις ότι αφορά τον άμαχο πληθυσμό κυριαρχούσε ένας οργασμός για τον εφοδιασμό του στρατού και κάθε οικογένεια έπλεκε κάλτσες, πουλόβερ, κασκόλ κλπ. για το δέμα του στρατιώτη. Η εργασία αυτή γινόταν με ένα πρωτοφανή ενθουσιασμό, που συνοδευόταν και από υπερηφάνεια για τις καθημερινές νίκες του στρατού μας. Οι καμπάνες των εκκλησιών ανάγγειλαν την πτώση της Κορυτσάς, στη συνέχεια του Τεπελένι, του Πόγραδετς, της Χειμάρας, των Αγίων Σαράντα κλπ. Οι "Σύμμαχοί" μας Άγγλοι και Γάλλοι δεν μας βοήθησαν σε πολεμικό υλικό, διότι μας ήθελαν καθηλωμένους στα αλβανικά βουνά, ώστε να απασχολούμε εκεί την αμυνόμενη Στρατιά του στρατηγού Γκρατσιάνι δύναμης 300.000 ανδρών. Αν τους πετάγαμε στη θάλασσα, πράγμα που μπορούσαμε να το κάνουμε, η στρατιά Γκρατσιάνι θα μεταφερόταν στην βόρειο Αφρική και θα στρεφόταν κατά των δυνάμεων των "Συμμάχων" με βεβαία την νίκη του Ρόμμελ και άγνωστες τις παραπέρα συνέπειες, διότι οι Γερμανοί θα έφθαναν στα πετρέλαια της Μ. Ανατολής και θα κέρδιζαν τον πόλεμο.

Θυμάμαι τότε ότι οργανώθηκε και η νεολαία, που ανέλαβε ενεργό ρόλο στην παθητική αεράμυνα. Στη Λυγαριά είχα διορισθεί διμοιρίτης και ο λόχος είχε έδρα στην Τριανταφυλλιά, με λοχαγό τον φίλο και συνάδελφο Παναγιώτη Χαραλαμπίδη.

Η καθήλωση των Ιταλών στα αλβανικά βουνά χάρις στον ηρωισμό των Ελλήνων, ανάγκασε τις δυνάμεις του “άξονα” να αλλάξουν στρατηγική. Έτσι ο Χίτλερ απεφάσισε να καταλάβει τα Βαλκάνια και την Ελλάδα, ώστε, έχοντας εξασφαλισμένα τα νότια, να εισβάλει στην Ρωσία.

Ονομαστικός πίνακας των συμμαθητών μου στο Γυμνάσιο Αρρέων κατά την κήρυξη του πολέμου 1940.

Όνοματεπώνυμο	Διεύθυνση
Ανεστόγλου Αθ.	Παπαφλέσσα 6, 62121 Σέρρες
Αποστολίδης Απ.	Τραπεζούντος 8, 62125 Σέρρες
Βόγας Ευθ.	Γαριβάλδη 24, 54642 Θεσ/νίκη
Γερούκης Θεοδ.	Γ. Βιζυηνού 4, 54636 Θεσ/νίκη
Δημάκης Γεώρ.	Ανζεχάουερ 26, 62100 Σέρρες
Δημητρακόπουλος Ιωάν.	Μαινεμένης 15, 57122 Αθήνα
Θεοδωρίδης Μεν.	Μεραρχίας 169, 62100 Σέρρες
Ιακώβου Γεώρ.	Μ. Αλεξάνδρου 26, 62122 Σέρρες
Κανάρης Μερκ.	
Καραγιαννόπουλος Χρ.	Μοιρ. Κοφίτσα 13, 54635 Θεσ/νίκη
Καρούσης Μηνάς	Εγνατίας 68, 54624 Θεσ/νίκη
Καφταντζής Νικ.	Αθήνα
Κιτσιόγλου Γεωργ.	Ι. Δραγούμη 6, 62122 Σέρρες
Λυμπερόπουλος Αντ.	
Λοξόπουλος Ανδρ.	Αρκαδιουπόλεως 19, 62125 Σέρρες
Μασχάρης Ιωάν.	Κερκύρας 2, 62123 Σέρρες
Μενεξές Γεώρ.	Αιγαίου 16, 54655 Θεσ/νίκη
Μελλίδης Αναστ.	Κύπρου 11, 14562 Αθήνα (Κηφισιά)
Μπάλλας Αντ.	Θ. Σοφούλη 62Α, 54655 Θεσ/νίκη
Μπάμπαλης Ηλ.	
Νάσκος Αθ.	Φλέμιγκ 98, 16233 Αθήνα (Βύρωνας)
Νικολαΐδης Παν.	Ρωμανού 2, 62125 Σέρρες
Ξυπόλητος Παν.	Ερμού 44, 54623 Θεσ/νίκη
Παπαηλίου Χαράλ.	Μητροπόλεως 90, 54622 Θεσ/νίκη
Παπανίκος Γεωρ.	Ρωμανού 2, 62125 Σέρρες
Πετράκογλου Ιωάν.	Ι. Σγουρού 9, 54633 Θεσ/νίκη
Παυλίδης Θεοδ.	Ιουστινιανού 7, 62122 Σέρρες

Παπίτσας Ιωάν.	Ασκληπιού 24, 62122 Σέρρες
Ραβάνης Χρ.	Ι. Δραγούμη 24, 62122 Σέρρες
Σπανός Δημ.	Ικτίνου 3, 54622 Θεσ/νίκη
Σπυρίδης Ανάργ.	Ρόδων 13, 14235 Αθήνα (Ν. Ιωνία)
Στοιλίδης Δημ.	Χάλκης Ι. 54640 Θεσ/νίκη
Σαράτσης Μιχ.	Αγ. Νικολάου 3, 65302 Καβάλα
Τζαμπαλάτης Ευστρ.	Χατζηπανταζή 18, 62122 Σέρρες
Τσιάμης Θεοδ.	Δημ-Καραολή 8, 55131 Θεσ/νίκη22449
Φωτίου Ζωίδης	Ατλαντίδος 3, 5201885132 Θεσ/νίκη
Χατζηαγοράκης Δημ.	25 Μαρτίου 103, 54249 Θεσ/νίκη
Χρηστίδης Νικ.	Ν. Φωκά 6, 62122 Σέρρες
Μυστακίδης Γεώρ.	Αμφιπόλεως 9, Σέρρες

4. Η γερμανική εισβολή στην Ελλάδα

Το πρωί της 6.4.1941 ξυπνήσαμε από τον βομβαρδισμό της αμυντικής γραμμής ‘‘Μεταξά’’, στα σύνορα με την Βουλγαρία, ακριβώς στην κορυφή του Μπέλλες, που φλεγόνταν κυριολεκτικά. Σε λίγη ώρα φάνηκαν τα πρώτα ‘‘Στούκας’’, αεροπλάνα καθέτου εφορμήσεως, που ίπταντο κατά μήκος του Στρυμόνα και βομβάρδιζαν τη γέφυρα της Βαμβακούσας, καθώς και τους στρατώνες Πεζικού στην πόλη Σερρών. Η αντίσταση στο οχυρό του Ρούπελ κράτησε 22 μέρες. Οι Γερμανοί μπήκαν από τα σύνορα με τη Σερβία και σε 3 μέρες παγώσαμε στο άκουσμα ότι κατέλαβαν την Θεσσαλονίκη. Εν τω μεταξύ τα ελληνικά αγήματα υποχωρούσαν προς τα Κερδύλια, για να επιβιβασθούν σε καράβια και να φύγουν για άλλη θέση άμυνας. Εμείς οι νεολαίοι περίεργοι τρέχαμε στην γέφυρα του ‘‘Κοπατσινού’’ και ζητούσαμε από τους οπισθοχωρούντες φαντάρους τίποτε πυρομαχικά και μας έδιναν ολόκληρα κιβώτια χειροβομβίδες ιταλικές, λάφυρα του πολέμου, με τις οποίες πηγαίναμε στο ρέμα παρακάτω από την γέφυρα και τις,....δοκιμάζαμε απολαμβάνοντας τον κρότο, που έκαναν.

Το επόμενο βράδυ στα υψώματα του Καλόκαστρου φωτεινή αλυσίδα κινουμένων οχημάτων προς Σέρρες συνοδευόμενη και από βοή των κινητήρων και των ερπυστριών μας κράτησε άγρυπνους και ανήσυχους για την επικείμενη κατοχή μας από τους Γερμανούς. Η φαντασία μας οργίαζε, αλλά κατά βάθος πιστεύαμε ότι δεν θα προβούν σε πράξεις βίας προς τον άμαχο πληθυσμό. Ήταν η μεγάλη φάλαγγα

οχημάτων και αρμάτων των Γερμανών, που τραβούσε για Σέρρες και παραπέρα.

Την επόμενη το μεσημέρι είχαμε την πρώτη επαφή με τους Γερμανούς. Ένα θωρακισμένο αλυσοφόρο όχημα με δύο (2) Γερμανούς άοπλους μπήκε στη Λυγαριά και σταμάτησε έξω από το σπίτι μας. Δειλά – δειλά πλησίασα και διαπίστωσα ότι ήθελαν εφόδια αυγά και κοτόπουλα. Μαζεύθηκε κόσμος και ορισμένοι προθυμοποιήθηκαν και τους έφεραν ένα καλάθι με αυγά και λίγα κοτόπουλα. Τα πήραν, ευχαρίστησαν και έβγαλαν να δώσουν την μπλε απόδειξη αγοράς, που εξέδιδαν χωρίς να έχει καμία αξία ή αντίκρισμα, αλλά αποτελούσε απλή απόδειξη επίταξης. Έτσι, πήραμε την πρώτη γεύση της γερμανικής κατοχής.

Επακολούθησαν οι διαταγές επίταξης τροφίμων και ζώων, οι διαταγές απαγορεύσεως κατοχής πολεμικού υλικού, ειδών καυσίμων κλπ με απειλή τον θάνατο και αρχίσαμε να νιώθουμε την πραγματική κατοχή με όλες τις στερήσεις σε φάρμακα και χρεϊώδη.

Όμως η αντίσταση της Ελλάδος συνέχιζε με αποκορύφωμα την μάχη της Κρήτης. Χάρης στην αντίσταση των Ελλήνων καθυστέρησε η επίθεση των Γερμανών στη Ρωσία, που έγινε την 21.6.1941 με αποτέλεσμα να τους προλάβει ο χειμώνας στη Ρωσία και να χάσουν τον πόλεμο.

5. Το άνοιγμα των Σχολείων

Μετά την πτώση και της Κρήτης η επιβολή των Γερμανών υπήρξε καθολική σ' όλη την Ελλάδα. Έτσι τον Ιούνιο 1941 επέτρεψαν την επαναλειτουργία των σχολείων. Όμως τον Μάιο 1941 οι Βούλγαροι με την προτροπή των Γερμανών, είχαν καταλάβει στρατιωτικά και πολιτικά την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη μέχρι τον ποταμό Στρυμόνα. Κατ' αυτό τον τρόπο αποκλειστήκαμε από τις Σέρρες. Στην Νιγρίτα εξ' άλλου προ του πολέμου λειτουργούσε μόνο ημιγυμνάσιο με 1^η και 2^η τάξη, το οποίο δεν επανασυστάθηκε. Έπρεπε λοιπόν να γραφώ σε Γυμνάσιο της Θεσ/νίκης αναγκαστικά για να αποφοιτήσω. Καθυστέρησα λίγο και τα καλά Γυμνάσια ένα – ένα είχαν πληρωθεί και δεν δεχόντουσαν άλλους μαθητές.

Ξεκίνησα, λοιπόν, με τον πατέρα μου και μια βαλίτσα ρούχα από τη Νιγρίτα για Θεσσαλονίκη την 21.6.1941 μέσω Σωχού. Όταν το αυτοκίνητο σταμάτησε στο Σωχό είχαν κυκλοφορήσει οι εφημερίδες

της ημέρας εκείνης. Θυμάμαι τον μεγάλο τίτλο στην πρώτη σελίδα "Σήμερα το πρωί 450 Μεραρχίες εισέβαλαν στη Ρωσία". Ο πόλεμος μπήκε στην τελευταία και πιο σκληρή φάση του. Με την ατμόσφαιρα του πολέμου ακόμη πιο βαρεια έφθασα στην Θεσσαλονίκη. Συνταξίδεα με τον Πασχάλη Καταρτζή και τον πατέρα του. Καταλήξαμε σε ένα δωμάτιο στο τέρμα της Αγίου Δημητρίου, προ του Νοσοκομείου και απέναντι από το 3^ο Γυμνάσιο, στο οποίο και γραφήκαμε εγώ στην Ε' τάξη και ο Πασχάλης στην Γ' τάξη, αν θυμάμαι καλά. Στο 3^ο Γυμνάσιο είχαν καταλήξει όλοι οι μαθητές, που αποβάλλονταν από τα άλλα Γυμνάσια. Έτσι γίνεται αντιληπτό το κλίμα που συναντήσαμε και το επίπεδο μόρφωσης και πειθαρχίας, στο οποίο έπρεπε να προσαρμοσθούμε. Ευτυχώς μείναμε πολύ λίγο καιρό διότι με ενέργειες των Αρχών της Νιγρίτας ιδρύθηκε στην Νιγρίτα παράρτημα του 5^{ου} Γυμνασίου Θεσσαλονίκης με μία μόνη τάξη την Ε', για να δεχθεί τους εγγραφομένους και έτσι κάναμε μεταγραφή στη Νιγρίτα.

Στο δωμάτιο που μέναμε στη Θεσσαλονίκη από τύχη γλιτώσαμε τον θάνατο εγώ και ο Πασχάλης Καταρτζής, από τα παρακάτω περιστατικά: Τυχαία διακόψαμε τη μελέτη κατά τις 10 το πρωί και βγήκαμε να πάρουμε κανένα κουλούρι. Εκείνη ακριβώς την ώρα, που εμείς είχαμε βγει από το σπίτι οι Γερμανοί έκαμαν έφοδο στο 3^ο Γυμνάσιο για να συλλάβουν τον Γυμνασιάρχη, που εφέρετο ότι ήταν Μασόνος. Κατά την επιχείρηση περικυκλώσεως του Γυμνασίου ερρίφθησαν πολλές ριπές πολυβόλων. Μία ριπή πολυβόλου τρύπησε τον τοίχο του δωματίου και γάζωσε το τραπέζι και την καρέκλα, που χρησιμοποιούσα για μελέτη, και οι σφαίρες στη συνέχεια γάζωσαν το κρεβάτι του Πασχάλη, που συνήθιζε να διαβάζει ξαπλωμένος. Αν αυτό γινόταν 5 λεπτά ενωρίτερα θα μας είχε σκοτώσει και τους δύο. Εν τω μεταξύ με τις ριπές που ακούσαμε σπεύσαμε να γυρίσουμε στο σπίτι για να σιγουρευτούμε από κάθε κίνδυνο. Αντικρίσαμε όμως την σπιτονοικοκυρά μας να μας υποδέχεται με λυγμούς "Παιδιά μου, καλά που δεν ήσασταν εδώ, τι θα έλεγα στους γονείς σας; "και μας έδειξε το κατεστραμμένο δωμάτιο.

6. Μεταγραφή στην Νιγρίτα

Από το Γ' Γυμνάσιο Θεσ/νίκης διαρκούσης της φοίτησής μου στην Ε' τάξη μεταγράφηκα στην Νιγρίτα, στο ιδρυθέν παράρτημα του Ε' Γυμνασίου Θεσ/νίκης που προανέφερα, το οποίο εγκαταστάθηκε στην

αποθήκη του Ρούντου, εκεί που είναι το κατάστημα του Χρ. Λιάκου. Βρεθήκαμε περίπου 20 συμμαθητές, που αποτελέσαμε την Ε΄ τάξη και στη συνέχεια προαχθήκαμε στην Στ΄ τάξη, δηλαδή λόγω της Κατοχής και των στερήσεων σμίκρυναν τον χρόνο φοίτησης. Έτσι, εμείς προαχθήκαμε στην Στ΄ τάξη ενώ ταυτόχρονα έκαμαν εγγραφές για την Ε΄ τάξη και λειτούργησε το παράρτημα με δύο τάξεις.

Ενθυμούμαι ότι την 25 Μαρτίου 1943 είμεθα συγκεντρωμένοι στον πρώτο όροφο της Καπναποθήκης, όπου γινόταν καθημερινά η προσευχή και η άνοδος μας στις τάξεις που βρίσκονταν στο β΄ όροφο. Εκείνο το πρωινό μετά την προσευχή εκφώνησα, κατ' εντολή του Γυμνασιάρχη, τον πανηγυρικό της ημέρας και καταλήξαμε σε βροντώδεις ζητωκραυγές υπέρ της Πατρίδος, ενώ έξω είχε παραταχθεί διμοιρία Γερμανών οπλοφόρων, που ήσαν έτοιμοι να μπουκάρουν μέσα και να τα κάνουν γυαλιά καρφιά, αν αντιλαμβάνονταν κάποια από μέρους μας πρόκληση, ή κίνηση διαδηλώσεως. Είχαμε όμως τις πληροφορίες μας και έτσι περιορισθήκαμε σε ένα ήρεμο εορτασμό χωρίς προκλήσεις¹⁰.

Παρ' όλη την φτώχεια των ημερών οι μαθητές στο Γυμνάσιο της Νιγρίτας δημιουργήσαμε τη δωρεάν διανομή συσσιτίου σε 20 περίπου μαθητές, που λειτουργούσε στον τέταρτο όροφο της Καπναποθήκης Ρούντου, όπου στεγαζόταν το Γυμνάσιο, με εθελοντική προσφορά εργασίας των μαθητών ενώ τα τρόφιμα, όσπρια, πατάτες, οικιακά ζυμαρικά, (λευκάδες, τραχανά, κούς-κούς) παστά, κρέατα, χοιρινά (καβομαμάδες, λαρδιά), λάδι, σησαμέλαιο, λίγδα κλπ τα συλλέγαμε από προσφορές διαφόρων οικογενειών, κυρίως των χωριών μας .

Εν τω μεταξύ λόγω των ειδικών συνθηκών, που επικρατούσαν το σχολικό έτος 1942-43 σμικρύνθηκε και αποφοιτήσαμε από την ΣΤ΄ τάξη τον Απρίλιο 1943. Στις ανώτατες σχολές η εισαγωγή θα γινόταν και πάλι χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις, όπως είχε γίνει και το προηγούμενο έτος. Δυστυχώς όμως το όνειρό μου για το Πολυτεχνείο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί λόγω αδυναμίας οικονομικής του πατρός μου να ανταποκριθεί στα στοιχειώδη έξοδα φοίτησής μου στην Αθήνα. Έτσι κατέβηκα στη Θεσσαλονίκη με σκοπό να γραφώ στην Μαθηματική Σχολή ώστε να μπορώ να μεταπηδήσω στο Πολυτεχνείο, όταν θα απελευθερωνόταν η πατρίδα μας και θα το επέτρεπαν οι συνθήκες να φοιτήσω στην Αθήνα. Τα πράγματα όμως δεν ήλθαν όπως τα περίμενα και τα σχεδίαζα, με αποτέλεσμα να υποστώ έναν άγριο πειθαναγκασμό συγγενών και φίλων και να βρεθώ στην απέναντι όχθη, όπως θα δείτε στη συνέχεια .

- Γ -

ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

1. Η εγγραφή μου στη Νομική Σχολή

Στην οδό Φιλικής Εταιρίας έναντι του Λευκού Πύργου, ήταν η Γραμματεία του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Κάθε Σχολή είχε μία θυρίδα, που θύμιζε τις θυρίδες των γηπέδων. Πήγαινες, λοιπόν, μπροστά στη θυρίδα της Σχολής που επέλεγες, έδιδες την αίτησή σου με το απολυτήριο του Γυμνασίου και σου εδίδετο αμέσως η φοιτητική κάρτα εγγραφής. Για το λόγο αυτό πέρασα από τη Λέσχη Φοιτητών στην οδό Στρατηγού Καλάρη (Εντευκτήρια ΗΡΑΚΛΗΣ) και πήρα την έντυπη αίτηση, που την συμπλήρωσα για την Μαθηματική Σχολή και περίμενα τον πατέρα μου, τον θείο Βασίλη Σύρμο και τον θείο μου Στέφανο για να πάμε να την καταθέσω. Όταν ήλθαν όλοι τους έφεραν αντιρρήσεις. Είχαν επηρεασθεί από το γεγονός ότι ο θείος Βασίλης Σύρμος είχε γαμπρό δικηγόρο τον αείμνηστο Τέλη Δημοκίδη, επίσης γιο φοιτητή Β΄ έτους Νομικής τον Άγγελο Σύρμο, ότι ο κηδεμόνας μου Συν/ρχης ε.α. (Μακεδονομάχος, συμπολεμιστής με τον Ιωάννη Μεταξά στο Μπιζάνι) αείμνηστος Γ. Μαυραντζάς, είχε γιο φοιτητή νομικών και οικονομικών Επιστημών, ότι ο νουνός μου Ιωάννης Δημάκης είχε γράψει τον υιόν του Γιώργο (κουμπάρο μου) στη Νομική, ότι και οι εκ Νιγρίτης συμμαθητές μου Βασίλης Κυρβασίλης και Βασίλης Ζάχος είχαν γραφεί στη Νομική και με πίεζαν να κάμω αίτηση εγγραφής μου στη Νομική. Έτσι συμπλήρωσα και μία έντυπη αίτηση για τη Νομική Σχολή και πήγαμε στη Γραμματεία. Εκεί πλέον χρησιμοποίησα το ύστατο επιχειρήμά μου για να αποτρέψω την εγγραφή μου στη Νομική, δηλαδή τους είπα ότι, εφ' όσον δεν πρόκειται να

φοιτήσω, αλλά να φέρομαι γραμμένος στο Πανεπιστήμιο, προτιμώ να φέρομαι γραμμένος στη Μαθηματική Σχολή.

Το επιχείρημα αποκρούστηκε και τότε τους πρότεινα να μου βρουν βιβλία του 1^{ου} έτους Νομικής, για να μπορέσω να μελετήσω στο χωριό και να δώσω εξετάσεις, δεδομένου ότι η φοίτηση δεν ήταν υποχρεωτική. Στο αίτημά μου αυτό, που συνοδευόταν από δήλωση ότι, αν δεν βρω βιβλία του 1^{ου} έτους Νομικής, τότε θα γραφώ στη Μαθηματική Σχολή, ενέδωσαν και όλοι μαζί από τη θυρίδα της Γραμματείας στην οδό Φιλικής Εταιρίας ξεκινήσαμε την Διαγώνιο και από εκεί την Τσιμισκή και φθάσαμε στο Βιβλιοπωλείο Γ. Συροπούλου, ακριβώς απέναντι από του ΦΛΟΚΑ. Ήταν απόγευμα και μπαίνω πρώτος, στο βάθος του καταστήματος αριστερά θυμάμαι σαν τώρα τον Συρόπουλο με τα γυαλιά στα μάτια και από πίσω μου όλη η συνοδεία. Ρίχνω στον Συρόπουλο το αίτημά μου «Έχετε βιβλία του 1^{ου} έτους της Νομικής;» και με απάντησε διαφορούμενα. «Δεν έχομε μεν, αλλά θα δούμε τι μπορούμε να κάνομε για να σας εξυπηρετήσομε». Εγώ αντιλέγω προβάλλοντας το μεγάλο μου επιχείρημα . «Όχι θα δούμε και θα δούμε, θέλω να μου πείτε καθαρά τώρα, έχετε ή δεν έχετε τα βιβλία του 1^{ου} έτους της Νομικής, διότι αν δεν έχετε θα γραφώ στα Μαθηματικά». Και εισπράττω τη χαριστική βολή από τον Συρόπουλο. «Μπα, ώστε αν δεν βρείτε τα βιβλία της νομικής σήμερα ή σε μια εβδομάδα, αυτό θα είναι λόγος να εγκαταλείψετε την επιστήμη της Νομικής;». Τα βλέμματά μας είχαν διασταυρωθεί και αισθάνθηκα ότι με κεραυνοβόλησε, όπως αισθάνθηκα και ένα χέρι από την συνοδεία να με τραβάει προς τα έξω . Πρόλαβα και είπα μέσα μου, απευθυνόμενος προς τον Συρόπουλο, «εσύ με πήρες στο λαιμό σου, ή θα σε ευγνωμονώ κάποια μέρα ή θα σε καταριέμαι». Και η πομπή ξεκίνησε για την οδό Φιλικής Εταιρίας όπου κατέθεσα την αίτησή μου στη θυρίδα της Νομικής Σχολής και πήρα την κάρτα – ταυτότητα του πρωτοετούς φοιτητή Νομικής Σχολής Πανεπιστημιακού Έτους 1942-43 το οποίο άρχιζε από τον Απρίλιο 1943 και θα τελείωνε τον Ιούνιο 1943. Θυμάμαι ότι αισθανόμουν σαν προδότης, σαν λιποτάκτης. Αναλογιζόμουν τι δικαιολογία θα έδινε στους καθηγητές και συμμαθητές μου και πώς θα ερμήνευαν αυτοί το εγχείρημά μου. Από όλη την κουστωδία έμεινα μόνο με τον Άγγελο Σύρμο, 2/ετή φοιτητή Νομικής, τον οποίο παρακάλεσα να με ενημερώσει για την ύλη που θα διδαχθώ στη Νομική, διότι ουδέποτε είχα ενημερωθεί και αστεειεύομουν λέγοντας ότι στα νομικά μαθαίνουν πώς να λένε ψέματα, όπως λεγόταν στα λαϊκά στρώματα. Κάναμε με τον Άγγελο, καλή του ώρα, έναν περίπατο σ'

ολόκληρη την παραλία, ανεβήκαμε Αγίου Δημητρίου, κατεβήκαμε Βασιλίσσης Σοφίας και επί 2/ωρο με εξιστόρησε για όλη την ύλη, που θα διδαχθώ στη Νομική. Αυτή η συζήτηση με ηρέμησε και με προσγείωσε. Βρήκα Βιβλία του 1^{ου} έτους της Νομικής την Πολιτειολογία του Κυριακόπουλου σε πολυγραφημένες φυλλάδες, την Εισαγωγή στο Βυζαντιρωμαϊκό Δίκαιο του Μαγκάκη σε φροντιστηριακά κείμενα και το Συνταγματικό. Και με την ταυτότητα πρωτοετούς Φοιτητή Νομικής, εγγραφέντος την 24.5.1943, πήγα στη Λυγαριά για να διαβάσω και να έλθω στις εξετάσεις του επικειμένου Ιουνίου 1943.

Τον Ιούνιο 1943 έδωσα στα υποχρεωτικά 3 μαθήματα Πολιτειολογία, Ρωμαϊκό και Θεωρητική Οικονομική και προήχθην στο 2^ο έτος της Νομικής και άφησα το προαιρετικό μάθημα του Συνταγματικού για το πτυχίο. Τον Ιούνιο 1944 έδωσα στα μαθήματα Ενοχικό, Εμπράγματο, Διοικητικό, Δημόσιο Διεθνές, Εφηρμοσμένη Κοιν. Οικονομική και Δημοσία Οικονομική και προήχθη στο 3^ο έτος της Νομικής. Τον Ιούνιο 1945 έδωσα στα μαθήματα Οικογενειακό, Κληρονομικό, Ποινικό, Πολ. Δικονομία, Εμπορικό, Αξιώγραφα και Φορολογικό και προήχθην στο 4^ο έτος της Νομικής. Τέλος εφοίτησα στο 4^ο έτος και τον Ιούνιο 1946 θα έπρεπε κανονικά να δώσω τις πτυχιακές εξετάσεις, αλλά αναβλήθηκαν για τον Ιανουάριο 1947, διότι με το ΝΔ 132/46 άργησε να δοθεί η ερμηνεία του τρόπου διεξαγωγής τους. Έτσι τον Ιανουάριον 1947 έδωσα και πέρασα όλα τα μαθήματα του πτυχίου. Διαρκουσών των εξετάσεων επιστρατεύθηκα και δεν πρόλαβα να δώσω μόνο το Αστικό και το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, τα οποία, όπως θα δούμε στη συνέχεια, έδωκα το 1950, όταν απολύθηκα από τον Στρατό, ορκίσθηκα ως πτυχιούχος με βαθμό ΛΙΑΝ ΚΑΛΩΣ και την 20.12.1950 γράφηκα ως ασκούμενος στο Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης στο δικηγορικό γραφείο του Αριστοτέλη Δημοκίδη.

Στο σημείο αυτό οφείλω να δηλώσω κατηγορηματικά ότι, από την ανάγνωση των πρώτων βιβλίων της Νομικής, αισθάνθηκα την γοητεία αυτής της Επιστήμης, που δίκαια θεωρείται η κορυφαία των Επιστημών. Η γοητεία της Νομικής έγινε πιο αισθητή όταν μπήκα στη μελέτη και μάθηση των ειδικών κλάδων του Δικαίου, όπως Αστικό, Ποινικό, Διεθνές, Εμπορικό κ.λπ., διότι ο σπουδαστής διδάσκεται πώς λειτουργεί αυτός ο μεγαλειώδης σε όγκο και αξία μηχανισμός της έννομης τάξης των ανθρώπων, κοινωνιών και κρατών. Την αρχική λοιπόν θλίψη, που προανέφερα, για τον πειθαναγκασμό μου εγγραφής στην Νομική Σχολή, διεδέχθη η αγάπη μου προς την επιστήμη αυτή, που με κατέκτησε και μου έδωσε τα εφόδια να αισθάνομαι ολοκλη-

ρωμένους υπηρέτης του δικαίου. Δεν αποκρύπτω ότι βρίσκω σπουδαιότερη την διαλεύκανση μιας γριφώδους υπόθεσης με την ταυτόχρονη δικαίωση ενός αδικουμένου, που συγκυριακά είχε εμπλακεί σ' αυτή, από την ικανοποίηση ολοκλήρωσης ενός άψυχου τεχνικού έργου, που θα το έκαμνε ο οιοσδήποτε. Όσον αφορά τον βιβλιοπώλη Συρόπουλο, που τον προανέφερα ως τον κύριο αίτιο εγγραφής μου στη Νομική, όχι μόνο δεν του κρατώ κακία, αλλά κρίνοντας από το αποτέλεσμα, δηλώνω ότι ενήργησε σωστά¹¹.

Γίνεται μνεία ότι από το πρώτο έτος μέχρι το τέλος των πτυχιακών εξετάσεων πέρασα όλα τα μαθήματα με την πρώτη, χωρίς να χρειασθεί παραπομπή μου σε επανεξέταση. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην συστηματική μελέτη και την ευχέρεια λόγου που είχα δεδομένου ότι όλες οι εξετάσεις ήσαν προφορικές, αφ' ετέρου στο γεγονός ότι η μαθηματική θετική σκέψη που είχα από τα γυμνασιακά χρόνια με βοήθησε στη νομική σκέψη, όσο και αν αυτό φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, ως αδύνατο. Και εξηγούμαι γιατί βρίσκω κοινά γνωρίσματα στη μαθηματική και νομική σκέψη, παρ' ότι η Μαθηματική επιστήμη θεωρείται θετική και η Νομική θεωρείται ως θεωρητική επιστήμη. Στα Μαθηματικά έχουμε την «αναγωγή», δηλαδή την υπαγωγή μιας παραστάσεως στον αντίστοιχο μαθηματικό κανόνα ή αξίωμα και βρίσκουμε την απλοποίηση, την λύση. Στη Νομική έχουμε το «νομικό χαρακτηρισμό» δηλαδή την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών ενός θέματος στον αντίστοιχο νομικό κανόνα. Επομένως η νομική σκέψη είναι βαθιά θετική στον νομικό χαρακτηρισμό των εννόμων σχέσεων. Στα μαθηματικά μας δίδεται το πρόβλημα, η παράσταση και βρίσκουμε σε ποιο κανόνα ή αξίωμα υπάγεται. Στα νομικά δίδεται η έννομη σχέση, δηλαδή το πρόβλημα και βρίσκουμε σε ποιο κανόνα δικαίου υπάγεται.

2. Η φοιτητική ζωή

Ο πόλεμος, η φτώχεια, οι στερήσεις και οι κίνδυνοι ζωής σημάδεψαν την φοιτητική ζωή της γενιάς μου. Όμως τίποτε από αυτά δεν έκαμψε το πάθος για μάθηση, το ηθικό και την αγωνιστικότητά μας. Οι συνθήκες σπουδής απελπιστικές, αλλά καθηγητές και φοιτητές είχαμε πλήρη επίγνωση των συνθηκών της Κατοχής και των περιορισμένων μέσων της υπόδουλης χώρας μας και κατορθώσαμε να ξεπεράσουμε όλα τα εμπόδια και όλες τις δυσκολίες.

Το κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου, που στέγαζε μέχρι το 1940 όλες σχεδόν τις Σχολές, ήταν επιταγμένο από τους Γερμανούς και οι διάφορες Σχολές ήταν διασκορπισμένες στην πόλη και σε διάφορα οικοδομήματα, όχι φυσικά σχολικά κτίρια, αλλά οικοδομήματα κατοικιών κ.λπ. Ειδικά δε η Νομική Σχολή είχε στεγασθεί στον δεύτερο όροφο της οικοδομής επί της οδού Βενιζέλου 20, όπου στη στοά εισόδου λειτουργούσε το χρυσοχοείο και ωρολογοποιείο του Σερραίου και φίλου Σπύρου Παπαϊωάννου.

Η Φοιτητική Λέσχη στεγαζόταν στην οδό Βασιλίσσης Σοφίας κατεβαίνοντας προς τον Λευκό Πύργο και μετά το Συντριβάνι αριστερά, σε ένα παλαιό κτίριο. Εκεί ήταν ο τόπος όπου παρείχτο η σίτιση και υποτυπώδης αναψυχή, κυρίως των επαρχιωτών φοιτητών. Προσφερόταν μόνο γεύμα από όσπρια, κυρίως φάβα, την οποία αποκαλούσαμε «λαοκρατία», μακαρόνια και τις Κυριακές μπακαλιάρο στο φούρνο. Η πνευματική της κίνηση πολύ πενιχρή και η ψυχαγωγία λίγο σκάκι και σποραδικά καμμιά μουσική εκδήλωση.

Το αναγνωστήριο λειτουργούσε στον χώρο του Κεντρικού Κτιρίου του Πανεπιστημίου επί της Βασ. Σοφίας και συγκεκριμένα στον δεύτερο όροφο του οικοδομήματος που βρισκόταν στο βάθος αριστερά. Μια ελικοειδής φαρδιά σκάλα οδηγούσε στον δεύτερο όροφο. Μπαίνοντας μέσα στο αναγνωστήριο ακριβώς δεξιά για τον εισερχόμενο υπήρχε η βιβλιοθήκη, όπου ο καθένας, με την σειρά εισόδου, παρέδιδε στον βιβλιοθηκάριο την ταυτότητά του και έπαιρνε το βιβλίο που ήθελε, η δε ταυτότητά του εφυλάσσετο μαζί με την κάρτα του βιβλίου, για να του αποδοθεί όταν παρέδιδε το βιβλίο.

Υπήρχε μεγάλη έλλειψη βιβλίων και αντιλαμβάνεται κανείς τον αγώνα για να προλάβει ο φοιτητής να πάρει το βιβλίο που ήθελε να μελετήσει. Για την Νομική Σχολή επί παραδείγματι υπήρχαν μόνο ένα σύγγραμμα εξάτομο της Ιστορίας του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου του Πετρόπουλου και γινόταν χαμός ποιος θα προλάβει. Επίσης το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Στρέϊτ-Βάλληνδα δίτομο υπήρχε μόνον σε δύο συγγράμματα. Αλλά και στις άλλες επιστήμες και ιδίως την Ιατρική υπήρχε έλλειψη βιβλίων.

Έτσι, με την τελευταία μπουκιά στο στόμα από τη Φοιτητική Λέσχη ξεκινούσαμε για το αναγνωστήριο, προκειμένου να πιάσουμε σειρά όρθιοι στην σκάλα ανόδου, περιμένοντας να έρθει η ώρα 3 μ.μ. που θα ανοίξει η Βιβλιοθήκη για να πάρουμε το βιβλίο και να μελετήσουμε.

Η όλη εικόνα του αναγνωστηρίου ήταν αξιοθαύμαστη. Χαιρόσουν

να βλέπεις πάνω από 200 φοιτητές όλων των Σχολών να μελετούν σιωπηλοί στα μεγάλα οριζόντια τραπέζια, με τους φοιτητές να κάθονται αντικριστά. Οι νομικοί με τους χονδρούς τόμους των βιβλίων τους, οι δε φοιτητές Ιατρικής με τη σχετική «πραμάτεια» τους, που δεν ήταν άλλη από το κρανίο και τις «αρίδες» κάποιου μακαρίτη συνανθρώπου μας, που έλαχε να διαθέσει τα οστά του στην υπηρεσία της επιστήμης.

Όταν όμως η μελέτη προχωρούσε και επήρχετο ο κάματος, ήταν επόμενο να επέλθει και μία χαλάρωση του κώδικα «σιωπής», που κυριαρχούσε στο αναγνωστήριο. Ήταν λοιπόν αρκετή μια μικρή «α-φορμή» για να σπάσει η γοητευτική σιωπή και να γίνει πραγματικό πανδαιμόνιο. Η συνήθης αφορμή ήταν η είσοδος κάποιας ανυποψίαστης όμορφης φοιτήτριας, που διστακτικά πατώντας στη μύτη των ποδιών χωρίς κανένα θόρυβο, διέσχισε τον μεγάλο διάδρομο της αίθουσας, προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη κάποιου γνωστού της προσώπου. Τότε, λοιπόν, το πρώτο «πειραχτήρι» της αίθουσας κτυπούσε ρυθμικά το μολύβι στο τραπέζι, προκαλώντας με το κτύπημα «τικ-τακ» την υποτιθέμενη παράκληση – σύσταση για σιωπή και για παύση θορύβου. Σιγά – σιγά όμως άρχιζαν όλοι οι μελετητές να κτυπούν κατά τον ίδιο τρόπο τα μολύβια και, προ του καταγισμού αυτού, η όμορφη φοιτήτρια ντροπιαζόταν και αποχωρούσε από την αίθουσα. Σε λίγο κόπαζε ο θόρυβος και ξανάρχιζε η μελέτη.

Για την βελτίωση αυτών των ελλείψεων στο συσσίτιο και στην Βιβλιοθήκη η μόνιμη διαπαραταξιακή πενταμελής φοιτητική επιτροπή, στην οποία μετείχα, με πρόεδρο το συμφοιτητή και ήδη Ομότιμον Καθηγητή, Ακαδημαϊκόν κ. Κώστα Βαβούσκο, αγωνιζόμεθα σε συνεργασία με την Πρυτανεία του Πανεπιστημίου και είχαμε επιτύχει πολλές βελτιώσεις παρ' όλη τη φτώχεια των ημερών και τη γερμανική κατοχή.

Από την πολυτάραχη και γεμάτη κινδύνους φοιτητική μου ζωή, όπως όλοι οι συμφοιτητές μου άλλως τε, έχω πολλές και ζωνρές αναμνήσεις, αλλά μου είναι αδύνατο να τις βάλω σε μια σειρά χρονολογική να τις ταξινομήσω και να τις περιγράψω. Παίρνω λοιπόν την γραφομηχανή μου και καταγράφω όσα γεγονότα μου έρχονται στην μνήμη αυτή την στιγμή και τα καταχωρώ, όπως τα έζησα ο ίδιος:

α) Ένα βράδυ τρεις φοιτητές πήραμε τα πινέλα και ανεβήκαμε στο συνοικισμό 40 Εκκλησιών και γράψαμε συνθήματα στους τοίχους εναντίον των Γερμανών και υπέρ της απελευθέρωσης. Είμασταν τόσο απερίσκεπτοι, που δεν προνοήσαμε να πετάξουμε τα πινέλα, αλλά τα

σκουπίσαμε και τα βάλουμε στην πίσω τσέπη του παντελονιού, για να τα χρησιμοποιήσωμε ξανά!! Οπότε κατεβαίνοντας την κατηφόρα προς την Αγίου Δημητρίου ακριβώς στην διασταύρωση με την οδό Βασ. Σοφίας πέφτουμε πάνω στο περίπολο της Γκεστάπο (Πεταλάδες των SS). Μας ζήτησαν τα στοιχεία, είδαν ότι οι ταυτότητές μας ήταν φοιτητικές, προσποιηθήκαμε ότι διαβάζαμε σε φιλικό σπίτι και μας διέταξαν να φύγουμε, ρίχνοντάς μας τις συνήθεις βρισιές, χωρίς να μας κάνουν έρευνα!! β) Την 25^η Μαρτίου 1944 μαζευτήκαμε στο προαύλιο του Πανεπιστημίου, προκειμένου να κάνωμε πορεία στο σπίτι του Πρύτανη στην οδό Πολωνίας πιο κάτω από το Συντριβάνι δεξιά. Οι Γερμανοί μάξεραν αρκετή δύναμη ενόπλων και εφ' ενός ζυγού είχαν ζώσει την Βασ. Σοφίας. Στο ύψος της διασταύρωσης με την Εγνατία (Συντριβάνι) είχαν αποκλείσει το δρόμο της Βασ. Σοφίας κάθετα με δύο συμπαγείς διμοιρίες, που είχαν προτεταμένα τα στάγερ και πίσω τους ένα τεθωρακισμένο ο χειριστής του οποίου πάνω στον πυργίσκο είχε το δάκτυλο στη σκανδάλη του μυδραλίου. Από μέσα στο προαύλιο του πανεπιστημίου συνταχθήκαμε σε εξάδες και ξεκινήσαμε, στρίψαμε αριστερά προς το Συντριβάνι και τραγουδώντας εμβατήρια φθάσαμε στην παρατεταγμένη διμοιρία και με σημειωτόν σταματήσαμε μπροστά τους, ακουμπώντας τα στήθη μας στις κάνες των στάγερ!! επικράτησε μία σιγή περίπου πέντε λεπτών της ώρας και κατέφθασε μία μοτοσικλέτα με καλάθι, από το οποίο βγήκε ένας αξιωματικός Γερμανός που έφερε το μήνυμα να ανοίξει η οδός και να περάσουμε. Ο υποφαινόμενος λόγω αναστήματος ήμουν στην πρώτη εξάδα. Αμέσως ξεκινήσαμε συντεταγμένοι και στρίψαμε δεξιά στην οδό Πολωνίας και στη δεύτερη διασταύρωση αριστερά ήταν το σπίτι του Πρύτανη. Εκεί γονατιστοί ψάλαμε τον Εθνικό Ύμνο και δεχθήκαμε τον χαιρετισμό του Πρύτανη, που μας συνέστησε να επιστρέψωμε στο Πανεπιστήμιο και να διαλυθούμε ήσυχα. Έτσι και έγινε. Όμως οι Γερμανοί μπήκαν στο Πανεπιστήμιο και με τον υποκόπανο στα κεφάλια των φοιτητών και καθηγητών διασκόρπισαν τους συγκεντρωθέντες, αφού η καταδίωξη συνεχίστηκε και μέσα στο κτίριο και στις σκάλες. Θυμάμαι ότι τότε τραυματίστηκε στο κεφάλι ο συγχωρεμένος Στράτος Ευστρατιάδης, αλλά και ο καθηγητής Βαρόπουλος. γ) Με τα μέλη της πενταμελούς Φοιτητικής Επιτροπής, που προανέφερα, αγωνιζόμεθα για την ικανοποίηση των φοιτητικών αιτημάτων έναντι της Πρυτανείας και κυρίως για το συσσίτιο και για την διάθεση βιβλίων στο αναγνωστήριο. Η Επιτροπή αποτελούσε τον σύνδεσμο μεταξύ Πρυτανείας και Φοιτητών. Και όταν οι Γερμανοί απελευθέρωσαν το

Πανεπιστήμιο, επιμεληθήκαμε για την μεταφορά των βιβλίων, που ήσαν διασκορπισμένα σε διάφορα κτίρια, στο Κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου. δ) Όπως προανέφερα διέμενα λίγο προτού φύγουν οι Γερμανοί, στο επί της οδού Φράγκων 12 κτίριο του άλλοτε εργοστασίου μακαρανοποιίας ΑΤΛΑΣ. Η πρόσβαση ήταν πολύ δύσκολη και επικίνδυνη. Διότι έπρεπε να περάσω από το στενό της Αντιγονιδών, που ήταν τα ένοπλα τμήματα του Δάγκουλα, παραστρατιωτικές οργανώσεις συνεργαζόμενες με τους Γερμανούς. Ήσαν αδιάλλακτοι αντικομμουνιστές και εκτελούσαν χωρίς καμμία προδικασία, εν ψυχρώ. Μου συνέβη να βαδίζω σούρουπο προς το σπίτι και μπροστά μου προπορεύετο κάποιος άγνωστος σε μένα επί της Εγνατίας, κοντά στο Ξενοδοχείο BIENNH στο αριστερό πεζοδρόμιο. Το άγνωστο αυτό άτομο μόλις κατήλθε το πεζοδρόμιο της οδού Λέοντος Σοφού δέχθηκε ριπή αυτομάτου και σωριάστηκε κάτω, ακριβώς 15 μέτρα μπροστά μου. Σταμάτησα, έκαμα μεταβολή και ακολούθησα ολόκληρο το γύρο της πλατείας Βαρδαρίου, για να φθάσω στο σπίτι μου, όπου στην πόρτα έντρομοι με περίμεναν οι γονείς μου τρέμοντας από αγωνία, διότι είχαν ακούσει τη ριπή, που προηγήθηκε. Περιττόν να αναφέρω ότι όταν πλησίαζα στο σπίτι, κάθε φορά, σφύριζα δήθεν αμέριμος για να δημιουργώ την εντύπωση του ακίνδυνου. ε) Όταν οι σύμμαχοι βομβάρδισαν τη Θεσσαλονίκη έζησα τον κίνδυνο από πρώτο χέρι. Είμεθα στο σπίτι αυτό οι γονείς μου, εγώ και ο κουμπάρος μου Γιώργος Δημάκης. Ακούσαμε τις σειρήνες αλλά δεν φύγαμε και προτιμήσαμε να κλείσουμε τα παντζούρια και τα κανάτια!! Κανείς μας δεν πίστευε ότι θα βομβάρδιζαν την μη εξοπλισμένη πόλη της Θεσσαλονίκης. Κλείνοντας όμως ερμητικά τα παράθυρα, δεν αντιληφθήκαμε τις φωτεινές φωτοβολίδες, που οι σύμμαχοι έρριψαν πάνω από την Θεσσαλονίκη και την φώτιζαν σαν να ήταν μέρα. Έτσι έφθασαν τα κύματα των βομβαρδιστικών και άρχισαν οι βόμβες να γαζώνουν όλη την περιοχή. Οι σύμμαχοι είχαν την πληροφορία ότι στην οδό Βαλαωρίτου υπήρχαν πολεμικά οχήματα των Γερμανών, ότι στο κτίριο της οδού Λ. Σοφού είχαν αποθέματα καυσίμων και στρατωνισμούς, ότι στην Ελευθέρα Ζώνη (απόσταση 50 μ. από το σπίτι μας) είχαν υπαίθρια στοιβαγμένες νάρκες θαλάσσης και ο βομβαρδισμός υπήρξε καίριος πάνω στους προαναφερόμενους στόχους. Στην οδό Βαλαωρίτου οι βόμβες έπληξαν τα οχήματα και το πολυώροφο κτίριο της οδού Λ. Σοφού είχε τυλιχθεί στις φλόγες από τα καύσιμα, που ανεφλέγησαν, οι δε Γερμανοί κατέφυγαν στην οροφή του κτιρίου. Όμως οι φλόγες έβγαιναν από τα πλάγια πάνω στην οροφή και καιγόntonτουσαν

οι Γερμανοί, τους οποίους έβλεπα να πέφτουν φλεγόμενοι στο ξέφωτο (πίσω ακάλυπτος χώρος) που ήταν η αποθήκη ξυλείας του Ι. Μπιλιλή, φλεγόμενη κι' αυτή, δηλαδή έπεφταν μέσα σε μια τεράστια ανθρακιά!! Η εικόνα αυτή έγινε από μένα αντιληπτή την ώρα του βομβαρδισμού, διότι αποτόλμησα ηρωϊκή έξοδο για το καταφύγιο του καπνομάγαζου Αλεξανδριδής, που βρισκόταν στην οδό Δωδεκανήσου, έχοντας πιασμένη από το χέρι την έντρομη μητέρα μου και τον πατέρα μου με τον Γιώργο Δημάκη να ακολουθούν. Στο καταφύγιο φθάσαμε σώοι, κατεβαίνοντας αρκετά σκαλιά στο υπόγειο του καπνομάγαζου. Άφησα τους γονείς μου και τον Γιώργο και ξαναβγήκα για το σπίτι. Ο βομβαρδισμός συνεχιζόταν, οι Γερμανοί αιφνιδιασμένοι βγήκαν στα πεζοδρόμια με τα κράνη και χωρίς παντελόνι οι περισσότεροι. Το σπίτι εσειέτο από τριγμούς, οι πόρτες είχαν πέσει, οι ντουλάπες επίσης, τα φώτα είχαν σβήσει και μέσα σ' αυτή την αναμπουμπούλα άρπαξα δύο σεντόνια και έβαλα σ' αυτά ρούχα, παπούτσια, βιβλία και ότι πρόχειρα εκτιμούσα σαν χρήσιμο. Έκαμα έτσι δύο δέματα (μπουχτσιάδες) και τα έριξα στον ώμο τρέχοντας, με σκοπό να βγω από την επικίνδυνη ζώνη, να περάσω την πλατεία Βαρδαρίου και να βρω μέρος να τα αφήσω, ώστε να γυρίσω να πάρω και τους γονείς μου. Η πλατεία ήταν γεμάτη από Γερμανούς!! Οι παλαιοί θα θυμούνται ότι γύρω-γύρω στην πλατεία υπήρχαν ξύλινα παραπήγματα (Σεργκιά) που την ημέρα πωλούσαν διάφορα είδη. Σε ένα τέτοιο σεργκί άφησα τους δύο μπόγους και έτρεξα στο καταφύγιο. Είχε κοπάσει ο βομβαρδισμός, αλλά εγώ φοβούμουνα μήπως ακολουθήσει και άλλο κύμα και μας ισοπεδώσει. Από την άλλη πλευρά έπαιρνα θάρρος από το γεγονός ότι οι νάρκες που βομβαρδίστηκαν κοντά μας στα 50 μέτρα δεν είχαν γόμωση και έτσι τη γλυτώσαμε, διότι, αν είχαν γόμωση, θα μας τίναζαν κομμάτια στο Κουλέ-Καφέ. Πήρα, λοιπόν, από το καταφύγιο τους γονείς μου και τον Γιώργο Δημάκη και ξεκινήσαμε ολοταχώς για να φύγουμε στις επάνω συνοικίες. Μόλις πλευρίσαμε στην πλατεία Βαρδαρίου για να πάρουμε την Αγίου Δημητρίου τους σταμάτησα και πήραμε τους «μπόγους»!! Εκείνη την ώρα ήμασταν οι μοναδικοί κινούμενοι «πρόσφυγες» από τη φλεγόμενη πόλη. Θυμάμαι καταλήξαμε στο σπίτι ενός φίλου αυτοκινητιστή του Νίκου Καΐση, και κατόπι στην οδό Κασσάνδρου στο σπίτι του Τέλη Δημοκίδη. Βέβαια δειλά-δειλά ξανακατεβήκαμε στο σπίτι μας στην οδό Φράγκων, αλλά η τρομάρα που περάσαμε μου έμεινε αλησμόνητη. στ) Κατά τύχη έζησα και τον δεύτερο βομβαρδισμό, που έγινε μεσημέρι και από τον οποίο ισοπεδώθηκε το λιμάνι και ο Σιδ. Σταθμός. Πήγαινα με την

μητέρα μου από το Συντριβάνι προς το Γ΄ Σ. Στρατού με προορισμό την Αγία Τριάδα, για επίσκεψη φιλικής οικογένειας. Αριστερά μας στο χώρο που έγινε η Έκθεση οι Γερμανοί είχαν αποθηκευμένα πυρομαχικά και υπήρχαν αντιαεροπορικά πολυβόλα. Ξαφνικά ακούμε την σειρήνα. Δεξιά μας στο βάθος του ορίζοντα φάνηκαν τα βομβαρδιστικά σε πυκνό σχηματισμό και ερχόντουσαν κατ' ευθείαν προς εμάς!! Αμέσως έκαμα τη σκέψη ότι σκοπεύουν να βομβαρδίσουν την περιοχή της Εκθέσεως και είπα ότι αυτή τη φορά δεν την γλυτώνομε. Εν τω μεταξύ τα αντιαεροπορικά μυδράλια κροτούσαν συνεχώς. Έπιασα από το χέρι την μητέρα μου και το 'βαλα στα πόδια, ενώ δίπλα μας έπεφταν βλήματα των μυδραλίων. Ευτυχώς τα σμήνη των αεροπλάνων μόλις έφθασαν στο ΑΛΛΑΤΙΝΗ έστριψαν αριστερά και πήραν την ευθεία της παραλίας προς το λιμάνι και το Σταθμό. Τότε ησύχασα και σταμάτησα περίπου στο Γαλλικό Κολλέγιο και είδα σαν κινηματογραφική ταινία τον ομαδικό βομβαρδισμό του λιμανιού και του Σ. Σταθμού. Πυκνός καπνός ακολούθησε την φοβερή ομοβροντία και είδα με θλίψη ότι δύο αλεξίπτωτα κατέβαιναν, δηλωτικό ότι κατερρίφθησαν αεροπλάνα. Πράγματι το απόγευμα οι Γερμανοί έφεραν στην πόλη και τους περιέφερον σε σχηματισμό ομάδος περίπου 12 αεροπόρους Αμερικανούς. Τους είδα να περνούν την Παύλου Μελά προς Λευκό Πύργο. Αργότερα μάθαμε ότι τους εκτέλεσαν. ζ) Ένα διάστημα περίπου 2 ετών παράλληλα με τα μαθήματά μου εργάσθηκα ως ιδιαίτερος γραμματέας-λογιστής του εμπόρου Γ. Παπαδοπούλου, που ήταν γαμβρός της οικογένειας Βλαδίκια, διότι είχε παντρευθεί την αδελφή του Μιλτιάδη Βλαδίκια. Ήταν πολύ καλός έμπορος και με αγαπούσε πολύ, γι' αυτό και μου είχε εμπιστοσύνη να κρατώ τους «ειδικούς» λογαριασμούς του. Η αμοιβή μου ήταν πολύ καλή και αντιμετώπιζα με άνεση τα έξοδά μου.

Σαν φοιτητής ευτύχησα να γνωρίσω τους Καταφυγιώτες φοιτητές με τους οποίους δέθηκα τόσο πολύ, ώστε ξεχνούσαμε τις στερήσεις και τους κινδύνους της εποχής. Η συντροφιά μας λοιπόν αποτελείτο από το γράφοντα, τον εξαδέλφό μου Άνθιμο Βαντέλλα, φοιτητή Δασολογίας, τον Πλούταρχο Καρρά, φοιτητή Νομικής, τον Ιωάννη Σφήκα, φοιτητή Δασολογίας, τον Δημήτριο Γκριτζία, φοιτητή Δασολογίας, τον Ιωάννη Δανιήλ, φοιτητή Ιατρικής, τον Κώστα Σφήκα, φοιτητή Φυσικής, τον Αριστομένη Μιρλιανούντα, φοιτητή Φυσικομαθηματικής, τον Τάκη Γκέτσιο, φοιτητή Φυσικομαθηματικής, τον Ιωάννη Δεδούση, φοιτητή Ιατρικής, τον Σωκράτη Σφήκα, φοιτητή Πολυτεχνείου, τον Στέφανο Γκόγκο, τραπεζικόν και τον Βασίλη Γιάνναρο,

φοιτητή Γεωπονίας, κολλητό της παρέας από την Κατερίνη¹².

Αλησμόνητα «στέκια» της παρέας μας : α) Το Ξενοδοχείο ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ στην οδό Εγνατίας, τόπος συνάντησής μας στο σαλονάκι δίπλα από το γραφείο της Διεύθυνσης, από όπου γινόταν και ομαδική έξοδος. Εκεί στη φιλόξενη αυτή εστία μαθαίναμε τα νέα από τα σπίτια μας και ελαμβάνετο η ανεπίσημη διαχειρός ταξιδιωτών αλληλογραφία των μελών της παρέας, αλλά και η παραλαβή δεμάτων, το περιεχόμενο των οποίων ήταν ιδιαίτερα ευπρόσδεκτο!! β) Το Ξενοδοχείο «ΟΛΥΜΠΟΣ-ΝΑΟΥΣΑ» στην οδό Εγνατίας, όπου η παρέα εύρισκε την επικοινωνία της με ταξιδιώτες από Κατερίνη ή Σέρρες και υπό την φροντίδα του αείμνηστου Ξενοδόχου Λιάμπτσιου, την καλοσύνη του οποίου να μας εξυπηρετεί την ανταποδίδαμε με ανώδυνες μεν, αλλά τσουχτερές τηλεφωνικές φάρσες. Και το ωραίο είναι ότι, κάθε φορά που του σκάγαμε την φάρσα και τον εξοργίζαμε, αμέσως πηγαίναμε στο Ξενοδοχείο σεμνοί και λαλίστατοι και απολαμβάναμε τον οργίλο ξενοδόχο Λιάμπτσιο να τα βάζει με τον τέντυ μπόυ που του τηλεφώνησε προ ολίγου και να συγκρίνει με μας τα μορφωμένα και ευγενικά παιδιά του Καταφυγίου, που είμασταν μακράν αυτών των αχρείων. γ) Το επί της οδού Πρασακάκη θρυλικό πλέον δωμάτιο του Ιωάννη Δανιήλ, ζεστός τόπος συνάθροισης της παρέας και των εκείθε εξορμήσεών της, αλλά και το «φιλόξενο» δωματιάκι του Στέργιου, στο μεσοπάτωμα του ίδιου κτιρίου, δ) Το επί της οδού Αρριανού δωμάτιο εμού, του Άνθιμου και του Τάκη Γκριτζία, όπου με την βοήθεια και τις οδηγίες της σπιτονοικοκυράς μας παραθέσαμε πλούσια γεύματα στην ολομέλεια της παρέας με γκιβέτσι του φούρνου και ρεφενέ το κρασί και τα λοιπά.

3. Η λήψη του πτυχίου.

Όπως προανέφερα, τον Ιούνιο 1946 τελείωσα τις τμηματικές εξετάσεις του Δ. έτους της Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Οι πτυχιακές εξετάσεις έπρεπε να γίνουν τον Σεπτέμβριο 1946. Όμως προς μεγάλη ζημία μας ανεβλήθησαν διότι ανέκυψε ένα νομικό ζήτημα, αν θα έπρεπε να δώσωμε γραπτές εξετάσεις σε δύο μαθήματα και προφορικές σε όλα, όπως γινόταν μέχρι τότε ή θα έπρεπε να δώσωμε μόνον προφορικές, λόγω της ψηφίσεως του Ν.Δ. 132/1946 «περί φοιτητών παρελθόντων ετών» που μας κατελάμβανε, παρότι είμεθα τακτικοί φοιτητές και οι πρώτοι που φθάσαμε στο πτυχίο από

τους εισαχθέντες κατά το σχολικό έτος 1942-43. Η καθυστέρηση που παρατηρήθηκε στη λύση του νομικού αυτού ζητήματος οφείλετο αποκλειστικά στην βραδύτητα που επέδειξε ο νομικός σύμβουλος του Πανεπιστημίου καθηγητής μας του εμπορικού δικαίου Κων/νος Καραβάς. Έτσι ορίστηκε η πρώτη εξεταστική περίοδος για τον Ιανουάριο 1947. Εν τω μεταξύ με την ισχύ του νέου Αστικού Κώδικα από 23.2.1946 (ΝΔ 7/1946) και την επικείμενη ολοκλήρωση της έκδοσης του Εμπορικού Δικαίου του προαναφερομένου Καθηγητή Κων. Καραβά, λόγω της αναβολής της εξεταστικής περιόδου, πήρα την απόφαση να δώσω όλα τα μαθήματα στην περίοδο του Ιανουαρίου 1947 και τα δύο μαθήματα Αστικό και Εμπορικό θα τα έδινα στην επομένη περίοδο του Μαρτίου 1947, ώστε να είμαι πιο άρτια μελετημένος. Την απόφαση την πήρα, διότι δεν μπορούσα να προβλέψω ότι αμέσως μετά την εξεταστική περίοδο του Ιανουαρίου, κατά την οποία πέρασα σ' όλα τα άλλα μαθήματα, θα επακολουθούσε η άδικη πρόωγη επιστράτευσή μου, λόγω μια άδικης διαταγής η οποία διέταξε την άρση αναστολής στρατεύσεως λόγω σπουδών από τους «τελειοφοίτους». Δηλαδή η επιβράβευση των επιμελών φοιτητών, που κανονικά και χωρίς καμμία καθυστέρηση έφθασαν στις πτυχιακές εξετάσεις, ήταν να μας διακόψουν τις πτυχιακές και να μας στρατεύσουν. Ενώ η διαταγή αυτή επιβράβευε τους «μονίμους» φοιτητές που δεν μπόρεσαν να γίνουν τελειόφοιτοι!! Πραγματικά ο συντάκτης αυτής της διαταγής εδικαιούτο το ΟΣΚΑΡ νοημοσύνης, εκτός αν η διαταγή είχε σκοπό να καλύψει «ειδικές περιπτώσεις». Πάντως αυτή η αδικία με απέτρεψε να πάρω το πτυχίο τον Μάρτιο 1947 και λόγω της στρατεύσεώς μου το πήρα τρία (3) χρόνια αργότερα, το 1950.

Μου έμεινε βαθειά η πικρία αυτή λόγω άδικης διαταγής. Και δεν ήταν η μόνη αδικία που μου έγινε. Στην συνέχεια της στράτευσής μου και αφού πέρασα τους 18 μήνες θητείας και εισήλθα στην εφεδρεία, όπως λεγόταν τότε από τους κανονισμούς, εκλήθη ο δεύτερος αδελφός μου Ιωάννης, ο οποίος και κατετάγη, διότι η σχετική διαταγή όριζε ότι με την κατάταξη του δευτέρου αδελφού απολύεται ο πρώτος εφόσον δεν μπήκε στην εφεδρεία, δηλαδή όριζε το αντίθετο εκείνου που ήταν το σωστό. Θα έπρεπε δηλαδή να απολυόμουν εγώ, πράγμα που δεν έγινε και συνυπηρετήσαμε!!

Αλλά θα πρέπει να αφήσωμε την παρένθεση της στράτευσής μου για το επόμενο κεφάλαιο του παρόντος και να επανέλθωμε στο θέμα των πτυχιακών εξετάσεων, οι οποίες έχουν μια ξεχωριστή θέση στην σφαίρα των αναμνήσεων για τον κάθε φοιτητή οποιασδήποτε εποχής

ή επιστήμης. Οι πτυχιακές εξετάσεις φέρουν τον φοιτητή πιο ώριμο και καταξιωμένο στην συνείδηση των καθηγητών και των συμφοιτητών του από την εν γένει επίδοσή του στις προηγηθείσες τμηματικές εξετάσεις.

Εγώ προσωπικά κατά την μελέτη των πτυχιακών εξετάσεων είχα πολύ στενό δεσμό με τον συνάδελφο Μιχάλη Παπακων/νου, αργότερα λαμπρό συνάδελφο και άριστο αγορητή των ακροατηρίων, που μετεγράφη στο Δικ. Συλ. Αθηνών, όπου διέπρεψε και τον συνάδελφο αείμνηστο Νίκο Σαρρή, επίσης αργότερα επίλεκτο δικηγόρο Θεσσαλονίκης. Η φροντιστηριακή μελέτη με ερωταποκρίσεις σ' όλα τα μαθήματα και ανακεφαλαίωση της εξεταστέας ύλης, εγίνετο στα σπίτια των παραπάνω συναδέλφων και νομίζω ότι η συνεργασία μας ωφέλησε όλους, αν κρίνουμε από την επιτυχία όλων μας στις πτυχιακές εξετάσεις.

Από τη «φουρνιά» εκείνη των τελειοφοίτων που μετείχαμε στην πρώτη περίοδο των πτυχιακών του Ιανουαρίου 1947 φέρω στην μνήμη μου τον Κων/νο Βαβούσκο, Δημήτριο Ευρυγένη, Πλούταρχο Καρρά, Νίκο Βασιλακάκη, Αντώνη Δαμασκηνίδη, Νίκο Σαρρή, Δημήτρη Τσώτσο, Δημήτριο Σπανό, οι οποίοι με διαφορά προηγούντο στην συνείδηση των συμφοιτητών για την επίδοσή τους, όλοι τους δε διέγραψαν λαμπρή καριέρα και η εκδήλωση της προσωπικής φιλίας τους προς τον γράφοντα από τους χρόνους της φοιτητικής ζωής μέχρι σήμερα με τιμά ιδιαίτερα.

Με την εξεταστική αυτή περίοδο των πτυχιακών του Ιανουαρίου 1947, συνδέεται και ένα ενδιαφέρον γεγονός, η συνταξιοδότηση του καθηγητή του Αστικού Δικαίου αείμνηστου Περικλή Βιζουκίδη, την οποία μας ανήγγειλε ο ίδιος στην αίθουσα εξετάσεων, όταν μας συγκέντρωσε, κατά τον τρόπο που συνήθιζε, για να μας κατατάξει σε 5/δες σύμφωνα με τον κατάλογο, με τακτό χρόνο εμφάνισης κάθε 5/δας για εξέταση. Ζωηρά συγκινημένος μας έκαμε την αγγελία ότι θα αποχωρήσει από την ενεργό δράση αμέσως μετά το πέρας της εξεταστικής περιόδου και μας εδήλωσε ότι, χάριν αυτού του γεγονότος, θα δώσει προακτέο βαθμό σε όλους τους υποψηφίους, υπόσχεση που ετήρησε. Ήταν ο κορυφαίος Καθηγητής του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου που πέρασε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, εκ των ιδρυτών και θεμελιωτών της Νομικής Σχολής, φλογερός πατριώτης εκ Βορείου Ηπείρου, και πρόεδρος της Επιτροπής Εθνικών Διεκδικήσεων.

Οι άλλοι καθηγητές, σαν εξεταστές, δεν όριζαν σειρά και χρόνο

προσελεύσεων, αλλά είχαν ανοικτή την πόρτα της αίθουσας ή του γραφείου εξετάσεων και περίμεναν εθελοντική την προσέλευση της 5/δος από τους ευρισκόμενους στο διάδρομο φοιτητές, που έμπαιναν μέσα μόλις εξήρχετο η 5/δα, η οποία τελείωνε την εξέταση. Και όταν υπήρχε δισταγμός προσελεύσεως ακουγόταν από μέσα η φωνή του «εξεταστή» να περάσουν οι επόμενοι!! Μόνο ο αείμνηστος Καθηγητής της Πολ. Δικονομίας Χαράλαμπος Φραγίστας, ίσως για να ξεμουδιάσει, ίσως για να απολαύσει την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στο διάδρομο από τους αγωνιούντας υποψήφιους, έβγαине στην πόρτα και με το πλατύ χαμόγελό του, απευθυνόμενος στους υποψηφίους, και τρίβοντας τις παλάμες του, αναφώνουσε «Παρακαλώ οι επόμενοι» και λόγω απροθυμίας των υποψηφίων, που οργάνωναν «οικείες» 5/δες, αναφώνουσε την αλφάβητο, σαφώς υπονοώντας την κλήση όσων τα επώνυμα άρχιζαν από το γράμμα που ακουγόταν. Δηλαδή λόγω της παραπάνω τακτικής των άλλων, πλην του Περικλή Βιζουκίδη, καθηγητών, μας εδίδετο η ευκαιρία να συγκροτούμε την 5/δα της επιθυμίας μας, στην οποία φροντίζαμε να συμμετέχει και μία από τις όμορφες συμφοιτήτριες, για να γλυκάνομε το κλίμα των εξετάσεων και το πετυχαίναμε πάντοτε. Και όταν οι εξετάσεις τελείωναν, ακολουθούσε η συγκινητική τελετή της ορκωμοσίας ενώπιον του Πρυτάνεως και του Κοσμήτορος¹³ και εδίδετο η παρακάτω «Καθομολόγησις», την οποία και έδωκα την 18.11.1950:

«ΚΑΘΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ»

ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΞΙΩΘΕΙΣ ΟΡΚΩΝ
ΟΜΝΥΩ ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΗΤΟΡΟΣ ΤΗΣ
ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΙΝ ΚΑΘΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝ ΤΗΝ

ΔΕ:

ΑΠΟ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΟΥ ΤΟΥ ΣΕΙΠΤΟΥ ΤΟΥΤΟΥ
ΤΕΜΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΣ, ΚΑΤ' ΕΠΙΣΤΗ-
ΜΗΝ ΒΙΩΣΟΜΑΙ, ΑΣΚΩΝ ΤΑΥΤΗΝ ΔΙΚΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΝ
ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ. ΟΥΤΩ ΧΡΗΣΙΜΟΝ ΕΜΑΥΤΟΝ ΚΑ-
ΤΑΣΤΗΣΩ ΠΡΟΣ ΑΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΔΕΟΜΕΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΜΗΣ
ΑΡΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΝ ΠΑΣΗ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΕΙ ΠΡΟΣ
ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΟΤΗΤΑ ΗΘΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΩ ΒΑΙΝΩΝ
ΕΝ ΕΥΘΕΙΑ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΟΔΩ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟ
ΔΙΚΑΙΟΝ ΑΠΟΒΛΕΠΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΑΝΥΨΩΝ ΕΙΣ ΤΥ-
ΠΟΝ ΑΡΕΤΗΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΣΚΕΠΗΝ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΝ ΕΠΙΤΕΛΟΥΝΤΙ ΕΙΗ ΜΟΙ

ΣΥΝ ΤΗ ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΜΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ Ο ΘΕΟΣ ΒΟΗΘΟΣ ΕΝ ΤΩ ΒΙΩ

2. Η άσκησή μου στη Δικηγορία

Την 20.12.1950 γράφηκα ως ασκούμενος στο Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης. Τυπικά ήμουν γραμμένος στο Δικηγορικό Γραφείο του αιμνήστου Τέλη Δημοκίδη (Αριστοτέλους 6) που ήταν γαμβρός Καταφυγιώτης (σύζυγος εξαδέλφης του πατρός μου), αλλά στην ουσία εξυπηρετούσα όλους τους Δικηγόρους του κτιρίου.

Την εποχή εκείνη είχα ιδιαίτερο δεσμό με τον συνασκούμενό μου και συμπατριώτη μου από το Καταφύγιο αιμίνηστο Πλούταρχο Καρρά, ο οποίος ελάμπρυνε το Δικαστικό Σώμα, θα με συγχωρεθεί δε η ειδική αναφορά μου στον δικαστή αυτόν, διότι στην συνείδησή μου υπήρξε ο κορυφαίος για το ήθος, την ευγένεια, την επιστημονική κατάρτιση, την αντικειμενικότητα, την αμεροληψία και την ανθρωπιά του. Το 1963 υπηρετούσε ως νεαρός Πρωτοδίκης στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης και οι προϊστάμενοί του, που εκτιμούσαν και ανεγνώριζαν τα παραπάνω προσόντα του, τον όρισαν ως Εισηγητή στην υπόθεση «Λαμπράκη». Πήρε την ογκώδη δικογραφία και κλείσθηκε στο Σπίτι του απομονωμένος τελείως από τον κόσμο επί 40 ημέρες. Και αυτή ακόμη την αδελφή του που τον φρόντιζε δεν της επέτρεπε να μπει στο γραφείο του, αλλά άνοιγε την πόρτα και του έδιδε τον δίσκο στα χέρια, ενώ η πόρτα ξανάκλεινε. Αθόρυβα και μακράν από κάθε δημοσιότητα, σε αντίθεση από μερικούς (ευτυχώς ελαχίστους) σύγχρονους του συναδέλφους. Αποτέλεσμα αυτής της τρομερής δουλειάς ήταν να συντάξει το σχετικό βούλευμα του Συμβουλίου Πλημ/κών, το οποίο στάθηκε τόσο στο Εφετείο, όσο και στον Άρειο Πάγο. Αυτή όμως η μεγάλη πίεση που του έγινε, έβλαψε την νεανική του καρδιά και αναγκάστηκε από το βαθμό του Εφέτη να μετακινηθεί στο Ελεγκτικό Συνέδριο, όπου επίσης διέπρεψε κοσμήσας την έδρα του Αντεπιτρόπου.

Όσον αφορά την άσκησή μου αυτή καθ' αυτή έχω να παρατηρήσω ότι ουδεμία υπήρχε εκ μέρους του Δικ. Συλλόγου μέριμνα επιμόρφωσης ή παρακολούθησης των ασκουμένων δικηγόρων. Αλλά και από την πλευρά των δικηγόρων η αδιαφορία για την ενημέρωση και επιμόρφωση του ασκουμένου ήταν ο κανόνας και στην ολότητά τους

οι δικηγόροι αντιμετώπιζαν τους ασκουμένους ως άμισθους υπηρέτες να πηγαίνουν στα δικαστήρια για κατάθεση δικογράφων ή για λήψη αντιγράφων, αδιαφορούντες ακόμη και για τυπικά έξοδα (κόμιστρα, τηλεφωνήματα κ.λπ.).

Ειδικά στην περίπτωση μου, το λέγω με πικρία, ότι επί διετία, που διήρκεσε η άσκησή μου, ούτε μία δραχμή δεν έλαβα ακόμη και για τα εισιτήρια του τραμ ή του λεωφορείου, ακόμη και όταν με έστελναν στο Επταπύργιο για να πάρω συνέντευξη από κρατούμενο πελάτη τους για στοιχεία που έλλειπαν από την δικογραφία. Και με την παράδοση των αιτουμένων στοιχείων εισέπραττα ένα μεγαλοπρεπές «ευχαριστώ, κύριε συνάδελφε». Και σας εξομολογούμαι ότι αισθανόμουν αηδία, όταν επιδιδόντουσαν σε φιλοφρονήσεις για τον νεαρό γράφοντα ως ασκούμενον, όταν συναντώμεθα με κύκλο συναδέλφων. Εξ αιτίας αυτής της συμπεριφοράς αποφάσισα να μη δικηγορήσω στη Θεσ/νίκη, παρότι είχα άριστες προτάσεις συνεργασίας με ένα μεγάλο δικηγόρο και τ.Υπουργό, που πάσχιζε για ένα αναπληρωτή του. Έτσι πήρα την απόφαση να έλθω στις Σέρρες. Ωστόσο οι απαράδεκτες αυτές συνθήκες άσκησης κατ' ουδέν μειώσαν τον ζήλο μου για ουσιαστική άσκηση. Νυχθημερόν ευρισκόμουν στα ακροατήρια των ποινικών δικαστηρίων, των οποίων η ακροαματική διαδικασία με εγοήτευε. Πολλές φορές κρατούσα «τσίλιες» στα ακροατήρια, ύστερα από παράκληση δικηγόρων, για να κρατήσω την υπόθεσή τους λόγω κωλύματός τους. Και παρενέβαινα στην έδρα όταν εξεφωνείτο η υπόθεση, διαβιβάζοντας την παράκληση του προσωρινά κωλυμένου υπερασπιστή δικηγόρου. Όσον αφορά την πολιτική διαδικασία μελετούσα με προσοχή και προσυπέγραφα τις προτάσεις, όπως άλλως τε είχα υποχρέωση, αν δε συναντούσα κάποιο ενδιαφέρον θέμα το συζητούσα με τους συνασκουμένους φίλους, αφού οι δικηγόροι δεν διέθεταν χρόνο για τέτοια συζήτηση. Αν όμως επρόκειτο για υπόθεση της προεδρικής ή εξωστικής διαδικασίας του άρθ. 634 της παλαιάς Δικονομίας (τα σημερινά ασφαλιστικά μέτρα) ετοιμαζόμουν καλά, διότι ο αείμνηστος πρόεδρος Πρωτοδικών Χατζόπουλος απηύθυνε τον λόγο και στους ασκουμένους.

Η ΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΜΟΥ

1. Ένας περίεργος οιωνός

Όπως προανέφερα μία αφυπολόγητη και άδικη διαταγή προκάλεσε την αιφνίδια διακοπή της αναστολής μου λόγω σπουδών και την στράτευσή μου ακριβώς μόλις έδωκα όλα τα μαθήματα του πτυχίου (πλην δύο) κατά μήνα Ιανουάριο 1947. Μετά από συνεχή υπηρεσία 32 μηνών δηλαδή την 17.12.1949 θυμήθηκαν οι «αρμόδιου» την αδικία που μας έκαναν και διετάχθη η προσωρινή απόλυσή μας για την λήψη του πτυχίου και την 1.1.1951 επανεστρατεύθηκα προς «συμπλήρωση» της θητείας, υπηρετήσας μέχρι την 31.8.1951, οπότε απολύθηκα οριστικά. Εύκολα λοιπόν μπορεί ο αναγνώστης να αντιληφθεί τον Γολγοθά μου ως φοιτητή από την επαρχία λόγω της παρεμβολής μιας μακράς στράτευσης 42 μηνών ή τριών και μισού (3,5) ετών, πάνω στις πτυχιακές εξετάσεις. Παρ' όλα αυτά δεν παραπονούμαι διότι για μένα ο Στρατός υπήρξε το μεγάλο μου Σχολείο, όπου ατσαλώθηκε ο χαρακτήρας μου και διδάχθηκα να αναλαμβάνω πρωτοβουλίες, πράγμα που με βοήθησε στην επαγγελματική μου καριέρα ως δικηγόρου.

Πιο ψηλά αναφέρω στο τίτλο της παραγράφου «ένας περίεργος οιωνός» και εξηγούμαι αμέσως περί τίνος πρόκειται. Θα σας φέρω πίσω την εποχή που ετοιμαζόμουν για να δώσω πτυχιακές εξετάσεις. Μια μέρα λοιπόν του Ιανουαρίου 1947 ο αειμνηστος Αγησίλαος Μπλάτζας, Καταφυγιώτης και λίγο συγγενής μου από τη ρίζα της μητέρας μου, μας κάλεσε στο σπίτι που έμεινε, κοντά στο γήπεδο του Άρη στη Χαριλάου για να μας κεράσει καφέ η σπιτονοικοκυρά του

και να μας πει το μέλλον, διότι ήταν ξακουσμένη καφετζού. Μεταξύ σοβαρού και αστείου καθήσαμε και ακούσαμε τις ... προφητείες της καφετζούς. Όμως ποτέ δεν φανταζόμουν ότι θα έβγαιναν όλες αληθινές. Θυμάμαι ότι για μένα είπε τα εξής: «Μαζεμένα λεφτά θα πάρεις που δεν τα περιμένεις. Ένα ταξίδι θα κάμεις σε μια πόλη με άλλους πολλούς μαζί, θα περάσετε μία καμάρα και θα μπήτε σε ένα μέρος που θα κάτσετε 40 μέρες. Στο σπίτι σου αυτές τις μέρες θα έχετε μια χαρά μεγάλη για ένα ευτυχές γεγονός σαν αρραβώνα το βλέπω. Και σύ μια χαρά θα ζήσεις αυτές τις μέρες από μια σου επιτυχία». Και προς μεγάλη μου έκπληξη όλα επαλήθευσαν και τα αναφέρω με την ίδια σειρά, δηλαδή: Στο κατάστημα Γ. Παπαδοπούλου που εργαζόμουν λίγες ώρες το απόγευμα, γινότουσαν κάτι διανομές ειδών, για τις οποίες το προσωπικό έπαιρνε ένα πριμ. Τα παιδιά του προσωπικού έβαλαν και μένα και έτσι μου έδωσαν ανέλπιστα ένα μερίδιο περίπου σημερινών 200.000 δραχμών, ποσό υπέρογκο για την εποχή εκείνη. Σε λίγες μέρες κηρύχθηκε ανέλπιστα η επιστράτευση και κλήθηκα να παρουσιασθώ στο Κ.Ε. Ν. Δράμας. Ταξίδευσα με το τραίνο για Δράμα με πολλούς άλλους μαζί και μπήκαμε στο Κέντρο Εκπαιδύσεως Νεοσυλλέκτων από την Κεντρική Πύλη, που είχε μια καμάρα κυκλική και μια τεράστια κυκλική πινακίδα με το τίτλο του Στρατοπέδου. Φυσικά μείναμε μέσα 40 μέρες για την βασική εκπαίδευση και αναχωρήσαμε για τις μονάδες μας. Στη διάρκεια της βασικής εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στην άσκηση της σκοποβολής με τυφέκιο κατά κινουμένου – εμφανιζομένου και εξαφανιζομένου στόχου από αποστάσεως 200 μ. ήλθα π ρ ώ τ ο ς επί ασκουμένων 3.500 ανδρών, αφού πέτυχα και τις πέντε (5) βολές στο κινούμενο στόχο μεγέθους στήθους ανθρώπου!! Ένας άλλος πέτυχε τρεις (3) βολές και οι περισσότεροι καμμία βολή. Ο επί κεφαλής της άσκησης αξιωματικός αμέσως με υπέγραψε 4/ήμερη άδεια στο πεδίο βολής και διέταξε τους στρατιώτες να φροντίσουν για το καθάρισμα του όπλου μου. Έφυγα αμέσως για τη Λυγαριά. Πήρα το τραίνο από Δράμα και κατέβηκα στο Σιδ. Σταθμό Σερρών, από εκεί ανέβηκα σε αυτοκίνητο προς Νιγρίτα, κατέβηκα στην Πεπονιά και με τα πόδια ξεκίνησα για Λυγαριά. Όταν πλησίαζα στο χωριό με αντελήφθηκε ο μικρός αδελφός μου Ιπποκράτης, πιτσιρικάς τότε 11 ετών και χαρούμενος έτρεξε με υποδέχθηκε και με ανεκοίνωσε ότι την προηγούμενη μέρα αρραβωνιάστηκε ο δεύτερος αδελφός μου Γιαννούλης την Αλεξάνδρα!! Τέλος να αναφέρω ότι επαλήθευσε και η προσωπική μου επιτυχία, διότι λίγο προτού στρατευθώ πέρασα όλα τα μαθήματα του πτυχίου,

που έδωσα και άφησα μόνο δύο, που τα έδωσα αργότερα. Δηλαδή επαληθεύθησαν όλα τα προγνωστικά της καφετζούς, σπιτονοικοκυράς του Αγησίλαου Μπλάτζα.

2. Η μετάθεσή μου στην Αθήνα

Από το ΚΕΝ Δράμας επιλέχθηκα για το Σώμα Υλικού Πολέμου και μετατέθηκα στην 651 ΑΒΥΠ που ήταν στο Γουδί. Εκεί πέρασα στη σειρά τον Ουλαμό Δεκανέων και τον Ουλαμό Λοχιών, όπου, πέραν των γενικών ασκήσεων, κάναμε και τις ασκήσεις της ειδικότητας του Σώματος Υλικού Πολέμου. Εγώ ειδικεύθηκα στον έλεγχο των προμηθειών ανταλλακτικών όλων των Όπλων του Στρατού και της Αεροπορίας. Ονομάσθηκα λοχίας και η εργασία μου ήταν άκρως απόρρητη και υπεύθυνη, διότι από την ευσυνειδησία μας εξαρτάτο αν το Στράτευμα θα εστερευότο ανταλλακτικών, γεγονός που θα συνεπάγετο την ακινησία όπλων ή οχημάτων!! Εκείνη την εποχή ο Στρατάρχης Παπάγος είχε εκδώσει αυστηρή διαταγή να γίνεται κάθε πρωί η γυμναστική και στη συνέχεια οι ασκήσεις ακριβείας. Η 651 ΑΒΥΠ είχε την μονάδα διοικήσεως δύναμης ενός Τάγματος, που περιελάμβανε όλες τις ειδικότητες του Στρατού. Οι άνδρες εκπαιδευόντουσαν στις ειδικότητές τους μηχανικοί, αποθηκάριοι, γραφείς, λογιστές, σαγματοποιοί, ράπτες, οδηγοί, ηλεκτρολόγοι κ.λπ. και προωθούντο στις Μονάδες τους. Αποτελούσε λοιπόν το Τάγμα της ΑΒΥΠ στην κυριολεξία μωσαϊκό ανειδίκευτων, αγύμναστων και απείθαρχων οπλιτών.

Εγώ είχα πάθος με την γυμναστική και παρ' ότι υπήρχε οπλίτης ειδικός γυμναστής, αναλάμβανα εθελοντικά την εκγύμναση του τάγματος σε ένα ενιαίο σχηματισμό άνω των 300 ανδρών.

Ξέροντας την ψυχολογία των ανδρών, που επεδίωκαν να μη κάνουν γυμναστική, μόλις αραίωναν οι ζυγοί με σημειωτόν και η παράταξη σχηματίζονταν, έδινε το παράγγελμα προσοχή και διέτασα τους άνδρες να βγάλουν τα ρούχα τους από τη μέση και πάνω και όσοι δεν θέλουν για οποιοδήποτε λόγο να ασκηθούν τους διέταζα να κάτσουν οκλαδόν επί τόπου μέχρι τη λήξη της Γυμναστικής. Έτσι γινόταν η σωστή γυμναστική από τους εθελοντές, ενώ οι «σπάροι» κρύωναν οκλαδόν ακίνητοι ώσπου να τελειώσει η γυμναστική. Περιττό να αναφέρω ότι οι «σπάροι» μέρα με τη μέρα λιγότευαν διότι προτιμούσαν να κινηθούν γυμναζόμενοι, παρά να κρυώνουν καθήμενοι.

Εκεί όμως που είχε μεγάλη πλάκα ήταν οι ασκήσεις ακριβείας μετά την γυμναστική. Συντάσσονταν το Τάγμα σε 12 διμοιρίες και η καθεμιά είχε επί κεφαλής ένα λοχία. Γινόταν η κίνηση των διμοιριών στο προαύλιο, ενώ στο μπαλκόνι στεκόταν ο αείμνηστος διοικητής του Τάγματος Συν/ρχης Μπαμπίλης, έτοιμος να βάλει τα βρισίδια κατά της διμοιρίας που έκανε λαθεμένες ή νοηλικές κινήσεις. Εγώ είχα μια διμοιρία από τις πιο απειθαρχες. Τους παρέτασσα με πλάτη στον τοίχο του Στρατώνα και παραδοκούσα πότε θα γινόταν ανακάτωμα των άλλων διμοιριών. Οπότε τους ξεκινούσα με βήμα ταχύ και το δεξί χέρι στο ύψος του ώμου «κοφτά», με βήμα σταθερό και κάναμε έτσι συντεταγμένοι μία διαγώνια διαδρομή του στρατοπέδου μέχρι κάτω από το μπαλκόνι του Διοικητή, μεταβολή και επιστροφή στ βάση μας. Ο Μπαμπίλης βλέποντας το σύνολο της ανακατωσούρας στο στρατόπεδο και την διμοιρία μου να «σχίζει» το στρατόπεδο διέταξε τον Υπασπιστή να με καλέσει και έπαιρνα ως έπαθλο καλής άσκησης τις άδειες εξόδου όλης της διμοιρίας. Φυσικά όλα αυτά γινόντουσαν, διότι κεντρούσα το φιλότιμο των «σπάρων» με ν ανδρών της διμοιρίας, αλλά φιλότιμων, που προσποιητά έστω έκαμναν τις σωστές κινήσεις επ' ολίγον, όσο χρειάζονταν για να εντυπωσιάσουν.

Μετά τη Γυμναστική και τις υποχρεωτικές ασκήσεις ακριβείας, το Τάγμα συγκεντρώνονταν σε τρία τμήματα και το καθένα πήγαινε συντεταγμένο στο αντίστοιχο «Παράρτημα» των εγκαταστάσεων σε απόσταση ολίγων μέτρων από το στρατόπεδο του Τάγματος. Εγώ ήμουν επί κεφαλής του 2^{ου} Παραρτήματος. Ελύναμε τους ζυγούς και ο καθένας στην δουλειά του. Εγώ εργαζόμουν σε ένα Γραφείο με άλλους 4 λοχίες Ι. Κατσούλο, Αχ. Κοντοστάθη, Ζήση Γουδεσίδη, Μάρκο Μάρκου. Συνεργαζόμεθα με 5 λοχίες Άγγλους και 5 λοχίες Αμερικανούς και στο πλαίσιο της παράδοσης του αγγλικού εφοδιασμού και παραλαβής του Αμερικανικού εφοδιασμού.¹⁴ Για την ιστορία αναφέρω ότι εμείς οι έλληνες λοχίες παίρναμε μισθό 90 δραχμών, οι άγγλοι 650 δραχμών και οι αμερικανοί 2.500 δραχμών. Οι άγγλοι και αμερικανοί είχαν αυτοκίνητο και οι τελευταίοι έμειναν στην ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ, απαλλαγμένοι από κάθε άλλη υπηρεσία, ενώ εμείς επιστρέφαμε στο στρατόπεδο και αναλαμβάναμε νυκτερινή υπηρεσία κυρίως περιπολάρχη ή εφοδεύοντος αξιωματικού.

Η Μονάδα μας είχε και ποδοσφαιρική Ομάδα, όπως συνέβαινε με όλες τις μεγάλες Μονάδες. Το 15/αύγουστο 1947 πήγαμε να παίξουμε με την μικτή Ομάδα της Κηφισιάς υπέρ της Χ.Ε.Ν. Κηφισιάς. Έπαιξα αριστερό χαφ και είχα καλή απόδοση. Φέραμε τελικά ισοπαλία

1-1. Σύμφωνα με την διαταγή του Μπαμπίλη είχαμε το προνόμιο οι ποδοσφαιριστές, μετά από κάθε αγώνα, να κοιμούμαστε ξεντυμένοι, ενώ όλοι οι άνδρες κοιμούνταν ντυμένοι και με τις παλάσκες ακόμη στη μέση λόγω της διαρκούς αυστηρής επιφυλακής. Όμως το βράδυ, κατά σύμπτωση, ο θείος μου Στέφανος Παπανίκος, που υπηρετούσε τότε στο ΓΕΣ με το βαθμό του Αντισυνταγματάρχη, ήταν σε υπηρεσία ανωτέρου Επόπτη επιφυλακής και έκαμε τα μεσάνυκτα έφοδο στη Μονάδα μας. Όταν μπήκε στο θάλαμο της διμοιρίας μου για επιθεώρηση με την συνοδεία του Αξιωματικού Υπηρεσίας και του θαλαμοφύλακα με είδε ξαπλωμένο, μόνο με το φανελάκι και το σλιπ να κοιμάμαι του καλού καιρού. Χωρίς να φανερώσει ότι ήμουν ο ανεπιός του παρατήρησε με σοβαρό ύφος «γιατί αυτός κοιμάται γυμνός;» και έλαβε την απάντηση ότι ήμουν στην ομάδα, ότι παίζαμε στην Κηφισιά κ.λπ. Την επομένη είχα έξοδο και πήγα στο σπίτι του θείου Στέφανου στο Παγκράτι. Με την καλημέρα μου λέγει η θεία Κούλα «Πως περάσατε στη Κηφισιά, νικήσατε;» Με πείραζε αρκετή ώρα, ώσπου με αποκάλυψε το «μυστικό», που τυχαία ανακάλυψε ο θείος μου.

Μέσα στη Μονάδα μας υπήρχε το Κ.Ψ.Ο. (Κέντρο Ψυχαγωγίας Οπλιτών) που διέθετε μία τεράστια αίθουσα 1.000 θέσεων και μεγάλη σκηνή, ικανή να φιλοξενήσει ολόκληρο θίασο, αλλά και οθόνη κινηματογράφου. Ερχόντουσαν θίασοι για ψυχαγωγία των Οπλιτών. Ενθυμούμαι ότι είχε έλθει και η Σοφία Βέμπο. Ο Διοικητής Μπαμπίλης με όρισε σαν Φροντιστή του Συγκροτήματος της Βέμπο. Θυμάμαι ότι τους προμήθευσα δύο (2) πλήρεις στολές και τα όπλα, για να εκτελέσουν ένα σκετς που παρουσίαζε μία στρατιωτική σκηνή. Αλλά περισσότερο θυμάμαι την ίδια τη Σοφία Βέμπο στο καμαρίνι να ετοιμάζεται για να βγει στη σκηνή να τραγουδήσει. Μου ζήτησε να της φέρω ένα διπλό κονιάκ, που το τίναξε μονορούφι. Γυάλισαν τα μάτια της και μου ζήτησε ακόμη ένα κονιάκ «Αγόρι μου, φέρε μου άλλο ένα» και αμέσως βγήκε στη σκηνή με το γνωστό της ταμπεραμέντο. Οι στρατιώτες την αποθέωσαν.

Από τους πέντε (5) φίλους Λοχίες που προανέφερα, ο Μάρκου καταγόταν από τα Σπάτα, το περίφημο κρασοχώρι πολύ κοντά μας. Όταν είχε έξοδο πήγαινε στο χωριό και έπαιρνε μαζί του τα παγούρια μας, τα οποία και γέμιζε με ρετσίνα γιοματάρι. Την εποχή εκείνη όπως προανέφερα βρισκόμαστε σε διαρκή επιφυλακή και, μεταξύ άλλων, έπρεπε τα παγούρια να τα έχουμε πάντοτε γεμάτα με νερό, γιατί ανά πάσα στιγμή μπορούσαμε να διαταχθούμε σε υπηρεσία εκτός της Μο-

νάδος. Ευλόγως λοιπόν ο Λοχαγός κατά την επιθεώρηση έπιανε τα παγούρια μας και τα άφηνε ικανοποιημένος διότι έδειχναν γεμάτα!! ενώ οι στρατιώτες με δυσκολία έπνιγαν το γέλιο, που τους ερχόταν.

Από τα περιστατικά που έντονα θυμάμαι είναι και το γεγονός ότι μετείχα στη διμοιρία επιδείξεων ως Λοχίας, που παρουσίασε τιμές στον Άγγλο Στρατηγό Στάνφορντ διοικητή των συμμαχικών δυνάμεων Μέσης Ανατολής. Η παρουσίαση θα εγίνετο στις 2.30 μ.μ. και μας σηκώσαν από τις 5 π.μ. για πρόβες. Σε κάθε επιθεώρηση, αν έβρισκαν έστω και ένα κουμπί στραβοκουμπωμένο, διετάσσετο ολόκληρη η διμοιρία να ξεντυθεί μέχρι και το σώβρακο και να ξαναντυθεί για να επιθεωρηθεί εκ νέου.

Επίσης αλησμόνητη θα μου μείνει η απόφαση του διοικητή Μπαμπίλη να φιλοξενήσει η Μονάδα μας 30 ανήλικα παιδιά ανταρτόπλακτα από την περιοχή του Έβρου, ηλικίας 10 – 16 ετών, που είχαν χάσει τους γονείς τους στον εμφύλιο. Ανέλαβε η Μονάδα μας να τα ντύσει, να τα στεγάσει, να τα διατρέφει, να τα γυμνάζει στρατιωτικά με τις ασκήσεις ακριβείας αόπλου στρατιώτη και να τα εκπαιδεύσει σε ειδικότητες. Ο Μπαμπίλης με επέλεξε να ιδρύσω και να λειτουργήσω την Μονάδα των παιδιών με απεριόριστες αρμοδιότητες. Επέλεξα ένα κενό κτίριο, άλλοτε αναρρωτήριο της Μονάδος. Το κτίριο αμέσως βάφηκε και επενδύθηκε με νοσοκομειακό υλικό κρεβάτια, ντουλάπες, κομοδίνα, μαγειρείο, γραφείο κ.λπ. και αμέσως στεγάσθηκαν τα παιδιά. Στα ραφεία του Συγκροτήματος πήραν τα μέτρα των παιδιών και τους έραψαν από δύο στολές στρατιωτικές σε μικρογραφία, με τις ζωστήρες, τα ντοκ, τα παπούτσια στα μέτρα τους και τα μαύρα μπερεδάκια. Από τα πλεονάσματα της Μονάδος εγίνετο ένα θαυμάσιο συσσίτιο των παιδιών. Στήσαμε στο μέσο της πλατείας έναν ιστό της σημαίας και αποδίδαμε τιμές με στρατιωτικό χαιρετισμό σε παράταξη κάθε πρωί στην έπαρση και κάθε βράδυ στην υποστολή. Κάθε μέρα κατ' επιλογήν μου ένας από τα παιδιά ετίθετο επικεφαλής της διμοιρίας ως αρχηγός της, ο προθυμότερος της προηγούμενης ημέρας, που αποτελούσε και τον σύνδεσμο με μένα. Η ημέρα άρχιζε με την πρωινή γυμναστική, όπως με τους στρατιώτες, δηλαδή γυμνά τα σώματα από την μέση και πάνω. Ακολουθούσε πρόγραμμα ασκήσεων ακριβείας και κατόπι γινόταν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Σε ένα μήνα έγιναν σαν Ευέλπιδες. Έτσι είχαμε την πρώτη έξοδο για εκκλησιασμό με το υπόλοιπο Τάγμα. Ξεχώρισαν οι πιτσιρικάδες με τα μαύρα μπερέ και χαροποίησαν τόσο πολύ τον Διοικητή Μπαμπίλη ώστε κατέβηκε από το αυτοκίνητο και τα ακολούθησε πεζός προς το σημείο του

Εκκλησιασμού, δηλαδή το μοναστηράκι της Σωτηρίας που κτίστηκε εκεί που έγινε η εκτέλεση των 6 στο Γουδί.

Μετά τον εκκλησιασμό ο διοικητής Μπαμπίλης μας δεξιώθηκε στο διοικητήριο, κέρασε τα παιδιά από μία σοκολάτα και με διέθεσε δύο αυτοκίνητα για να τα μεταφέρω στο Σύνταγμα και να αποδώσω με τιμή στον άγνωστο στρατιώτη, ενώ αυτός από του Ζαχαράτου θα ξεσήκωνε τους στρατηγούς για να καμαρώσουν τα «στρατιωτάκια» με τους μαύρους μπερέδες. Η εντολή ήταν μετά την απόδοση τιμών να τους ανεβάσω στην Ακρόπολη και κατόπιν εκδρομή στη Λίμνη του Μαραθώνα. Θυμάμαι η «ΒΡΑΔΥΝΗ» της ημέρας εκείνης αφιέρωσε την μισή πρώτη σελίδα για να προβάλει την διμοιρία των παιδιών με τον υποφαινόμενο επί κεφαλής σε χαιρετισμό προς τον Άγνωστο Στρατιώτη. Περιττό να αναφέρω ότι πολιορκήθηκα από δημοσιογράφους που ζητούσαν πληροφορίες για την προέλευση των παιδιών!!

Τον Μάιο 1948 επιθυμώντας να έλθω προς την Θεσσαλονίκη για να είμαι κοντά στους δικούς μου και για να μπορέσω να σώσω τα 2 μαθήματα του πτυχίου, που χρωστούσα, έκαμα αίτηση μετάθεσης στην αντίστοιχη μονάδα Θεσσαλονίκης την 652 ΠΑΥΠ και πήρα την μετάθεση με ζαβολιά, διότι, λόγω της ειδικότητός μου, ήταν δύσκολο και απαιτείτο η συναίνεση της Μονάδος. Όμως ο Διοικητής Μπαμπίλης δεν ήταν διατεθειμένος να συναινέσει. Έτσι με την επικουρία του Λοχαγού μου Βαρδάκη «πέρασε» την αίτησή μου μαζί με την αλληλογραφία ρουτίνας και πήρε την μονογραφή του Μπαμπίλη!!

3. Η μετάθεσή μου στη Θεσσαλονίκη

Έτσι τον Μάιο 1948 παρουσιάσθηκα στην 652 ΠΑΥΠ στην Θεσσαλονίκη, στο Στρατόπεδο Παύλου Μελά στη Σταυρούπολη. Κατ' αρχάς ανέλαβα Διαχειριστής των τριών Στρατοπέδων της Μονάδος, δηλαδή του Παύλου Μελά, του Ζέιτενλικ και του Εργοστασίου Ελαστικών. Αφού δούλεψα σκληρά για να νοικοκυρέψω την Διαχείριση και να ενημερώσω τα Βιβλία σύμφωνα με την αμερικάνικη διαχείριση αποσπάσθηκα στο Γραφείο του Συγκροτήματος Ασφαλείας Δυτικής Θεσσαλονίκης με την ονομασία «ΑΡΗΣ» με διοικητή τον Συν/ρχη Σπυρίδωνα Τζήμα, συνεργάτες τους Υπολοχαγούς Άλκη Πιλάλη και Βασίλη Μπατίλα και έναν ιδιώτη γραφιά τον Αντώνη Μυστιλόγλου. Ήταν καθαρά επιτελικό Γραφείο, υπαγόμενο στο Γ' Σώμα Στρατού και προΐστατο 48 μονάδων στρατού, χωροφυλακής και

ΜΕΑ, με ζώνη ευθύνης φύλαξης τη δυτική Θεσσαλονίκη από Λευκό Πύργο, Κουλέ Καφέ μέχρι Ασβεστοχώρι και δυτικά μέχρι Ζέιτενλικ και Ντουντουλάρ Ν. Μαινεμένη. Στο Γραφείο αυτό διδάχθηκα πάρα πολλά χρήσιμα στη ζωή μου. Διδάχθηκα να αναλαμβάνω πρωτοβουλίες και να εκτελώ το καθήκον μου, διδάχθηκα την καλώς νοουμένη πειθαρχία και την οργάνωση και εκτέλεση επιτελικών σχεδίων, παρ' ότι δεν είχα τέτοια εκπαίδευση. Είχα όμως γίνει αναντικατάστατος και η υπηρεσία με απορροφούσε ολόκληρο το 24/ωρο και έπρεπε να δίδω το στίγμα μου καθ' όλο το 24/ωρο, διότι μπορούσε να γίνει συναγερμός και έπρεπε να συνεγείρω 48 μονάδες και να προωθήσω 1 λόχο προκαλύψεως της Θεσσαλονίκης στις προβλεπόμενες βάσεις, φυλάκια, ενέδρες, περίπολα κ.λπ. Και όλη η εργασία θα εγίνετο κάτω από το άγρυπνο μάτι του Στρατηγού Γ' Σώματος Στρατού Γρηγορόπουλου και του Επιτελάρχη του Δεληβοργιά.

Για το λόγο αυτό δεν μπόρεσα να μελετήσω και να δώσω τα δύο μαθήματα του πτυχίου, που χρωστούσα. Ήμουν βέβαια απαλλαγμένος από κάθε άλλη υπηρεσία, αλλά σε διαρκή επιφυλακή. Ούτε στην πόλη της Θεσσαλονίκης δεν μπορούσα να βγω. Όταν δε μία δύο φορές βγήκα στην πόλη, με μετέφερε υπηρεσιακό τζίπ, που περίμενε έξω από το Σινεμά για να με πάρει, ενώ εγώ έδιδα στο κέντρο το στίγμα μου και σε ποιο σημείο της πλατείας θα με έβρισκαν δηλαδή κυριολεκτικά δέσμιος του καθήκοντος. Τέλος, ύστερα από μία ευεργετική διαταγή για τους τελειόφοιτους, απολύθηκα προσωρινά την 17.12.1949, όπως προανέφερα, προκειμένου να συμπληρώσω τις πτυχιακές εξετάσεις.

4. Η νέα στράτευσή μου

Την 31.12.1950 έληξε η προσωρινή αναστολή στράτευσής μου. Έτσι την 1.1.1951 αντί για πολιτικά έβγαλα την στολή του Λοχίου και ντύθηκα για να παρουσιασθώ στο Κέντρο Διερχομένων Θεσσαλονίκης. Εκεί με περίμενε μια μεγάλη έκπληξη. Συνάντησα 200 περίπου φοιτητές τελειόφοιτους όπως εγώ, μερικοί από τους οποίους δεν είχαν προλάβει να πάρουν το πτυχίο. Ο Διοικητής της Μονάδος με επέλεξε ως Επιλοχία του Λόχου των Φοιτητών, που θα παρέμεινε στο Κέντρο Διερχομένων κανένα μήνα, ώσπου να έλθουν οι μεταθέσεις για τις διάφορες μονάδες. Με τους διοικουμένους συναδέλφους εξηγήθηκα καθαρά και τους είπα ότι θέλω καθαριότητα θαλάμων και στρατοπέ-

δου πρωί-πρωί και στην αναφορά θα έχουν 180 άδειες 24/ωρες, ενώ εκ περιτροπής, θα έμειναν μέσα για υπηρεσία μόνο 20. Δηλαδή στον 1 μήνα θα μας έπεφτε από υπηρεσία 3 ημερών τον καθένα και 27 έξοδοι. Εξηγηθήκαμε καλά και έγινε το θαύμα. Έβλεπες το πρωί τους συναδέλφους να κυνηγούν να βρουν καμιά γόπα πεταμένη για να την ...καμακώσουν και να την πετάξουν. Και στην πρώτη αναφορά του λόχου οι θάλαμοι έλαμπαν, το στρατόπεδο γυάλιζε από καθαριότητα και οι άνδρες συντεταγμένοι. Καλούσα τον Διοικητή και με όλους τους τύπους του ανέφερα την παρουσία και τους κωλυμένους, ενώ του ενεχείριζα και το σχετικό δελτίο κωλυομένων και απόντων!! Ο Διοικητής ένας θαυμάσιος άνθρωπος, Αντισυν/ρχης Τεθωρακισμένων υπό δυσμένεια λόγω ατυχήματος στις επιχειρήσεις, συγκινήθηκε και προθύμως υπόγραψε τις 180 άδειες εν λευκώ που στη συνέχεια διένεμα στους άνδρες . Αλλά και για το φαγητό ανέλαβα μία πρωτοβουλία: αντί να μαγειρεύονται 200 μερίδες και να πετιούνται, μαγειρεύαμε 20 περίπου με εκλεκτό τρόπο σαν καλού εστιατορίου.

Την 8.2.1951 έλαβα μετάθεση ή μάλλον φύλλο πορείας τοποθετηθείς στην VII Μεραρχία (667 Όρχος Ανταλλακτικών). Η μεραρχία αυτή ήταν κινητή και την εποχή εκείνη είχε στρατοπεδεύσει στα βόρεια προάστια της Αττικής. Όταν υπηρετούσα στη Μονάδα αυτή θυμάμαι ότι έφυγε για την Νότιο Κορέα το 1^ο Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα με επικεφαλής τον θείο μου Στέφανο Αντ/ρχη Πυρ/κού ως συνοδό του. Ήμουν ο Επιλοχίας της Μονάδος¹⁵ και στην διπλανή Μονάδα Λόχου Μεταφορών υπηρετούσε ως Επιλοχίας ο Παναγιώτης Μπιτζίδης. Ο καιρός κύλησε γρήγορα και την 31.8.1951 πήρα το απολυτήριο και ανεχώρησε για τη Θεσσαλονίκη.

-Ε-

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑ

1. Οι εξετάσεις μου στον Άρειο Πάγο

Όπως προανέφερα, για την πιο άνετη προπαρασκευή μου στις εξετάσεις στον Άρειο Πάγο για την χορήγηση της άδειας ασκήσεως του δικηγορικού επαγγέλματος, προτίμησα την Λυγαριά. Όσον αφορά δε τον τρόπο μελέτης εφήρμοσα την ίδια τακτική των τμηματικών εξετάσεων στο Πανεπιστήμιο. Δηλαδή τηρούσα το σύστημα περιληπτικού σκαριφήματος, το οποίο με βοήθουσε πολύ στις επαναλήψεις της ύλης. Επίσης επισήμανα για κάθε μάθημα ειδικούς «στόχους», δηλαδή μερικά εντυπωσιακά κεφάλαια, τα οποία εξαντλούσα επισταμένα, με την ελπίδα να συμπέσει σ' αυτά κάποια ερώτηση, οπότε θα εντυπωσίαζα.

Για τόπο μελέτης διάλεξα τον καταπράσινο Οπωρώνα δίπλα από το σπίτι μας και κάτω από μια αγλαδιά φορτωμένη από ωραία βουτυράτα αγλάδια, έστησα το ξύλινο τραπέζι και την καρέκλα, που με έφτιαξε στην «κορδέλα» σαν δώρο ο αείμνηστος εκ μητρός θείος μου Στέφανος Σόρμας. Σηκωνόμουν λοιπόν στις 6 το πρωί και μέχρι τις 10 π.μ. συμπλήρωνα 4ώρη μελέτη, που ισοδυναμούσε σε απόδοση με 24ωρη μελέτη στην πόλη!! Με τον ρυθμό αυτό τον υπόλοιπο χρόνο χαλαρά τον αφιέρωνα σε επαναλήψεις με βάση το προαναφερόμενο περιληπτικό σκαρίφημα. Ενθυμούμαι το σκαρίφημα αυτό ήταν ένα 100/φυλλο μεγάλο μπλοκ (A4) στο οποίο χώρεσε όλη η εξεταστέα ύλη που περιελάμβανε Αστικό, Πολ. Δικονομία, Ποινικό, Ποινική Δικονομία και Εμπορικό. Δυστυχώς με τις διαδοχικές μεταστεγάσεις μου το απώλεσα. Αν το εύρισκα θα τολμούσα να δημοσιεύσω σε

φωτοτυπία μερικά αποσπάσματα, που θα ήσαν άκρως ενδιαφέροντα. Εν πάση περιπτώσει η εντατική και γόνιμη μελέτη του καλοκαιριού 1952 στη Λυγαριά τελείωσε και το Σεπτέμβριο πήρα το τραίνο για την Αθήνα, όπου θα εγίνοντο οι εξετάσεις, οι μεν γραπτές στην αίθουσα της παλαιάς βουλής, οι δε προφορικές στο ακροατήριο του Αρείου Πάγου. Για την ιστορία αναφέρω ότι στην εξεταστική περίοδο Σεπτεμβρίου 1952 και για το Πρωτοδικείο Σερρών είμεθα τέσσαρες υποψήφιοι οι αείμνηστοι Γρηγόριος Χατζηγηγηγορίου Δικηγόρος, Ευάγγελος Καζαμιάς Συμ/φος, Κων/νος Ριζόπουλος Συμβολαιογράφος και ο γράφων.

Στην αίθουσα λοιπόν της παλαιάς βουλής μπήκαμε όλοι οι υποψήφιοι και με ονομαστική κλήση προσερχόμεθα στις θέσεις που μας υπεδείκνυαν. Με έκαμε εντύπωση που εκλήθημεν ονομαστικά πρώτοι εμείς του Πρωτοδικείου Σερρών και καθήσαμε στην πρώτη σειρά, δίπλα μας συνέχισαν οι του Πρωτοδικείου Πολυγύρου κ.λπ. Στις εξετάσεις αυτές τις γραπτές επιτρεπόταν η χρήση συγγραμμάτων και κωδίκων, διότι τα θέματα ήσαν τέτοια, που μόνο αν ήσουν μελετημένος θα μπορούσες να απαντήσεις. Παρά ταύτα όμως στην Ποινική Δικονομία έγινε μία μεγάλη σφαγή. Εξεταστής ο αείμνηστος Ευάγγελος Κερχουλάς και το θέμα ήταν πολύπλοκο και αναφερόταν σε μία κακουργηματική πράξη στο στάδιο της προδικασίας, έθετε δε διάφορα ερωτήματα σχετικά με την προφυλάκιση και την δυνατότητα προσωρινής απόλυσης με εγγύηση, το δικαίωμα ένδικων μέσων, την αρμοδιότητα κατά τόπον και καθ' ύλην με ορισμένες παγίδες, που ήθελαν προσοχή. Για παρόμοια πράξη και υπόθεση είχα κάμει αρκετό τρέξιμο ως ασκούμενος στην Θεσσαλονίκη. Βρέθηκα λοιπόν έτοιμος για το θέμα και βοήθησα και τους άλλους τρεις συνυποψηφίους μου για τις Σέρρες, με αποτέλεσμα να είμεθα οι μόνοι που απαντήσαμε σωστά, πράγμα που το πληροφορηθήκαμε από τον ίδιο τον παραπάνω εξεταστή του μαθήματος, όπως θα δούμε στην συνέχεια.

Ακολούθησαν οι προφορικές εξετάσεις από ακροατήριο του Αρείου Πάγου με την επιβλητική υψηλή Έδρα, το εδώλιο χαμηλά όπου καθόταν η πεντάδα των εξεταζομένων και τις προσωπογραφίες των διατελεσάντων Εισαγγελέων και Προέδρων να κοσμούν το διάζωμα της αίθουσας. Εκεί λοιπόν πάλι ως πρώτη πεντάδα εκλήθημεν εμείς οι τέσσερις υποψήφιοι Σερρών με την προσθήκη του αείμνηστου Άγγελου Κάργα, υποψήφιου Χαλκιδικής, προσωπικού μου φίλου από το Στρατό, που αργότερα ως Πρωτοδίκης νικήθηκε από την επάρατο.

Μόλις λοιπόν καθίσαμε στο εδώλιο, ο εξεταστής της Ποινικής Δι-

κονομίας ο αείμνηστος Ευάγγελος Κερχουλάς, απευθυνόμενος προς το σύνολο των παρευρισκομένων στην αίθουσα υποψηφίων, εδήλωσε ότι μόνοι οι υποψήφιοι των Σερρών απήντησαν σωστά και ότι θα συνεχίσει και τις προφορικές εξετάσεις να ερωτά το ίδιο θέμα, ώσπου να ακούσει την σωστή απάντηση. Και στις προφορικές εξετάσεις όλη η πεντάδα πήγαμε πολύ καλά.

Στη Πολιτική Δικονομία το σύστημά μου για επιλογή ειδικών στόχων επέτυχε απόλυτα. Το κεφάλαιο του δεδικασμένου το είχα εξαντλήσει από την Δικονομία του Ράμμου, σε σημείο που να μπορώ να κάμω από στήθους ολοκληρωμένη διάλεξη. Και ο αείμνηστος εξεταστής Γραβάνης, αφού στους προηγούμενους εξήτησε απαντήσεις για ένδικα μέσα και τελεσιδικία, με απευθύνει το γενικό ερώτημα «Περί του δεδικασμένου τι γνωρίζετε;» Και αρχίζω με σταθερή φωνή και σαφήνεια την ανάλυση του ουσιαστικού του τυπικού δεδικασμένου, προχωρώντας στην λεπτομερή ανάλυση του θέματος, ενώ διέκρινα ένα έκδηλο μισοχαμόγελο ικανοποίησης στα πρόσωπα όλων των εξεταστών, οι οποίοι, προτού τελειώσω, έσκυψαν και βαθμολόγησαν. Και τότε ο Γραβάνης με διέκοψε με ένα «Αρκετά, ευχαριστώ». Αμέσως μετά και τελευταίος εξεταστής ήταν ο αείμνηστος Πρωτονοτάριος, δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω, ευφύεστατος και γνώστης της πρακτικής του Ποινικού Δικαίου. Βλέποντας την επιτυχημένη πορεία μου μέχρι την στιγμή εκείνη μου στήνει την εξής γλυκιά παγίδα λέγοντας τα εξής: «Ας πούμε ότι σήμερα στο Δικηγορικό σου Γραφείο στις Σέρρες προσέρχεται ένας φίλος σου χωρικός και σου λέγει ότι ανήμερα του Αγίου Γεωργίου καθόταν στο καφενείο του χωριού με φίλους και μπήκε μέσα στο Καφενείο ο ομοχώριός του τάδε και εις επήκοον όλων των θαμώνων άρχισε να του λέγει «είσαι άτιμος, είσαι πρόστυχος, είσαι παληάνθρωπος» και σε παρακαλεί να κάμεις ό,τι είναι νόμιμο για να τον τιμωρήσει. Τι θα κάμεις εσύ ως Δικηγόρος;» Αντελήφθην την παγίδα και την απέφυγα και με μία κατηγορηματική δήλωση του απαντώ ότι» θα τον συμβουλευσω να γυρίσει στο χωριό του και να μην κάμει τίποτε». «Γιατί;» με ξαναρωτάει ο εξεταστής. Και του απαντώ κοφτά «διότι το επεισόδιο έγινε ανήμερα του Αγίου Γεωργίου, δηλαδή τον Απρίλη, ενώ τώρα έχουμε Σεπτέμβριο και επομένως παρήλθε το τρίμηνο της εγκλήσεως για την πράξη της λόγω εξυβρίσεως». Αμέσως ένα βροντερό χαμόγελο επιδοκμασίας για την σωστή απάντηση έσκασε στην αίθουσα, αλλά και στα πρόσωπα όλων των εξεταστών. Και ακολούθησε η δήλωση του Προεδρεύοντος «Μπορείτε να πηγαίνετε, ευχαριστούμε».

Περιχαρείς βγήκαμε από την αίθουσα οι πέντε πρώτοι «Δικηγόροι» της σειράς. Όμως στο διάδρομο οι υποψήφιοι με στρίμωξαν για την παροχή διευκρινήσεων όσον αφορά το δεδικασμένο. Φυσικά τους παρέπεμψα στο Ράμμο και έτρεξα στο βάθος του διαδρόμου όπου με περίμενε ο θεός μου Στέφανος Παπανίκος, Συν/ρχης Πυρ/κού με την σύζυγό του και θεία μου Κούλα, που με αγκάλιασαν και με συνεχάρησαν, ενώ στη συνέχεια με παρέθεσαν ένα ευχάριστο και δροσερό δείπνο στο θερινό κέντρο «ΟΜΠΡΕΛΛΑ» στην Πατησίων. Και το πρωί πήρα το τραίνο για τις Σέρρες.

2. Η εγγραφή μου στο Δικ. Σύλλογο Σερρών

Διορίσθηκα ως Δικηγόρος παρά τω Πρωτοδικείω Σερρών την 15.12.1952 με το ταυτόχρονο Β.Δ/μα (ΦΕΚ Γ 306/20.12.1952) και ορκίσθηκα ενώπιον του ακροατηρίου του Πρωτοδικείου Σερρών συνταγέντος του υπ' αριθ. 5/20.1.1953 πρακτικού. Στην σύνθεση του Δικαστηρίου μετείχον Δημήτριος Μάμαλης, Προεδρεύων Πρωτοδικικής Ευστράτιος Κοντοφρύδης, Ιωάννης Ντεγιάννης Πρωτοδικής, με Εισαγγελέα τον Γεώργιον Αγγελίδην, Αντ/λέα Πρωτοδικών και Γραμματέα τον Παναγιώτη Νούσκα.

Την εποχή εκείνη και για την τριετία από 24-2-1952 μέχρι 26.2.1955 η διοίκηση του Δικ. Συλλόγου Σερρών ήταν η εξής: Πρόεδρος: Κων/νος Πατσόπουλος και Μέλη: Τζεμαΐλας Γεώργιος, Χορταράς Αθανάσιος, Μαυρομμάτης Βασίλειος, Ναλμπάντης Κων/νος, Σοφίτσης Θρασύβουλος και Θεοδωρίδης Μενέλαος.

Κατά την είσοδό μου στον Δικηγορικό Σύλλογο Σερρών την 20.1.1953 είμεθα εγγεγραμμένοι 71 Δικηγόροι αναφερόμενοι κατά σειρά δικηγορικής αρχαιότητας:

- 1) Πατσόπουλος Ιωάννης
- 2) Παντόπουλος Αστέριος
- 3) Ιακώβου Πέτρος
- 4) Παπαπαναγιώτου Αθανάσιος
- 5) Παπαβασιλείου Βασίλειος
- 6) Τσολάκης Αστέριος
- 7) Παπαηλιού Δημήτριος
- 8) Πατσόπουλος Κωνσταντίνος
- 9) Φωτιάδης Αθανάσιος

- 10) Μπουκουβάλας Ευριπίδης
- 11) Νικολάου Ζαφείριος
- 12) Βουβαλίδης Δημήτριος
- 13) Αθανασιάδης Ευριπίδης
- 14) Καπετανόπουλος Αλέξανδρος
- 15) Καραγκιόζης Γεώργιος
- 16) Παπαντωνίου Σωτήριος
- 17) Ράλλης Γεώργιος
- 18) Παπαματθαίου Χρήστος
- 19) Τζεμαΐλας Γεώργιος
- 20) Χατζηδήμος Δημήτριος
- 21) Κότσυφας Ζαφείριος
- 22) Πεταλωτής Κωνσταντίνος
- 23) Ρουμελιώτης Νικόλαος
- 24) Μαυρομάτης Βασίλειος
- 25) Πολυχρονίδης Αβραάμ
- 26) Χρυσάφης Βασίλειος
- 27) Παπαβασιλείου Αντώνιος
- 28) Παπαδόπουλος Αβραάμ
- 29) Ναλμπάντης Κωνσταντίνος
- 30) Γκουρνέλης Αριστείδης
- 31) Χορταράς Αθανάσιος
- 32) Σοφίτσης Θρασύβουλος
- 33) Τζεμαΐλας Αθανάσιος
- 34) Τοπαλούδης Φώτιος
- 35) Μητακίδης Αθανάσιος
- 36) Αγγελούσης Άγγελος
- 37) Θεοδωρίδης Μενέλαος
- 38) Λαυρεντίδης Ισαάκ
- 39) Καζαμίας Ιωάννης
- 40) Ψάρης Αργύριος
- 41) Γαϊταντζής Αθανάσιος
- 42) Μαυρίδης Αθανάσιος
- 43) Χατζηδήμος Ιωάννης
- 44) Κηπουρός Πασχάλης
- 45) Κυριάκου Δρόσος
- 46) Βασιλειάδης Αθανάσιος
- 47) Τζερεμές Απόστολος
- 48) Τριανταφυλλίδης Λεόντιος

- 49) Γεωργόπουλος Ιωάννης
- 50) Μόσχου Γεώργιος
- 51) Παπαντωνίου Γεώργιος
- 52) Σοφιδιώτης Κωνσταντίνος
- 53) Οικονομίδης Δημήτριος
- 54) Πολίτης Κωνσταντίνος
- 55) Κουτσοδάκη Δέσποινα
- 56) Αλεξανδρίδης Αλέξανδρος
- 57) Παπαχρήστου Σταύρος
- 58) Καλαϊτζής Ιωάννης
- 59) Ευστρατιάδης Ευστράτιος
- 60) Βασιλακάκη Αφροδίτη
- 61) Ραβάνης Χρήστος
- 62) Θεοδοσίου Γρηγόριος
- 63) Παπαδόπουλος Δημήτριος
- 64) Καφταντζής Γεώργιος
- 65) Παπαδόπουλος Δημήτριος
- 66) Γκουδής Κωνσταντίνος
- 67) Νικολαΐδης Παναγιώτης
- 68) Ριζόπουλος Κωνσταντίνος
- 69) Χατζηγηργορίου Γρηγόριος
- 70) Καζαμίας Ευάγγελος
- 71) Παπανίκος Γεώργιος

Όσον αφορά το «κλίμα» που επικρατούσε στον Δικ. Σύλλογο την εποχή εκείνη της εισόδου ημών των δικηγόρων της «νέας γενιάς» εσχημάτισα τη γνώμη ότι οι εν ενεργεία συνάδελφοι της «παλιάς φρουράς» διεκρίνοντο από έναν ακραίο επαγγελματισμό, που λειτουργούσε εις βάρος της δεοντολογίας και μακράν κάθε έννοιας διαπροσωπικών σχέσεων. Στα ακροατήρια επικρατούσε κατά κανόνα ο ατομισμός και ο εντυπωσιασμός άσχετος με την ωφελιμότητα ή μη στην έκβαση της υποθέσεως. Ακόμη η πλειονότητα των δικηγόρων ήταν έντονα πολιτικοποιημένα, με αποτέλεσμα να μεταφέρεται στα ακροατήρια μεγαλύτερη και οξύτερη αντιπαλότητα από την συνήθη δικανική αντιδικία, με όλες τις δυσάρεστες συνέπειες για την ομαλή διεξαγωγή των δικών.

Για την αλλαγή αυτού του «κλίματος», την τήρηση των κανόνων της δεοντολογίας και την δημιουργία ενός «κλίματος» συναδελφικότητας των δικηγόρων Σερρών εργασθήκαμε πολύ σκληρά κατά τις δε-

καετίες 1950, 1960 και 1970 (Ιδείτε τα προεκδοθέντα βιβλία μου «Η ΔΙΚΗΓΟΡΙΑ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ 1914-2000» και «Η ΣΥΝΑΔΕΛΦΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΣΕΡΡΩΝ»), όπου αναφέρομαι αναλυτικά στο μεγάλο επίτευγμα του Δικ. Συλλόγου Σερρών να δημιουργήσει ένα σπάνιο για την εποχή εκείνη κλίμα «συναδελφικότητας».

Στην πραγμάτωση αυτού του «κλίματος» πρωτοστάτησε ο αείμνηστος Πρόεδρος του Δικ. Συλλόγου Σερρών Κων/νος Πατσόπουλος (1903-1971) παισιωμένος από συναδέλφους νέους αλλά και αρκετούς της παλαιάς «φρουράς», που επιθυμούσαν την αλλαγή. Θα περιορισθώ λοιπόν εδώ να αναφερθώ στις τέσσερις συνεχόμενες εκλογές Δ.Σ. του Δικ. Συλλόγου Σερρών το 1952, 1955 και 1958 και 1961 στις οποίες κυριάρχησε το νέο ρεύμα με τα παρακάτω αποτελέσματα:

- Εκλογές 24.2.1952	Πατσόπουλος Κων/νος	ψήφοι 35
	Νικολάου Ζαφείριος	ψήφοι 7
- Εκλογές 27.2.1955	Πατσόπουλος Κων/νος	ψήφοι 47
	Μπουκουβάλας Ευριπίδης	ψήφοι 12
- Εκλογές 2.3.1958	Πατσόπουλος Κων/νος	ψήφοι 48
	Κότσυφας Ζαφείριος	ψήφοι 22
- Εκλογές 5.3.1961	Πατσόπουλος Κων/νος	ψήφοι 54
	Κότσυφας Ζαφείριος	ψήφοι 9

Στις επόμενες εκλογές μόνος υποψήφιος υπήρξε ο Πατσόπουλος Κων/νος, ο οποίος εξελέγη πανηγυρικά και στις επόμενες εκλογές μέχρι του θανάτου 1971, δηλαδή διετέλεσε πρόεδρος του Δικ. Συλ. Σερρών επί οκτώ (8) θητείες (1949-1971).

3. Το ξεκίνημα της δικηγορίας

Με τον αείμνηστο φίλο, συμμαθητή, συμφοιτητή και συνάδελφο Τάκη Νικολαΐδη συστεγασθήκαμε το 1953 σε ένα ισόγειο Γραφείο ιδιοκτησίας Γεωργίου Ποργιά επί της οδού Θέμιδος 3. Μετά διετία περίπου μετακομίσαμε σε ένα γραφείο του β' ορόφου της ίδιας οικοδομής, έχοντας δίπλα μας το Γραφείο των αδελφών Στράτου και Χρήστου Ευστρατιάδη. Κατά το 1960, αν ενθουμούμαι καλά, μετακομίσαμε στο διπλανό κτίριο της οδού Ανδρέου Δημητρίου 12 ιδιοκτησίας του συναδέλφου Ιωάννη Αγγειοπλάστη και σε δύο παράπλευρα γραφεία του β' ορόφου όπου μείναμε μέχρι το 1978, οπότε μετακομίσαμε στο ιδιόκτητό μου Γραφείο επί της οδού Κοσμά Αλεξανδρίδη 3 (α' όροφος) όπου και φιλοξένησα τον αείμνηστο Τάκη Νικολαΐδη μέχρι την συνταξιοδότησή του. Ήδη στο Γραφείο είναι εγκατεστημένος ο εν ενεργεία δικηγόρος και αγαπητός ανενιός μου Γεώργιος Άλκη Παπανίκος, ενώ εγώ διατηρώ τον δικό μου χώρο σαν το πνευματικό μου εργαστήριο. Όσο για το «βάπτισμα πυρός» στο δικηγορικό μου ξεκίνημα ενθουμούμαι ζωντανά τα εξής περιστατικά. Θα πρέπει όμως εισαγωγικά να αναφερθώ στο επικρατούν έθιμο, σύμφωνα με το οποίο όταν ένας νέος δικηγόρος πρωτοεμφανίζεται στο ακροατήριο και εφ' όσον τούτο, κατά οιονδήποτε τρόπο, γίνει γνωστό στους παρισταμένους δικηγόρους, ειδοποιείται διακριτικά η Έδρα για το «βάπτισμα» του δικηγόρου, πάντοτε δε κρίνεται επιεικώς και απαλλακτικά εφόσον πρόκειται για αδίκημα τυπικό, στο οποίο δεν υπάρχει ζημιούμενος (πολιτικώς ενάγων) για να μη δημιουργείται αδικία και βλάβη τρίτου.

Εγώ από συστολή δεν απεκάλυπα ότι ήταν η πρώτη μου δίκη και πέρασα την δοκιμασία μόνος μου. Για την ιστορία αναφέρω ότι η πρώτη μου ποινική δίκη ήταν ένας εμπρησμός από αμέλεια στο Τριμελές Πλημ. Σερρών, που κατέληξε στην απαλλαγή της κατηγορουμένης διότι αποδείξαμε την συνδρομή των όρων άρθ. 267 ΠΚ δηλαδή ότι η κατηγορουμένη συνέτεινε στην κατάσβεση της φωτιάς κ.λ.π. και η πρώτη μου πολιτική δίκη ήταν προσωρινά μέτρα νομής στο Ειρηνοδικείο Νιγρίτης με επιτυχή έκβαση της δίκης, διότι είχαμε δίκαιο.

Έτσι άρχισε ο μεγάλος ανήφορος της δικηγορίας (1952-1995) με την διεκπεραίωση αρκετών χιλιάδων ποινικών υποθέσεων, 3.425 δικογραφικών πολιτικών υποθέσεων, 758 δικογραφιών Τραπεζιτικών

υποθέσεων και 1.250 δικογραφιών διαφόρων Ασφαλιστικών Εταιριών.

Βέβαια όπως αναφέρω και στον πρόλογο του παρόντος, δεν θα αναφερθώ στην άσκηση της δικηγορίας αυτή καθ' αυτή, αλλά θα επιχειρήσω, με όσες δυνάμεις υπάρχουν στη δεξαμενή της μνήμης μου, να αναφερθώ στα κυριότερα γεγονότα που σημάδεψαν την σταδιοδρομία μου αλλά και στην παρουσία μου στα πολιτιστικά, αθλητικά και κοινωνικά δρώματα.

Προηγουμένως και για να κλείσω αυτό το κεφάλαιο, θα ήθελα να αναφερθώ στους ασκουμένους μου, που ευτύχησα να υποδεχθώ κατά την διάρκεια της σταδιοδρομίας μου, οι οποίοι διέπρεψαν στη συνέχεια ο καθένας στον τομέα του. Τους αναφέρω λοιπόν κατά χρονολογική σειρά ως εξής:

- 1) Χρήστος Ι. Παπαδημητρίου, Δικηγόρος
- 2) Σωτήριος Λ. Παπαντωνίου, Δικηγόρος
- 3) Αργύριος Ν. Τσίγλας, Εισαγγελέας Εφετών Ε.Τ.
- 4) Μάριος Π. Χατζηπανταζής, Πρόεδρος Εφετών
- 5) Βασίλειος Ν. Παζαρλής, Δικηγόρος Ε.Τ.
- 6) Βασιλική Κ. Παρταλά, Συμβολαιογράφος
- 7) Σπύρος Ν. Σταυλάς, Δικηγόρος
- 8) Κων/νος Ο. Λιούρος, Δικηγόρος
- 9) Μαρία Κ. Κόλια – Τσαρουχά, Δικηγόρος – Βουλευτής
- 10) Κυριακή Δ. Καπουτζίδου, Δικηγόρος
- 11) Δήμητρα Δ. Λιλή, Δικηγόρος
- 12) Χριστίνα Ν. Καπαμά, Αντ/λέας Πρωτοδικών
- 13) Γεώργιος Άλκη Παπανίκος, Δικηγόρος.

1

*Τα ερείπια του πατρικού σπιτιού στο Καταφύγιο μετά την πυρπόλησή του από τους Γερμανούς το 1943.
(Φωτογραφία 1957)*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΟΡΜΠΑΣ ΤΟΥ ΦΩΤΙΟΥ (Ο ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΤΗΣ)

Ο ήρωας του Νίκου Καζαντζάκη "Αλέξης Ζορμπάς" που ονομάστηκε έτσι από τον συγγραφέα, ενώ το πραγματικό του όνομα είναι Γεώργιος Ζορμπάς, γεννήθηκε στο Καταφύγιο Κοζάνης το 1865 και πέθανε στη Σερβία το 1942 σε ηλικία 77 ετών.

Γιος του μεγαλοκτηνοτρόφου Φώτη Ζορμπά και της Ευγενίας Σπανού είχε άλλους δύο αδελφούς τον Ιωάννη Ζορμπά, που έγινε γιατρός και τον Ξενοφώντα που έγινε δημοσιογράφος.

Ο Γεώργιος (Αλέξης) Ζορμπάς τελείωσε μεν το δημοτικό σχολείο αλλά δεν ήθελε να σπουδάσει, ούτε να ακολουθήσει το κτηνοτροφικό επάγγελμα του πατέρα του. Αντίθετα ήθελε να ταξιδέψει και να γνωρίσει τον κόσμο. Έτσι μόλις έχασε τους γονείς του σε ηλικία 22 ετών, δηλαδή το 1887, ξηνητεύθηκε προς την Χαλκιδική και είχε σαν πρώτο σταθμό το Στρατώνι, όπου εργάστηκε στο Μεταλλείο του Ιωάννη Καλκούνη, μετέπειτα πενθερού του, την κόρη του οποίου Ελένη αγάπησε παράφορα και αναγκάστηκε να απαγάγει εκούσια και να την παντρευθεί στο Παλαιοχώρι Χαλκιδικής. Από το γάμο του απέκτησε τα δύο πρώτα του τέκνα τον Ανδρέα (Στρατηγό του Ελληνικού Στρατού) και τον Ιωάννη, με την βάπτισή του οποίου στο όνομα του πενθερού εκάμφθησαν οι αντιρρήσεις του τελευταίου για το γάμο και έτσι το ζεύγος Γεωργίου και Ελένης Ζορμπά με τα τέκνα Ανδρέα και Ιωάννη επέστρεψαν στο Στρατώνι, όπου απέκτησαν άλλα πέντε (εν ζωή) τέκνα τον Μανώλη, την Αναστασία σύζυγο Ροδάμανθη Αλεξίου (ο σύζυγος της οποίας Ροδάμανθης ήταν αδελφός της Γαλάτειας Καζαντζάκη), την Ανδρονίκη Κεχαγιά, την Φιλιά Μπαλάσκα και την Κατίνα Ιαντέ. Το 1909 πέθανε η σύζυγός του Ελένη και άρχισε τις περιπλανήσεις του το 1909 στο Άγιον Όρος για υλοτομίες, το 1911 στην Θεσσαλονίκη και από εκεί στο Ελευθεροχώρι Πιερίας κοντά στον αδελφό του ιατρό Ιωάννη Ζορμπά, όπου έμεινε δύο χρόνια και στη συνέχεια πήγε στην Κερατέα της Καλαμάτας σε αναζήτηση εργασίας στα Μεταλλεία. Εκεί περίπου το 1916 γνώρισε τον Νίκο Καζαντζάκη και το 1917 μετακόμισε στη θέση "Καλιγραία" της Μάνης για την από κοινού με τον Νίκο Καζαντζάκη εκμετάλλευση ενός Μεταλλείου. Στη θέση αυτή του Μεταλλείου είχε το σπιτάκι του, μακριά από κόσμο. Και όμως εκεί στην ερημιά τον επισκέφθηκαν οι

τρεις κορυφαίες γυναίκες της εποχής Γαλάτεια Καζαντζάκη (Συμπεθέρα του, αφού ο αδελφός της παντρεύθηκε την κόρη του Αναστασία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω), η Εύα Σικελιανού και η Μαρίκα Κοτοπούλη. Το 1919 μαζί με τον Νίκο Καζαντζάκη πήγανε στην Ρωσία με κρατική αποστολή για το προσφυγικό θέμα και το 1920 πήγε στην Σερβία σε αναζήτηση μεταλλευτικών εργασιών, ενώ η οικογένειά του βρισκόταν στην Καλαμάτα, με την οποία διατηρούσε επαφή. Τελικά κατέληξε στην περιοχή των Σκοπίων όπου ανακάλυψε ένα σπουδαίο Μεταλλείο "πράσινης πέτρας" το οποίο αγόρασε με την βοήθεια του εξαδέλφου του Αστερίου Ζορμπά. Μόλις έγινε η αγορά θυμήθηκε τον φίλο του Νίκο Καζαντζάκη και τον εκάλεσε τηλεγραφικά από το Βερολίνο, όπου βρισκόταν. Όμως ο Νίκος Καζαντζάκης, παρ' όλη την αγάπη που του είχε, τον απάντησε αρνητικά, διότι είχε βυθισθεί στο "πνευματικό" του μεταλλείο.

Ο Γεώργιος (Αλέξης) Ζορμπάς σταδιοδρόμησε πολύ καλά στην εκμετάλλευση αυτού του Μεταλλείου, αφού η "πράσινη πέτρα", δηλαδή ο σιδηροπυρίτης (μολυβδένιουμ), ήταν περιζήτητος για την πολεμική βιομηχανία κατασκευής βομβών. Δημιουργήθηκε οικονομικά και λόγω του ότι είχε εισέλθει στην τρίτη ηλικία, αναγκάστηκε να αναζητήσει μία σύντροφο, την οποία βρήκε στο πρόσωπο μιας Σερβίδας ονόματι Λιούμπα – Αγάπη.

Τέλος το 1941 με την είσοδο των Γερμανών στη Σερβία έγινε η επίταξη του Μεταλλείου και ένα απόγευμα του 1942 σε ηλικία 77 ετών ο Γεώργιος (Αλέξης) Ζορμπάς ξενύχνησε όρθιος μπροστά στο παράθυρο βλέποντας τους Γερμανούς να λεηλατούν το Μεταλλείο του.

Γίνεται μνεία ότι το παραπάνω περιληπτικό ιστορικό είναι παρμένο από το έργο του Καταφυγιώτη Λαογράφου και εκ μητρός θείου μου Νικολάου Σόρμα με τον τίτλο "Γεώργιος Ζορμπάς ο Καταφυγιώτης" σελ. 231 επ. Ο συγγραφέας είχε την αξιόπαινη πρωτοβουλία να αναζητήσει και να επικοινωνήσει ο ίδιος το 1983 στον Κάλαμο Αττικής με την μόνη επιζώσα από τα τέκνα του Γεωργίου Ζορμπά την Φιλιά Μπαλάσκα, η οποία του διηγήθηκε όλη την ιστορία του πατέρα της, για τον οποίο του είπε τα εξής: "Ο πατέρας μου δούλευε πολύ. Ήταν πάντα χαρούμενος, χόρευε, τραγουδούσε κι έπαιζε τον ταμπουρά. Τρέλες δεν έκαμνε, ήταν καλός, λογικός, ξύπνιος και πολύ σωστός, στη δουλειά του ήταν έμπειρος κι εμάς μας χάριζε τα πάντα, ότι θέλαμε το είχαμε. Επίσης ήταν πολύ στοργικός πατέρας, όταν γύριζε το βράδυ από τη δουλειά του σκόρπιζε χαρά κι αγάπη σ' όλα τα

παιδιά του, ύστερα έπαιρνε τον ταμπουρά του κι άρχιζε να τον παίζει και να τραγουδά. Εμάς πάντα μας έλεγε, χορέψτε, τραγουδίστε, χαρείτε, ο πατέρας σας είναι εδώ''. Η ίδια διηγήθηκε στο συγγραφέα Νίκο Σόρμα ότι όταν ο Νίκος Καζαντζάκης επέστρεψε στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Αίγινα, έγραψε το βιβλίο προς τιμήν του φίλου του Ζορμπά με αρχικό τίτλο ''Γεώργιος Ζορμπάς''. Όταν τελείωσε το γράψιμο, παρέδωσε το χειρόγραφο στον μεγάλο γιο του Ζορμπά, τον Ανδρέα, τιμής ένεκεν, για να το διαβάσει πρώτος, που τότε έφερε τον βαθμό του Στρατηγού και υπηρετούσε στο Γενικό Επιτελείο Στρατού στην Αθήνα. Μόλις όμως ο Στρατηγός διάβασε το βιβλίο εναντιώθηκε κατά του Νίκου Καζαντζάκη, όχι μόνο διότι δεν έγραψε αλήθειες για τον πατέρα του, αλλά αντίθετα διέσυρε το όνομά του ως μέθυσο, διεφθαρμένο, γυναικά και επέστρεψε το χειρόγραφο ως απαράδεκτο και υπέβαλε μήνυση κατά του Νίκου Καζαντζάκη για δυσφήμιση (προφανώς για προσβολή μνήμης τεθνεώτος). Όμως ο Στρατηγός είχε αποδώσει στον Νίκο Καζαντζάκη το χειρόγραφο και δεν μπορούσε να αποδείξει την κατηγορία. Έτσι κατόπι της συμβουλής του δικηγόρου του δέχθηκε ένα συμβιβασμό, ώστε να κυκλοφορήσει το βιβλίο, αλλά με την αλλαγή του ονόματος. Πρόθυμα ο Νίκος Καζαντζάκης ονόμασε τον ήρωά του ''Αλέξη'' αντί του ''Γεώργιος'' και το βιβλίο εκδόθηκε, ο δε Ζορμπάς έγινε θρύλος, που ενέπνευσε τον Μιχάλη Κακογιάννη να σκηνοθετήσει την ταινία ''Ζορμπάς ο Έλληνας'' με πρωταγωνιστή τον κορυφαίο ηθοποιό Άντονι Κουϊν, αλλά και τον μεγάλο έλληνα συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη να μελοποιήσει τον ''Ζορμπά'' και με την συνδρομή των τριών αυτών κορυφαίων Ελλήνων του Συγγραφέα, του Σκηνοθέτη και του Συνθέτη ο Ζορμπάς έγινε ένας θρύλος στο διεθνή ορίζοντα.

Ἄρθρ. μός

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΒΑΠΤΙΣΕΩΣ

Πιστοποιείται ὅτι ἐκ τῶν νομίμων συζύγων Νεαίας Σταυρίας καὶ Μαρτύρου Σταυρίας
 ἐγεννήθη ἐν Κορυθαίᾳ Σταυρίας Σταυρίας τῆ 24 Δεκεμβρίου 1974 παῖδιον Πέτρον
 ὁποῦ βαπτισθὲν κατὰ τὰς διατάξεις τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ὑπογραφομένου ἀνεδέξατο ἐκ τῆς
 ἑσθῆς κοινοβήθειας Εὐφρανίου Σταυρίας ὁνομασθέντα Πέτρον ἐκ πατρὸς καὶ τῶν συνταγο-
 γραμμένων μαρτύρων.

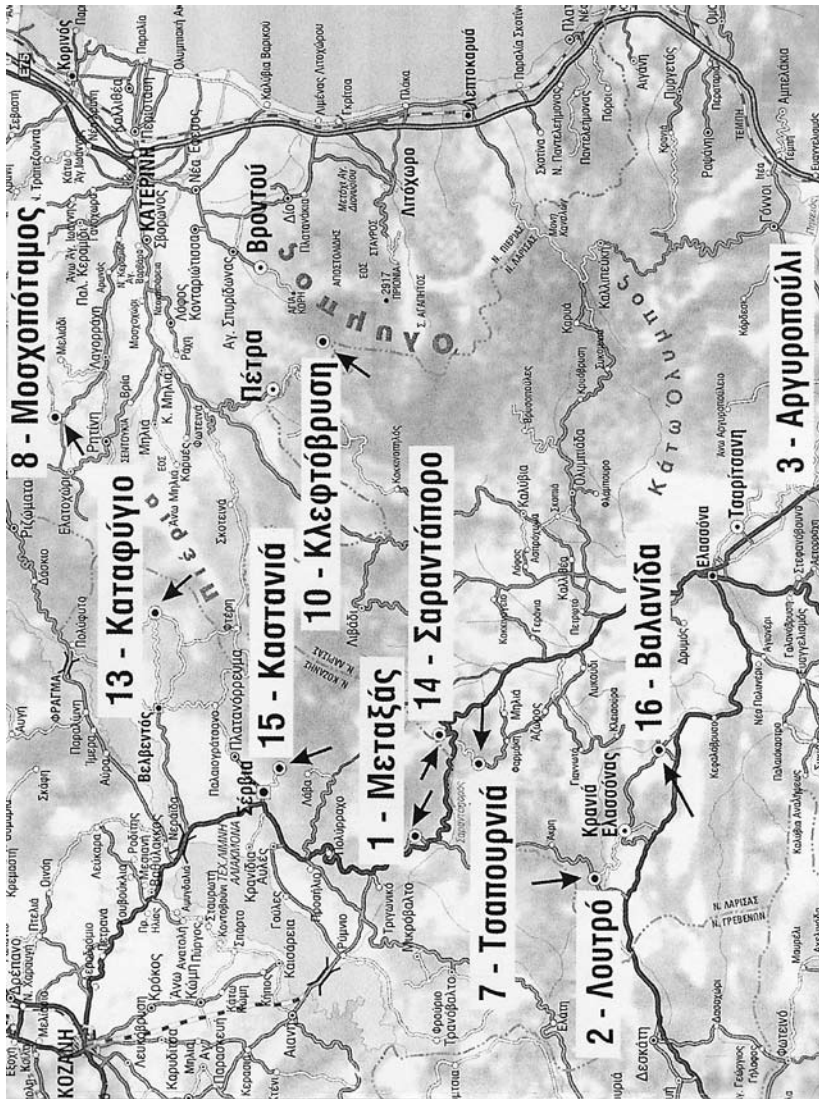
Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τῆ 22 Δεκεμβρίου 1974

Ο ΑΝΔΡΟΣΧΟΣ
Μητροπολίτης Κ. Σ. Κωνσταντινουπόλεως

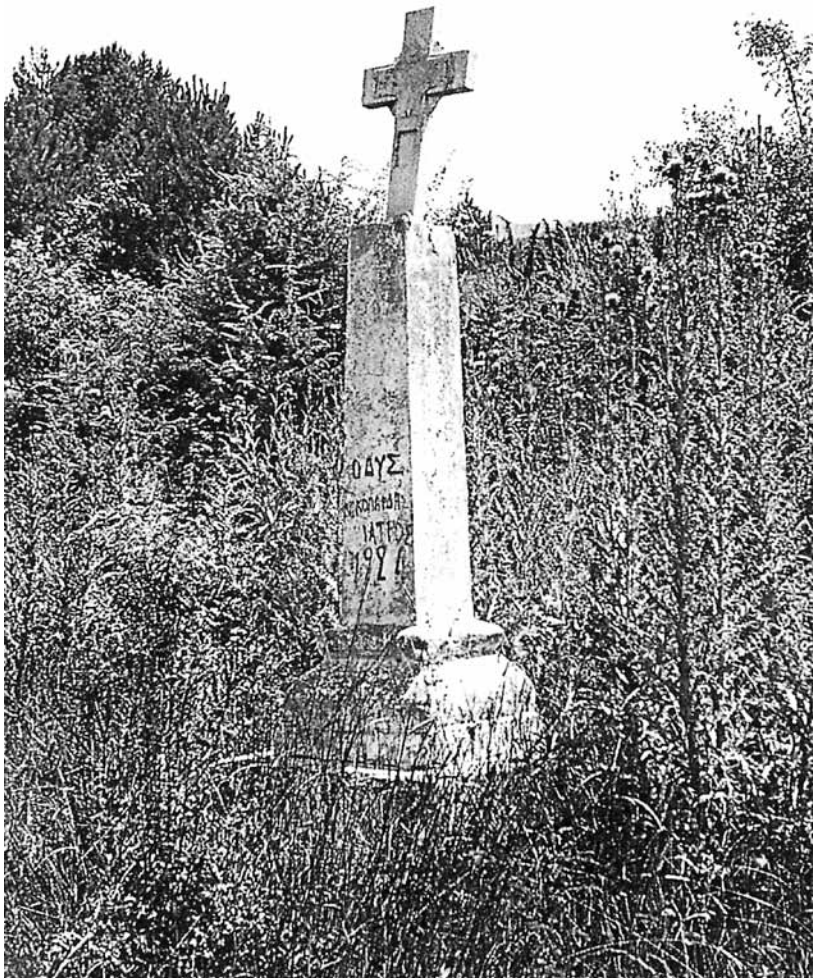
ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ
Μητροπολίτης Κ. Σ. Κωνσταντινουπόλεως

Ο ΒΑΠΤΙΣΑΣ ΙΕΡΕΥΣ
Ι. Θ. Κωνσταντινουπόλεως

Το πιστοποιητικό της ... γνησιότητός μου ως τέκνου των μνημονευομένων γονέων μου.

Χάρτης των περιοχών δράσης των Ληστών από το Βιβλίο του Βασιλή Τζα-
νακάρη "Τα παληκάρια τα καλά σύντροφοι τα σκοτώνουν".

Το μνημείο του σφαγιασθέντος Ιατρού Οδυσσέα Νικολαΐδη στο Καταφύγιο Κοζάνης την 9.1.1924 από την συμμορία του λήσταρχου Φώτη Γιαγκούλα, στη θέση όπου σφαγιάστηκε (Φωτογραφία από το Βιβλίο του Βασίλη Τζανακάρη "Τα παληκάρια τα καλά σύντροφοι τα σκοτώνουν").

6

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ
(1896-1970)
(Ο πατέρας μου)

Ήταν ο πρωτοπόρος στο Νομό Σερρών για την λευκοκαλλιέργεια της καναδικής λεύκης, όχι μόνο περιμετρικά των κτημάτων, αλλά και με την συστηματική φυτεία λεύκης αγρών του, οι οποίοι έγιναν κέντρα δασικών σεμιναρίων από επισκέπτες καθηγητές, φοιτητές ή μετεκπαιδευόμενους. Αγαπούσε πολύ το δέντρο και έκαμνε πολλά πειράματα στην ανάπτυξή του. Θα αναφερθώ σε δύο περιπτώσεις που σχολιάστηκαν στη δασική βιβλιογραφία.

Περίπτωση πρώτη:

Είχε φυτεύσει κατά τη δεκαετία του 1950 έναν αγρό του συστηματικά με καναδική λεύκη με δεντρύλια, της ίδιας ποικιλίας και ηλικίας, τα οποία πήρε από το Δασικό Φυτώριο Στρυμόνος, στο οποίο την επιμέλεια είχαν οι δασολόγοι Κίμων Τσιτσώνης και Ιωάννης Γαρύφαλος. Μόλις τα δεντρύλια έγιναν 2 ετών, πειραματίστηκε στο μισό χωράφι και όργωσε με το τρακτέρ κοντά στα δέντρα, με αποτέλεσμα να αποκόψει και να ξεπατάσει τις επιφανειακές ρίζες των δέντρων. Ήξερε το ριζικό σύστημα της καναδικής λεύκης ότι έχει την κεντρική ρίζα προς τα κάτω και τις οριζόντιες ρίζες σαν ομπρέλα. Έκαμε λοιπόν την σκέψη ότι αν αποκόψει την επιφανειακή ομπρέλα του οριζοντίου ριζώματος, θα ανάγκαζε το δέντρο να αναπτύξει άλλη ομπρέλα οριζοντίου ριζώματος πιο βαθιά και έτσι θα έβρισκε καλύτερη υγρασία για να αναπτυχθεί γρηγορότερα. Και επαληθεύτηκε πλήρως στην πράξη, διότι, σε ηλικία 5 ετών τα δεντρύλια του αγρού παρουσίαζαν μία διαφορά καταπληκτική. Αυτά που τους είχαν κοπεί οι επιφανειακές ρίζες είχαν διπλάσια ανάπτυξη από τα υπόλοιπα!! Οι προμνησθέντες δασολόγοι τον επισκέπτονταν τακτικά και η πρώτη ερώτησή τους ήταν "Νίκο, έχουμε τίποτε καινούριο;". Σε μια λοιπόν τέτοια επίσκεψή τους λέγει πάμε να σας δείξω κάτι. Τους οδηγεί στο χωράφι και τους προκαλεί να προσδιορίσουν την ηλικία των δέντρων. Φυσικά μακροσκοπικά έκριναν τα ανεπτυγμένα διπλάσιας ηλικίας από τα κοντά. Και τότε τους προέτρεψε να υλοτομήσουν από ένα δέντρο και να κόψουν φέτες από τους κορμούς, πράγμα που έγινε και διαπιστώθηκε η ίδια ηλικία. Τότε άστραψε στα μάτια των δασολόγων μια έκδηλη απορία και στα χείλη του πατέρα ένα υπομειδίαμα, που προμήνυε κι άλλες δυσκολίες για τους δασολόγους. Και σκάει το ερώτημα προς αυτούς

“πώς εξηγείτε αυτό το φαινόμενο χωρίς λίπασμα, χωρίς πότισμα και με δεδομένη την ομοιόμορφη σύσταση όλου του χωραφιού;”. Δεν μπόρεσαν να εξηγήσουν το φαινόμενο. Και να ειπωθεί εδώ ότι οι προαναφερόμενοι δασολόγοι ήσαν οι άριστοι στην ειδικευση της λευκοκαλλιέργειας.

Φυσικά συνεχάρησαν τον πατέρα μου για την ανακάλυψη και από ότι θυμάμαι το πείραμα αυτό το ανέφεραν και σε εργασίες τους.

Περίπτωση δεύτερη:

Κατά την ίδια περίοδο της δεκαετίας 1950 υλοτόμησε ο πατέρας μου μία σειρά από λεύκες της ποικιλίας “Σιλβί-Καβάκι” που ήσαν φυτευμένες στο σύνορο του κήπου μας, που ήταν δίπλα στο σπίτι της Λυγαριάς, διότι σκίαζαν τις καλλιέργειες και διότι είχαν ωριμάσει. Η ποικιλία αυτή που στα ελληνικά σημαίνει “ίσια-λευκή” είναι σαν το κυπαρίσσι και αναπτύσσεται σε μεγάλο ύψος με μικρά κλαδιά που μοιάζουν σαν υψωμένα χέρια. Μόλις υλοτομήθηκαν οι λεύκες με πριονισμό στο πρέμνο σίρριζα με το χώμα, αναπτύχθηκαν περιμετρικά των πρέμων πολλές καταβολάδες. Ο πατέρας μου είδε τις καταβολάδες να αναπτύσσονται ταχύτατα και έκαμε τη σκέψη να τις κόψει και να αφήσει μόνο από δύο αντικρυστά στη διάμετρο του πρέμνου, με την ελπίδα ότι θα ανανεωθεί η φυτεία των λευκών χωρίς να γίνει μεταφύτευση, πράγμα που έγινε. Όμως στην ακρινή λευκή έγινε το εξής θαύμα της φύσης: Όπως ανέβαιναν οι δύο καταβολάδες μετά δύο έτη περίπου ακούμπησαν και από ένα ύψος περίπου 2 μέτρων ενώθηκαν με ένα φλοιό σαν να ήταν ένα δέντρο. Αυτό λοιπόν το δέντρο πήρε ύψος σαν να ήταν απ’ αρχής μία λευκή και έφθασε σε ύψος πάνω από 15 μ. Βλέποντάς το διέκρινες στην κορυφή να έχει δύο παράλληλες κορυφές περίπου 1,50 μέτρου. Κάποτε λοιπόν οι προαναφερόμενοι δασολόγοι επισκέφθησαν τον πατέρα μου στη Λυγαριά και μαζί τους ήταν και ο καθηγητής Δασολογίας Γεωργόπουλος, που κατείχε κάποια υψηλή θέση στην Δ/ση Δασών. Ο πατέρας μου την προαναφερόμενη λευκή την είχε σαν “κρυφό χαρτί”. Να λοιπόν η ευκαιρία για την παρουσίαση του φαινομένου. Στη θέα της λευκής και την προτροπή του πατέρα μου να δώσουν εξηγήσεις για την δίδυμη κορυφή του δέντρου, τα είχαν χαμένα. Δεν θα περιγράψω λεπτομέρειες, αλλά μόνο ότι έμειναν εμβρόντητοι στο άκουσμα του ιστορικού του φαινομένου της λευκής αυτής με την δίδυμη κορυφή. Και ερρίφθη από τον καθηγητή Γεωργόπουλο η παράκληση να θυσιάσθει η λευκή στο βωμό της δασικής επιστήμης. Παραχρήμα η λευκή κόπηκε και με το πριόνι τεμαχίσθηκε σε φέτες, δείγματα των οποίων

και πήραν. Όπως δε πληροφόρησαν τον πατέρα μου, ο Γεωργόπουλος έγραψε πάνω στο θέμα της λεύκης μία μελέτη την οποία παρουσίασε στο επικείμενο παγκόσμιο συνέδριο δασολόγων στη Μαδρίτη, σαν μία μέθοδο ανανέωσης των δεντροστοιχιών των δημοσίων οδών.

7

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ
Ο Πατέρας μου
(1896-1970)

8

ΜΑΡΙΑ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΥ
Η Μητέρα μου
(1902-1975)

9

ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (1885-1972)

Η ηρωική Δασκάλα και βραβευμένη Μακεδονομάχος Φωτεινή Παπαδημητρίου, της οποίας υπήρξα μαθητής στο Δημοτικό Σχολείο Δημητρίτσιου (1930 – 1936), εγεννήθη στις Σέρρες το 1885. Υπήρξε κόρη του Σερραίου Οπλαρχηγού Καπετάνιου Νικολή Αλατά. Στα 16 χρόνια της τελείωσε το Παρθενγωγείο Σερρών, την εποχή που οι Σέρρες ευρίσκοντο υπό τον τουρκικό ζυγό και είχε φουντώσει η δράση των βουλγάρων κομιτατζήδων εναντίον του ελληνικού στοιχείου της Μακεδονίας. Φλογερή ελληνίδα, παρά το μικρό της ανάστημα, είχε καρδιά παλληκαρίσια. Ήξερε ότι στην περιοχή Μελενίκου υπήρχε έλλειψη δασκάλων και μεγάλη δίψα του κόσμου να μάθει την ελληνική γλώσσα, γραφή και ιστορία, παρά το φόβο των κομιτατζήδων και, παρά το νεαρό της ηλικίας της, παρεκάλεσε τον Έλληνα Πρόξενο στις Σέρρες να την συστήσει για να μεταβεί σαν δασκάλα στην περιοχή Μελενίκου. Ο πρόξενος την συνέστησε να παρουσιασθεί στον Μητροπολίτη Μελενίκου, που ήταν αρμόδιος για τον διορισμό δασκάλων και η νεαρά δασκάλα, μικρόσωμη αλλά με καρδιά γεμάτη Ελλάδα, παρουσιάσθηκε στον τότε Μητροπολίτη Μελενίκου Ειρηναίον, ο οποίος κατεπλάγη από την παληκαριά της και παρ' ότι της επισήμανε τους κινδύνους που διέτρεχε η νεαρά δασκάλα δέχθηκε την 13.11.1901 και πήγε στο ηρωικό Στάρτσοβο, ένα ελληνοχώρι του οποίου οι κάτοικοι είχαν ελληνική συνείδηση αλλά δεν εγνώριζαν γραφή και ανάγνωση της ελληνικής γλώσσας και ήσαν μόνιμος στόχος των βουλγάρων κομιτατζήδων. Στο Στάρτσοβο ανέπτυξε μία τρομερή δραστηριότητα, δίδασκε στα παιδιά το πρωί, στους γονείς το βράδυ, πέραν δε της γλώσσας εδίδασκε ελληνική ιστορία και ελληνικούς χορούς, ελληνικά δημοτικά τραγούδια και ήθη και έθιμα. Οργανώθηκε στον Μακεδονικό αγώνα και υπήρξε ο σύνδεσμος μεταξύ Σταρτσόβου - Μητροπολίτου Μελενίκου Ειρηναίου και του οπλαρχηγού Καπετάν Μητρούση με πλούσια δράση. Μετά από 10 χρόνια αγώνα, δηλαδή το 1911, γνώρισε τον Σερραίο έμπορο Αθανάσιο Παπαδημητρίου με τον οποίο παντρεύθηκε και παρητήθηκε από δασκάλα, για να έλθει στις Σέρρες και να αφοσιωθεί στην οικογένειά της. Το 1921 απεβίωσε ο σύζυγός της και από ανάγκη βιοπορισμού επανήλθε στην εκπαίδευση σαν δασκάλα, υπηρέτησε δε το μεγαλύτερο διάστημα στο Δημητρίτσι μέχρι το 1938, οπότε συνταξιοδοτήθηκε.

Με την συνδρομή του Μητροπολίτη Ειρηναίου, ο οποίος το 1938 ήταν Μητροπολίτης Κασσανδρείας με έδρα στον Πολύγυρο, αναγνωρίστηκε ο χρόνος της υπηρεσίας της επί 10 έτη στο Στάρτσοβο και έτσι έλαβε πλήρη σύνταξη, διότι η αρχική σύνταξη ήταν μειωμένη. Μετά την συνταξιοδότησή της εγκαταστάθηκε στις Σέρρες κοντά στην κόρη της, επίσης δασκάλα, την Ευδοκία Τραγάκη και απεβίωσε στις Σέρρες την 2.7.1972 σε ηλικία 87 ετών.

Η πόλη των Σερρών την ετίμησε με την ονομασία μιας οδού καθέτου της οδού Μακεδονομάχων, που οδηγεί προς την Εκκλησία 40 Μαρτύρων. Μάλιστα παλαιότερα, όπως με ανέφεραν η εγγονή της Φωτεινή Β. Στόλιου, ο Δήμος Σερρών ξεκίνησε μία διαδικασία να τιμηθεί με μία προτομή, αλλά δεν πραγματοποιήθηκε λόγω αλλαγής της Δημοτικής Αρχής. Θα πρέπει ο Δήμος Σερρών να πραγματοποιήσει αυτή την τιμητική διάκριση, όπως και η Σερραϊκή Πολιτιστική Εταιρία (ΣΠΕ), για την αποκατάσταση της παράλειψής της, οφείλει να αναρτήσει την προσωπογραφία της στον πίνακα των τέκνων της Σερραϊκής γης, που έχει στην αίθυσά της.

Τέλος η ηρωική Δασκάλα και Μακεδονομάχος Φωτεινή Παπαδημητρίου τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών την 7.12.1958 με τιμητικό δίπλωμα και χρηματικό βοήθημα. Για την Φωτεινή Παπαδημητρίου και την δράση της έγραψαν πολλοί όπως οι Παναγιώτης Γ. Στάμου στο βιβλίο του "Το Ηρωικό Στάρτσοβο – Μια Χαμένη Πατρίδα" Αθήνα 1979 και Γεώργιος Ευθ. Τάτσιος στο βιβλίο του "Η ιστορία του Σταρτσόβου" Ν. Πετρίτσι 1998.

*ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
(1885 – 1972)*

Αναμνηστική φωτογραφία των μαθητών Στ' τάξης του Γυμνασίου Νιγρίτας (Παραρτήματος Ε' Γυμνασίου Θεσσαλονίκης) Σχολικού Έτους 1942-43 με τον καθηγητή Κομνηνό. Διακρίνονται καθήμενες οι 5 συμμαθήτριες, Α. Πράπα, Ε. Ποντικά, Π. Θεοδωρίδου, Ε. Μποτιέρον, και Ισμ. Γαϊταντζή και όρθιοι οι Τ. Φράγκος, Μ. Καρούσης, Γ. Παπανίκος, Γ. Μενεξές, Γ. Δημάκης, Σ. Καλαϊτζής, Β. Κυρβασίλης, Β. Ζάχος, Μπαλτάς, Πασχαλίδης, Αναγνωστόπουλος και Ιωακειμίδης.

Αναμνηστική φωτογραφία των τελειοφοιτών της Νομικής με τους καθηγητές Μιχαηλίδη-Νουάρο, Φραγκίστα, Γάφο και Δεληγιάννη. Διακρίνονται οι συμφοιτητές μου Ν. Βασιλακάκης (πίσω από τον Μιχαηλίδη – Νουάρο), Κ. Βαβούσκος (πίσω από τον Δεληγιάννη), Μαίρη Μιχαηλίδου-Ζαφειροπούλου (πίσω και ανάμεσα από τους Γάφο και Δεληγιάννη) και ο γράφων στην τρίτη από πάνω σειρά των ορθίων και τρίτος από αριστερά. Διακρίνονται επίσης στη δεύτερη σειρά από πάνω και δεύτερος από δεξιά ο αείμνηστος Δημ. Ευρυμένης, δίπλα του ο Φιλόσοφος-οργανιστής Βασίλης Φράγκος, και δεξιά του μόλις διακρινόμενος ο αείμνηστος Νίκος Σαρρής.

*Φωτογραφία της Καταφνυιάτικης παρέας 1947
Διακρίνονται: Όρθιοι οι Στέφανος Γκόγκος, Άνθιμος Βαντέλας,
Πλούταρχος Καρράς, Τάκης Γκέτσιος, Αριστομένης Μιρλιασόντας,
Τάκης Γκρίτζας, Βασίλης Γιάνναρος και καθιστοί Ιωάννης Γκόγκος,
Κώστας Σφήκας, Ιωάννης Δανιήλ, Γεώργιος Παπανίκος και
Ιωάννης Δεδούσης.*

*Στα προπύλαια του Πανεπιστημίου την 18.11.1950 αμέσως μετά
την ορκωμοσία μου με ένα γκρουπ τελειοφοίτων και
τους καθηγητές Μιχαηλίδη – Νουάρο και Καραβά
(Ο γράφων στην πρώτη σειρά παραπλεύρως του ένστολου συναδέλφου).*

Στο Στρατόπεδο Γουδί τον Οκτώβρη 1947

Διακρίνονται οι πέντε (5) Λοχίες, που αναφέρονται ως συνεργαζόμενοι με ισάριθμους Λοχίες Άγγλους και Αμερικανούς για τον συντονισμό και έλεγχο προμηθειών του Στρατού σε ανταλλακτικά. Στο μέσον ο γράφων και δεξιά μου Ιωάννης Κατσούλος (Πτυχιούχος Παντείου), Κώστας Μάρκου (Καταγόμενος από τα Σπάτα, που μας εφοδίαζε με ρετσίνα), και αριστερά μου Ζήσης Γουδεσίδης (Τερματοφύλακας Δόξης Δράμας) και Αχιλλέας Κοντοστάθης (Φιλολόγος).

*Γεώργιος Ν. Παπανίκος
Λοχίας
(Φωτογραφία 1948)*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑΣ

- Α -

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΝΑΓΚΑΛΙΣΜΟΣ ΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Εισαγωγή

Η σύντομη ανάμιξή μου στην πολιτική (28.9.63-19.1.64) ξεκίνησε με την μεγάλη τιμή, που με έκαμε ο αείμνηστος Κων/νος Καραμανλής να με συμπεριλάβει στο ψηφοδέλτιο εκλογής βουλευτών Ν. Σερρών της Ε.Ρ.Ε. για τις εκλογές της 3.11.1963 με δική του πρωτοβουλία χωρίς να υπάρχει σχετικό αίτημά μου. Και είναι μεν αλήθεια ότι η σύντομη αυτή περίοδος με προσέφερε ζωνρές συγκινήσεις και πρωτόγνωρες εμπειρίες, αλλά στο τέλος με επιφύλαξε μία δραματική απογοήτευση, η οποία με ανάγκασε να επιστρέψω και να αφοσιωθώ στη δικηγορία και μόνο σ' αυτή.

Μέχρι σήμερα δεν απεκαλύφθησαν τα διαδραματισθέντα γεγονότα που οδήγησαν στον αποκλεισμό μου από το ψηφοδέλτιο της ΕΡΕ για τις εκλογές της 16.2.1964 και κατέληξαν στα επεισόδια της 19.1.1964 κατά την προεκλογική ομιλία του Παναγιώτη Κανελλοπούλου στις Σέρρες, τα οποία αποτελούν μόνο τον επίλογο, για τον οποίο και μόνον έγραψαν τότε όλες οι εφημερίδες Σερρών και Αθηνών και πρόσφατα το 1999 ο φίλος Δημοσιογράφος και Συγγραφέας Βασίλης Τζανακάρης στο βιβλίο του "ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΑ ΣΕΡΡΑΣ 1915-1996" σ. 105-107, φυσικά αναφερόμενος στις εφημερίδες της εποχής.

Τώρα λοιπόν που επιχειρώ να γράψω τις παρουσίες και δράσεις μου κατά την διάρκεια της δικηγορίας μου (1952-1995) αισθάνομαι ότι με βαρύνει η υποχρέωση έναντι των 7.328 τότε ψηφοφόρων μου

αλλά και της κοινωνίας των Σερρών γενικότερα, να αναφερθώ στα διαδραματισθέντα από το πρώτο χρίσμα για τις εκλογές της 3.11.1963 μέχρι τον αποκλεισμό μου από τις εκλογές της 16.2.1964, είμαι δε βέβαιος ότι οι αναγνώστες θα με δικαιολογήσουν που επέστρεψα στην δικηγορία και εσιώπησα μέχρι σήμερα.

2. Η γνωριμία μου με τον Κων/νο Καραμανλή

Η γνωριμία της οικογένειάς μου με τον Κων/νο Καραμανλή ανατρέχει στην εποχή, που πρωτοεξελέγη βουλευτής Σερρών με το Λαϊκό Κόμμα στις εκλογές της 9.6.1935, οι οποίες έγιναν αμέσως μετά την καταστολή του κινήματος του Ελευθέριου Βενιζέλου (Μάρτιος 1935). Η γνωριμία αυτή οφείλετο στην προσωπική φιλία που είχε με τον εκ πατρός θείο μου Στέφανο Παπανίκο, που υπηρετούσε τότε στις Σέρρες ως Υπολοχαγός Πυρ/κού και Υπασπιστής του VI Συν/τος Πυρ/κού Σερρών, αλλά και στην προσωπική φιλία του με τον πατέρα μου Νικόλαο Παπανίκο, που υπήρξε φανατικός ψηφοφόρος του

Η δική μου γνωριμία με τον Κων/νο Καραμανλή έγινε στην Αθήνα τον Σεπτέμβρη 1952 κατά την περίοδο των εξετάσεών μου στον Άρειο Πάγο όταν ήταν Υπουργός Δημοσίων Έργων στην Κυβέρνηση Συναγερμού του Αλέξανδρου Παπάγου. Εβάδιζα στην Πανεπιστημίου με τον θείο μου Στέφανο Παπανίκο, που υπηρετούσε στο ΓΕΣ με τον βαθμό του Συν/ρχη Πυρ/κού, με κατεύθυνση προς το Σύνταγμα και συναντηθήκαμε τυχαία. Οι δύο άνδρες αντήλλαξαν θερμή χειραψία και επακολούθησε η σύστασή μου και η χειραψία της πρώτης γνωριμίας μας, κατά την διάρκεια της οποίας, μαζί με την ευχή του για επιτυχία στις εξετάσεις, ένοιωσα το γνωστό διαπεραστικό του βλέμμα να με ακτινογραφεί κυριολεκτικά.

Όταν λοιπόν διορίσθηκα Δικηγόρος Σερρών την 20.1.1953 ήταν επόμενο να βρεθώ μέσα στο "Πολιτικό κλίμα" του Κων/νου Καραμανλή. Ωστόσο, αφοσιώθηκα στην δικηγορία, χωρίς ενεργό ανάμιξη στην πολιτική ή βλέψεις γι' αυτή. Και τούτο διότι εκτιμούσα μεν βαθύτατα τον πολιτικό άνδρα αλλά είχα σοβαρότατες επιφυλάξεις για την δομή και την λειτουργία του κόμματός του (ΕΡΕ) και εξηγούμαι: Πίστευα στις ηγετικές ικανότητες, τους οραματισμούς του και τις ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες του, ακόμη στην αναμφισβήτητη εντιμότητά του ως ηγέτη και το πάθος του να ανασυγκροτήσει την Ελλάδα και να σταθεροποιήσει την οικονομία της, πράγμα που πέτυχε. Υπεν-

θυμίζω συνοπτικά την πρωτοβουλία του για τον εκσυγχρονισμό των συγκοινωνιών των τηλεπικοινωνιών και του ηλεκτροφωτισμού, ώστε να φθάσει το ηλεκτρικό ρεύμα, το τηλέφωνο και το λεωφορείο και στο τελευταίο χωριό της πατρίδος μας. Ακόμη υπενθυμίζω το πάθος του υπέρ των αγροτών με την πρωτοβουλία του να αποτολμήσει την αγροτική σύνταξη, αλλά και την γιγαντιαία κατασκευή αρδευτικών έργων, που οδήγησαν στην αναδιάρθρωση των κλαστικών καλλιεργειών με την εμφάνιση νέων, όπως το ρύζι τα τεύτλα και η ντομάτα, με την ταυτόχρονη δε ενίσχυση των υγιών Αγροτοσυνεταιριστικών Οργανώσεων και συνεισφορά αλλά και συμμετοχή του Κράτους (διά της ΑΤΕ) έστησε τα Ζαχαρουργεία, τα Εργοστάσια Ντοματοπολτού και τα Γαλακτουργεία, που απορρόφησαν την παραγωγή και ανύψωσαν το εισόδημα των γεωργών και των κτηνοτρόφων ενώ ταυτόχρονα προσέφερε επάρκεια σε ζάχαρη, ντοματοπολτό και γαλακτοκομικά προς όφελος της Εθνικής Οικονομίας. Σε τοπικό δε επίπεδο του χρωστάμε το τεράστιο αρδευτικό δίκτυο του Νομού Σερρών, το Ζαχαρουργείο, το Ξενία, το Τουριστικό Περίπτερο στην Ακρόπολη των Σερρών και την επέκταση και εκσυγχρονισμό του Γ.Κ. Νοσοκομείου Σερρών, που επί 40 χρόνια εξυπηρετούσε τις ανάγκες του Ν. Σερρών. Θέλω στο σημείο αυτό να επισημάνω ότι με την νοικοκυρεμένη διοίκηση και διαχείριση επέτυχε το θαύμα να ανασυγκροτήσει την οικονομία της Ελλάδος, από τα ερείπια της κατοχής και του εμφυλίου, και να καταστήσει την δραχμή, το ισχυρότερο, μετά το μάρκο, νόμισμα της Ευρώπης, αλλά και να μηδενίσει σχεδόν το εξωτερικό χρέος της χώρας. Και όλα αυτά τα κατόρθωσε με μοναδικό έσοδο το 2% επί της αξίας των τιμολογίων διακίνησης αγαθών και με σωστή διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

Ανέφερα παραπάνω ότι διατηρούσα σοβαρές επιφυλάξεις για την δομή και την λειτουργία του κόμματός του (ΕΡΕ) και εξηγούμαι: Το κόμμα της ΕΡΕ ήταν σαφώς "αρχηγικό", η δυναμική του οποίου οφείλετο αποκλειστικά στην προσωπικότητα του Κων/νου Καραμανλή, χωρίς οργάνωση στη βάση, όπως συνέβαινε με όλα τα αρχηγικά κόμματα. Έτσι, οργανωτικά στηριζόταν στους βουλευτές, οι οποίοι φρόντιζαν μόνο για την εξασφάλιση της επανεκλογής τους, στηριζόμενοι στην πελατειακή τους σχέση με τους "κομματάρχισκους" που διατηρούσαν στα χωριά και στις πόλεις, τους οποίους αδυνατούσαν να ελέγξουν, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να ενεργούν αυταρχικά, βλάπτοντας το κόμμα, αλλά και τον βουλευτή που υποτίθεται εκπροσωπούσαν, σαφώς καταχρόμενοι της εμπιστοσύνης του. Έτσι, άρχισε

να εμφανίζεται το φαινόμενο του παρακράτους, που έβλαπτε καίρια την προσπάθειά του ηγέτη, ο οποίος δεν εγνώριζε τα διαδραματιζόμενα διότι, όπως διέκρινα, υπήρξε γύρω του ένας κλοιός συνεργατών του, που καθιστούσε αδύνατη την προσέγγιση με τον ηγέτη και την ενημέρωσή του. Η φθορά ήταν επακόλουθο της κομματικής δομής που προανέφερα και της δράσης ανέλεγκτων στοιχείων. Έτσι, μετά τις εκλογές της 29.10.1961 επακολούθησε ο αδυσώπητος ανένδοτος πολιτικός αγώνας εναντίον του με αποτέλεσμα ως δικηγόρος να ζήσω από πρώτο χέρι την πολιτική αντιπαλότητα να μεταφέρεται στις αίθουσες των δικαστηρίων με ένα οργανωμένο σχέδιο καταμήνυσης επί δικαίων και αδικών. Τέλος, η ρήξη με τα ανάκτορα και η μετάβαση της Φρειδερίκης στο Λονδίνο, παρά την αντίθετη εισήγηση του Κων/νου Καραμανλή, που στιγματίστηκε από την επίθεση της Αμπατιέλου με γιαούρτι εναντίον της Φρειδερίκης στο αεροδρόμιο του Λονδίνου, αλλά και η επακολουθήσασα δολοφονία του βουλευτή Γρηγορίου Λαμπράκη στη Θεσσαλονίκη από παρακρατικά στοιχεία, τον Μάιο 1963 ανάγκασαν τον Κων/νο Καραμανλή να υποβάλλει την παραίτηση της κυβερνήσεώς του. Έτσι φθάσαμε στην προκήρυξη των βουλευτικών εκλογών της 3.11.1963 με υπηρεσιακή κυβέρνηση υπό τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου, Στυλιανό Μαυρομιχάλη, πρόσωπο κοινής αποδοχής των κομμάτων.

3. Ο εναγκαλισμός μου από την πολιτική

Με την παραίτηση της κυβέρνησης Κων/νου Καραμανλή τον Ιούλιο 1963 άρχισε ουσιαστικά η προεκλογική περίοδος. Οι παλαιοί βουλευτές επί τρίμηνο οργανώθηκαν πολιτικά βέβαιοι για την συμμετοχή τους στο ψηφοδέλτιο και έτσι είχαν ένα σημαντικό αβαντάζ έναντι αυτών που για πρώτη φορά θα έμπαιναν στο ψηφοδέλτιο. Προσωπικά εγώ, όπως ανέφερα και πιο πάνω στην εισαγωγή, ουδεμία πρόθεση είχα για να πολιτευθώ, ουδεμία προεργασία είχα κάμει για κάτι τέτοιο και ουδεμία πείρα πολιτικών αγώνων είχα, αφού δεν είχα μετάσχει ούτε καν σε κομματική επιτροπή Αγώνος, ως μη εντεταγμένος.

Το πρωί της 28.9.1963 ημέρα Σάββατο ήμουν στο ακροατήριο του Μονομελούς Πλημ/κειού Σερρών για υπόθεσή μου. Βλέπετε, τότε δεν υπήρχε το 5/θήμερο και τα δικαστήρια συνεδρίαζαν και Σάββατο. Κατά τις 10 π.μ. διακρίνω στην πόρτα της αίθουσας του Δικαστηρίου τον αείμνηστο Τσαλίκη (πεθερό του Οδοντογιατρού Π. Μεγγρέλη)

που ήταν σαν Γραμματέας στα Γραφεία της ΕΡΕ, να μου κάνει νεύμα ότι κάτι θέλει να μου πει. Σηκώνομαι και βγαίνω από την αίθουσα και τον συναντώ στον διάδρομο, ακούω δε έκπληκτος να μου λέει ότι ήλθε τηλεγράφημα, ότι είμαι μέσα στον συνδυασμό και ότι καλούμεθα όλοι οι υποψήφιοι να συνέλθουμε στα Γραφεία του κόμματος στις 11 π.μ. για να καταρτίσουμε το πρόγραμμα κίνησης ολόκληρου του συνδυασμού επί δύο εβδομάδες, κατ' εντολή του Κων/νου Καραμανλή. Του ζήτησα διευκρινήσεις μήπως κάνει λάθος, διότι εγώ ποτέ δεν ζήτησα ούτε προφορικά, ούτε εγγράφως να μπω στο ψηφοδέλτιο ως υποψήφιος βουλευτής, μήπως πρόκειται για διορισμό μου σε Επιτροπή Αγώνος και με απήντησε κατηγορηματικά ότι είμαι υποψήφιος βουλευτής.

Ένοιωσα μια φοβερή έκπληξη. Ένοιωσα σαν να άνοιξε η πόρτα αεροπλάνου και να με έσπρωξε κάποιος στο κενό, χωρίς να φορώ αλεξίπτωτο. Φυσικά ούτε με προειδοποίησε κανείς σχετικά με την πρόθεση του Κων/νου Καραμανλή να με κάμει αυτή την τιμή να με συμπεριλάβει στο ψηφοδέλτιο. Ποτέ δεν έμαθα τι έγινε και θεωρώ πιο πιθανή την εκδοχή να άκουσε εισήγηση Συνεργάτη του, που θα τον διαβεβαίωσε ως δεδομένη την επιθυμία μου να πολιτευθώ.

Ήμουν δικηγόρος 10 ετών αρκετά ψημένος από σκληρές δικαστικές αντιπαλότητες, είχα δε ατσαλωθεί στη ζωή, όπως ανέφερα στο πρώτο μέρος και δεν άργησα να ξεπεράσω το σοκ, που ένοιωσα και να προσγειωθώ στην πραγματικότητα. Κυριάρχησε η γνώμη μου να ανταποκριθώ στην μεγάλη τιμή που με έκαμε ο Κων/νος Καραμανλής και να κάμω ότι μπορώ για να ανταποκριθώ.

Ερρύθμισα την υπόθεση που είχα στο Δικαστήριο και πήγα για πρώτη φορά στα Γραφεία της ΕΡΕ που ήσαν στο μεσοπάτωμα του ξενοδοχείου Γαλαξίας, πάνω από το κατάστημα ξηρών καρπών "Σίσση", όπου δέχθηκα τα συγχαρητήρια των συνυποψηφίων και μας ανεκοινώθηκαν οδηγίες να υποβάλουμε μέχρι την 11.10.1963, με δικαστικό επιμελητή στον Πρόεδρο Πρωτοδικών, την δήλωση υποψηφιότητας, όπως και τις παραιτήσεις μας από όλα τα Δ.Σ. των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου στα οποία μετείχαμε, ότι την 12.10.1963 θα έλθει στις Σέρρες ο Κων/νος και ότι επιθυμία του είναι να κινηθεί ολόκληρος ο συνδυασμός επί δύο εβδομάδες σ' ολόκληρο το Νομό.¹

Πήγα στο γραφείο μου και έκαμα ένα πρόχειρο πλάνο. Μέχρι την προπαραμονή των εκλογών μεσολαβούσαν 33 ημέρες, από τις οποίες οι 14 θα με απασχολούσαν με ολόκληρο το Συνδυασμό. Μου έμειναν

19 μέρες για να κινηθώ. Σ' αυτές τις 19 ημέρες έπρεπε να επιμεληθώ να αναθέσω τις υποθέσεις μου σε άλλους δικηγόρους, και κατόπι να ασχοληθώ με τις εκλογές.

Για την ιστορία αναφέρω την σύνθεση του ψηφοδελτίου με την παρατήρηση ότι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ως αρχηγός κόμματος εξελέγει πρώτος άνευ σταυρών προτιμήσεως.

- 1) Καραμανλής Κωνσταντίνος
- 2) Καραμανλής Αχιλλέας
- 3) Λαυρεντίδης Ισάκ
- 4) Μητακίδης Αθανάσιος
- 5) Παπανίκος Γεώργιος
- 6) Πολίτης Κωνσταντίνος
- 7) Σγουραμάνης Γεώργιος
- 8) Χατζηδήμος Ιωάννης
- 9) Χρίστογλου Ιωάννης ²

Και ενώ ακόμη βρισκόμουν στο γραφείο μου το μεσημέρι της 28.9.63 και προσπαθούσα να βάλω σε μια τάξη τις σκέψεις μου περί του πρακτέου, απροειδοποίητα "εισόρμησε" μια πολυμελής ομάδα στελεχών της Νιγρίτας, η οποία με συνεχάρη και μου έδωσε τον λόγον τιμής ότι αυτή τη φορά όλοι στη Νιγρίτα είναι αποφασισμένοι να συμπαρασταθούν για να αξιωθεί επιτέλους η Νιγρίτα να εκλέξει δικό της βουλευτή, ότι δεν θα κάμουν ξανά το ίδιο λάθος των προηγούμενων εκλογών, κατά τις οποίες διασπάσθηκαν και τέλος με προσκάλεσαν για τις 5 μ.μ. την ίδια μέρα να προσέλθω στα γραφεία του κόμματος στη Νιγρίτα όπου το σύνολο των στελεχών της θα με υποδεχθεί για να επιβεβαιωθεί η καθολική μου υποστήριξη. Πράγματι πήγα στην συγκέντρωση αυτή, στην οποία μετείχαν πάνω από 50 στελέχη με πρωτοστάτες τους εκλεκτούς φίλους Ιωάννη Αραμπατζή και Γεώργιο Σαμαρά και σε ένα κλίμα αισιοδοξίας με δόθηκε πανηγυρικά η υπόσχεση όλων ότι θα κινηθούν μαζί για την εκλογή μου, εγώ δε, με την σειρά μου δεσμεύθηκα ότι θα διαθέσω τον περισσότερο χρόνο για την Νιγρίτα και την επαρχία της. Πήρα λοιπόν, κατ' αυτό τον τρόπο, το βάπτισμα του πυρός με την πρώτη δημόσια εμφάνισή μου ως υποψήφιος βουλευτής.

Στη συνέχεια για λίγες μέρες απασχολήθηκα με την διασπορά των δικαστικών μου υποθέσεων, την κοινοποίηση της δήλωσης υποψηφιότητας και της παραίτησής μου από τα Δ.Σ. τεσσάρων Ν.Π.Δ.Δ. δηλαδή της Εταιρίας προστασίας αποφυλακισμένων Σερρών, της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων Σερρών, του Ορφανοτροφείου θηλέων Σερρών

και του ΠΙΚΠΑ Σερρών, την μέριμνα προμήθειας ψηφοδελτίων, εντόπου υλικού κ.λπ. ώστε να μπω στον εκλογικό αγώνα.

4. Ο προεκλογικός Αγώνας

Όπως προανέφερα στην εισαγωγή, υπήρξα υποστηρικτής του Κων/νου Καραμανλή, διότι πίστευα στις αρετές, τα οράματα και τις ριζοσπαστικές του πρωτοβουλίες. Είχα όμως τις επιφυλάξεις μου για την δομή και λειτουργία του κόμματος και των στελεχών του. Τώρα λοιπόν που ήμουν υποψήφιος αυτού του κόμματος θα έπρεπε να αποφασίσω πώς θα εμφανισθώ στο κοινό και τι θα πω. Με την πείρα των ακροατηρίων, που διέθετα δεν άργησα να βρω την λύση. Σκέφθηκα απλά θα είμαι σαν υπερασπιστής της πολιτικής του Κων/νου Καραμανλή και το πλάνο σχηματίστηκε αμέσως: θα κάμνω αναφορά στο έργο του Κων/νου Καραμανλή και την εγγύηση που προσφέρει η προσωπικότητά του και ταυτόχρονα θα ψέξω, με διακριτικότητα και χωρίς να θίγω συγκεκριμένα πρόσωπα, όλα τα σφάλματα που έγιναν και υπονόμισαν, αλλά και έβλαψαν το έργο του, για την διόρθωση των οποίων θα έπρεπε να εργασθούμε στο μέλλον. Όσον αφορά τους πολιτικούς αντιπάλους θα υποστήριζα, χωρίς να θίγω προσωπικά κανένα, ότι είναι ανώριμοι για να συνεχίσουν την ομαλή πορεία της οικονομίας, δεν είναι ενήμεροι με τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η χώρα και ότι καλλιέργησαν μόνο την πόλωση με την εκδήλωση ενός αντικαραμανλικού πάθους, που άθελά τους οδήγησε σε εθνικό διχασμό.

Χωρίς, λοιπόν, πολιτική παιδεία, εκλογική πείρα και ουσιαστική βοήθεια και συμπαράσταση μήκα στην εκλογική διαδικασία με βάση το παραπάνω πλάνο και με όπλο την πείρα των ακροατηρίων, σαν να επρόκειτο για ένα διαρκές μεταβατικό ακροατήριο, με απόλυτο σεβασμό προς τους συνυποψηφίους μου, έναντι των οποίων αισθανόμουν ισχυρό το δεσμό της συντροφικότητας για τον κοινό σκοπό. Αλλά και έναντι των αντιπάλων η συμπεριφορά μου υπήρξε άσπογη, κρίνοντας και επικρίνοντας αντικειμενικά την δυνατότητά τους να διαδεχθούν τον Κων/νο Καραμανλή στην εξουσία, χωρίς να διαταραχθεί η οικονομική ανάπτυξη. Μάλιστα πολλές φορές τις ομιλίες μου έκαμα σε εκλογικά κέντρα της Ενώσεως Κέντρου και αυτής ακόμη της Ε.Δ.Α., χωρίς να προκληθεί επεισόδιο, που θα γινόταν γνωστό, άλλωστε. Αντίθετα μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις, κυρίως από φοιτητές, σα-

φώς των αντιπάλων παρατάξεων, προκαλείτο και διεξήγητο διάλογος επεξηγηματικός των θέσεων που υποστήριζα. Τέλος, επισημαίνω ότι, ακολουθώντας τις αρχές μου για τον ρόλο των "κομματαρχίσκων" της εποχής εκείνης, απέκρουσα συστηματικά κάθε πρόταση να κάμω "ατομικές" επισκέψεις στα σπίτια ψηφοφόρων, για να αποφύγω την πελατειακή σχέση και δέσμευση και πάντοτε έκαμα τις ομιλίες μου σε δημόσιο χώρο. Απέφυγα επίσης συστηματικά να πλησιάσω τους "κομματαρχίσκους" παρότι πολλοί απ' αυτούς υποστηρίχθηκαν στο παρελθόν από τον γράφοντα στα ακροατήρια, διότι διαφωνούσα με τον "ρόλο" τους και διότι ήξερα ότι είναι κομματικά όργανα των συνυποψηφίων τ. βουλευτών. Δέχθηκα όμως με θέρμη την εθελοντική προσέλευση νέων κυρίως με την βοήθεια των οποίων μου δόθηκε το προβάδισμα σε πολλά χωριά του νομού.

Έκλεισε, κατ' αυτόν τον τρόπο η προεκλογική περίοδος, κατά την οποία δεν μπόρεσα να κάμω έστω και μία υποτυπώδη εμφάνιση από την Ηράκλεια (συμπεριλαμβανομένη) και επάνω, δηλαδή σε ολόκληρη την επαρχία Σιντικής (Σιδηροκάστρου) όπου οι βουλευτές συνυποψήφιοί μου καλλιέργησαν συστηματικά την φήμη ότι εγώ είμαι καλός δικηγόρος ότι με πήραν για να βοηθήσω το κόμμα και ότι δεν με ενδιέφερε η εκλογή. Από μία ημέρα διέθεσα για μια αστραπιαία διαδρομή στις περιοχές Ζίχνης, Ροδολίβους και Σερρών και όλον τον υπόλοιπο χρόνο στην πόλη και επαρχία Νιγρίτας.

Υπενθυμίζεται ότι τα αποτελέσματα των εκλογών της 3.11.1963 ήσαν τα εξής:

α) Γενικά:

1. Ένωση Κέντρου	42,04%	έδρες	138
2. Ε.Ρ.Ε.	39,37%	έδρες	132
3. Ε.Δ.Α.	14,34%	έδρες	28
4. Κ. Προοδευτικών	3,73%	έδρες	<u>2</u>
	99,48%		300

β) Σερρών:

1. Ε.Ρ.Ε.	ψήφοι	65.364 έδρες	5 (αναφέρονται πιο κάτω)
2. Ε.Κ.	ψήφοι	54.268 έδρες	2 (Α. Αγγελούσης – Α. Μαυρίδης)
3. Ε.Δ.Α.	ψήφοι	19.182 έδρες	1 (Β. Εφραιμίδης)

γ) Οι σταυροί προτίμησης του ψηφοδέλιου της ΕΡΕ Σερρών

1. Καραμανλής Κων/νος (εξελέγει χωρίς σταυρό ως Αρχηγός)
2. Καραμανλής Αχιλλέας ψήφοι 16.113 α΄ κατανομή
3. Λαυρεντίδης Ισαάκ ψήφοι 12.114 α΄ κατανομή
4. Μητακίδης Αθανάσιος ψήφοι 8.755 α΄ κατανομή
5. Χρίστογλου Ιωάννης ψήφοι 7.599 β΄ κατανομή
6. Παπανίκος Γεώργιος ψήφοι 7.328 1^{ος} αναπληρωματικός
7. Χατζηδήμος Ιωάννης ψήφοι 5.559 2^{ος} αναπληρωματικός
8. Πολίτης Κων/νος ψήφοι 4.125 3^{ος} αναπληρωματικός
9. Σγουραμάνης Ιωάννης ψήφοι 1.805 4^{ος} αναπληρωματικός

5. Ο απόηχος των εκλογών

Προσωπικά εμένα με συγκίνησε βαθύτατα το γεγονός ότι με τίμησε τόσο μεγάλος αριθμός ψηφοφόρων με καθεστώς μονοσταυρίας και σε μια εκλογική διαμάχη με τα χαρακτηριστικά σκληρής πόλωσης, φανατισμού και πρωτόγνωρης αντιπαλότητας λαμβανομένων υπόψη δύο σοβαρών παραγόντων ότι ήταν η πρώτη ανάμιξη μου στην πολιτική χωρίς προπαρασκευή, πείρα ή βοήθεια από κομματικούς παράγοντες και ότι αντιμετώπισα, ιδίως τις τρεις τελευταίες ημέρες πρό των εκλογών, μία άγρια λεηλασία ψηφοφόρων φίλων εκ μέρους των παλαιών συνυποψηφίων μου. Βέβαια αυτή την “περιποίηση” από τους παλαιούς την περίμενα διότι γνώριζα ότι ο εκλογικός αγώνας την εποχή εκείνη διεξήγεται επί προσωπικού επιπέδου και όλοι τους απέβλεπαν στην ατομική τους ψηφοθηρία, αδιαφορούντες για την προσέλευση ψηφοφόρων προς το κόμμα. Όμως δεν φανταζόμουν ότι όλοι τους θα επετίθεντο στα λίγα μέρη, που εγώ πρόλαβα να οργανωθεί. Έτσι διαπίστωσα ότι την ημέρα των εκλογών με απήγαγον τους αντιπροσώπους μου, που είχα εξουσιοδοτήσει με συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, για να με εκπροσωπήσουν στην κάλπη, από 14 χωριά του κάμπου των Σερρών και φυσικά μαζί με τους ανθρώπους που τους ακολουθούσαν. Για την βόρεια περιοχή του Νομού πάνω από Ηράκλεια, όπου δεν είχα την χρονική δυνατότητα να οργανωθεί, καλλιέργησαν την φήμη ότι είμαι καλός δικηγόρος, ότι δεν ενδιαφέρομαι να εκλεγώ και ότι με πήραν για να βοηθήσω το κόμμα. Τέλος, ειδικά για την πόλη της Νιγρίτας η λεηλασία των ψηφοφόρων, που ήθελαν να με ψηφίσουν, έγινε με το άλλο σύνθημα, ότι εγώ θα εκλεγώ εκ του ασφαλούς και ας δώσουμε κάτι και στον τάδε φίλο και μάλιστα μπρο-

στά στα εκλογικά τμήματα.

Ήταν για μένα μια πρωτόγνωρη εμπειρία η οποία μου έμεινε αξέχαστη. Η εμπειρία αυτή θα μου ήταν πολύ χρήσιμη για τις επόμενες εκλογές, διότι από τις εκλογές της 3.11.1963 δεν προέκυψε δυνατότητα σχηματισμού αυτοδύναμης κυβέρνησης και αναμένετο η προκήρυξη των νέων εκλογών. Ουδέποτε όμως φανταζόμουν ότι θα επακολουθήσουν οι ραγδαίες εξελίξεις, στις οποίες θα αναφερθώ στη συνέχεια, που κατέληξαν και στον δικό μου αποκλεισμό από την εκλογική λίστα.

6. Η ξαφνική παραίτηση του Κων/νου Καραμανλή

Και ενώ όλα έδειχναν ότι θα βαδίσουμε προς εκλογές, δεδομένου ότι δεν μπορούσε η Ε.Κ. να συγκεντρώσει κοινοβουλευτική πλειοψηφία και να σχηματίσει Κυβέρνηση, αλλ' ούτε και η Ε.Ρ.Ε. αφού θα εχρειάζετο η σύμπραξη με την Ε.Δ.Α, την οποία απέκρουαν τα δύο μεγάλα κόμματα, ξαφνικά το μεσημέρι της 9.12.1963 ο Κων/νος Καραμανλής ανεχώρησε αεροπορικώς για το Παρίσι, αφού προηγουμένως όρισε διάδοχό του στην ηγεσία της Ε.Ρ.Ε. τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, θείο της συζύγου του Αμαλίας, προς τον οποίο ανακοίνωσε την παραίτησή του από την πολιτική και τον παρεκάλεσε να δώσει στη δημοσιότητα επιστολή του, με την οποία απευθύνετο προς τους βουλευτές και τους οπαδούς του κόμματος και εξηγούσε τους λόγους της παραίτησής του. Έτσι όλες οι εφημερίδες της επομένης 10.12.1963 δημοσίευσαν πλήρες ρεπορτάζ από το συνταρακτικό αυτό γεγονός της παραίτησής του από την πολιτική και της ανάθεσης της αρχηγίας του κόμματος στον Παναγιώτη Κανελλόπουλο. Επίσης, δημοσίευσαν και ολόκληρο το κείμενο της επιστολής αυτής, που παρατίθεται σε φωτοτυπία από το φύλλο της Εφημερίδος ΤΟ ΒΗΜΑ της 10.12.1963.⁴

Λόγω του ότι ο Κων/νος Καραμανλής είχε εκλεγεί με το ψηφοδέλτιο του Ν. Σερρών και μάλιστα άνευ σταυρών, ως αρχηγός Κόμματος, η παραίτησή του από την πολιτική και η αναχώρησή του εκτός Ελλάδος, σαφώς είχε σαν νομική συνέπεια την παραίτησή του και από το βουλευτικό αξίωμα και κατ' ακολουθία, την κλήτευση του γράφοντος για την κενή έδρα, δεδομένου ήμουν ο πρώτος αναπληρωματικός σύμφωνα με την υπ' αριθ. 563/5.12.1963 απόφαση του Πρωτοδικείου Σερρών, η οποία τελεσίδικα επικύρωσε τα εκλογικά αποτελέσματα.

Για να γίνει αυτό θα έπρεπε το κόμμα της Ε.Ρ.Ε. να καταθέσει την επιστολή παραίτησης του Αρχηγού στη Βουλή για να αποφανθεί επί της συντελεσθείσης παραίτησης για να κλητευθεί ο αναπληρωματικός όπως όριζε το άρθρο 72 του Συν/τος 1952⁵, και, τούτου μη γενομένου, θα έπρεπε εγώ να καταφύγω στο αρμόδιο επί των εκλογών Δικαστήριο και να ζητήσω την ανακήρυξή μου. Αυτό το δεύτερο ούτε καν το διανοήθηκα για λόγους αρχής και αγάπης και σεβασμού προς το πρόσωπο του Κων/νου Καραμανλή, που με είχε κάμει την πρωτόγνωρη τιμή να με συμπεριλάβει στο ψηφοδέλιό του χωρίς να το ζητήσω και χωρίς να ερωτηθώ, όπως σαφώς ανέφερα πιο πάνω. Έτσι αφέθηκα να κάμει την πρωτοβουλία των απαιτούμενων ενεργειών το κόμμα της Ε.Ρ.Ε., ώστε στην επικείμενη ορκωμοσία να είναι όλοι οι εκλεγέντες παρόντες.

Εν τω μεταξύ μερικοί φίλοι μου εκτός των Σερρών, πληροφορηθέντες ότι ήμουν πρώτος αναπληρωματικός με συνεχαίροντο τηλεφωνικά και εγγράφως για την εκλογή, αλλά επιφυλασσόμουν να αποδεχθώ τις ευχές τους λόγω της προαναφερόμενης εκκρεμότητας. Διαισθανόμουν ότι το πολιτικό παρασκήνιο θα επηρέαζε το Κόμμα να μη προχωρήσει στην σχετική διαδικασία, διότι τυχούσα κλήτευσή μου, θα με έδιδε το αβαντάζ της συμμετοχής μου στις επόμενες εκλογές η οποία θα συνοδευόταν και από την λήψη τεσσάρων (4) βουλευτικών μισθών και την ισχύουσα τότε τηλεφωνική και ταχυδρομική ατέλεια των βουλευτών, πολύ σημαντικά για έναν νέο και αδημιούργητο Δικηγόρο 10ετούς καριέρας. Την απορία μου θα την έλυα μετά από ολίγες μέρες στις αρχές Ιανουαρίου 1964 στην Θεσσαλονίκη, την παραμονή της ορκωμοσίας των βουλευτών, όπου στην αίθουσα του ΜΕΝΤΙΤΕΡΑΝΕ θα έκαμνε την πρώτη πολιτική του ομιλία ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ως αρχηγός της Ε.Ρ.Ε. απευθυνόμενος "τιμής ένεκεν" προς τα στελέχη της Βορ. Ελλάδος, στην οποία εκδήλωση είχα προσκληθεί. Μετά την ομιλία του Αρχηγού βρήκα την ευκαιρία και συνομίλησα με τον Στρατηγό Πυρ/κού ε.α. Βέρρο (συνάδελφο του θείου Στεφάνου) ο οποίος διηύθυνε το Πολιτικό Γραφείο του Αρχηγού, από τον οποίο πληροφορήθηκα ότι δεν πρόκειται να κατατεθεί στη βουλή η επιστολή –δήλωση του Κων/νου Καραμανλή. Έτσι, την επομένη εξεφωνήθη ως εκλεγείς ο Κων/νος Καραμανλής και εδηλώθη απών. Η διαίσθησή μου είχε επαληθευθεί πλήρως. Πάντως για αρκετές μέρες οι εφημερίδες καλλιεργούσαν διάφορα αυθαίρετα σενάρια, αναφορικά με την δύναμη των κομμάτων, χωρίς να γίνει από μέρος μου καμία δήλωση, πολλές δε εφημερίδες διαπορούσαν αν ο εκλεγόμενος αναπληρωματι-

κός θα παραμείνει στο κόμμα ή αν θα ανεξαρτητοποιηθεί. Ήταν πλέον φανερό ότι η έναντι εμού στάση του κόμματος ήταν απαράδεκτη, σαφώς επηρεασμένη από το πολιτικό παρασκήνιο, που προανέφερα.

Αντιλαμβάνεται κανείς την θύελλα των συναισθημάτων που με συντάραζαν τις ημέρες εκείνες. Βρέθηκα στη δοκιμασία της πολιτικής χωρίς να το ζητήσω, δίδομαι στον εκλογικό αγώνα ολόψυχα και με αξιοπρέπεια προς φίλους και αντιπάλους, διώκομαι από τους συνυποψήφιους μου, παρά ταύτα εκλέγομαι, έστω και συγκυριακά, μου στερούν την έδρα με τα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα ενώ βαδίζουμε σίγουρα για νέες εκλογές.

Παρά ταύτα παρέμεινα αταλάντευτος έναντι της παρατάξεως στην οποία ανήκα και παρά την θλίψη για την αδικία της στέρησης της εκλογής μου, εις ουδεμία αντίδραση προχώρησα και επί 40 χρόνια μέχρι τώρα ουδέποτε απεκάλυψα το παραπάνω γεγονός της συγκυριακής εκλογής μου, το οποίο αγνοούν ίσως όλοι οι Σερραίοι, οι οποίοι από την σύντομη περιπέτειά μου στην πολιτική ενθυμούνται μόνο τον αποκλεισμό μου από τις εκλογές της 16.2.1964 και τις αντιδράσεις του κόσμου στην ομιλία του Παν. Κανελλόπουλου στις Σέρρες την 19.1.1964. Έτσι περίμενα με υπομονή και αξιοπρέπεια τι θα γίνει στις επόμενες εκλογές, ήμουν όμως απόλυτα βέβαιος ότι το πολιτικό παρασκήνιο θα επιτύγχανε με τον δικό του "τρόπο" να με αποκλείσει από το ψηφοδέλτιο των επικείμενων εκλογών αφού ήδη είχε πετύχει το δυσκολότερο, δηλαδή να μου στερήσει την έδρα και δεν διαψεύσθηκα.

7. Η διαγραφή από την λίστα

Όπως ήταν φυσικό η βουλή δεν εξέλεξε κυβέρνηση βιώσιμη και προκηρύχθηκαν νέες εκλογές για την 16.2.1964 τις οποίες θα διεξήγαγε υπηρεσιακή κυβέρνηση υπό τον Ιωάννη Παρασκευόπουλο μετέπειτα Υποδιοικητή της Εθνικής Τραπέζης.

Έτσι, λοιπόν, ήλθεν η στιγμή κατάρτισης του ψηφοδελτίου του κόμματος για το Ν. Σερρών. Όπως διαισθανόμουν και πάλι λειτούργησε το πολιτικό παρασκήνιο, το οποίο "έπεισε" τον Αρχηγό Παν. Κανελλόπουλο να με διαγράψει από την λίστα των υποψηφίων, το ότι δε προέβη σ' αυτή την πράξη χωρίς προηγουμένως να με ακούσει, καταδηλώνει την βαρύτητα των εις βάρος μου διατυπωθέντων "ισχυρισμών", τους οποίους πληροφορήθηκα αργότερα μετά πέντε (5)

έτη περίπου, από έναν εκ των μετασχόντων στο παρασκήνιο, εις μία στιγμινή έκφρασης ειλικρινούς συγγνώμης, όμως τα περιστατικά αυτά δεν θα τα αναφέρω πρώτον διότι δεν έχουν πλέον καμμία χρησιμότητα και δεύτερον διότι σέβομαι την μνήμη όλγων των πρωταγωνιστών του παρασκηνίου, αφού σήμερα δεν υπάρχουν στη ζωή.

Το ίδιο βράδυ της διαγραφής μου δέχθηκα στο Γραφείο μου τηλεφώνημα φίλου μου από την Αθήνα, που με πληροφόρησε το γεγονός και ομολογώ ότι αισθάνθηκα μια μεγάλη πικρία και απογοήτευση. Πληγώθηκα φοβερά διότι ο κομματικός μηχανισμός, αφού προ ολίγων ημερών με επέστράτευσε, στη συνέχεια με εστέρησε την έδρα, όπως προανέφερα και τώρα με θεωρεί ανεπιθυμητό στον συνδυασμό για την επικείμενη εκλογική μάχη. Φορτωμένος λοιπόν με ανάμικτα συναισθήματα για την όλη συμπεριφορά του πολιτικού παρασκηνίου και με το δεδομένο ότι είχε φύγει ο Κων/νος Καραμανλής, στην παρουσία του οποίου και μόνον επίστευα, πήρα την αμετάκλητη απόφαση να μη συμπορευθώ στο μέλλον με την πολιτική υπό οιασδήποτε συνθήκες και περιστάσεις, διότι έκρινα ότι τέτοιοι μηχανισμοί δεν συμβιβάζονται με τον χαρακτήρα μου.

8. Τα δραματικά γεγονότα που επακολούθησαν

Η ανακοίνωση του ψηφοδελτίου και η διαγραφή μου από αυτό κυκλοφόρησε στις Σέρρες αστραπιαία. Οι αντιδράσεις εντελώς αυθόρμητες, αφού εγώ, όπως προανέφερα, είχα κλείσει ερμητικά την πόρτα της πολιτικής, άρχισαν αλυσιδωτές με κινήσεις παραιτήσεων διαφόρων Επιτροπών Αγώνων. Ο Ιατρός Παπαβασιλείου πρόεδρος τότε της Επιτροπής Αγώνος της πόλης των Σερρών μετέβη επείγοντως στην Αθήνα για να μεταπέσει την ηγεσία, αλλά επέστρεψε άπρακτος. Δεν παρακολουθούσα τα γενόμενα, και δεν γνωρίζω λεπτομέρειες αλλά ο Παν. Κανελλόπουλος εγίνετο λήπτης από καταιγισμό τηλεφωνικών διαμαρτυριών και παραιτήσεων Επιτροπών. Φαίνεται ότι αντελήφθη ότι εξαπατήθηκε από τους συνεργάτες του, όπως με είπε στην συνάντησή μας, που θα σας αναφέρω παρακάτω και θα έλαβε προφανώς πληροφορίες για το πρόσωπό μου, που ανήκουστον βιάστηκε να με καταδικάσει και εκ του λόγου τούτου περιήλθε σε αδιέδοξο αφού, τυχούσα μεταστροφή του, θα προκαλούσε ρήγμα στο κόμμα, με την αποχώρηση των παλαιών βουλευτών. Η θέση του Αρχηγού ήταν ακό-

μη πιο δυσχερής διότι είχε προγραμματίσει να κάμει την έναρξη του προεκλογικού αγώνα από την Θεσσαλονίκη το πρωί της 19.1.64 και το απόγευμα της ίδιας ημέρας θα εμφανιζόταν για την προεκλογική του ομιλία στις Σέρρες, στην πατρίδα του Κων/νου Καραμανλή, ως αρχηγός κόμματος που ο ίδιος είχε ιδρύσει. Ήταν λοιπόν φορτισμένος συναισθηματικά και η ταραχή του από την αποκάλυψη των γενομένων και τις αλυσσιδωτές εκδηλώσεις ήταν έκδηλη.

Με ειδοποιεί λοιπόν να τον συναντήσω στις 9 π.μ. το πρωί της 19.1.1964 στη σουίτα που είχε στο Μεντιτερανέ, ενώ στις 11 π.μ. θα είχε την ομιλία του στην πλατεία Αριστοτέλους. Φυσικά πήγα και ακριβώς στις 9 π.μ. βρέθηκα στην πόρτα της σουίτας του προέδρου ο οποίος προσωπικά με δέχθηκε θερμά με ενηγκαλίσθη και με είπε με τον χαρακτηριστικό τόνο της φωνής του τα εξής περίπου: 'Κύριε Παπανίκο σας ευχαριστώ που ήλθατε. Επιθυμώ να σας ζητήσω συγνώμη διότι σας ηδίκησα ακουσίως, διά τον λόγον ότι με εξηπάτησαν οι συνεργάτες μου. Δυστυχώς ως Αρχηγός πρέπει να πληρώσω το σφάλμα μου, για να μη προκληθεί ρήγμα στο κόμμα. Το ίδιο συνέβη και με τον Καραμανλή όταν απέκλεισε από τον συνδυασμό της Ημαθίας, τον Χατζηδημητρίου. Είστε νέος, το μέλλον είναι μπροστά σας. Επιθυμώ να σας δηλώσω ότι από σήμερα θα σας θεωρώ τον καλύτερο φίλο μου στις Σέρρες'.

Και η απάντησή μου: 'Κύριε Πρόεδρε σας ευχαριστώ για την μεγάλη τιμή να με δεχθείτε σε μία συνάντηση γνωριμίας, ακόμη δε μεγαλύτερη τιμή απετέλεσαν οι φιλόφρονες λόγοι σας. Παρακαλώ να δεχθείτε την διαβεβαίωσή μου ότι σέβομαι απολύτως και πειθαρχώ στην απόφασή σας ότι εις ουδεμία αντίδραση προέβην, ούτε παρεκίνησα κανένα για οποιαδήποτε εκδήλωση και ότι τις οποιοσδήποτε αντιδράσεις έγιναν ή θα γίνουν για την απόφασή σας δεν τις υπολαμβάνω ότι αναφέρονται στο πρόσωπό μου, αλλ' ότι θα συνέβαιναν και για οποιονδήποτε νέον που θα βρισκόταν στη θέση μου, τούτο δε για τον λόγο ότι η βάση του κόμματος για πρώτη φορά εκδηλώνεται σε θέματα επιλογής υποψηφίων προσβλέπουσα στην δική σας δημοκρατική παρουσία, ώστε η επιλογή να είναι πιο αξιοκρατική. Αν με τιμήσετε με την διαβεβαίωσή σας ότι με πιστεύετε στο ότι είμαι αμέτοχος αυτών των εκδηλώσεων, θα με παράσχετε την μεγαλύτερη ικανοποίηση και από αυτήν ακόμη την υποτιθέμενη εκλογή μου.' Και ακούω από το χείλη του προέδρου 'Κύριε Παπανίκο με συγκινήσατε με την εγκάρδια διαβεβαίωσή σας την οποίαν αποδέχομαι και σας ευχαριστώ'. Μια έκφραση ικανοποίησεως ζωγραφίσθηκε στο πρόσωπό του

και για να κρύψει την συγκίνησή του έρριψε ένα βλέμμα στο βάθος της σουίτας όπου καθόταν μόνος ο πρόεδρος της βουλής Κων/νος Ροδόπουλος, σαν να ήθελε να του πει "Είδες τι αδικία έκαμα". Και ο διάλογος κλείνει με την δική μου προσθήκη: "Κύριε πρόεδρε σας εύχομαι από βάθους καρδιάς μίαν θριαμβευτική επιτυχία στην επικείμενη ομιλία και με την νίκη. Εγώ θα ακούσω την ομιλία σας από το ραδιόφωνο του αυτοκινήτου, κατά την επιστροφή μου προς τις Σέρρες, προκειμένου να πείσω τους φίλους μου να αποδεχθούν την απόφασή σας ως οριστική, όπως την απεδέχθην και εγώ". Ακολούθησε μια θερμή χειραψία με άνοιξε την θύρα της σουίτας και απεχώρησα υπό τα βλέμματα όλων των ηγετικών στελεχών της ΕΡΕ, οι οποίοι ευρίσκοντο στο διάδρομο (Ράλλης, Παπαληγούρας, Μακρής κ.λπ.) και γνώριζαν το θέμα του νεαρού που δέχθηκε ο Πρόεδρος.

Επέστρεψα λοιπόν στις Σέρρες και στο Γραφείο μου διαβεβαίωνα στους φίλους μου ότι η απόφασή του προέδρου είναι αμετάκλητη ότι θα πρέπει να την σεβασθούν, αποφεύγοντας οποιαδήποτε εκδήλωση. Όμως το απόγευμα κατά την διάρκεια της ομιλίας του Προέδρου από τον εξώστη του Επιμελητηρίου (αίθουσα ΣΠΕ) το ανώνυμο πλήθος πράγματι διέκοπτε την ομιλία φωνάζοντας ρυθμικά το επώνυμό μου, διότι α) δεν γνώριζε ότι η απόφαση αποκλεισμού μου ήταν τελεσίδικη και β) διότι οι κύριοι ιθύνοντες του κόμματος έκαμαν την ατυχή πολιτική πράξη να ανακοινώσουν το ψηφοδέλτιο Ν. Σερρών με οκτώ (8) μόνο ονόματα και κατ' αυτό τον τρόπο καλλιέργησαν την εντύπωση και την ελπίδα ότι, αν ασκηθεί πίεση στον Αρχηγό, θα υποχωρήσει και θα πει το ναι.

Δεν έχω πρόθεση να ιστορήσω τα επεισόδια και επαναλαμβάνω με όλη την ειλικρίνειά μου ότι α) δεν τα προκάλεσα, τουναντίον αγωνίσθηκα για να μη συμβούν και β) εξακολουθώ να θεωρώ ότι δεν τα υπολαμβάνω ως εκδηλώσεις, που έγιναν για το πρόσωπό μου, αλλά έγιναν διότι ο κόσμος πίστευε για μια πιο δημοκρατική επιλογή των υποψηφίων τώρα που αρχηγός ήταν ο σοφός καθηγητής και ακόμη ότι θα μπορούσαν να γίνουν οι ίδιες εκδηλώσεις για οποιονδήποτε άλλον νέον υποψήφιο, που θα βρισκόταν στη θέση μου.

Συγκλονισμένος από τα γεγονότα με μεγάλη δυσκολία διέσχισα τη διαδρομή μέχρι το Γραφείο μου, στο οποίο για αρκετή ώρα προσπάθησα να ισορροπήσω συναισθηματικά και ψυχικά. Έκαμα έναν μικρό απολογισμό των γεγονότων και των προοπτικών και αποφάσισα να επανέλθω στη δικηγορία οριστικά και αμετάκλητα, πράγμα που έγινε. Τηρώντας την απόφασή μου αυτή ουδέποτε αναμίχθηκα ενεργά στην

πολιτική μέχρι σήμερα, απέκρουσα δε έκτοτε όλες τις προσφορές αξιωματών (δοτών) ή υποψηφιότητες που με έγιναν μέχρι σήμερα.

9. Ο απόηχος

Η δοκιμασία μου δεν σταμάτησε με τον αποκλεισμό μου από την λίστα των εκλογών 16.2.1964. Έτσι για καιρό πάνω από 10 χρόνια οι φίλοι μου κατέφευγαν σε μένα για να τους βοηθήσω, πράγμα που έκαμα με προθυμία. Δεν αποκλείεται όμως πολλοί από αυτούς να με εκμεταλλευόταν, προφασισζόμενοι ότι ήσαν ψηφοφόροι, πράγμα που δεν μπορούσα να ελέγξω. Αυτό το δίλημμα είναι τυραννικό για όποιον ανεμίχθη στην πολιτική. Σε μία μόνο περίπτωση μπορεί κανείς να είναι ασφαλής, αν σε κάποιο χωριό δεν πήρε ψήφο και παρουσιάσθει κάποιος για εξυπηρέτηση, επικαλούμενος ότι τον βοήθησε στις εκλογές. Αν όμως πήρε έστω και μία ψήφο, θα του είναι δύσκολο να ξεχωρίσει αν ο εμφανιζόμενος ψηφοφόρος πράγματι τον εψήφισε ή τον "δουλεύει".

Για να κλείσω λοιπόν το παρόν κεφάλαιο της σύντομης ανάμιξής μου στην πολιτική, που με προσέφερε τις τόσο πολλές και συνταρακτικές συγκινήσεις και εμπειρίες που προανάφερα και μάλιστα σε τόσο μικρό διάστημα (28.9.63-19.1.64), στις οποίες θα πρέπει ο αναγνώστης να προσθέσει και τις καθημερινές συγκινήσεις από τις εμφανίσεις και ομιλίες, θα αποκαλύψω μια ίσως μοναδική περίπτωση, που με συνέβη, τον εφιάλη της μιας ψήφου, που ευτυχώς για μένα ήταν αποσαφηνισμένη και δεν με "εδούλεψαν", ώστε να ξεφύγουμε λίγο από το βαρύ κλίμα των ιστοριθέντων γεγονότων.

Ο αείμνηστος πατέρας μου Νικόλαος Γ. Παπανίκος, όπως σε συντομία ανέφερα στο πρώτο μέρος, είχε αναπτύξει με τους αδελφούς μου Άλκη και Ιπποκράτη στη Λυγαριά μια αξιόλογη μονάδα επεξεργασίας και εμπορίας ξύλου. Όταν λοιπόν έπαιρνε κάποια υλοτομία δέντρων λεύκης χρησιμοποιούσε εργάτες για την κοπή και μεταφορά από το χωριό Ανθή (Φυτόκι) Νιγρίτας, όμορο με την Λυγαριά. Έτσι είχε ευεργετήσει πολλούς στην Ανθή, διότι τους έδινε εργασία με καλή αμοιβή σε εποχή που δεν υπήρχε απασχόληση. Όταν λοιπόν μπήκα στο χορό της πολιτικής με παρότρυνε να κάμω μια εμφάνιση στην Ανθή για να γνωρίσω τους φίλους του, που θα μας βοηθήσουν. Η φήμη των ψηφοφόρων του χωριού αυτού, όπως και του διπλανού (Φλάμπουρο) ήταν διάχυτη ότι "διαπραγματεύονται" την ψήφο τους,

πράγμα που εγώ ούτε καν διανοήθηκα ποτέ, ούτε φυσικά και ο πατέρας μου. Πήγα λοιπόν ένα βραδάκι στην Ανθή στην συγκέντρωση των φίλων του πατρός μου, για να του κάμω το χατίρι, και βρήκα περίπου τριάντα (30) άνδρες και γυναίκες, τα είπαμε και ανεχώρησα. Στο δρόμο προς τη Νιγρίτα λέγω στον πατέρα μου τα εξής: "Ήσαν περίπου 30. αυτοί έχουν και συγγενείς που μπορούν να φέρουν, δηλαδή άλλους τόσους. Έχουμε σύνολο 60. από αυτούς θα αποφασίσουν να με ψηφίσουν περίπου το 10%, δηλαδή βλέπω προς την κάλπη 6 ψηφοφόρους. Αλλά και από αυτούς τα "σαΐνια" προ της κάλπης θα μας φαν κανα δυό. Έτσι γράψε πατέρα 3 με 4 ψήφους στην Ανθή. Ο πατέρας μου αντέτεινε διότι πίστευε στους φίλους του, οι οποίοι του έδωσαν τον λόγο της... της τιμής τους.

Βγήκαν τα αποτελέσματα και στην Ανθή πήρα (1) ψήφο.⁷ Δηλαδή, θα έμπαινα στον εφιάλη της μιας ψήφου αν δεν ανακάλυπτα την προέλευσή της από ένα μπιλετάκι δικηγόρου των Αθηνών, ο οποίος ήταν αντιπρόσωπος δικαστικός στην Ανθή και μου έγραφε στο μπιλετάκι ότι λυπήθηκε που δεν με συνήντησε, διότι ήθελε να μου διαβιβάσει τους χαιρετισμούς του προέδρου Λεονάρδου Πατρινού, που είχε υπηρετήσει στις Σέρρες ως Πρωτοδίκης, ο οποίος τον παρεκάλεσε να μου δώσει τον σταυρό προτίμησης, διότι ήταν δεδηλωμένος καραμανλικός, πράγμα που έκαμε. Μάλιστα στο τέλος εσημείωσε ότι με μεγάλη χαρά σας αναγγέλλω ότι σας ενήφισα.

Μετά από κάμποσα χρόνια ένας κάτοικος της Ανθής μπήκε στο δικαστικό Μέγαρο για να με συναντήσει. Με θάρρος ανοίγει την πόρτα του εντευκτηρίου του Δικηγορικού Συλλόγου Σερρών, όπου καθημέθα αναμένοντες την εκδίκαση των υποθέσεών μας και από την πόρτα μου κάνει νεύμα να εξέλθω. Μου λέγει λοιπόν ότι είναι από την Ανθή ότι έχει μια υπόθεση και θέλει να τον βοηθήσω και προσθέτει ότι κι' αυτός με βοήθησε στις εκλογές. Σκέτη κανονιά, χωρίς να το γνωρίζει. Αμέσως λοιπόν εγώ πλειοδοτώ, για να τον ενθαρρύνω να πει περισσότερα, και του λέγω ότι βεβαίως θυμάμαι πολύ καλά, μάλιστα νομίζω ότι όλη η οικογένειά σας με ψήφισε και κάτι άλλοι φίλοι. Ναι μου λέγει όλοι τότε τρέξαμε για σένα κ.λπ.. Δεν βάσταζα, τον πήρα λίγο προς την άκρη του διαδρόμου και του είπα με τόνο συγκρατημένο "στο γραφείο μου έχω τον πίνακα των αποτελεσμάτων, που λέγει ότι πήρα μια ψήφο στο χωριό σας. Αυτή θα πρέπει να είναι η δική σου ψήφος διότι οι φίλοι μας έριξαν". Και μου απαντάει πάλι ο αθεόφοβος "ναι δική μου ήταν η ψήφος, μάλλον μας ξεγέλασαν οι άλλοι κ.λπ." Τότε εγώ του λέω "ξέχασα να σου πω ότι έχω έγγραφο από τον Δικαστικό

Αντιπρόσωπο ότι η ψήφος ήταν δική του''. Βουβάθηκε ο φίλος μας και έφυγε με σκυμμένο το κεφάλι από ντροπή, ενώ αναλογιζόμουν πόσοι κάτοικοι της Ανθής θα με ''δούλευαν'' αν δεν είχε την καλοσύνη ο εξ Αθηνών συνάδελφος να με αφήσει την κάρτα του.

Κλείνοντας, λοιπόν, το παρόν κεφάλαιο με τον απόηχο των ιστορηθέντων περιστατικών της μικρής σε χρόνο, αλλά μεγάλης σε εμπειρίες και συγκλονιστικές συγκινήσεις, περιόδου ανάμιξής μου στην πολιτική, επιθυμώ να δηλώσω ότι περίμενα αταλάντευτος στο χαρακτήρα και τις πεποιθήσεις μου, προσγειωμένος στην πραγματικότητα και αφοσιωμένος στο λειτούργημά μου ως Θεμιστοπόλου, αποσιωπήσας επί 40 χρόνια μέχρι σήμερα τα συμβάντα εις βάρος μου, για να μη νομισθεί ότι θα εκινούμην για ιδιοτελείς σκοπούς. Άλλωστε την αποκάλυψη δεν έκαμα ούτε το 1991 όταν ήμουν εν ενεργεία δικηγόρος και δέχθηκα πάλι από τους ομογάλακτους μου και δεύτερο κτύπημα, αυτή τη φορά στη σφαίρα της επαγγελματικής μου εργασίας, όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης στο επόμενο κεφάλαιο.

1

*Λίγη ώρα προτού εκφωνήσει τον προεκλογικό του λόγο από το ιστορικό μπαλκόνι της λέσχης Βαβαλέκα προς τον Σερραϊκό Λαό την 12.10.1963 ως αρχηγός της Ε.Ρ.Ε. ο Κων/νος Καραμανλής δέχεται τον χαιρετισμό του γράφοντος, ως συνυποψηφίου στο ψηφοδέλτιο του Νομού Σερρών.
(Φωτογραφία – Αρχείου Γ.Ν. Παπανίκου)*

*Ο αείμνηστος Κων/νος Καραμανλής, ως αρχηγός της Ε.Ρ.Ε. πλαισιωμένος από τους συνυποψηφίους του στο ψηφοδέλτιο Ν. Σερρών, στην είσοδο του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ, μετά το πέρας της προεκλογικής του ομιλίας στις Σέρρες την 12.10.1963. Διακρίνονται δεξιά του οι Ιωάννης Χρίστογλου, Ισαάκ Λαυρεντίδης, Κώστας Πολίτης και Αχιλλέας Καραμανλής, αριστερά του δε οι Ιωάννης Χατζηδήμος, Αθανάσιος Μητακίδης, Γεώργιος Παπανίκος και Γεώργιος Σγουραμάνης.
(Φωτογραφία αρχείου – Γ.Ν.Παπανίκου)*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Διατελών εν πλήρει επιγνώσει τής σκληρότητος τοῦ λήξαντος ἐκλογικοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος ἐπικοινωνίας μου μετὸν Λαὸν τοῦ Ν. Σερρών, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ κάμω τὸ πρῶτον πολιτικόν μου ξεκίνημα, ὀρμώμενος ἐκ τοῦ ἀγνοῦ ἰδανικοῦ νὰ θέσω νὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Συνόλου.

Με βαθυτάτην συγκίνησιν εὔρον εἰς τὸ πλευρόν μου 7.223 ἐ-

κλεκτοὺς φίλους τῆς πόλεως καὶ ὑπαίθρου Σερρών, οἱ ὅποιοι με συνέδραμον καὶ με ἐτίμησαν διὰ τῆς διακριτικῆς ψήφου των.

Πρὸς ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἐκλεκτοὺς φίλους μου, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν ἀγῶνα μου καὶ με ἐτίμησαν διὰ τῆς ψήφου των, ἐκφράζω τὰς εὐκρινεῖς καὶ ὀλοψύχους εὐχαριστίας μου, ἔτι δὲ καὶ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι θὰ συνεχίσω ἀγωνιζόμενος διὰ τὸ Καλὸν καὶ τὴν Πρόοδον τοῦ τόπου μας στηριζόμενος εἰς τὴν μεγάλην πρὸς ἐμὲ ἐκτίμησιν των.

Σέρραι τῆ 6ῃ Νοεμβρίου 1963

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Τ. ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΕΡΕ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Από την εφημερίδα "ΣΕΡΡΑΪΚΟΝ ΒΗΜΑ" της 7.11.1963 του αείμνηστου Νικολάου Χ. Κυρπίδη. (Διευκρινίζεται ότι σύμφωνα με την ανακήρυξη των αποτελεσμάτων από το Πρωτοδικείο Σερρών ο αριθμός των σταυρών

Η επιστολή την οποίαν αφήκε φεύγων ο τέως αρχηγός της ΕΡΕ και η οποία απευθύνεται προς τους βουλευτάς και όπουδούς του κόμματος έχει ως εξής:

«ΑΠΟΧΩΡΩ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

«Αγαπητοί φίλοι,
Παρακάλεσα τον κ. Κωνσταντόπουλον να σας ανακοιγή την απόφασίν μου όπως αποχωρήσω της πολιτικής. Έλυθη διότι δεν ήδυναμην, διά λόγους τους οποίους αναφέρω, αντίλαμδόνσθε, να σας την ανακοιγήσω αυτόσηρωτάως. Την απόφασίν αυτήν την είλον λάβει και την κατέγραψα όπου έχει γνωστή, ως ης, μετά την παραιτήσιν μου, κατά τον παρελθόντα Ιούδιον, απελευθέρω εις δημοσίαν μου περί άμύνης διατάξεως της Βουλής και προσυνηχί εις εκλογάς με τον ισχύοντα τότε εκλογικόν νόμον. Έπαυθη, εν τούτοις, επί μετασχόν του έθλοικου άγώνος διότι παρελήθη να μη πραγματοποιήσων την απόφασίν μου έκείνην υπό των έκλογών, κρίθέντος ότι τουδ άπο ήτο επίσημον διά την Χώραν.

Η αποχώρησίς μου, συνεπώς, εκ της πολιτικής δεν είναι συνέπεια προσωπικής πικρίας. Άπλάς, τό άποτέλεσμα της τελευταίας έκλογής ήτοχασε την πεποιθήσιν μου ότι δεν ήρριτανται εις την Χώραν αι συνθήκαι εκείναι, τάς οποίας έθίσθησαν πάντοτε άπορατήτους, διά να εκπληρωσών την άποστολήν μου, όπως ενάω τούλάχιστον την αντίλαμδόνσθαι. Τά προηγθέντα, εξ άλλου, άλλα και τά επακολουθήσαντα τών έκλογών γεγονότα, άπέδειξαν ότι τό πολιτικόν της Χώρας πλημμελώς λειτουργεί υπό τό κράτος τών έκβέσεων. Η πολιτική, όπως γνωρίζετε, δεν είναι έπαγγελμα, άλλα άποστολή, τό περιεχόμενον της οποίας τό προσδιορίζει ο φορέας αυτής, εκ τμήνών τά αντίκειμενικά δοδεμένα εν συνδυασμώ με τάς επιδιώξεις και τούς δραματισμούς που έχει διά τό Έθνος του. Όταν ένας πολιτικός γνωρίζει τί πρέπει να γίνη εις την Χώραν του και δεν δύναται να τό πραγματοποιήσῃ διότι του άρνησθί τάς άναγκάς προϋποθέσει, οφείλει, άντί να συμβιβάζηται με την συνείδησίν του, να αποχωρή. Άλλως ή παραμονή του εις την ενεργόν πολιτικήν, όχι μόνον καθίσταται αμφιβάλλου χρησιμότητος, άλλα είναι δυνατόν, εις άριστάς περιπτώσεις, να άποβαίη και επίλαβής. Όταν θα δύναμαι άξιμώς διά την Χώραν να εξηγήσω τάς άνωτερό άπόψεις μου, εμαι βέβαιος ότι θα δικαιολογήσῃτε την απόφασίν μου. Υπέρτασων την Χώραν επί μακρόν χρόνον, πρόσταν εις την πολύτιμον συμπαραστάσιν σας την ζωήν του Έθνους εις έλους τούς τομείς. Άλλά, προπαντός, προσεπάθησα, καθ' όλον αυτό τό διάστημα, να Ικανοποιήσω μιν εν βασικήν και μόνιμον φιλοδοξίαν. Διά συμβόλου εις την περιστολήν της

αθλιότητος από την οποίαν μαστιζέται ή δημοσία μας ζωή. Πέραν της παραδόσεως την οποίαν προσεπάθησα να δημιουργήσω διά του τρόπου με τον οποίον ήσκησα την πολιτικήν, επέδιξα και την οργανικήν βελτίωσιν του πολιτεύματος, με την έγκαίρον καθήκασιν του πλειοψηφικού συστήματος και την πρότασιν μου προς αναθεώρησιν του Συντάγματος. Τάς άπόψεις μου επί του χρόνιου πολιτικού προβλήματος της Χώρας τάς γνωρίζετε καλώς και δεν έχω ανάγκην να τάς επαναλάβω έντοθα.

ΑΠΕΥΧΑ

● Έκείνο τό οποίον οφείλω να δημολογήσω είναι ότι εις την προσπάθειαν μου αυτήν άπέτυχα. Κε άπέτυχα διότι όχι μόνον δεν είρον μίμητός, άλλα συνήθησα ετό πολλών πλευρών πείσμονας και άφωρακοιμένες αντίδράσεις.

Ηδη, αι εξελίξεις της τελευταίας διετίας, και ειδικώς τό άποτέλεσμα της προσπάτου έκλογής, άπέδειξαν ότι ο δημοσίος βίος της Χώρας, άντί της άνευμενομένης προόδου, έσημείωσεν επικίνδυνον άποδιοδρόμησιν. Άποχωρών, εξ άλλου, της πολιτικής κατά την παρούσαν στιγμήν, διεκουλώνω τάς τον ρόλον του Ρυθμιστικού του Πολιτεύματος, τών οποίον κατέστησε Ιδιαζόντως δυσχερή ή συνεχής ζούση υπό των αντιπάλων μου τακτική τών έκβέσεων. Έπιθυμώ να δεδωδωθίτε, αγαπητοί φίλοι, ότι δεν έλαβον την απόφασιν αυτήν χωρίς ψυχικήν δύστην. Η σκίψις μου κατά την στιγμήν αυτήν, προς την πλειοψηφίαν του Έλληνικού Λαού, ο οποίος επί μίαν δεκαετίαν με περιέβαλε διά της εμπιστοσύνης και της άγάπης του. Άνευ αυτής και άνευ της πολυτίμου συνεργασίας όλων ύμών, δεν θα είχον επιτελέσει όσα έντέλεσα και τά οποία με ήμερον κρίσιν της Ιστορίας εις την στήρως εις την έκτέλεσιν τών καθηκόντων μου και πιθανόν να ήτοικρανα ή και να ήδίκρα άκουσίως τίνας εξ ύμών. Οδδέποτε όμως έλειθεν άπό την ψυχήν μου ή άγάπη και ή εκτίμησις προς όλους σας και ή άναγνώρισις της συμβολής σας εις τό δύσκολον έργον μου.

Άποχωρών της ήγεσίας του Κόμματος, ασθένοναι την ανάγκην να σας άπευθώω εκκλήσιν όπως, παρασηλίζοντες την ένότητα αυτού και άγωνισθήτε από κοινού διά την έκπληρωσιν της μεγάλης άποστολής του. Εμαι βέβαιος ότι ή ΕΡΕ έχει τόσον

βέβαιος τάς ρίζας εις την ψυχήν του Έλληνικού Λαού, ώστε ή μοιραία δοκιμασία της άποχωρήσεως του Ιόρυτου της να υπερικηθή μετ' επίτυχίας. Εμαι επίσης βέβαιος ότι θα παραμείνητε πιστοί εις τάς δημοκρατικές αρχάς και τάς βασικάς επιδιώξεις επί τών οποίων έθελούθη ή ΕΡΕ ως σύγχρονον πολιτικόν κίνημα. Η άποχώρησίς μου, εξ άλλου, σας παρέχει την ήμερίαν όπως επιδιώξῃτε την άναδιοργάνωσιν του κόμματος. Θα είναι όχι άπλάς χρέως, άλλα άποαρατήτος ή έκπληρωσις ενός καταστατικού χάρτου κατό τό πρότυπον τών όργανισμών κομμάτων άλλων χωρών, κομμάτων τά οποία διά της ανανώτερας της ήγεσίας των πραγματοποιήσῃ μακρόν σταδιοδρομίαν. Η πιστή ήρησις ενός τούτου καταστατικού θα καταστήτη την Έθνικήν Ριζοσπαστικήν Ένωσιν Ισχυροτέρα και θα άποδείξη έμπρόσθε ότι τό κόμμα μας, ως κόμμα άναποκρινόμενον εις τό πνευμα και τάς άνάγκας της έποχής μας, έχει εν έαυτώ την δύναμιν να συνεχίσει και άνευ της παρουσίας του Ιόρυτου του, την Ιστορικόν του πορείαν.

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Εν τό μεταξύ, άφών διαδόχόν μου τον αγαπητόν εις όλους μας κ. Παναγιώτην Κωνσταντόπουλον, με την δεδωδωτή ότι θα εγκρίνητε την έκλογήν μου και με την προσπηκτικήν ότι θα ρυθίσητε δριστηώς τό θέμα της αναδείξεως της έκδοστος ήγεσίας του κόμματος διά του καταστατικού τό οποίον θα έκπονήσῃτε. Αύται είναι αι υποδείξεις, τάς ο. οποίας έθωροσας καθήκον μου να σας άπουθώω. Κατά τό λοιπόν, θα άποφασισήτε ύμεις, έκτιμώντες εις πάσαν περίπτωσην τό συμφέρον της Χώρας. Τάς προσπάθειάς σας διά την έκπληρωσιν της άποστολής του κόμματος, ή συμβολήν του οποίου εις την ζωήν του Έθνους είναι και θα παραμείνη άποφασιστικής ήγεσίας, θα δεδησώ και έχώ ως άπλάς πλεον πολιτής και πιστός άποδοός της Έθνικής Ριζοσπαστικής Ένώσεως.

Μέ θερμού φιλικού χειρισμούς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ»

προτίμησής ανήλθε εις 7.328)
Η επιστολή του Κων/νου Καραμανλή όπως δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα
"ΤΟ ΒΗΜΑ" της 10.12.1963

Τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἔργα τοῦ διευθυντοῦ ἢ ἄλλου ἀντιπροσώπου διοικητικοῦ ἢ ἐμμίσθου νομικοῦ συμβούλου καὶ ὑπαλλήλου ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων ἀπολαυσουσῶν εἰδικῶν προνομίων ἢ τακτικῆς ἐπιχορηγήσεως δυνάμει εἰδικοῦ νόμου.

Οἱ διατελοῦντες εἰς τινὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων ὀφείλουσιν ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν, ἀφ' ἧς καταστῆ ὀριστικὴ ἢ ἐκλογή αὐτῶν, νὰ δηλώσωσιν ἐπιλογὴν μεταξὺ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ὡς ἄνω ἔργων. Ἐν παραλείψει τῆς τοιαύτης δηλώσεως ἐκπίπτουσιν αὐτοδικαίως τοῦ ἀξιώματος τοῦ βουλευτοῦ.

Νόμος δύναται νὰ καθιερώσῃ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ πρὸς ἕτερα ἔργα.

Οἱ βουλευταὶ δὲν δύνανται νὰ ἐνοικιάζωσιν ἀγροτικά κτήματα τοῦ δημοσίου ἢ νὰ ἀναλαμβάνωσι κρατικὰς προμηθείας ἢ ἐργολαβικὰς ἐκτελέσεις δημοσίων ἔργων ἢ ἐνοικιάσεις δημοσίων φόρων ἢ νὰ δέχωνται παραχωρήσεις ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Ἡ παράβασις τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἐπιφέρει ἐκπτώσιν ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀκυρότητα τῆς πράξεως. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι ἄκυροι καὶ ὅταν γίνωνται καὶ ὑπὸ ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς ὁποίας ἔργα διευθυντοῦ ἢ διοικητικοῦ ἢ νομικοῦ συμβούλου ἐκτελεῖ βουλευτῆς ἢ εἶναι ὁμόρρυθμος ἢ ἑτερόρρυθμος ἐταῖρος.

Οἱ περιορισμοὶ τῶν παραγράφων 3 καὶ 4 δὲν ἐφαρμόζονται κατὰ τὰς πρώτας μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ παρόντος ἐκλογάς.

Ἄρθρον 72.

Βουλευταὶ ἀποδεχόμενοι οἰονδήποτε τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἀναφερομένων καθηκόντων ἢ ἔργων ἐκπίπτουσιν αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

Ἡ ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος παραίτησις εἶναι δικαίωμα τοῦ βουλευτοῦ.

Ἡ Βουλὴ ἀποφαίνεται περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου καὶ τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐπέρχεται ἐκπτώσις τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

*Παρατίθεται τὸ ἄρθρον 72 τοῦ Συν/τος 1952.
Ἡ ἀπόφασις τῆς βουλῆς βεβαιώνει τὴν παραίτησιν.*

όν κ. Καραμανλή, λέγει ό κ. Κ

ρών στην Θεσσαλονίκη, διαιών παρ
τούς δημοσιογράφους εξέφρασε την
νοποίηση του για την πρώτη μέρα
περίοδίας του και υπεγράμμισε δε
συγκέντρωσι της Θεσσαλονίκης ητο
θόρητη» δεδομένου ότι οδδεμία προσ
θεια οργανώσεως έγινε, ακριβώς για
καταστή δυνατόν να υπάρξει σαφής
δχι πεπλανημένη αντιληψί του όγκου
τών εκδηλώσεων του κόσμου.

Έπειτα βέτο

ΣΕΡΡΕΣ, 20. Του άπεσταλμένου μα
— Κατά την μετάβασί του άρχηγού της
ΕΡΕ στις Σέρρες απειλήθη διάσπασί του
τοπικού συνδυασμού του κόμματός. Ω
εγγώσθη, κατόπιν αξιώσεως των τείω
βουλευτών κ.κ. Μητακίδη, Λαυρεντίδη και
Χατζηδήμου, είχε αποκλεισθή του συνδυ
ασμού ό α' έπιλαχών κατά τις προη
γούμενες εκλογές κ. Παπανίκος με 7500
σταυρούς. "Όταν άρχισε να μιλά ό κ.
Κανελλόπουλος πρός τό πλήθος, ακού
σθηκαν έντονος κραυγές: «Παπανίκος
Παπανίκος». Καθ' όλη δέ την διάρκειά
της συγκεντρώσεως κανένα άλλο σύν
θημα σχεδόν δέν άκουγόταν. Πρός τό
τέλος μάλιστα της όμιλίας του ό κ. Κ
ανελλόπουλος έκνευρισθείς έχαράκτηρισεν
ώς «άτόπους» τάς εκδηλώσεις αυτές και
είπε ότι έχει αξιώσει εώς άρχηγός της
ΕΡΕ και διάδοχος του κ. Καραμανλή,
νά τόν σεβασθούν».

● Τότε ακρόσθηκε από τό πλήθος
«Δώστε μιά εξήγησι». Ό κ. Κανελλό
πουλος, άπήντησε άργισμένος, ότι «δέν
έχει νά δώση εξηγήσεις».

● Μετά τό τέλος της συγκεντρώσεως
έπιτροπή εκ στελεχών της ΕΡΕ αξίωσε
νά συμπεριληφθή στο συνδυασμό ό κ.
Παπανίκος. ΟΙ ύποψήφιοι όμως κ.κ. Μη
τακίδης, Λαυρεντίδης και Χατζηδήμος,
άπήντησαν ότι «άν τούτο γίνει δεκτόν
θά άποχωρήσουν του συνδυασμού».

● Ό άρχηγός της «ΕΡ» όπέκυψε
άργά την νύκτα άνεκεν όχ εν ότι ό
συνδυασμός συμπληρώνεται με τόν κ. Κ
ανελλόπουλον. Σημειώτεον ότι χθές τό πρω
ί είχε δημοσιευθή σέ τοπική έφημερίδα
όλων του άποφασίσαι της ΕΡΕ κ. Σγ
αυήν ότι παραιτείται χάριν του

Παπανίκου. Τελικά έπέισθη νά παραμ
νη στο συνδυασμό δεδομένου ότι ή
ποψηφιότητα του δευτέρου δέν έγινε δε
κτή.

Τί λέγει ό κ. Μαρκεζίνης

— Σε συνέντευξί του πρός χθεσινή πρω
ινή έφημερίδα της δεξιός ό άρχηγός των
Προοδευτικών κ. Σπ. Μαρκεζίνης εξέ
φρασε την πεποίθησί του ότι ή δοθήεια
της ΕΔΑ πρός την Ένωσι Κέντρου εδη
μιούργησε ένα άγωνα παρατάξεων, εξ
ού και ή άπόφασι των Προοδευτικών νά
συνεργασθούν με την ΕΡΕ. Με την ύπαρ
ξη έπομένως δύο παρατάξεων και ενώ
μόνο σέ ένα τμήμα της χώρας θά προ
στίθενται οι συνδυασμοί της ΕΔΑ, τό
έκλογικό σύστημα μεταβάλλεται σέ άλλη
αναλογική και τό ποσοστό της δεύτερης
και τρίτης κατανομής θά περιορίζεται
σε άσημάτια όρια. Υπεγράμμισε την πί
στιν του, ότι ό συνασπισμός ΕΡΕ—Προ
οδευτικών θά άνοδείχη πρώτο κόμμα και
υπεγράμμισε τις άνησυχίες του για την
οικονομική κατάσταση και τις αντίρρη
σεις του για τά ληφέντα όπερ της
Παιδείας μέτρα από την Ένωσι Κέν
τρου. Ό κ. Μαρκεζίνης έτόνισε ότι ή
πρόστασία της δραχμής θά πρέπει νά
είναι ό βασικός σκοπός της εκλογικής
μάχης της 16ης Φεβρουαρίου και αναφέρ
θηκε στην άνισότητα άποδοχών των δι
καστικών εν συγκρίσει με τούς άλλους
δημοσίους ύπαλλήλους, την όποία χαρα
κτήρισε ως άδικο, λογικός άπαράδεκτο
και οικονομικός έπικίνδυνος. Προτίτεινε δέ
την καθιέρωσι του ένιαίου μισθολογίου
με την Ιεράρχησι των θέσεων καθώς και
την λήψι μέτρων για την προστασία
των συνταξιούχων.

Αναφερόμενος στην συνεργασία του
με τόν άρχηγό της ΕΡΕ ό κ. Σπ. Μαρ
κεζίνης είπε ότι αυτή γίνεται με άμοι
ραία προσοχή. Αναζητούν τά κοινά έ
κείνα σημεία, στα όποια μπορούν νά
στηρίξουν ένα κοινό πρόσαντατολισμό.

Ό κ. Α. Παπανδρέου

ΠΑΤΡΑΙ, 20. του άναποκριτού μας.
— Κατά την άφίξί του, ό κ. Άνδρέας Γ.
Παπανδρέου τό βράδυ του Σαββάτου
από την Πάτρα άποθώθηκε από χιλιάδες

Φωτοτυπία από την εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ της 20.1.1964 σχετικά με το βέτο των
παιδιών βουλευτών για τον αποκλεισμό μου από το ψηφοδέλτιο των εκλογών
της 16.2.1964

7

ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ	ΕΓΚΥΡΑ ΨΗΦΟΔΕΛΤ.	ΣΤΑΥΡΟΙ				
		ΚΑΡΑΜ.-ΛΑΥΡ.-ΜΗΤΑΚ.-ΠΑΠΑΝ.-ΧΡΙΣΤ.				
Νιγρίτης	4932	339	274	258	<u>720</u>	13
Τερπνής	1795	206	49	130	<u>221</u>	12
Θερμών	414	41	10	11	<u>14</u>	2
Ανθής	366	64	38	26	<u>1</u>	4
Φλομπούρου	890	32	4	42	<u>48</u>	8
Χουμνικοῦ	558	48	57	14	<u>83</u>	1
Λαγκαδίου	103	21	3	4	<u>19</u>	-
Ζερβοχωρίου	191	18	25	6	<u>10</u>	-
Σιτοχωρίου	922	102	75	44	<u>108</u>	3
Αχινοῦ	941	44	104	1	<u>89</u>	2
Αγίου Δημητρίου	412	25	32	6	<u>116</u>	7
Ιβήρων	738	84	93	10	<u>118</u>	62
Αηδοχωρίου	741	52	91	16	<u>125</u>	2
Ορεσκειας	106	7	4	4	<u>5</u>	3
Δάφνης	751	60	28	23	<u>87</u>	21
Μαυροθαλάσσης	1268	68	57	17	<u>73</u>	68
Τραγύλου	456	43	76	21	<u>8</u>	32
Εύκαρπιας	946	166	2	5	<u>34</u>	12
Ν. Κερδυλλίων	513	82	71	51	<u>18</u>	17
Λευκοτόπου	233	15	18	12	<u>11</u>	11
Καστανοχωρίου	314	22	44	6	<u>73</u>	7
Πατρικίου	503	23	6	6	<u>57</u>	5
Αγ. Παρασκευης	547	45	13	86	<u>100</u>	37
Σησαμιάς	604	15	5	247	<u>51</u>	3
Λυγαριάς	341	4	2	1	<u>183</u>	-
Βέργης	654	75	27	63	<u>87</u>	65
Δημητριτσίου	957	41	67	70	<u>328</u>	-
Αμπέλων	576	81	70	55	<u>61</u>	1
Λειβαδοχωρίου	710	88	19	162	<u>89</u>	16
Καλοκάστρου	436	72	84	1	<u>21</u>	4
Τριανταφυλλιάς	864	51	86	109	<u>54</u>	3
Ν. κοκλείας	704	78	66	111	<u>49</u>	18

Τα εκλογικά αποτελέσματα Νιγρίτας και επαρχίας Βισαλτίας της 3.11.1963 από την εφημερίδα "ΝΙΓΡΙΤΑ" της 10.11.1963. Υπογραμμισμένοι οι ψήφοι που έλαβα κατά εκλογικό τμήμα. Διακρίνεται η μία (1) ψήφος του εκλ. τμήματος της Ανθής.

-Β-
Ο ΕΝΑΓΚΑΛΙΣΜΟΣ ΜΟΥ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
(1964-1991)

1. Εισαγωγή

Αναφερόμενος στον πρόλογο του παρόντος, επαναλαμβάνω και πάλι ότι δεν προτίθεμαι να ασχοληθώ με την δικηγορία αυτή καθ' αυτή, αλλά με τις ιδιαίτερες συγκινήσεις που έζησα κατά την διάρκειά της (1953-1995) στον επαγγελματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα. Έτσι κάμνω μία εξαίρεση – αναφορά στην επί 27 έτη συνεργασία μου με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ως άμισθος νομικός σύμβουλος των Κ/των της στο Ν. Σερρών, διότι αφ' ενός σημάδεψε αποφασιστικά την καριέρα μου ως δικηγόρου και αφ' ετέρου έληξε κατά τρόπο απάδοντα στην αφοσιωμένη προσφορά μου και απαράδεκτο προς επιστημονικό συνεργάτη, γεγονός που προκάλεσε την αυθόρμητη αντίδραση των Συναδέλφων μου, τους οποίους ώφειλα κάποτε και δημοσίως να ευχαριστήσω.

Η περίπτωση αυτή της Εθνικής Τραπέζης, προσομοιάζει με την προαναφερθείσα περίπτωση της πολιτικής στο προηγούμενο κεφάλαιο. Διότι κι αυτή ξεκίνησε από μονομερή πρόσκληση της ΕΤΕ και κατέληξε στην από μέρους της αναίτια και "σιωπηρή" απομάκρυνσή μου, όπως θα δούμε.

2. Το χρονικό του εναγκαλισμού.

Γυρίζουμε στην εποχή του 1964. Διέτρεχα το 11^ο έτος της δικηγορίας μου και μόλις είχα επανέλθει σ' αυτή έπειτα από την μικρή διακοπή, αλλά μεγάλη δοκιμασία που περιέγραψα στο προηγούμενο κεφάλαιο εξ αφορμής της παροδικής ανάμιξής μου στην πολιτική (28.9.63-19.1.64). Είχα απορροφηθεί από την επαγγελματική μου ενασχόληση στην οποία προσπάθησα και βρήκα πάλι, όσο μπορούσα, την ψυχική ισορροπία μου.

Ένα πρωινό του φθινοπώρου 1964 ευρισκόμενος στο ακροατήριον του Δικαστηρίου ειδοποιήθηκα από το Γραφείο μου ότι με ζήτησε ο Δ/ντής της Εθνικής Τράπεζας. Δυστυχώς δε μπόρεσα να ανταποκριθώ αυθημερόν, διότι όταν τελειώσαμε τη δίκη οι Τράπεζες είχαν κλείσει. Το πρωί της επομένης είχα σπεύσει από νωρίς στο Δικαστήριο για την εκφώνηση των πολιτικών υποθέσεων. Στο ακροατήριο με ειδοποιούν και πάλιν ότι είναι επείγουσα ανάγκη να επικοινωνήσω με τον Δ/ντή της Εθνικής Τράπεζας. Έσπευσα αμέσως υποθέτοντας ότι κάτι θα του συμβαίνει του ιδίου ή δικού του ανθρώπου και θα ζητήσει την παρέμβασή μου ως δικηγόρου. Μπαίνω λοιπόν στο Γραφείο του, που, τότε, βρισκόταν αμέσως δεξιά στην είσοδο του Κ/τος. Σημειώνω ότι δεν τον ε γνώριζα προσωπικά ούτε κατ' όψιν. Μόλις μπήκα στο Γραφείο του σηκώνεται όρθιος με τείνει το χέρι και μου λέγει "Ελάτε κ. Παπανίκο και κοντεύω να πεθάνω από την αγωνία". Τρόμαξα και του λέγω "τι σας συμβαίνει κ. Δ/ντά;" Και με εξιστορεί ότι την προηγούμενη ημέρα είχε κηδευθεί ο συνάδελφός μου Ζαφείριος Κότσυφας, ο οποίος ήταν άμισθος νομικός σύμβουλος της Τράπεζας και ότι ο ίδιος ως Δ/ντής χωρίς να γνωρίζόμεθα, έχοντας ορισμένες πληροφορίες για το πρόσωπό μου, ως δικηγόρου, τηλεγράφησε στην διοίκηση να εγκριθεί η πρόσληψή μου ως νομικού συμβούλου και ότι αμέσως ελήφθη τηλεγραφικώς η έγκριση της Διοίκησης και ότι για το λόγο αυτό με ζητούσε επείγοντως κ.λ.π. Οι λόγοι ανήκον εις τον εκ Δράμας καταγόμενον άριστον Τραπεζικόν Αθανάσιο Μαδεμλή, που εκείνη την στιγμή είχε ως επισκέπτη τον συμπατριώτη του συνταξιούχο δικηγόρο Δράμας Λασκαρίδη Αλέξανδρο (πενθερό του Πολ. Μηχ. Σερρών Νίκου Νικολάου). Αιφνιδιάσθηκα, αλλά και εντυπωσιάσθηκα από την ανακοίνωση του Δ/ντού και την εμπιστοσύνη του στο πρόσωπό μου, παρ' ότι δεν γνωρίζόμεθα. Έτσι αμέσως συνειδητοποίησα ότι θα πρέπει να αποδεχθώ την τιμητική του πρόσκληση για συνεργασία και του είπα επί λέξει "Κύριε Δ/ντά η πρωτοβουλία σας με τιμά και με

υποχρεώνει να παραμερίσω όποιες άλλες επιφυλάξεις θα μπορούσα να έχω και σας δηλώνω ότι αποδέχομαι τη τιμή που με κάμετε και θα συνεργασθώ μαζί σας για την Τράπεζα με όλες μου τις δυνάμεις, περιορίζοντας την προσωπική μου ελεύθερη εργασία''. Ακολούθησε μια ζεστή χειραγία μια δεύτερη με τον παρευρισκόμενο εκ Δράμας επίτιμο συνάδελφό μου και έτσι μπήκα στην αγκαλιά της μεγάλης αδελφής, όπως αποκαλούσαμε παλαιά, την Εθνική Τράπεζα.

Η κοινωνία των Σερρών είναι μικρή και η είδηση μαθεύτηκε γρήγορα. Άλλως τε, προτού αναχωρήσω από το Κ/μα, ο Δ/ντής με συνόδευσε στην αίθουσα της Τράπεζας και με παρουσίασε στα στελέχη του Κ/τος μεταξύ των οποίων και στους, μη επιζώντας τώρα, Εμμανουήλ Αλβανούδη και Ιωάννη Πολυβακίδη, στους οποίους έδωσε την εντολή να με παραδώσουν το απόγευμα στο Γραφείο μου τους φακέλλους των εκκρεμών υποθέσεων της Τράπεζας, πράγμα που έγινε αυθημερόν.

Όμως σημειώθηκε και μία αντίδραση, για το λόγο ότι δεν ανήκα στην παράταξη του κυβερνώντος κόμματος της Ε.Κ. Μη ξεχνούμε άλλως τε την μεγάλη πολιτική πόλωση της εποχής (1964), επακόλουθο του ανενδότου. Δύο λοιπόν κομματικά στελέχη της Ε.Κ. και δύο δικηγόροι Σερρών κατέβηκαν στην Αθήνα, για να ενεργήσουν ώστε να ανακληθεί η πρόσληψή μου και να προσληφθεί κάποιος εκ των διαμαρτυρομένων. Διοικητής της Εθνικής Τραπεζής τότε ήταν ο μετέπειτα αρχηγός της ΕΚ Γεώργιος Μαύρος, ο οποίος παρέπεμψε τους διαμαρτυρόμενους στον Υποδιοικητή Ιωάννη Παρασκευόπουλο, ως καθ' ύλην αρμόδιο, ο οποίος αφού τους άκουσε να αιτιώνται, προφανώς, μόνον για την πολιτική προέλευση του προσληφθέντος, τους είπε απλά 'Ή Τράπεζα έκαμε την επιλογή της' και το θέμα έκλεισε. Όταν πληροφορήθηκα το γεγονός αυτό από συνάδελφο της Διεύθυνσης Δικαστικού, ομολογώ ότι συγκινήθηκα βαθύτατα από τη στάση της Τράπεζας και υποσχέθηκα στον εαυτό μου να αφοσιωθώ ολοκληρωτικά στην εκτέλεση του καθήκοντός μου. Αυτή την ενδόμυχη υπόσχεση έκαμα ατενίζοντας την μεγάλη στήλη, που σχημάτιζαν οι δικογραφίες των εκκρεμών υποθέσεων, που με περίμεναν.

3. Η προσφορά μου

Πολύ σύντομα μπήκα στο κλίμα της λειτουργίας της Εθνικής Τράπεζας. Τότε ήταν το πρώτο Πιστωτικό Ίδρυμα της χώρας, αλλά

και με πλούσια δράση στον εμπορικό ανταγωνισμό. Λειτουργούσε ως Κράτος εν Κράτει μακράν κάθε παρεμβάσεως. Επιβράβευε τις άριστες πρωτοβουλίες των στελεχών της, αλλά επέβαλε πειθαρχία στο Καταστατικό και τις Διαταγές της Διοίκησης. Οι Δ/ντές του Κ/τος Σερρών πολλές φορές ανελάμβανον με προσωπική τους ευθύνη (ρίσκο) πρωτοβουλίες για να νικήσουν τον εμπορικό ανταγωνισμό. Και οι υπάλληλοι στο πόστο της "προσέλκυσης κεφαλαίων" επαγρυπνούσαν, αρκεί να αναφέρω ότι ακόμη και με το άκουσμα από το ραδιόφωνο ότι κάποιος κάπου κέρδισε στο λαχείο ή, αργότερα, στο προ-πό, έσπευδαν νύκτα στα χωριά για να πείσουν τον κερδισμένο να έλθει στην Τράπεζα. Τα πράγματα κατά τις δεκαετίες 1960, 1970 ήσαν πολύ καλά για την Τράπεζα και πολύ σπάνιες αντιδικίες με πελάτες υπήρχαν λόγω καθυστερήσεων επιστροφής των δανείων που είχαν πάρει. Όμως από την δεκαετία του 1980 τα πράγματα πήραν μια άγρια μορφή αντιδικίας, εξ αιτίας της διακοπής των πιστώσεων για λόγους αντιμετώπισης του αυξανόμενου πληθωρισμού και των μεγάλων επιτοκίων μετά του ισχύοντος τότε ανατοκισμού. Εκείνη την τραγική εποχή οι δανειολήπτες είχαν περιέλθει σε απόγνωση. Αλλά και η Τράπεζα προσπαθούσε να βρει μια ισορροπία, ώστε να τηρηθούν οι διαταγές και κανονισμοί για τις καθυστερήσεις, αλλά να γίνει προσπάθεια να δοθούν ανάσες ανάκαμψης στους ατυχήσαντες δανειολήπτες. Μέσα σ' αυτό το πλέγμα ο γράφων, ως νομικός σύμβουλος, προωθούσε πρωτοβουλίες ανάκαμψης των δανειοληπτών, που ήσαν από χρόνια φίλοι και καταθέτες της Τράπεζας, αλλά χωρίς να διακινδυνεύουν τα συμφέροντα της Τράπεζας, την οποία ποτέ δεν την είδα ως εργοδότρια ή πελάτισσα, αλλά ως Ίδρυμα Πιστωτικό, για το δικανικό κύρος του οποίου και την αξιοπιστία έπρεπε να αγωνισθώ και αγωνίσθηκα μέχρι το τέλος της συνεργασίας μου, με υπερηφάνεια δε λέγω ότι ποτέ δεν εξέθεσα την Τράπεζα σε αβάσιμες και αναληθείς πράξεις και διατήρησα το γόητρό της σε υψηλότατο βαθμό στη συνείδηση των Δικαστών. Η προσφορά μου ξεπέρασε κατά πολύ τα όρια που με επέβαλε η ιδιότητά μου ως άμισθου νομικού συμβούλου.

Στη συνέχεια, λοιπόν, αναφέρω τυχαία και όπως μου έρχονται στη μνήμη ορισμένες περιπτώσεις ενεργειών μου υπέρ της Εθνικής Τραπεζής στις οποίες ο αναγνώστης θα διαπιστώσει την επιδειχθείσα από μέρους μου ιδιαίτερα επιμέλεια και τον υπερβάλλοντα ζήλο για την προάσπιση της Εθνικής Τράπεζας από ζημιογόνες γι' αυτήν, διατεταγμένες εκ μέρους της Διοίκησής της, ενέργειες προς βλάβην των δικών μου συμφερόντων ως άμισθου νομικού συμβούλου.

α) Ο πρώτος σε προτεραιότητα φάκελλος που με εδόθη αφορούσε έγγραφη εντολή της διοίκησης για την άσκηση αναίρεσης κατά εφετειακής αποφάσεως η οποία απέρριψε αίτημα της Τράπεζας να αναγνωρισθεί κυρία ενός αγροκτήματος 1.086 στρεμμάτων, κειμένων στα αγροκτήματα Σερρών και Ελαιώνος, τα οποία κατελήφθησαν κατά την οριστική διανομή των αγροκτημάτων του 1936, που επικυρώθηκε με την διάταξη άρθ. 12 ΝΔ 2535/1953, προκειμένου να αποζημιωθεί, διότι το κτήμα θεωρείται ως απαλλοτριωθέν για δημοσία ωφέλεια. Πρόκειται για την αναγνωριστική διαδικασία του άρθ. 246 Αγρ. Κώδικος και απερρίφθη η αίτησή της στην Επιτροπή Απαλλοτριώσεων, όπως και η προσφυγή κατά του Δημοσίου από το Πρωτοδικείο Σερρών, αλλά και η έφεσή της από το Εφετείο. Με τα αγροτικά θέματα είχα ενημερωθεί πλήρως από τα πρώτα βήματα της δικηγορίας μου και μελετώντας την ογκωδέστατη δικογραφία δεν δυσκολεύθηκα να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι η εντολή της Διοίκησης για να ασκηθεί αναίρεση ήταν λαθεμένη και θα οδηγούσε την Τράπεζα σε άσκοπες δαπάνες, αλλά και απώλεια χρόνου, διότι ήταν λαθεμένη απ' αρχής η αναγνωριστική διαδικασία, που ακολουθήθηκε δεδομένου η Τράπεζα σαφώς αξίωνε την αναγνώρισή της ως κυρίας του αγροκτήματος (που είχε αποκτήσει από πράξη κατακύρωσης δημοπρασίας) για να λάβει αποζημίωση και θα έπρεπε να ακολουθήσει την διαδικασία του κώδικα αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που ίσχυε τότε (Αν 1731/39) για να αναγνωρισθεί κυρία, όπως ορίζεται από το άρθρο 151 του Αγροτικού Κώδικα. Σ' αυτή την περίπτωση κρίσιμα στοιχεία είναι η κατακυρωτική πράξη ως τίτλος κυριότητας, τα κτηματολογικά στοιχεία των αγροκτημάτων Σερρών – Ελαιώνος, δηλαδή χάρτης και πίνακας, και η τοπογραφική εφαρμογή του χάρτου του κτήματος με την ίδια κλίμακα επί των χαρτών της διανομής, ώστε να γίνει γνωστό ποια τμήματα διετεθήσαν και ποια χαρακτηρίστηκαν κοινά ή χέρσα ή ρέμματα. Οπότε πλέον τηρείται η γνωστή διαδικασία και η αίτηση στον Πρόεδρο Πρωτοδικών για τον προσδιορισμό προσωρινής τιμής μονάδος αποζημιώσεως.

Συντάσσω λοιπόν μία αιτιολογημένη γνωμοδότηση και την υποβάλλω στη Διοίκηση της Τράπεζας να εγκρίνει τις ενέργειες που προανέφερα και να μην ασκηθεί η αναίρεση. Μετά από πάροδο περιπού 6 μηνών έρχεται μία σύντομη εγκριτική διαταγή μισής σελίδας από την Διοίκηση, που εγκρίνει τα όσα επρότεινα και, για πρώτη φορά στα χρονικά της Τράπεζας, ορίζει ως πριμ εξαίρετης εργασίας την καταβολή στον γράφοντα ποσοστού 10% επί της καταβληθη-

σομένης αποζημιώσεως!! Μάλιστα, κατόπιν δικής μου παράκλησης υποβληθείς με την γνωμοδότησή μου, με απέστειλε επικυρωμένα αντίγραφα των χαρτών και πινάκων των αγροκτημάτων Σερρών και Ελαιώνα που πήρε από την Τοπογραφική Υπηρεσία Υπουργείου Γεωργίας. Σε λίγο διάστημα ο Δ/ντής της ΕΤΕ Γ. Μαύρος με ετίμησε με ένα αναμνηστικό μετάλλιο για τα 125 έτη από της ιδρύσεως της Τράπεζας.^{1 και 2}

Κατεπειγόντως άσκησα την αίτηση στον Πρόεδρο Πρωτοδικών η οποία έγινε δεκτή, στην συνέχεια απορρίφθηκε η προσφυγή του Δημοσίου από το Πρωτοδικείο Σερρών, όπως και η έφεση του Δημοσίου από το Εφετείο Θεσσαλονίκης και η αναίρεση του Δημοσίου από τον Άρειο Πάγο.

β) Ακολουθώντας με τη σειρά του επείγοντος υπήρχε ο φάκελλος ενός καλού εμποροβιομηχάνου, τιμίου εις τις συναλλαγές του, ο οποίος ατύχησε από τα τολμηρά ανοίγματα του ανεπιού του. Η σύμβαση πίστωσης είχε κλείσει και υπήρχε η εντολή να επιδικασθούν με την τότε ισχύουσα διαδικασία πιστωτικών τίτλων, διότι δεν είχε καθιερωθεί ακόμη ο θεσμός των διαταγών πληρωμής, δέκα (10) συναλλαγματικές 1.000.000 δραχμών εκάστη, αποδοχής του οφειλέτη εις διαταγήν της Τράπεζας, διότι ο οφειλέτης αυτός εις την συναλλαγή του με την Τράπεζα δεν συμφωνούσε να παράσχει εμπράγματα ασφάλεια. Έτσι υπέγραψε τις συν/κές σαν πρόσθετη εξασφάλιση της Τράπεζας για την ταχύτερη ρευστοποίηση της απαίτησης από την Τράπεζα. Βέβαια φαινομενικά αυτή η διαδικασία της επιδίκασης των συν/κών δημιουργούσε την εντύπωση ταχύτερης είσπραξης, αλλά στην πραγματικότητα μπορούσε να οδηγήσει σε ατέρμονες αντιδικίες ως προς το τελικό ύψος της οφειλής εκ της συμβάσεως πιστώσεως και οπωσδήποτε θα ήταν και ιδιαζόντως επαχθής για τον οφειλέτη, τον οποίο θα επιβάρυνε με πολύ μεγάλη δικαστική δαπάνη. Αν λοιπόν έκρινα να ενεργήσω, σύμφωνα με το δικό μου συμφέρον, θα εκτελούσα την εντολήν της Τράπεζας, θα επιδίκαζα δέκα αποφάσεις, θα συνέτασσα τις επιταγές, θα εισέπραττα την συνολική αμοιβή μου από την Τράπεζα φυσικά με τελικό πληρωτή τον οφειλέτη στον οποίο θα καταλογίζονταν η όλη δαπάνη κατά την σχετική σύμβαση. Και παρά πέρα θα προκαλούσε ο οφειλέτης και άλλες παραστάσεις μου σε δίκες, ανακοπές, κ.λ.π. Όμως έκρινα προς το συμφέρον της Τράπεζας και εξήτησα και έλαβα εντολή να ενεργήσω μία αγωγή με βάση την σύμβαση πίστωσης σε ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό, το κλείσιμό της, το κατάλοιπο, την γνωστοποίηση τούτου κ.λ.π. έχοντας δε την πλήρη έγγραφη προαπόδειξη

επέτυχα την επιδίκαση κατά την τακτική διαδικασία του συνόλου της απαίτησης σε διάστημα τριών μηνών για το λόγο ότι ο οφειλέτης πληροφορήθηκε από τον δικηγόρο του την χειρονομία της Τράπεζας να μην τον επιβαρύνει με την διαδικασία πιστωτικών τίτλων, έχοντας άλλως τε και το δεδομένο ότι ο λογαριασμός οφειλής ήταν σωστός και δεν άσκησε έφεση και έτσι σε 4 μήνες πήρα την τελεσιδικία. Για την ιστορία αναφέρω ότι μία άλλη Τράπεζα που ακολούθησε τον "άλλο" δρόμο πίεσης, όπως με εξήγησε ο δικηγόρος του οφειλέτη, συνάντησε τέτοια αντιδικία που χρειάστηκαν τρία χρόνια για να πάρει την τελεσιδικία της απαίτησης.

γ) Από Κ/μα του Πειραιώς της Εθνικής Τραπέζης Ελλάδος εστάλησαν στο Κ/μα Σερρών δύο τεράστιοι σάκοι που περιείχαν πάνω από 2.000 συναλλαγματικές μικροποσών μεταξύ 100 και 500 δραχμών, αποδοχής διαφόρων κατοίκων Ν. Σερρών, κυρίως από τις πτωχές περιοχές των παραμεθορίων, με την εντολή να ενεργήσω για την αναγκαστική είσπραξη, δηλαδή την επιδίκαση και εκτέλεση. Όπως διαπίστωσα αυτές οι συναλλαγματικές είχαν υπογραφεί από διαφόρους πτωχούς αγρότες για την πίστωση τιμήματος ηλεκτρικών ειδών, που αγόραζαν με πίστωση δίδοντας μία μικρή προκαταβολή. Αυτές λοιπόν τις συν/κές η βιομηχανία που παρήγαγε τα ηλεκτρικά είδη και τα πωλούσε με πίστωση, για να ανταγωνισθεί τις μεγάλες φίρμες, τις ενεχυρίασε σε ένα Κ/μα της Εθνικής Τράπεζας στον Πειραιά, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί για κεφάλαιο κινήσεως μέχρι ένα ποσοστό της ονομαστικής αξίας των συν/κών της τάξεως του 40% περίπου. Όπως ήταν φυσικό οι συν/κές δεν πληρώθηκαν και η Τράπεζα (δηλαδή το ανωτέρω Κ/μα) αντί να βάλει "κάτω" την πιστούχο Βιομηχανική Επιχείρηση και αυτή με τη σειρά της να ζητήσει από τους οφειλέτες την πληρωμή των συν/κών, υπεκατέστησε την πιστούχο και αξίωσε να ενάγει η Τράπεζα τους απανταχού οφειλέτες των διαφόρων "δοσάδων". Εγώ μπορούσα, ως άμισθος νομικός σύμβουλος, έχοντας την εντολή, να κάμω ένα συνεργείο και να βγάλω 2.000 διαταγές πληρωμής (αφορά την μετά το 1971 εποχή που είχε καθιερωθεί ο θεσμός της διαταγής πληρωμής), να επιδώσω επιταγές και να εισπράξω από την Τράπεζα την κατά κώδικα αμοιβή και τα έξοδα, τα οποία θα εβάρυναν μεν τους οφειλέτες αλλά θα κατέβαλε η Τράπεζα, χωρίς ελπίδα είσπραξής τους. Πέραν όμως της υλικής ζημίας της Τράπεζας, η όλη αυτή ενέργεια θα εξέθετε την Τράπεζα σαν κοινό διάδικο όλων των επαρχιακών Ειρηνοδικείων, σαν διώκτη των πτωχών και θα τον μετέτρεπε σε εισπράκτορα των "δοσάδων", καταρρακώνοντας το

κύρος της ως του πρώτου πιστωτικού Ιδρύματος της χώρας. Βέβαια ουδείς νομικός θα μπορούσε να βεβαιώσει ότι είναι συμφέρουσα μία αναγκαστική εκτέλεση για μικροποσά της τάξεως των 500 δραχμών και ολιγώτερο ακόμη. Πήρα λοιπόν την απόφαση και επέστρεψα τους σάκους για να σταλούν στο Κ/μα που μας τους έστειλε με την κατηγορηματική δήλωσή μου ότι η εκτέλεση της δοθείσης μου εντολής είναι ασύμφορος για την Τράπεζα υλικά και ηθικά, όπως προανέφερα, διότι θα απολήξει σε χρέωση της Τράπεζας με όλες τις δαπάνες, χωρίς προσδοκία είσπραξης, αλλά θα πλήξει και το κύρος της Τράπεζας. Φυσικά δεν ενοχληθήκαμε έκτοτε από την Επιχείρηση αυτή. Επειδή όμως την αναφορά μου την κοινοποίησα και προς την Δ/νση Δικαστικού για να λάβει γνώση και να μη νομισθεί ότι αρνούμεθα την εξυπηρέτηση ξένων Κ/των, φαίνεται ότι θα έγινε αρκετός θόρυβος για τον νεαρό νομικό Σύμβουλο Σερρών και την πρωτοβουλία του για το κύρος της Εθνικής Τράπεζας με προφανή δική του ζημία ως επαγγελματία δικηγόρου. Έτσι όταν, στο μέσον της δεκαετίας του 1970 περίπου, ήλθε για υψηλή επίσκεψη στο Κ/μα Σερρών της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ο τότε Διοικητής της Καθηγητής Αγγελόπουλος, τον οποίο εχαιρέτησα προσερχόμενον στο Κ/μα³ εζήτησε να με συναντήσει στο Γραφείο του τότε Δ/ντή Αθανασίου Χιώλου, πράγμα που έγινε, μετά το πέρας προσέλευσης των διαφόρων Αντιπροσωπειών των παραγωγικών τάξεων του Ν. Σερρών. Από την συνάντησή μας διαπίστωσα ότι έδειχνε πολύ εγκάρδιος και φιλικός. Με ερώτησε πώς πηγαίνει η νομική εξυπηρέτηση του Κ/τος, οπότε κατάλαβα ότι γνώριζε την παραπάνω περίπτωση. Έτσι του ανέλυσα τα γεγονότα και τον διαβεβαίωσα ότι οι συναλλαγές του Κ/τος Σερρών είναι κρυστάλλινες, ότι λαμβάνονται όλες οι εξασφαλίσεις για τις χορηγήσεις, ότι ουδεμία καθυστέρηση έχουμε από το Κ/μα Σερρών. Μάλιστα με νόημα του είπα ότι εργαζόμεθα για την εξασφάλιση της Τράπεζας και για το κύρος της ως Πιστωτικού Ιδρύματος. Μία θερμή χειραψία έκλεισε την συνάντησή μας.⁴ Φεύγοντας από το Κ/μα συνειδητοποίησα πόσο σωστή ήταν η πρωτοβουλία που προανέφερα, παρ' ότι ήταν αντίθετη προς το ατομικό μου συμφέρον.

δ) Μία ανεκτίμητη προσφορά μου υπήρξε η έγγραφη γνωμοδότησή μου για την εγκυρότητα των τίτλων χορήγησης στεγαστικών δανείων της Εργατικής κατοικίας. Για πολλά χρόνια η εργασία μου ήταν άμισθη. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 ορίσθηκε ως αμοιβή συμβολική το ποσό των δραχμών 100 για κάθε γνωμοδότηση, για την είσπραξη του οποίου δεν άξιζε τον κόπο να κάμει κανείς την

διαδικασία είσπραξης και παρέμεινε η προσφορά μου, ως πράγματι προσωπική κοινωνική προσφορά και αυτό με ικανοποιούσε. Όμως είχε γίνει πολύ έντονη η ενόχληση από τους ενδιαφερομένους, που ήσαν αρκετές εκατοντάδες και επιθυμούσαν να πάρουν αμέσως τον φάκελλό τους με την γνωμοδότηση, ώστε να γίνει το συμβόλαιο και να πάρουν το δάνειό τους. Οι ενδιαφερόμενοι με συναντούσαν παντού, ακόμη και στα ακροατήρια για να εξυπηρετηθούν. Για να μπορώ να εξυπηρετώ ευκολότερα και ταχύτερα τους ενδιαφερομένους μεθόδευσα την εργασία μου και ετύπωσα τρεις τύπους γνωμοδοτήσεων ελέγχου τίτλων α) για διαμέρισμα οριζόντιας ιδιοκτησίας, β) για αυτοτελή μονοκατοικία και γ) για την πόλη της Ηράκλειας, όπου υπάρχει ειδικό κτηματικό καθεστώς. Είχα λοιπόν στον χαρτοφύλακά μου τα έντυπα και οι ενδιαφερόμενοι εξυπηρετούντο παρααχρήμα, ακόμη και στα ακροατήρια. Πολλές φορές εισηγήθηκα να γίνει στις Σέρρες Υποκατάστημα της Εθν. Κτηματικής Τραπέζης και να προσληφθεί ένας νομικός σύμβουλος, ώστε να σταματήσει αυτή η βάνανυση εκμετάλλευση του υποφαινομένου, ως νομικού συμβούλου της Εθνικής Τράπεζας, με την πρόσθετη και αδάπανη απασχόλησή μου για τα στεγαστικά δάνεια άλλης Τράπεζας, την στιγμή που ήμουν μόνος για την εξυπηρέτηση του Κ/τος Σερρών και των επαρχιακών Κ/των Νιγρίτας, Σιδηροκάστρου, Ηράκλειας και Ν. Ζίχνης. Και επί τέλους εισακούσθηκε η πρότασή μου και ιδρύθηκε στις Σέρρες το Υπ/μα της Εθνικής Κτηματικής Τραπέζης, για την εξυπηρέτηση του οποίου προσελήφθη άλλος συνάδελφος. Ενθυμούμαι μάλιστα ότι στα εγκαίνια του Υπ/τος της ΕΚΤΕ παρέστη ο Διοικητής της Γ. Στεφανάκης ο οποίος με παρεκάλεσε να τον παρουσιάσω στους προσκεκλημένους κατά την επακολουθήσασα δεξίωση στο ΞΕΝΙΑ, εκτελών χρέη "οικοδεσπότου" λόγω του ότι ο τοποθετηθείς Δ/ντής του Κ/τος ήτο ξένος και δεν εγνώριζε τα τιμώμενα – υποδεχόμενα πρόσωπα των Σερραίων.

ε) Μία άλλη χαρακτηριστική προσφορά μου υπήρξε η περίπτωση της Εταιρίας των Λεωφορειούχων ΑΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΕΠΕ. Η εταιρία αυτή εξήτησε ένα σεβαστό δάνειο για την ανανέωση των λεωφορείων της. Γνωμοδότησα στο Κ/μα ότι δεν έχει καμμία εξασφάλιση για την Τράπεζα η υπογραφή εκ μέρους της Εταιρίας αυτής, διότι με την υπογραφή του καταστατικού της (συμβολαιογραφικό έγγραφο) δεν έγινε η συνεισφορά της κυριότητας των αυτοκινήτων και των αδειών κυκλοφορίας στην εταιρία ως μετοχικό κεφάλαιο, επομένως η ΕΠΕ δεν είχε τίποτε. Αν λοιπόν επιχειρείτο δανεισμός πρότεινα να ζητηθεί από όλους τους μετόχους, ιδιοκτήτες των λεωφορείων να

προσφέρουν περιορισμένη εγγύηση ο καθένας στην σύμβαση δανείου που να φθάνει μέχρι την αξία του λεωφορείου συν ένα ποσοστό ασφαλείας για την περίπτωση υπερημερίας. Την πρόταση έκαμα έτσι διότι σε περίπτωση υπερημερίας θα περιοριζόμεθα στην όχληση μόνο των αναξιόχρεων. Οι λεωφορειούχοι με την συνδρομή πολιτικού παράγοντα πέτυχαν την έγκριση του δανείου από υψηλότερο κλιμάκιο της Τράπεζας, αλλά πήγαν και "τσοβαλιάστηκαν", κατά το κοινώς λεγόμενο, δηλαδή υπέγραψαν όλοι ως εγγυητές στη σύμβαση του δανείου εις ολόκληρον έκαστος. Οπότε με την πρώτη υπερημερία επιδικάσθηκε η απαίτηση για ένα σεβαστό ποσό οφειλής κοντά στα 50 εκ. δραχμές αν θυμάμαι καλά και ακολουθεί μία επιταγή πληρωμής εναντίον της εταιρίας και όλων των εγγυητών και για όλο το ποσό.

Την υπόθεση την χειρίζετο ένας λαμπρός συνάδελφος του Δικαστικού της Δ/σης Καθυστερήσεων της Τράπεζας, ο οποίος ήταν αμειλικτος στην εντολή του και διέτασσε η Δ/ση Καθυστερήσεων να προχωρήσωμε στην κατάσχεση όλων των λεωφορείων και να τα θέσωμε υπό την μεσεγγύηση δικού μας υπαλλήλου. Για τον συνάδελφο των Αθηνών μετρούσε ο κανονισμός της Τράπεζας και οι αριθμοί. Για μας όμως τους διαμένοντες στις Σέρρες μετρούσαν κι αυτά, αλλά μετρούσε και η προσωπικότητα των περισσοτέρων λεωφορειούχων, που ήσαν αξιόπιστοι, επί δεκαετίες πελάτες της Τράπεζας, που είχαν σχεδόν μηδενισμένη ή με μικρό υπόλοιπο την καρτέλλα τους στην ΕΠΕ και το οφειλόμενο ποσό, κατά κύριο λόγο, αφορούσε ολίγους πράγματι αναξιόχρεους. Τότε μίλησε η καρδιά του γράφοντος και του εξαίρετου Δ/ντου Δημ. Χρυσάφη. Θα μπορούσα να κάμω 40 πλέον παραγγελίες εκτελέσεως και να κατάσχω ισάριθμα λεωφορεία, στη συνέχεια δε να συναντήσω 40 ανακοπές, τελείως τυποποιημένες και να παρουσιάσω ένα μεγάλο κύκλο εργασιών, σύμφωνα με την εντολή της Τράπεζας. Όμως και πάλιν παραμέρισα το προσωπικό μου συμφέρον και ανέλαβα την πρωτοβουλία μιας εξώδικης ρύθμισης, αντίθετης με την εντολή, αλλά προς το υλικό και ηθικό συμφέρον της Τράπεζας. Καλέσαμε με τον Δ/ντή πολλούς φερέγγυους Λεωφορειούχους και ελάβαμε την διαβεβαίωση ότι όλοι προθυμοποιούνται να εξοφλήσουν την οφειλή τους, όπως φέρεται στο σχετικό πίνακα της ΕΠΕ, που μας έδωσαν. Αν δε τυχόν κάποιος όφειλε ένα μέρος των χρημάτων, θα μπορούσε να κάμει ένα προσωπικό δάνειο από την Τράπεζα και το ποσό του δανείου θα το έδιδε σε εξόφληση της οφειλής του. Θυμάμαι ότι ήταν εποχή Χριστουγέννων. Κλείσθηκα στο Γραφείο μου και συνέταξα 52 συμβάσεις με τις οποίες οι ισάριθμοι

οφειλέτες αποδέχονταν και αναλάμβανον να πληρώσουν, από το συνολικό ποσό που επιδικάστηκε, το ποσό που αντιστοιχεί στον καθένα, σύμφωνα πάντα με τον πίνακα των καρτελλών της ΕΠΕ. Υπέγραψαν όλοι, πλην ενός, που ευρίσκετο σε δικαστική αντιδικία με την ΕΠΕ, διότι αμφισβητούσε την συμμετοχή του σ' αυτήν. Και το αποτέλεσμα: Μέσα σε λίγες μέρες εισεπράχθη το μείζον της απαίτησης και σε πολύ μικρό διάστημα εισεπράχθη το σύνολον. Όσο για τον υποφαινόμενο ουδεμία αμοιβή αξίωσα, ούτε με προσεφέρθη οικειοθελώς από τα συμβαλλόμενα μέρη (Λεωφορειούχοι ή Τράπεζα) για την επί 15 μέρες τυραννική προσπάθειά μου να συντάξω αυτές τις 52 συμβάσεις και έτσι η εργασία μου αυτή απετέλεσε μία ακόμη προσφορά μου στην Εθνική Τράπεζα, με βλάβη του δικού μου συμφέροντος ως επαγγελματίου.

στ) Δεν θα πρέπει να παραλείψω την προσφορά μου για την ενημέρωση των εκάστοτε Δ/ντών του Κ/τος Σερρών, όπως και των εναλλασσομένων υπαλλήλων στο πόστο του τμήματος "καθυστερήσεων" που είναι βεβαρημένο με το θέμα της δικαστικής διεκδίκησης και είσπραξης των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων και της παρακολούθησης των κινουμένων δικών. Ακόμη την επί σειρά ημερών σχεδόν αποκλειστική απασχόληση μου από τους Επιθεωρητές του Κ/τος να δίδω εξηγήσεις, που έπρεπε να τις δίδουν από το Κ/μα ο Δ/ντής και ο αρμόδιος των καθυστερήσεων, διότι οι φάκελλοι ήταν πλήρως ενημερωμένοι με δικές μου έγγραφες αναφορές για την πορεία και εξέλιξη των δικαστικών υποθέσεων.

Από τις πολλές επιθεωρήσεις ξεχωρίζω την γενομένη περί τα μέσα της δεκαετίας του 1980 από τον Επιθεωρητή κ. Αστέριο Φράγκο, ο οποίος στη συνέχεια εξελίχθη στην ανωτάτη βαθμίδα της ιεραρχίας της Τράπεζας, δηλαδή του Διευθυντή.

Η εντολή του ήταν να κάμει εξονυχιστικό έλεγχο σε όλη τη διαχείριση του Κ/τος Σερρών. Από την πρώτη στιγμή με εντυπώσισε η εργατικότητα του, η ευσυνειδησία του και το πάθος του να ελέγξει και να πεισθεί για κάθε λεπτομέρεια. Ήξερε καλά τι ζητούσε και πολύ καλά τι ρωτούσε εις ό,τι αφορά τις νομικές ενέργειες που έγιναν. Έτσι σχεδόν καθημερινά είχαμε συνεργασία και στα νομικά θέματα με παρακαλούσε να διατυπώνω έγγραφες απαντήσεις, ώστε να κάμει την σωστή διατύπωση στην έκθεσή του. Επιθεώρησε και φακέλλους, που είχαν ελεγχθεί από προηγούμενες Επιθεωρήσεις, για να πεισθεί ως προς την εγκυρότητα των γενομένων ενεργειών. Προχωρούσε ακόμη και σε πολύ εξειδικευμένες νομικές έννοιες και ενημέρωνε το προ-

σωπικό του αρχείο βάσει των δικών μου έγγραφων αιτιολογημένων απαντήσεων. Την εποχή εκείνη το Κ/μα Σερρών παρουσίαζε τέτοια ποικιλία υποθέσεων, ιδίως με τις μεγάλες Βιομηχανικές Επιχειρήσεις, που η νομική τους αντιμετώπιση και ανάλυση ήταν σωστό σεμινάριο, όπως π.χ. η τύχη του ενεχύρου εμπορευμάτων, απομακρυνόμενων από τον τόπο ενεχύρου, η τύχη υποθηκευμένων μηχανημάτων που απομακρύνονται του Εργοστασίου εις άλλο τόπο και η δυνατότητα αναζήτησής των, η τύχη αμφότερων σε περίπτωση πτώχευσης της Επιχείρησης κ.λ.π. Αυτή δε η καθημερινή επί ένα έτος περίπου απασχόληση του γράφοντος με προφορικές εξηγήσεις επί διαφόρων λεπτομερειών των κρινομένων φακέλων ή με έγγραφα σημειώματα (γνωμοδοτήσεις) ήταν μία προσφορά εργασίας εξαιρετικά επίπονη, πολύωρη πολλές φορές και μη αμειβόμενη, διότι κατά τεκμήριο μαζί με το Κ/μα επιθεωρούμην και εγώ για την νομική μου συμπαράσταση. Ωστόσο εισεπράττετο η ικανοποίηση ότι υπήρξε σωστή και πλήρης η νομική κάλυψη του Κ/τος εις όλον αυτό το ίλιγγο της δραστηριότητας της Τράπεζας.

ζ) Στην δεκαετία του 1980 όπως με διαβεβαίωναν οι Δ/ντές του Κ/τος Σερρών, είχαμε τζίρο χορηγήσεων περισσότερο από όλα τα Κ/τα της Θεσσαλονίκης (Πλην του Κεντρικού). Τον ίδιο χρόνο τα Κ/τα Θεσ/νίκης εξυπηρετούντο με την νομική υπηρεσία της Τράπεζας που ήταν πλαισιωμένη με 25 περίπου εμμίσθους συναδέλφους, ενώ εγώ στο Κ/μα Σερρών ήμουν μόνος, χωρίς δεύτερη γνώμη δίπλα μου. Έπρεπε λοιπόν να μελετήσω μόνος μου κάθε λεπτομέρεια. Πέραν αυτού είχα καθημερινά σχεδόν έγγραφα ερωτήματα από τα επαρχιακά Κ/ματα Νιγρίτας, Σιδηροκάστρου, Ηράκλειας και Ν. Ζίχνης ή και τηλεφωνικές εντολές για συμβουλές επί διαφόρων θεμάτων, ακόμη και καθαρά τραπεζικών. Σημειώνω ότι τα ερωτήματα αυτά τόσο των επαρχιακών καταστημάτων όσο και των Σερρών για σοβαρά θέματα, υποβάλλονταν προ της δικής μου παρουσίας στο Δικαστικό Γραφείο Θεσσαλονίκης, το οποίον απαλλάχθηκε από τέτοιες οχλήσεις. Εκείνο όμως που ήταν το πιο σημαντικό της δικής μου προσφοράς ήταν η απίστευτη ταχύτητα εξυπηρέτησης των δανειοδοτούμενων, με την εκ μέρους του γράφοντος συστηματοποίηση των απαιτούμενων στοιχείων για την άμεση εκδίκαση και λήψη απόφασης ασφαλιστικών μέτρων προσημείωσης και εγγραφής της ώστε να είναι δυνατή η ταχεία χορήγηση. Προς τούτο είχα εκπονήσει 54 είδη εντύπων, που ανταποκρίνονταν σε κάθε περίπτωση π.χ. χορήγηση σε οφειλέτη, σε οφειλέτη με εγγυητή, σε ομόρρυθμη εταιρία και τα μέλη της, σε ομόρρυθμη

εταιρία, τα μέλη και εγγυητή και ανάλογα ήταν τα έντυπα των αιτήσεων, των πρακτικών που σαν τυπικά έγγραφα εδίδοντο γραμμένα για την εξοικονόμηση χρόνου, των περιλήψεων και των αποφάσεων, τα έντυπα των οποίων εγράφοντο σύμφωνα με τον τύπο, που θα ενέκρινε ο κάθε Πρόεδρος, ώστε να είναι προς κοινή χρήση της Γραμματείας και των συναδέλφων. Κατ' αυτό τον τρόπο το πρώι με διαβιβάζετο ο φάκελλος της σύμβασης πίστωσης και το απόγευμα ήσαν γραμμένα όλα τα σχετικά και η απόφαση σε καθαρό σχέδιο. Την επομένη υποβάλλονταν στην Γραμματεία, μας εδέχετο ο Πρόεδρος, στη συνέχεια παίρναμε την απόφαση και προλαβαίναμε την υποβολή της αίτησης στο Υποθηκοφυλάκειο, οπότε άνοιγε ο δρόμος για την χρηματοδότηση με την έγγραφη βεβαίωση του γράφοντος ότι έγινε η εγγραφή. Υπήρξαν δε πολλές περιπτώσεις που τούτο επιτυγχάνετο αυθημερόν αν δεν ήμουν απασχολημένος σε ακροατήρια. Σημειώνεται ότι προϋπήρχε ο έλεγχος τίτλων της υπογραφής της συμβάσεως. Θα σταματήσω εδώ, διότι κινδυνεύω να καταχρασθώ την υπομονή του αναγνώστη.

4. Ο επίλογος της συνεργασίας.

Εις όλες τις Επιθεωρήσεις του Κ/τος Σερρών από το 1980 και μετά (κ.κ. Β. Δαλακίδης, Α. Φράγκος, Ι. Παπανικολάου), όπως και στους Δ/ντές (Δημ. Χρυσάφη, Αντ. Κότσια, Δημ. Ασβεστά και Στέφ. Νάσκο) εδήλωσα ότι επιθυμώ την έξοδό μου από την Τράπεζα, διότι κουράσθηκα και θα ήμουν πρόθυμος να ενημερώσω όποιον συνάδελφο θα καλούσαν να με αναπληρώσει. Μάλιστα είχα κατά καιρούς εισηγηθεί τόσο στους Επιθεωρητές, όσο και τους Δ/ντές να μεριμνήσουν ώστε να οργανωθεί το Τμήμα Καθυστερήσεων με την τοποθέτηση ενός Υποδιευθυντή και την πρόσληψη ενός νομικού συμβούλου, που θα απασχοληθούν αποκλειστικά με το τμήμα αυτό, προσφέρθηκα δε να ενημερώσω τον συνάδελφο που θα προσελάμβαναν. Βέβαια οι Δ/ντές για ευνοήτους λόγους, αναγομένους στην σιγουριά που ένοιωθαν, την οποία δεν ήθελαν να διακινδυνεύσουν, δεν υλοποίησαν την πρόταση. Έτσι εξομολογούμαι ειλικρινά ότι καλλιεργούσα την αναζήτηση μιας ευκαιρίας να αποχωρήσω οικειοθελώς. Όμως ποτέ δεν φανταζόμουνα τα επακολουθήσαντα.

Την 9.12.1991 δέχθηκα ένα τηλεφώνημα φίλου συναδέλφου, ο οποίος με ερώτησε αν αληθεύει αυτό που διάβασε στην εφημερίδα ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ⁵ ότι ήλθε τηλεγράφημα στην Εθνική Τράπεζα με

το οποίο ανακοινώνεται ότι με αντικατέστησαν με τρεις άλλους συναδέλφους εκ των οποίων ένας συνομήλικός μου περίπου, ένας μόλις είχε ορκισθεί και ένας άγνωστος στο Δικ. Σύλλογο Σερρών. Φυσικά κατεπλάγη, διότι ουδεμία σχετική ειδοποίηση με είχε γίνει, ούτε καν τηλεφωνική. Αμέσως πηγαίνω στο Κ/μα και ερωτώ τον Δ/ντή Στέφανο Νάσκο τί συμβαίνει και μου απαντά ότι "ναι, ήλθε διαταγή για συνεργασία της Τράπεζας με άλλους τρεις δικηγόρους". Του εξήτησα να μου δώσει να διαβάσω την διαταγή και δεν μου την έδωσε!!! Του αντιλέγω ότι επί 27 έτη ήμουν ο επιστημονικός συνεργάτης και σύμβουλος και δεν μπορώ να μάθω τον λόγο της διακοπής της συνεργασίας; Μήπως ελέγχομαι για κανένα σφάλμα, για να απαντήσω; Και τότε μου απήντησε ότι δεν υπάρχει κανένα παράπονο, αλλά απλά αποφάσισε η διοίκηση την ανανέωση των νομικών συμβούλων. Και του λέγω γιατί δε με έστειλε μία επιστολή και το μαθαίνω από τον τύπο, έτσι ο κόσμος που θα διαβάσει την είδηση μπορεί να κάμει διαφόρους συνειρμούς εις βάρος μου, τουλάχιστον εσύ θα με γνωστοποιήσεις εγγράφως την λήξη της συνεργασίας μας; Και με απήντησε όχι!

Εκείνη την στιγμή αισθάνθηκα μία φοβερή πικρία και αηδία μαζί όχι μόνο για την απροειδοποίητη και σιωπηρή κατάργησή μου, αλλά και για την όλη φοβισμένη στάση του πανικόβλητου Δ/ντή να μην με γνωστοποιήσει, σαν Κ/μα, που το υπηρέτησα 27 χρόνια, εγγράφως την λήξη της συνεργασίας, σημειώνοντας έστω ένα ξερό "ευχαριστώ για την μέχρι τώρα συνεργασία μας". Έφυγα από το Κ/μα και με ψυχραιμία προσπάθησα να βάλω σε μία τάξη τα συναισθήματά μου και τις σκέψεις μου. Από την εικόνα που παρουσίασε ο Δ/ντής σαν τρομαγμένο ανθρωπάκι, αμέσως συνειδητοποίησα ότι υπήρξε μεγάλο πολιτικό παρασκήνιο, διότι δεν ήτο δυνατόν η Εθνική Τράπεζα από μόνη της να έπαιρνε τέτοια απόφαση. Αλλά, και αν αποφάσιζε ανανέωση του στελεχιακού δυναμικού των νομικών συμβούλων της, θα γνωστοποιούσε την απόφασή της με ένα τυπικό ευχαριστήριο έγγραφο, που θα με ήτο απόλυτα ικανοποιητικό αφού μάλιστα είχα δηλώσει την επιθυμία εξόδου μου. Ήταν λοιπόν προφανές ότι λειτούργησε πολιτικό παρασκήνιο από τους ανθρώπους της εξουσίας του έτους 1991, που κινήθηκαν για τον εκτοπισμό μου, όπως και το 1964, ενώ ταυτόχρονα θα ικανοποιούσαν την πελατειακή τους σχέση με άλλα πρόσωπα, χωρίς να τηρήσουν τα προσχήματα, αρκεί να με μειώσουν προσωπικά!!! Και το κακό είναι ότι πειθανάγκασαν την Τράπεζα να κάμει την "ανανέωση" τηλεγραφικά και κατά τρόπο που έθιγε και το δικό της κύρος. Δεν θα προχωρήσω περισσότερο στον τρόπο με τον

οποίο κινήθηκαν οι πολιτικοί και το διοικητικό όργανο της Τράπεζας που επέλεξαν για να εκτελέσει την εντολή, θα περιορισθώ μόνο να αναφέρω ότι από τους πολιτικούς δόθηκαν τα ονόματα των προσλαμβανομένων, και έπρεπε να πειθαρχήσει η Τράπεζα η οποία και ενήργησε ανορθόδοξα, προδίδουσα κατ' αυτόν τον τρόπο ότι δεν ήταν δική της επιθυμία και το πιστεύω αυτό ακράδαντα.

Την επομένη επιβεβαιώθηκα απόλυτα στην εξήγηση που έδωσα πιο πάνω για τα συμβάντα, δηλαδή για την άγρια πολιτική παρέμβαση, χωρίς να ζητηθεί η γνώμη της Τράπεζας. Τούτο με το πληροφορήσε κυβερνητικό πολιτικό πρόσωπο, που είχε ίδια αντίληψη των συμβάντων. Ήταν δε τόσο οργανωμένη και ενορχηστρωμένη η πολιτική παρέμβαση από την κορυφή, ώστε ουδείς τοπικός κομματικός υποκατάστατος αντέτεινε κατά οιονδήποτε τρόπο, ούτε καν με προσωπικό τηλεφώνημα προς τον γράφοντα, που να εκφράζει την προς εμένα συμπαραστάσή του για τα γενόμενα σε βάρος μου. Επιτρέψατέ με να επαναλάβω για μία ακόμη φορά ότι δεν με έθιξε η διακοπή της συνεργασίας μου με την ΕΤΕ, διότι είχε αυτό το δικαίωμα, αφού δεν ήμουν έμμισθος, αλλά ο απαράδεκτος τρόπος που έγινε. Διότι, ο μη γνωρίζων τον γράφοντα αναγνώστης της εφημερίδος, που έγραφε την τηλεγραφική μου κατάργηση, θα έκαμνε την σκέψη ότι κάτι πρέπει να έκαμα για να με παύσουν. Κυριάρχησε όμως η ψυχραιμία μου, διότι ήξερα ότι με γνωρίζει καλά η σερραϊκή κοινωνία και ιδιαίτερα ο κύκλος των συναδέλφων μου, ώστε αποκλείεται να κάμουν τέτοιους συνειρμούς για το πρόσωπό μου και έτσι δεν αντέδρασα με αντεπίθεση δια του τύπου, η οποία θα απεκάλυπτε και τα πρόσωπα που ύπουλα κινήθηκαν στο πολιτικό παρασκήνιο, όπως είχαν κάμει και το 1964, αλλά και τα κίνητρά τους. Και να σκεφθεί κανείς ότι όλα αυτά μπορούσαν να αποφευχθούν, αφού είχα εκδηλώσει την επιθυμία εξόδου από την συνεργασία. Δηλαδή η εμπάθεια αυτών των ανθρώπων ήταν τόσο μεγάλη που δεν έβλεπαν ότι με την ενέργειά τους αυτή βλάπτουν εμένα, αλλά και την Τράπεζα που την πειθαναγκάζουν στο ανεπιθύμητο αποδεικνύοντας έτσι ότι στερούνται στοιχειωδούς πολιτικής διορατικότητας.

Φυσικά εγώ περιορίστηκα να στείλω μόνο μία επιστολή προς την Τράπεζα με την οποία εξιστορούσα το ιστορικό της συνεργασίας μας, την ολοκληρωτική μου αφοσίωση στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων και του κύρους της και το εύλογο παράπονό μου να καταργηθώ τηλεγραφικά και απροειδοποίητα. Επίσης στην επιστολή μου αυτή edήλωνα ότι δεν επιθυμώ την επανάληψη συνεργασίας και ότι παρέ-

δωσα αμέσως όλο το αρχείο των εκκρεμών υποθέσεων, για να μην ερμηνευθεί η επιστολή μου ως έμμεσο αίτημα παραπέρα συνεργασίας. Αυτή την επιστολή την κοινοποίησα στον Διοικητή, σ' όλους – πλην ενός – τους Υποδιοικητές, σ' όλες τις Επιθεωρήσεις και τους Επιθεωρητές, σ' όλες τις περιφερειακές Δ/νσεις και σ' όλα τα ξένα Κ/τα με τα οποία είχα συνεργασία (Την στιγμή αυτή μου έρχεται στη μνήμη το Κ/μα Βόλου με την υπόθεση Στέφανου Κόντρα για το κτήμα των Κερδυλλίων, μία υπόθεση για σεμινάριο και φαντάζομαι την έκπληξη των συνεργατών μου στο Κ/μα αυτό για λογαριασμό του οποίου ενήργησα).

Με κατέπληξε όμως και με συγκίνησε βαθύτατα η συμπαράσταση των συναδέλφων μου και του Δικ. Συλλόγου Σερρών, που χωρίς να το γνωρίζω συνήλθον σε έκτακτη Γεν. Συνέλευση την 18.12.1991 και εξέδωσαν ένα ψήφισμα διαμαρτυρίας για τον απαράδεκτο τρόπο της τηλεγραφικής κατάργησής μου, το οποίο εστάλει στον τύπο στην Τράπεζα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, και τους Δικ. Συλλόγους της χώρας σαν έκφραση διαμαρτυρίας του κλάδου για την γενομένη αυτή ενέργεια. Εκφράζω λοιπόν προς τους συναδέλφους μου και τον Δικ. Σύλλογο την ευγνωμοσύνη μου για την πρωτόγνωρη αυτή και άκρως τιμητική συμπαράσταση.⁶

Και θα κλείσω το κεφάλαιο αυτό αναφέροντας ότι μετά την επιστολή μου και τη δημοσίευση του ψηφίσματος της έκτακτης Γενικής Συνέλευσης των Μελών του Δικ. Συλλόγου Σερρών, παρετηρήθη μία μεγάλη αναταραχή στην Διοίκηση της Τράπεζας. Κάποιος φίλος υψηλόβαθμο στέλεχος της Τράπεζας με τηλεφώνησε ότι "εδώ στην Αθήνα γίνεται σεισμός". Δεν χρειάζεται να πω περισσότερα. Μόνο, για την ιστορία, αναφέρω ότι με έγινε επίσημη πρόταση να επανέλθω στη συνεργασία, αλλά την απέκρουσα με την δήλωση ότι η επανοδός μου στην ελεύθερη δικηγορία ήταν αμετάκλητη.

Έτσι έκλεισε και αυτή η ιστορία κατά τον ίδιο τρόπο όπως έκλεισε το 1964 το θέμα της πολιτικής, που ανέφερα στο προηγούμενο κεφάλαιο. Δηλαδή επαναλήφθηκε το 1991 το ίδιο άγριο και αχρείο πολιτικό παρασκήνιο εις βάρος μου από τους "ομογαλάκτους" μου, μόλις επανήλθαν στην εξουσία, και μάλιστα αυτή τη φορά στον χώρο της εργασίας μου. Απέδειξαν όμως με τον τρόπο αυτό ότι στερούνται παντελώς της στοιχειώδους πολιτικής διορατικότητας και ευθυξίας. Διότι θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν τις πελατειακές τους σχέσεις, χωρίς να θιγεί η προσωπικότητά μου, με ένα τυπικό έγγραφο της Τράπεζας και ένα τυπικό ευχαριστώ για την συνεργασία 27 ετών, μιας ζωής

ολόκληρης. Όμως θέλησαν να με μειώσουν ηθικά και ακολούθησαν τον προαναφερθέντα τρόπο της εν σιγή κατάργησης, πράγμα που προκάλεσε την αποστομωτική απάντηση των συναδέλφων μου του Δικ. Συλλόγου Σερρών, τους οποίους και πάλι ευχαριστώ.

1

*ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
125 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ*

*Απεικονίζεται το απονεμηθέν αναμνηστικό μετάλλιο
για την 125 επέτειο της ίδρυσης της Εθνικής
Τραπέζης της Ελλάδος. (30.3.1841 – 30.3.1966)*

Κύριον

Γεώργιον Παπανίκον

Διηγητόρον-Νευ. Σύμβουλον

Ε Ν Τ Α Υ Θ Α

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν 125 χρόνων ἀπὸ τὴν ἰδρυση τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἡ Διοίκησις σᾶς ἀπονέμει τὸ εἰδικὸ ἀναμνηστικὸ μετάλλιο.

Ἡ ἀπονομή τοῦ μεταλλίου αὐτοῦ συμβολίζει τοὺς δεσμοὺς πὸν συνδέουν τὸ ὑπεραιωνόβιο Ἰνδρυμα μὲ ὄλους τοὺς λειτουργοὺς του, ἐν ἐνεργείᾳ καὶ συνταξιούχους, πὸν τὸ ὑπηρετήσαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ τὸ ὑπηρετοῦν μὲ πίστη καὶ ἀφοσίωσι. Ἐκφράζει, ἐπίσης, τὴν ἀναγνώριση τῶν προσωπικῶν προσπαθειῶν σας γιὰ τὴν εὐόδωση τοῦ ἔργου τῆς Τραπεζῆς.

Ὁ Διοικητῆς

Φωτοτυπία τῆς ἐπιστολῆς τοῦ τότε Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Μαύρου γιὰ τὴν ἀπονομή του ἀναμνηστικοῦ μεταλλίου εορτασμοῦ τῶν 125 χρόνων ἀπὸ τὴν ἰδρυση τῆς (30.3.1841-30.3.1966)

*Ο γράφων υποδέχεται τον Καθηγητή Αγγελόπουλο
Διοικητή της Εθνικής Τραπέζης κατά την είσοδό του
στο Κατάστημα Σερρών.*

Αναμνηστική φωτογραφία από την επίσκεψη του Καθηγητή Αγγελόπουλου ως Διοικητού της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος στην είσοδο του Κ/τος Σερρών. Διακρίνονται στην πρώτη σειρά από αριστερά ο γράφων, ο Υποδιοικητής της Τραπέζης, ο Διοικητής Αγγελόπουλος, ο έτερος Υποδιοικητής, ο Δ/ντής του Κ/τος Σερρών Αθανάσιος Χιώλος και άλλοι δύο της ακολουθίας του Διοικητού, πλαισιούμενοι από όλο το προσωπικό του Κ/τος Σερρών.

εκκέλευσε 1000 βολτ και ο μεν αξιωματουχος καθορσ
εγκατέλειψε πάσαν περαιτέρω δραστηριότητά, ο δε
γροφύλακας σαστισμένος και αποσβολωμένος μη γνωρι
ζων προς στιγμήν πως να συμπεριφερθει, ετράπη αιφνι-
δίως εις φυγήν, τρέχων σαν λαγός στους αγρούς και εχά-
θη μέσα εις το σκότος της νύχτας.

● Με τηλεγραφική διαταγή αντικαταστάθηκε ο νομι-
κός σύμβουλος του υποκ/τος της Εθνικής Τράπεζας Σερ-
ρών, έγκριτος δικηγόρος κ. Γεώργιος Παπανίκος. Με την
ίδια διαταγή ορίστηκαν οι κ.κ. Απ. Κιάκος, Πολυνίκης Οι-
κονόμου και Αποστολάς, αντικαταστάτες του αποχωρούν-
τος.

● Η παρουσία του κ. Παπανίκου στο γραφείο Νομι-
κού Συμβούλου της Εθνικής Σερρών, πέρα από τη σοβα-
ρότητα που προσέδιδε στο πιστωτικό ίδρυμα, αποτελού-
σε ταυτόχρονα και εγγύηση αμφίπλευρης και ορθολογι-
κής αντιμετώπισης των καλώς νοουμένων συμφερόντων
Τράπεζας και συναλλασσομένων.

Αυτά και τίποτε άλλο...!

● Απεργασιαστική δραστηριότητα ανέπτυξε ο περι-
φερειακός Διότης κ. Δημ. Καρακάσης στο υποκ/μα της Ε-
θνικής Τράπεζας του Νομού Σερρών. Σε στενή συνεργα-
σία με την υπάλληλο κ. Νέλλη Αιχμαλωτίδου, μέλους της
ΔΑΚΕ, ονομαστικά καλούσαν τους υπαλλήλους των
υποκ/των να τους γνωρίσουν αν θα απεργήσουν ή όχι.

Φωτοτυπία από την Εφημερίδα
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ της 9.12.1991
(Ήταν η πρώτη που δημοσίευσε την
πληροφορία της "αντικαταστάσεώς" μου)

**Γενική Συνέλευση
Δικηγ/κού Συλλόγου Σερρών
Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α
Για την αίτηση προσβολή του
έγκριτου δικ/ρου κ. Παπανίκου
Από τη Δ/ση της Εθν. Τράπεζας**

Η Έκτακτη Γενική Συνέλευση του Δικηγορικού Συλλόγου Σερρών, που συνήλθε στις 18.12.1991 και ώρα 8 μ.μ. στην αίθουσα του Τριμελούς Πλημ/κείου Σερρών Σ ι α ρ τ ο ρ ή θ η κ ε έντονα για την απροσχημάτιστη και προκλητική για το Δικηγορικό Λειτουργήμα τηλεγραφική διακοπή της συνεργασίας του Καταστήματος Σερρών της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ με τον άψογο Λειτουργό της Δικαιοσύνης και ένα από τα λαμπρά μέλη του Δικηγορικού Συλλόγου Σερρών κ. ΓΕΩΡΓΙΟ ΠΑΠΑΝΙΚΟ.

Η επιχειρησθείσα προσβλητική ενέργεια στον επί 28 έτη Δικηγόρο του καταστήματος Σερρών της Ε.Τ.Ε., συνάδελφό μας ΓΕΩΡΓΙΟ ΠΑΠΑΝΙΚΟ, του οποίου η λειτουργία ως Δικηγόρου του καταστήματος Σερρών της Ε.Τ.Ε. αλλά και ως επί 40 έτη Δικηγόρου, αποτελεί την καταξίωση του Δικηγορικού Λειτουργήματος, αντανακλά και προσβάλλει όλους εμάς καθώς και τα ιδανικά της Δικαιοσύνης για τα οποία μάχαστε.

Α π α ι τ ο ύ μ ε ο ι κανόνες της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και της χρηστής διοίκησης να γίνονται σεβαστές από το Δημόσιο, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τους Ο.Τ.Α., τα Πιστωτικά Ιδρύματα κλπ. στην συνεργασία τους με τους Δικηγόρους και στην πρόσληψη Δικηγόρων.

Α π α ι τ ο ύ μ ε ο ι Δικηγορικοί Σύλλογοι να έχουν λόγο σε θέματα πρόσληψων Δικηγόρων στα πιο πάνω Νομικά Πρόσωπα του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα κλπ. και να εφαρμόζονται διατάξεις παρόμοιες με αυτές του ν. 1649/1986 ώστε να αποφεύγονται καταστρατηγήσεις, προκλήσεις και μεθοδεύσεις.

Η Διαμαρτυρία μας αυτή να σταλεί στο Κατάστημα Σερρών της Ε.Τ.Ε., στην έδρα της Ε.Τ.Ε., στους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, στην Ολομέλεια των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων, στον Υπουργό της Δικαιοσύνης και να δημοσιευθεί στον Τύπο.

Σέρρες 18.12.1991

ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Α. ΒΕΖΥΡΟΓΛΟΥ

ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

*Φωτοτυπία από την Εφημερίδα
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ της 21.12.1991*

- Γ -

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ

1. Εισαγωγή

Από μικρό με γοήτευε ο αθλητισμός. Στο Γυμνάσιο Σερρών (1936-1940), όπως ανέφερα στο πρώτο μέρος του παρόντος μετείχα στην ομάδα ποδοσφαίρου της τάξης μου, που ήταν και πρωταθλήτρια του Γυμνασίου. Μπήκα στο κλίμα του ΗΡΑΚΛΗ΄ Σερρών λόγω του ότι είχα συγγατοικό μου τον Ευάγγελο Φλόκα, ένα φλογερό διοικητικό του παράγοντα, και γείτονα φίλο τον ποδοσφαιριστή του Μπέμπη Φυσικόπουλο με το φαρμακερό αριστερό του πόδι. Οι δύο αυτοί με έμπαζαν στο γήπεδο όταν έπαιζε η ομάδα και προσπαθούσαν να με πάρουν στον ΗΡΑΚΛΗ για να υπογράψω δελτίο σαν ποδοσφαιριστής, πράγμα που απέκρουα διότι θα αποτελούσε μια τροχοπέδη για την σπουδή μου.

Ήταν λοιπόν πολύ φυσικό, όταν το 1952 επανήλθα στις Σέρρες ως δικηγόρος, να βρεθώ και πάλι στο κλίμα του ΗΡΑΚΛΗ. Το εντευκτήριό του στο στενό του Κουτσιδη (Οδός Ανδρέου Δημητρίου) και αργότερα στο μεσοπάτωμα του Κινηματογράφου "Αστέρια" όπου τώρα λειτουργεί το εντευκτήριο του σωματείου των φίλων του ΜΠΡΙΤΖ. Ενθυμούμαι ότι στην προεδρία του ΗΡΑΚΛΗ είχαν διατελέσει εκείνη την εποχή (δεκαετία του 1950) ο Χειρουργός Ιατρός Οδυσσέας Σίμογλου, ο Δικηγόρος Πασχάλης Κηπουρός και ο Ευάγγελος Χατζηαθανασιάδης, την εκλογή του οποίου εσήφισα και εγώ, αφού πλέον είχα γίνει μέλος του σωματείου.

Στα διοικητικά του ΗΡΑΚΛΗ δεν είχα ανάμιξη επί μία δεκαετία

περίπου. Για πρώτη φορά ανεμίχθηκα, όταν έγινε η τακτική Γ.Σ. του Ιουνίου 1963, χωρίς να έχω προαποφασίσει κάτι τέτοιο υπό τις εξής συνθήκες, που έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο στην μετέπειτα ίδρυση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, διότι με την ιδιότητά μου ως μέλους του Δ.Σ. του ΗΡΑΚΛΗ συνέτεινα στην πραγμάτωση αυτού του σκοπού. Στην Γενική Συνέλευση λοιπόν του Ιουνίου 1963 για την εκλογή νέου Δ.Σ. διάφοροι ομιλητές, αλλά και ο γράφων, ασκήσαμε έντονη κριτική κατά του Προέδρου Ευαγγέλου Χατζηαθανασιάδη διότι ήθελε να ανανεώσει για τρίτη κατά σειρά χρονιά το συμβόλαιο του συλλόγου με τον προπονητή Διονύση Μινάρδο, παλαιό παίκτη του Ολυμπιακού και της Εθνικής. Όμως ο προπονητής αυτός έπαιζε μέσος (Χάφ) και έφτιαζε μία γρανιτώδη άμυνα στον ΗΡΑΚΛΗ, που υστερούσε σε επιθετική παραγωγικότητα. Αναπτύσσοντας αυτό το θέμα υποστήριξα στην Γ.Σ. ότι πρέπει η νέα διοίκηση να πάρει σαν προπονητή έναν πρώην ποδοσφαιριστή κυνηγό και ‘‘γκολτζή’’. Μάλιστα κάλεσα τον πρόεδρο να δηλώσει στην Γ.Σ. ότι θα πράξει τούτο και εμείς θα ψηφίσουμε ομόφωνα το ψηφοδέλιό του. Τελείως τυχαία μου ήλθε στη μνήμη κάτι που είχα διαβάσει στις εφημερίδες εκείνες τις μέρες, που ανέφερε ότι ο πρώην ποδοσφαιριστής της ΔΟΞΗΣ Δράμας Αντώνιος Γεωργιάδης και παίκτης που διακρίθηκε για την ικανότητά του στο σκοράρισμα, θα ασχοληθεί με την προπονητική. Τον Αντ. Γεωργιάδη προσωπικά δεν τον εγνώριζα και προέτρεψα όπως η νέα διοίκηση σπεύσει να συνομιλήσει με τον προπονητή αυτόν, που σίγουρα θα διδάξει στα παιδιά μας τον τρόπον προς τα δίκτυα. Ήταν φανερό από τα χειροκροτήματα ότι η Γ.Σ. προεψήφισε την μη ανανέωση του συμβολαίου του Διον. Μινάρδου για τρίτη χρονιά. Αν ο πρόεδρος εκείνη την στιγμή πρό της ψηφοφορίας του εδήλωνε ότι θα προσλάβει νέο προπονητή και μάλιστα που να προέρχεται από τις τάξεις των κυνηγών, θα εψηφίζετο μονοκούκι με όλο το ψηφοδέλτιο. Δεν το έπραξε όμως με αποτέλεσμα να γίνεται μία βαβούρα στη Γ.Σ. Εκείνην την στιγμή ένας ζωηρός ψηφοφόρος μου λέγει φωναχτά ‘‘Καλά μας τα είπες Γιώργο, αλλά δεν βλέπω να γράφεις το όνομά σου στον (αναρτημένο ήδη) πίνακα των υποψηφίων για το Δ.Σ.’’. Παίρνει λοιπόν την κιμωλία, γράφει και το δικό μου όνομα στον πίνακα, ακολουθεί η ψηφοφορία και εκλεγόμεθα μόνον ο γράφων και ο Ευάγγελος Χατζηαθανασιάδης. Η Γ.Σ. υπήρξε αλάνθαστη : ναι στον Πρόεδρο για ανανέωση της θητείας του, αλλά με αλλαγή της στρατηγικής στο θέμα προπονητή, υιοθετώντας έμμεσα την πρότασή μου. Έτσι, στην εβδομάδα που μεσολάβησε ο πρόεδρος δέχθηκε την αλλαγή πλευσης και

στην επαναληπτική εκλογή εξελέγησεν οι υπόλοιποι σύμβουλοι. Κατ' αυτόν τον τρόπο βρέθηκα στο Δ.Σ. του ΗΡΑΚΛΗ για την περίοδο 1963-1964. Δεν πέρασαν παρά λίγες μέρες και δέχθηκα ένα τηλεφώνημα από τον δραστήριο αδελφό του προέδρου και φίλο Αθανάσιο Χατζηαθανασιάδη, ο οποίος με ανεκοίνωσε τα εξής "Γιώργο, ξέρεις ποιόν έχω στο Γραφείο; Τον Αντώνη Γεωργιάδη και θέλει να σε γνωρίσει. Είναι ο προπονητής μας". "Πήγα στο Γραφείο του, που τότε ήταν στην οδό Β. Βασιλείου όπου με μία θερμή χειραψία γνώρισα τον Αντ. Γεωργιάδη, τον οποίο συνεχάρην και τον ευχήθηκα καλή επιτυχία, αφού προηγουμένως τον καλωσόρισα στην οικογένεια του ΗΡΑΚΛΗ και του υπόμνησα την υποχρέωση να φανεί αντάξιος της ολότητας των Ηρακληδέων που εψήφισαν υπέρ αυτού χωρίς να τον γνωρίζομε. Πιστεύω ακράδαντα ότι αυτή η συγκυρία έφερε το "δέσιμο" της σεραϊκής ποδοσφαιρικής οικογένειας με τον προπονητή αυτόν, κατ' αρχήν στον ΗΡΑΚΛΗ και κατόπι στον ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟ. Η ίδια συγκυρία με έφερε και μένα στη Διοίκηση του ΗΡΑΚΛΗ, ώστε να συνεισφέρω και εγώ στην ίδρυση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, με την συμμετοχή μου στην διαπραγματευτική αντιπροσωπεία και στο πρώτο διοικητικό συμβούλιο του, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Πιστεύω ότι ο αναγνώστης θα εγκρίνει την αναφορά μου στα γεγονότα που ανέφερα στην παράγραφο αυτή, σαν εισαγωγή στο κύριο θέμα, διότι έκρινα ότι οι δύο προαναφερόμενες συγκυρίες υπήρξαν αποφασιστικές για την ενεργό συμμετοχή μου στην ίδρυση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ.

Αφορμή να γράψω το παρόν χρονικό μου έδωσε ένα περιστατικό στα τέλη Απριλίου 1999. σε προχωρημένη ώρα της μεσημβρινής άπαυσης με αφύπνησε ένα τηλεφώνημα από την ΔΕΠΚΑ που ρωτούσε ποιοι είμεθα στο πρώτο Δ.Σ. του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, διότι σε λίγη ώρα θα επακολουθούσε μία προγραμματισμένη εκδήλωση στην αίθυσά της, για να τιμηθούν οι ιδρυτές, οι ποδοσφαιριστές και ο προπονητής. Έδωσα τις πληροφορίες που με ζητήθηκαν, αλλά πραγματικά λυπήθηκα και απογοητεύτηκα διότι επιχείρησαν μία τέτοια εκδήλωση και δεν γνώριζαν αυτούς που έπρεπε να καλέσουν και να τιμήσουν. Στο τέλος του τηλεφωνήματος, με έγινε πρόσκληση να παρευρεθώ στην εκδήλωση. Εθεώρησα ακόμη και υποτιμητική μια τέτοια πρόσκληση την ύστατη στιγμή, θα το ήθελα πολύ να με ειδοποιήσουν έγκαιρα και θα είχα πολλά να πώ από τον ογκώδη φάκελο του Αρχείου μου, αλλά ο λίγος χρόνος που μεσολαβούσε μέχρι την εκδήλωση δεν επαρκούσε για να μεταβώ στο Γραφείο μου και να κάμω μία στοιχειώδη επιλογή εκείνων των στοιχείων, που θα άξιζε τον κόπο να παρουσιάσω στην

εκδήλωση και έτσι δεν πήγα. Χαρακτηριστικό της άγνοιας της προχειρότητας και ανευθυνότητας των διοργανωτών υπήρξε και το γεγονός ότι στο σχετικό ρεπορτάζ της εκδήλωσης αυτής, που διάβασα στην ΠΡΟΟΔΟ της 1.5.1999, φέρομαι ως παρών και μάλιστα ότι παρέλαβα τιμητική πλακέτα, ακόμη διέκρινα τιμηθέντα με τιμητική πλακέτα, ως μέλη του ιδρυτικού διοικητικού συμβουλίου, πρόσωπα που δεν υπήρξαν μέλη του, όπως και την παράλειψη και άλλων πολλών επώνυμων μελών του Δ.Σ.

Αυτό το περιστατικό με ερέθισε και αποφάσισα να καταγράψω με την γραφομηχανή μου το αυθεντικό χρονικό της ίδρυσης του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ και το ψυχολογικό "ερέθισμα" που προηγήθηκε και έφερε κοντά ΗΡΑΚΛΗ και ΑΠΟΛΛΩΝΑ στην ιστορική ένωσή τους. Το παραθέτω στη συνέχεια σε φωτοτυπικό αντίγραφο το οποίο είχα φωτοτυπήσει διανείμει σε πολλούς φίλους και φιλάθλους.

«ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ»

«Αντί προλόγου»

Με λύπη μου διαπίστωσα ότι απωλέσθη το αρχείο του ΜΓΣ ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ, όπως λειτούργησε ερασιτεχνικά μέχρι την μετατροπή του σε ΠΑΕ. Αλλά και ο τηρούμενος σχετικός φάκελος του ΓΜ. ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ στο αρχείο Σωματείων του Πρωτοδικείου Σερρών έχει απογυμνωθεί τελείως από όλα τα ιδρυτικά έγγραφα και στοιχεία του ΜΓ ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, όπως η κατάσταση των ιδρυτών, ο πίνακας των μελών της πρώτης διοικήσεως κ.λπ.

Έτσι με βοηθό τη μνήμη προχώρησα στο ανά χείρας χρονικό της ίδρυσης του ΜΓΣ ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, ζητώντας από τον αναγνώστη συγγνώμη για οποιοδήποτε λάθος ή παράλειψη.

Σέρρες Φεβρουάριος 2000

Γ.Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ "ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ"

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Σερραϊκό ποδόσφαιρο, εκπροσωπούμενο από τους Συλλόγους "ΟΡΦΕΑ", "ΗΡΑΚΛΗ", και "ΑΠΟΛΛΩΝΑ", γνώρισε μεγάλη άνθηση αμέσως μετά τη βουλγαρική κατοχή. Ήταν γνήσιο ερασιτεχνικό και υπαγόταν στην Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Ανατολικής Μακεδονίας, η οποία περιελάμβανε τους Νομούς Σερρών, Δράμας και

Καβάλας. Επίσης, η ίδρυση Αθλητικών Συλλόγων στα χωριά του Νομού Σερρών έδωσε νέα άνθηση στην εξέλιξη του ποδοσφαίρου και συντέλεσε στην ίδρυση της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων Σερρών, η οποία πλέον ανέλαβε την διεξαγωγή των τοπικών πρωταθλημάτων όλων των κατηγοριών.

Σταθμό στην παραπέρα εξέλιξη του Σερραϊκού ποδοσφαίρου απετέλεσε η εκ μέρους της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας (ΕΠΟ) καθιέρωση των πρωταθλημάτων Α' και Β' Εθνικής Κατηγορίας. Αυτός ο νέος θεσμός έδωσε την ευκαιρία κυρίως στα δύο Σωματεία "ΗΡΑΚΛΗΣ" και "ΑΠΟΛΛΩΝ" να διακριθούν στο πρωτάθλημα της Β' ΕΘΝΙΚΗΣ, αλλά και στους ασχολούμενους με το ποδόσφαιρο την εποχή εκείνη (10/ετία του 1960) να συλλάβουν την ιδέα της ενοποίησης των ποδοσφαιρικών δυνάμεων της πόλης των Σερρών, που μέχρι τότε υπέφερε από τον κατακερματισμό, την έντονη και πολλές φορές εχθρική αντιπαλότητα, αλλά και από την άγρια λεηλασία των ταλέντων της από τα μεγάλα σωματεία του Κέντρου.

Οι ονειροπόλοι της ενοποίησης του ποδοσφαιρικού δυναμικού των Σερρών είχαν να αντιμετωπίσουν ισχυρές αντιρρήσεις από τους φανατικούς οπαδούς των δύο Συλλόγων, που έβλεπαν με καχυποψία τις κινήσεις ενοποίησης και δεν συνελάμβαναν τα μηνύματα των καιρών, που έδειχναν ότι αργά ή γρήγορα θα προχωρούσαμε στον ημεπεαγγελματισμό και αργότερα στον αμιγή επαγγελματισμό του ποδοσφαίρου, όπως είχε γίνει πριν από πολλές δεκαετίες στην Ευρώπη. Ωστόσο, η ιδέα της ενοποίησης καλλιεργείτο μεθοδικά στις τάξεις των οπαδών των δύο μεγάλων, τότε, Συλλόγων της πόλης των Σερρών "ΗΡΑΚΛΗΣ" και "ΑΠΟΛΛΩΝΑ" και χρειαζόταν ένας σπινθήρας για να φέρει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων τους δύο Συλλόγους.

Και πράγματι ο σπινθήρας για το ξεκίνημα της ίδρυσης του "ΠΑΝ-ΣΕΡΡΑΪΚΟΥ" δόθηκε στους υποστηρικτές της ενοποίησης του Σερραϊκού Ποδοσφαίρου τον Ιούνιο 1964 στο Γήπεδο της Κατερίνης κατά την συνάντηση Β' Εθνικής κατηγορίας μεταξύ του "ΗΡΑΚΛΗΣ" Σερρών και των "ΦΙΛΙΠΠΩΝ" Καβάλας, ο νικητής της οποίας θα προκρινόταν για τον τελικό της ανόδου στην Α' Εθνική κατηγορία. Η συνάντηση αυτή έγινε η αφορμή να υλοποιηθεί η συναδέλφωση των Σερραίων Φιλάθλων ανεξαρτήτως σωματειακών τους προτιμήσεων. Πραγματοποιήθηκε λοιπόν μία μεγαλειώδης έξοδος των Σερραίων Φιλάθλων προς την Κατερίνη, την οποία κυριολεκτικά κατέλαβαν, με κροτίδες δε και ροκάνες, σφριχίτρες και πανώ εδημιούργησαν μια πολεμική ατμόσφαιρα. Οι Κατερινιώτες τα είχαν χαμένα. Πάνω από 2.000 φίλαθλοι

με Λεωφορεία, φορτηγά, ιδιωτικά αυτοκίνητα και με μοτοσυκλέτες κορνάριζαν δαιμονισμένα στο κέντρο της Κατερίνης και αποβίβαζαν τους φιλάθλους, που έκαναν ότι τους περνούσε από το μυαλό τους, για να διαδηλώσουν την αγάπη τους για το Σερραϊκό ποδόσφαιρο. Αντίθετα, από την Καβάλα είχε έλθει μόνο ένα (1) λεωφορείο με 50-60 φιλάθλους των "ΦΙΛΙΠΠΩΝ" οι οποίοι έμειναν άφωνοι μπροστά στην Σερραϊκή καταιγίδα.

Το απόγευμα στα γήπεδα της Κατερίνης έγινε ο αγώνας με απόλυτη εδαφική και τεχνική υπεροχή του "ΗΡΑΚΛΗ" Σερρών, που έπαιζε τους "ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ" Καβάλας κυριολεκτικά μονότερμα. Ήταν δε τόση η υπεροχή του "ΗΡΑΚΛΗ" και τόσες οι χαμένες ευκαιρίες για τέρμα, που δεν θα εκρίνετο υπερβολικό αν ο αγώνας τελείωνε με σκόρ 4-0 υπέρ του "ΗΡΑΚΛΗ". Ωστόσο η μπάλα δεν έμπαινε κατά την ποδοσφαιρική ορολογία. Αντίθετα λειτούργησε ο "άγραφος νόμος του ποδοσφαίρου", που σε τέτοιες περιπτώσεις, θέλει να τιμωρείται η Ομάδα η οποία άστοχα υπερέχει. Έτσι, προς το τέλος του αγώνα και ενώ ο "ΗΡΑΚΛΗΣ" είχε αντίθετο τον άνεμο, ένας αμυντικός των "ΦΙΛΙΠΠΩΝ" έκαμε μία "τυφλή" απόκρουση στην περιοχή τους και η μπάλα πήρε ύψος προς την περιοχή του "ΗΡΑΚΛΗ". Όλα έδειχναν ότι η μπάλα θα καταλήξει άουτ (εκτός παιδιάς), ο δε τερματοφύλακας του "ΗΡΑΚΛΗ" Βλαχόπουλος, που ήταν έξω από την εστία του, δεν φάνηκε να ανησυχεί. Όμως κατά τρόπο πολύ περίεργο μπάλα διέγραψε μία τροχιά απότομης καθόδου, ίσως διότι στο σημείο εκείνο είχε διακοπή ανέμου, με αποτέλεσμα να μπει στο "παραθυράκι" της εστίας του Βλαχόπουλου, που απεγνωσμένα προσπάθησε να γυρίσει πίσω και να αποκρούσει. Οι φίλαθλοι πάγωσαν και, πικραμένοι από την άδικη ήττα, πήραν τον δρόμο της επιστροφής.

Όμως, όσο κι αν αυτό φαίνεται περίεργο, η ήττα αυτή του "ΗΡΑΚΛΗ" συνετέλεσε στην επακολουθήσασα ίδρυση του "ΠΑΝΣΕΡΡΑΙΚΟΥ" Διότι αν ο "ΗΡΑΚΛΗΣ" νικούσε και ανέβαινε στην Α' Εθνική κατηγορία, πολύ δύσκολα θα έστεργαν στην ενοποίηση οι οπαδοί του. Έτσι η ήττα αυτή σφυρηλάτησε την ιδέα της ενοποίησης του Σερραϊκού ποδοσφαίρου για να κατακτήσει παραπέρα την άνοδό του στην Α' Εθνική κατηγορία.

Η ίδρυση του "ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ"

Κατά μήνα Ιούνιο 1964 τα Δ.Σ. του "ΗΡΑΚΛΗ" και του "ΑΠΟΛΩΝΑ" αποφάσισαν να διαπραγματευθούν την ενοποίησή τους και προς τούτο όρισαν από 9 εκπροσώπους τους το καθένα, με την εντολή

να προχωρήσουν στην ενοποίηση και να αποτελέσουν το ιδρυτικό Δ.Σ. του νέου Σωματείου με διετή θητεία, ώστε να εδραιωθεί και κατόπι να κάμει τις πρώτες αρχαιρεσίες για ανανέωση της διοίκησης, διότι κρίθηκε η διετία αυτή αναγκαία για να επέλθει η πλήρης αφομοίωση των φιλάθλων δύο άλλοτε αντιμαχόμενων Σωματείων.

Οι 18 που ορίστηκαν για το σκληρό και επίπονο έργο των διαπραγματεύσεων και της ίδρυσης του "ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ", οι οποίοι και θα αποτελούσαν και το πρώτο Δ.Σ. του, ήσαν οι εξής:

A: Από τον ΗΡΑΚΛΗ:

- 1) *Ευάγγελος Χατζηαθανασιάδης – Βιομήχανος*
- 2) *Γεώργιος Ν. Παπανίκος, Δικηγόρος*
- 3) *Θεόδωρος Αθανασιάδης, Εργολάβος ΔΕ*
- 4) *Απόστολος Καλαϊτζής, Καθηγητής*
- 5) *Αλέξανδρος Μοσχόπουλος, Αρτοποιός*
- 6) *Παναγιώτης Μασούρας Υπάλληλος ΟΤΕ*
- 7) *Ανέστης Κολοβός, Δημόσιος Υπάλληλος*
- 8) *Ιωάννης Σιβάς (Γιαννακός), Έμπορος*
- 9) *Γεώργιος Χρηστίδης, Φαρμακοποιός*

B : Από τον ΑΠΟΛΛΩΝΑ :

- 1) *Γεώργιος Πεχλιβανίδης, Ιατρός*
- 2) *Γεώργιος Κοσιτζίδης, Δικηγόρος*
- 3) *Ιωάννης Φλόκας, Δημ. Υπάλληλος*
- 4) *Ιωάννης Ψιμόπουλος, Έμπορος*
- 5) *Γεώργιος Τσεσμετζής, Δημ. Υπάλληλος*
- 6) *Γεώργιος Χατζηκων/νίδης, Δημ. Υπάλληλος*
- 7) *Ζωίδης Αγοραστός, Υγειον. Υπάλληλος*
- 8) *Δημήτριος Ωρολογάς, Λογιστής*
- 9) *Θεόδωρος Ψιμόπουλος, Γεωπόνος*

Η παραπάνω Επιτροπή πραγματοποίησε 24 συνεδριάσεις, μερικές των οποίων παρατάθηκαν και πέραν του μεσονυκτίου, γινόντουσαν δε στα Εντευκτήρια των δύο Συλλογών και μερικές φορές στην αίθουσα συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου με την ευγενή φιλοξενία του τότε Δημάρχου και αργότερα προέδρου του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ αείμνηστου Νίκου Μουταφτσή. Οι φίλαθλοι των δύο Συλλόγων με έντονη την αγωνία περίμεναν την λήξη κάθε συνεδρίασης της Επιτροπής, για να ακούσουν το ευχάριστο άγγελμα, καθήμενοι οι μεν Ηρακληδεείς στο στέκι του "Τίτου", δηλαδή στο πεζοδρόμιο που τώρα είναι η οικοδομή του Επιμελητηρίου, οι δε Απολλωνιστές στο στέκι του "Μποχώρη"

όπου τώρα είναι η στοά "Χορταρά". Είχαν συμφωνηθεί σχεδόν όλες οι λεπτομέρειες και είχε απομείνει το θέμα του ορισμού του προέδρου. Η καθυστέρηση της συμφωνίας οφείλονταν στην επιμονή μερικών να ορισθεί ως πρόεδρος εξωποδοσφαιρικός μέν, αλλά με πολιτικές προσβάσεις. Τελικά επικράτησε η γνώμη ότι ο πρόεδρος θα πρέπει να είναι γνώστης των ποδοσφαιρικών πραγμάτων, να πιστεύει στις εξελίξεις που διαγράφονται στον ποδοσφαιρικό ορίζοντα με την σίγουρη πορεία προς τον ημιαπαγγελματισμό και στον αμιγή επαγγελματισμό και επί πλέον να έχει και οικονομική επιφάνεια, διότι στις επικείμενες μεταγραφές θα χρειαζόταν φερεγγυότητα υπογραφών για σημαντικά ποσά. Έτσι η τελική συμφωνία και για το θέμα του Προέδρου επήλθε την προπαραμονή της λήξης της προθεσμίας των μεταγραφών, δηλαδή κυριολεκτικά στο παραπέντε. Η ιστορική αυτή συμφωνία επήλθε στα Εντευκτήρια του Ηρακλή, που λειτουργούσαν στο μεσοπάτωμα του κινηματογράφου ΑΣΤΕΡΙΑ, όπου τώρα στεγάζεται το σκακιστικό τμήμα της ΔΕΠΚΑ. Η τελική συμφωνία περιείχε τους εξής όρους:

1) Το νέο ποδοσφαιρικό Σωματείο θα έφερε τον τίτλο "Μ.Γ.Σ. ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ" με χρώματα στολής το ΚΟΚΚΙΝΟ και το ΑΣΠΡΟ, ώστε να μην έχει σχέση ή ομοιότητα με τα χρώματα των συγχωνευόμενων Σωματείων (ΗΡΑΚΛΗΣ Γαλάζιο – Ασπρο και ΑΠΟΛΛΩΝ Κίτρινο – Μαύρο) και έμβλημα τον Λέοντα της Αμφίπολης.

2) Με απόφαση της ΓΣ των Μελών του ΗΡΑΚΛΗ και έγκριση του Πρωτοδικείου θα εγίνετο η τροποποίηση του Καταστατικού του, ώστε να μετονομασθεί ο Σύλλογος από Γ.Σ. ΗΡΑΚΛΗΣ σε ΜΓΣ ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ με τα παραπάνω χρώματα στολής και έμβλημα.

3) Με απόφαση της Γ.Σ. των μελών του ΑΠΟΛΛΩΝΑ και έγκριση του Πρωτοδικείου θα εγίνετο η τροποποίηση του Καταστατικού του, ώστε να μετονομασθεί ο ΑΣ ΑΠΟΛΛΩΝ σε ΑΣ ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ με χρώματα στολής το ΠΡΑΣΙΝΟ και το ΑΣΠΡΟ.

4) Θα διατηρούνταν στον ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟ οι προπονητές των ενοποιούμενων Σωματείων Αντώνιος Γεωργιάδης του ΗΡΑΚΛΗ και Αλέκος Βόγας του ΑΠΟΛΛΩΝΑ, οι οποίοι και θα έκαμαν την επιλογή των ποδοσφαιριστών του ΗΡΑΚΛΗ που θα παρέμεναν σαν ποδοσφαιριστές του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, ενώ οι υπόλοιποι θα μετεγράφονταν στον ΑΠΟΛΛΩΝΑ σαν ποδοσφαιριστές του ΑΤΡΟΜΗΤΟΥ. Επίσης, θα έκαμαν την επιλογή των ποδοσφαιριστών του ΑΠΟΛΛΩΝΑ που θα μετεγράφονταν στον ΗΡΑΚΛΗ για να ενσωματωθούν σαν ποδοσφαιριστές του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, ενώ οι υπόλοιποι θα παρέμεναν στον ΑΠΟΛΛΩΝΑ σαν ποδοσφαιριστές του ΑΤΡΟΜΗΤΟΥ.

5) Τέλος συμφωνήθηκε η κατανομή αξιωμαίων του πρώτου Δ.Σ. του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ, που θα διοικούσε το Σύλλογο για μία διετία, ως εξής, με την παρατήρηση ότι τα υπόλοιπα Μέλη της Επιτροπής θα μετείχαν στο Δ.Σ. σαν απλά Μέλη της διοίκησης, δηλαδή :

- ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Ευάγγελος Χατζηαθανασιάδης (Η)
- ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ : Γεώργιος Πεχλιβανίδης (Α)
- ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Ιωάννης Φλόκας (Α)
- ΕΦΟΡΟΣ : Ιωάννης Ψιμόπουλος (Α)
- ΤΑΜΙΑΣ : Ανέστης Κολοβός (Η)
- ΓΕΝ. ΑΡΧΗΓΟΣ : Γεώργιος Χρηστίδης (Η)

Στη συνέχεια με καταπληκτική ταχύτητα και επιμέλεια έγιναν αμέσως οι μεταγραφές των ποδοσφαιριστών, όπως αναφέραμε παραπάνω, εμπρόθεσμα και νομότυπα, καθώς και οι Γεν. Συνελεύσεις των Μελών των δύο ενοποιηθέντων Σωματείων, στις οποίες αποφασίσθηκαν οι τροποποιήσεις των καταστατικών τους, η μετονομασία τους κ.λπ. η έγκριση από το Πρωτοδικείο και η ανακοίνωση στις υπερκείμενες Αρχές. Για την ιστορία αναφέρομε ότι η σύσταση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 459/1964 απόφαση του Πρωτοδικείου Σερρών.

Η άνοδος του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ στην Α' Εθνική

Η ίδρυση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ χαιρετίσθηκε με ενθουσιασμό από τους φιλάθλους όλου του Νομού Σερρών, αλλά και από τους απανταχού διαμένοντες Σερραίους. Η αφομοίωση των φιλάθλων του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ υπήρξε ολοκληρωτική, ξεχάσθηκαν οι παλιές αντιδικίες και ενωμένοι οι φίλαθλοι στο ίνδαλμά τους αποτέλεσαν το μεγάλο δυναμικό για την λαμπρή πορεία του. Από την άλλη πλευρά η πληρότητα της ενοποίησης του ποδοσφαιρικού δυναμικού των δύο ενοποιηθέντων Σωματείων εδημιούργησε ένα ιδανικό σύνολο ποδοσφαιρικής Ομάδος, που προκάλεσε τον θαυμασμό των φίλων του ποδοσφαίρου ανά το Πανελλήνιο για την τεχνική του κατάρτιση και το μοντέρνο για την εποχή εκείνη παιχνίδι του με το σύστημα 4-2-4, για το οποίο και απέσπασε τα συγχαρητήρια του πρώτου διδάξαντος το σύστημα αυτό Γιουγκοσλάβου προπονητή τότε του Παναθηναϊκού Στεφάν Μπόμπεκ. Οι φίλαθλοι ξετρελαμένοι από την ωραία Ομάδα που έκτιζε ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ έτρεχαν στο Δημοτικό Γήπεδο Σερρών ακόμη και στις απογευματινές προπονήσεις της Ομάδος. Και όταν το φθινόπωρο 1964 άρχισε το πρωτάθλημα Β' Εθνικής Κατηγορίας ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ έκαμε θριαμβευτική πορεία, αρκεί να υπενθυμίσωμε ότι στον πρώτο γύρο τερμάτισε

αήττητος μέσα – έξω με μία μόνη ισοπαλία 1-1 μέσα στη Δράμα με τον ΑΡΗ Δράμας λόγω λάσπης στον αγωνιστικό χώρο μέχρι τον αστράγαλο, που δεν επέτρεψε στους παίκτες να αναπτύξουν τις αρετές τους και να παίξουν ποδόσφαιρο μέσα στη λασπομαχία.

Ιδιαίτερη αίσθηση είχε προκαλέσει η ανωτερότητα του Πανσερραϊκού στους μόνιμους αντιπάλους μας στο ποδόσφαιρο φιλάθλους της Καβάλας με τις νίκες του μέσα στην Καβάλα επί της ΑΕΚ με 4-0, των ΦΙΛΛΙΠΠΙΩΝ με 3-0 και του ΗΡΑΚΛΗ με 2-0. Ειδικά στο παιχνίδι με τον ΗΡΑΚΛΗ, που ήταν ισχυρότατος τότε και με τους φανατικότερους οπαδούς μέσα στην Καβάλα, οι Σερραίοι φιλάθλοι του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ έκαμαν μία μεγαλειώδη εκστρατεία και κατέλαβαν το γήπεδο της Καβάλας, πράγμα που επί πολλές μέρες σχολιαζόταν σαν παράδειγμα προς μίμηση για την ενοποίηση και του Καβαλιώτικου ποδοσφαίρου.

Έτσι, με την ξέφρενη πορεία του ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ ανήλθε πανηγυρικά στην Α΄ Εθνική κατηγορία, στην οποία αγωνίστηκε από την περίοδο 1965-66 με λαμπρές εμφανίσεις, που προκάλεσαν τον θαυμασμό των φιλάθλων όλων των διαγωνιζομένων στην Α΄ Εθνική Κατηγορία Σωματείων, αλλά και τα κολακευτικά σχόλια του αθλητικού τύπου. Αυτό το επίτευγμα οφείλονταν στην άψογη και αρμονική συνεργασία Διοίκησης, Τεχνικής ηγεσίας, αλλά και στην συμπαράσταση των φιλάθλων, που ανταμείφθηκαν πλήρως, αφού ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ τους έδωσε την ευκαιρία να χαρούν το πέρασμα όλων των κορυφαίων Ομάδων από το Γήπεδο των Σερρών.

Ως εδώ μπορούμε να ομιλούμε για το γνήσιο ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο και την γοητεία της "φανέλλας", που συγκινούσε τις καρδιές των φιλάθλων, αλλά και των ποδοσφαιριστών. Διότι αμέσως μετά την ίδρυση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ ιδρύθηκε και η Ένωση Σωματείων Αμειβομένων ποδοσφαιριστών (Ε.Σ.Α.Π.) με την οποία καθιερώθηκε το ημιεπαγγελματικό ποδόσφαιρο, για να καταλήξει στο καθαρό επαγγελματικό ποδόσφαιρο με την ίδρυση των Ποδοσφαιρικών Ανωνύμων Εταιριών (Π.Α.Ε.) και με αποτέλεσμα το ποδόσφαιρο να περιέλθει από τα χέρια των ιδεολόγων της "φανέλλας" στα χέρια των ανθρώπων του χρήματος.

Σέρρες 24.2.2000
Γεώργιος Ν. Παπανίκος»

2. Η συντροφικότητα της πρώτης Διοίκησης

Η επιτυχία της πορείας του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ σφυρηλατήθηκε πολύ δύσκολα και με μεγάλη προσπάθεια και υπομονή των ιδρυτών του. Πράγματι οι ιδεολόγοι των δύο Σωματείων ΗΡΑΚΛΗ¹ και ΑΠΟΛΛΩΝΑ² που οραματισθήκαμε και επιτύχαμε την τόσο επιτυχημένη ένωσή τους, εργασθήκαμε μεθοδικά για να διαλύσουμε την υποβόσκουσα καχυποψία ορισμένων "σκληρών" συμβούλων, οι οποίοι δυσκολευόντουσαν να αποβάλουν τον σωματειακό μανδύα προέλευσής τους και πάντοτε είχαν επιφυλάξεις να ευθυγραμμισθούν με οποιαδήποτε πρόταση, προερχόμενη από την "άλλη" πλευρά. Μάλιστα υπήρξαν και οξύτερες αντιπαραθέσεις σε διάφορα θέματα.

Εκείνο όμως που ήταν απαράδεκτο ήταν το ποδοσφαιρικό "κουτσομπολιό", που γινόταν έπειτα από κάθε συνεδρίαση του Δ.Σ. από τους συμβούλους των δύο άλλοτε Σωματείων, στα "στέκια" που προανέφερα. Διότι δεν ανακοίνωναν απλά τις αποφάσεις, που ελήφθησαν, όπως θα δικαιούνται άλλωστε, αλλά ανακοίνωναν και σχολίαζαν ποιες θέσεις υποστήριζαν οι συγκεκριμένοι σύμβουλοι για ένα θέμα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσμενή σχόλια για τον σύμβουλο, που υπεστήριζε καλόπιστα την άποψή του. Αυτός ο ανεπίτρεπτος σχολιασμός ήταν απαράδεκτος ιδιαίτερα στα πειθαρχικά θέματα, διότι δημιουργείτο χάσμα διοικήσεως και ποδοσφαιριστών. Το πράγμα είχε προχωρήσει πολύ και υπήρχε κίνδυνος να προκύψουν συγκλονιστικά γεγονότα για τον ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟ.³

Από χαρακτήρος διακρίνομαι για τα αισθήματα συντροφικότητας, που αισθάνομαι έναντι, των συνεργατών οποιασδήποτε μορφής. Έτσι λοιπόν σκέφθηκα το θέμα να το φέρω στο συμβούλιο. Είχα σύμμαχο τον φίλο και συνάδελφο Γεώργιο Κοσιτζίδη, προερχόμενον από τις τάξεις του ΑΠΟΛΛΩΝΑ, δεδομένου ότι οι δύο εμείς υπήρξαμε ισορροπιστές στις εκδηλούμενες αντιπαλότητες μεταξύ συμβούλων και αποτρέπαμε κάθε παρεκτροπή τους. Για να σταματήσει λοιπόν αυτό το ποδοσφαιρικό "κουτσομπολιό" πείσαμε το Δ.Σ. να λαμβάνονται οι αποφάσεις ομόφωνα. Αν δε σε κάποιο θέμα υπήρχε έστω και ασθενής διαφωνία, προκαλούσαμε την λήψη απόφασης στην επόμενη συνεδρίαση. Ήταν πολύ μεγάλη αυτή η επιτυχία, διότι αποφύγαμε τον κίνδυνο φθοράς του Σωματείου από "μέσα" και επιβάλαμε στο Δ.Σ. την συντροφικότητα, με αποτέλεσμα να εξαλειφθούν και οι τελευταίες επιφυλάξεις, μπορώ δε να διαβεβαιώσω ότι όταν μπήκαμε στην δεύτερη αγωνιστική περίοδο 1965-66 που θα αγωνιζόμεθα στην Α'

Εθνική Κατηγορία η Διοίκηση του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ ήταν δεμένη σαν μία γροθιά.

3. Το Ξεκίνημα στην Α΄ Εθνική Κατηγορία

Με την έναρξη της αγωνιστικής περιόδου 1965-66 οπότε δε αγωνιζόμαθα στην Α΄ Εθνική Κατηγορία διέκρινε κανείς έναν πρωτόγνωρο ενθουσιασμό στην Διοίκηση, αλλά και τους φιλάθλους. Όσον για την Ομάδα ενισχύθηκε στις μεταγραφές του καλοκαιριού 1965⁴ και όλοι περίμεναν την εμφάνιση της Ομάδος μας στα μεγάλα σαλόνια.

Και η μεγάλη μέρα της έναρξης της νέας περιόδου έφθασε με τον καθιερωμένο Αγιασμό στο Δημοτικό Γήπεδο την 18.6.1965 παρουσία της Διοίκησης, Προπονητών, ποδοσφαιριστών και πλήθους φιλάθλων σαν να γίνετο ποδοσφαιρικός αγώνας, εκ μέρους δε της διοικήσεως ο γράφων χαιρέτισε τους ποδοσφαιριστές και μετέφερε τις ευχές για επιτυχημένη πορεία στην μεγάλη κατηγορία. Παρατίθενται σε φωτοτυπία ρεπορτάζ από τις εφημερίδες της εποχής Η ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΗ της 23.8.65 και ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΗΧΩ της 25.8.65.⁵

4. Οι συντελεστές της επιτυχίας

Την εποχή εκείνη το ποδόσφαιρο ήταν ερασιτεχνικό και οι ποδοσφαιριστές δεν έπαιρναν μισθό, αλλά κατά μία γλυκιά καταστρατήγηση του νόμου και των κανονισμών, έπαιρναν μόνο "πρίμ" για την περίπτωση νίκης ή ισοπαλίας, το οποίο υπόσχετο η διοίκηση.

Από την πλευρά της η διοίκηση δεν είχε τα σημερινά προνόμια δηλαδή τις χορηγίες, τηλεοπτικά δικαιώματα, γενναίες επιχορηγήσεις κ.λπ., αλλά είχε σαν έσοδό της τα εισιτήρια αγώνων, τις συνδρομές των μελών και τα έκτακτα έσοδα από κανένα λαχείο ή ετήσιο χορό. Θα σας θυμίσω ότι ο ετήσιος προϋπολογισμός ενός Σωματείου, όπως τα συγχωνευθέντα ΗΡΑΚΛΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ, που έκαμαν πρωταθλητισμό, κυμαίνονταν γύρω στις 100.000 δραχ. Ενθυμούμαι ότι κατά την αγωνιστική περίοδο 1963-64 στο θέμα του ετήσιου προϋπολογισμού προηγείτο ο ΗΡΑΚΛΗΣ Σερρών με 120.000 δραχμές και ακολουθούσαν ο ΑΠΟΛΛΩΝ Σερρών και ο ΗΡΑΚΛΗΣ Καβάλας με μία μικρή διαφορά. Δηλαδή με 10.000 δραχμ. Περίπου το μήνα έπρεπε να πληρώσουν τα λειτουργικά έξοδα (Γραφεία, Προπονητή, Φροντιστή, μετακινήσεις Ομάδος κ.λπ.) και να δώσουν και πρίμ κα-

λής επίδοσης στους παίκτες. Έτσι φθάναμε μέχρι του σημείου πολλές φορές να μεταφέρουμε την ομάδα για παιχνίδι εκτός έδρας αυθημερόν με τα ιδιωτικά μας αυτοκίνητα, για να μην πληρώσει το Σωματείο τα εισιτήρια του Λεωφορείου.

Με αυτά τα δεδομένα φθάσαμε στην ιστορική συνεδρίαση του Δ.Σ. του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ το Φθινόπωρο 1965 για να ρυθμίσουμε τα πριμ των ποδοσφαιριστών στους αγώνες της Α΄ Εθνικής. Έπρεπε να δοθεί μία λύση του θέματος αυτού, αποδεκτή από τους ποδοσφαιριστές, διότι θα τους έκαμνε να τα δώσουν όλα για την Ομάδα, όπως και έγινε. Όμως το Δ.Σ. ήταν μουνδιασμένο διότι σύμφωνα με τα συμβόλαια των προπονητών, τα λειτουργικά έξοδα και τα πριμ των ποδοσφαιριστών, όπως αυτοί μας τα ανακοίνωσαν, έφθαναν τις 850.000 δραχμές. Πράγματι οι ποδοσφαιριστές μας εξήτησαν ως πριμ για τους αγώνες εντός έδρας νίκη 1.000 δρχ., ισοπαλία 500 δραχ., εκτός έδρας νίκη 2.000 δραχ., και ισοπαλία 1.000 δραχ.

Η συνεδρίαση του Δ.Σ. εγίνετο στα Γραφεία πίσω από το παλαιό πυροσβεσείο ενώ έξω στο διάδρομο ήσαν συγκεντρωμένοι οι ποδοσφαιριστές αγωνιούντες για το αποτέλεσμα. Η αλήθεια είναι ότι δεν έγινε από μέρος των συμβούλων καμία ενημέρωση ή προεργασία και στην συνεδρίαση όλοι αυτοσχεδιάζαμε. Εν πάση περιπτώσει χρειάστηκε να προχωρήσωμε σε μία πρόβλεψη αποτελεσμάτων στους 30 αγώνες Α΄ Εθνικής για να βρούμε μία άκρη. Με βάση τον πίνακα των ομάδων υπολογίσαμε θα φέρομε εντός έδρας 8 νίκες, 2 ισοπαλίες και 5 ήττες και εκτός έδρας 2 νίκες, 4 ισοπαλίες και 8 ήττες, έχοντας υπ' όψη τους 16 ποδοσφαιριστές της σύνθεσης κάθε αγώνα και τα ζητούμενα από τους ποδοσφαιριστές πρίμ, που αναφέραμε πιο πάνω, είχαμε σύνολο πρίμ 272.000 δραχ. Επομένως με τα λειτουργικά έξοδα γύρω στις 500.000 δραχ και τις παροχές των πρίμ 272.000 δραχ. φθάναμε στο ποσό των 772.000 δραχμών, έναντι των 850.000 δρχ. που προϋπολογίσαμε ως τα πιθανά έσοδα, συμπεριλαμβανομένων των επιχορηγήσεων και των εισπράξεων ποσοστών από τους εκτός έδρας αγώνες.

Έτσι πήραμε την μεγάλη και σωστή απόφαση να κάμωμε δεκτό το αίτημα των ποδοσφαιριστών, όπως μας το έθεσαν. Καλείται λοιπόν να προσέλθει στο Δ.Σ. ο αρχηγός των ποδοσφαιριστών Θεόδωρος Φραγκόπουλος και ο πρόεδρος του ανακοινώνει την απόφασή μας. Ένα χαμόγελο ζωγραφίσθηκε στα χείλη του αρχηγού, ο οποίος, αφού μας ευχαρίστησε και δήλωσε ότι θα φανούν αντάξιοι μέσα στο γήπεδο, βγήκε στο διάδρομο και ανακοίνωσε στους ποδοσφαιριστές την απόφασή μας. Επακολούθησε σωστό πανδαιμόνιο από τους περιχαρείς

ποδοσφαιριστές, οι οποίοι ξαφνιάστηκαν από την απόφασή μας, διότι περίμεναν σκληρά παζάρια.

Έτσι θεμελιώθηκε ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ και το απέδειξε μέσα στο γήπεδο από τα πρώτα κιόλας παιχνίδια. Υπενθυμίζω ότι ο Ολυμπιακός μέσα στο γήπεδο Σερρών έχασε την μπάλα από τα μάτια του, άσχετο αν έφυγε με τον βαθμό λευκής ισοπαλίας, ο Ηρακλής φιλοδωρήθηκε με τρία τέρματα και αναγκάστηκε, μετά την λήξη του αγώνος, ο τερματοφύλακας του Καραπατής να πάρει την μεζούρα και να μετρήσει από πόσα μέτρα έφαγε το γκολ σε σουτ του δικού μας Κιοσέογλου, αλλά και ο κραταιός Π.Α.Ο.Κ. είχε την ίδια μεταχείριση με τον συμπατριώτη του Ηρακλή. Ακόμη στο ματς με την ΑΕΚ μέσα στην Αθήνα μας έκλεψαν την ισοπαλία με ένα κάλπικο γκολ, που δεν πέρασε την γραμμή του τέρματος, διότι είχε αποκρούσει ο τερματοφύλακάς μας Καρυπίδης, με αποτέλεσμα να μας προσφέρει η αδικία αυτή την μεγαλύτερη ανέξοδη διαφήμιση με όλον τον αθλητικό τύπο, που αποθανάτισε την εκτίναξη και καθαρή απόκρουση του αίλουρου Καρυπίδη, αλλά και την μεγαλύτερη αθλητική εφημερίδα της Ευρώπης την γαλλική ΕΚΠΠ να αφιερώσει στην πρώτη σελίδα την ωραία απόκρουση, που μετρήθηκε για γκολ.

Αυτοί οι δύο παράγοντες, δηλαδή η ομόφωνη λήψη αποφάσεων και η πλήρης αποδοχή του αιτήματος των ποδοσφαιριστών στο θέμα των πριμ συντέλεσε στο "δέσιμο" και την πρόοδο του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ. Δυστυχώς όμως υπήρξε και ένα θλιβερό φαινόμενο, το οποίο εσκίασε την μέχρι αυτοθυσίας προσφορά μας στην ίδρυση και σταθεροποίησή του. Πρόκειται για την απαράδεκτη συμπεριφορά του προεδρείου να μη παρουσιάσει στο τέλος ης πρώτης περιόδου του Σωματείου 1964-65 τον ισολογισμό και να τον αναβάλει για το τέλος της περιόδου 1965-66, που θα έληγε η θητεία μας, πράγμα που έγινε στο τέλος Ιουλίου 1966 σε μία ταραχώδη Γ.Σ. στην αίθουσα της ΣΠΕ. Περιττό να τονίσω ότι σε κάθε συνεδρίαση του Δ.Σ. κατά την διάρκεια της δεύτερης περιόδου 1965-66 ζητούσαμε ενημέρωση, αλλά δυστυχώς δεν την είχαμε. Αν για το λόγο αυτό αποφασίζαμε να αποχωρήσουμε από το Δ.Σ. σε ένδειξη διαμαρτυρίας, ασφαλώς θα οδηγούσαμε τον ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟ σε κίνδυνο διάλυσης, ίσως επιθυμητή από ορισμένους αδιάλλακτους. Παραμείναμε λοιπόν και με έκπληξη διαπιστώσαμε ότι κατά μεν την πρώτη περίοδο είχαμε παθητικό 67.000 δραχ. Κατά δε την δεύτερη περίοδο Α' Εθνικής 1965-66 είχαμε παθητικό 700.000 δραχμών. Έτσι στον ορίζοντα άρχισε να διαγράφεται η ανάγκη μεταγραφής ταλέντων για την οικονομική αυτοδυναμία των μικρών

Σωματείων, τακτική την οποία ακολούθησε στα επόμενα χρόνια και ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ για να επιβιώσει.

Άλλωστε κατά την διάρκεια της πρώτης εμφανίσεώς μας στην Α΄ Εθνική Κατηγορία 1965-66 ιδρύθηκε η Ένωση Σωματείων Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών (ΕΣΑΠ) με την καθιέρωση του ημιεπαγγελματικού ποδοσφαίρου, η οποία λειτούργησε σαν πρόδρομος του επαγγελματικού ποδοσφαίρου, έχουσα τον ρόλο της σημερινής ΕΠΑΕ. Εκλήθημεν να δηλώσουμε συμμετοχή σ' αυτή (ΕΣΑΠ) και δηλώσαμε αποδοχή, διότι δεν θέλαμε να μείνει ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ έξω από τις εξελίξεις, αφού σαφώς οδηγούμεθα στο γνήσιο επαγγελματισμό, στον οποίο επίσης προσχώρησε αργότερα με την μετατροπή του σε Ποδοσφαιρική Ανώνυμη Εταιρία (ΠΑΕ).

Θυμάμαι ότι στην συνεδρίαση του ΔΣ, που πήραμε την απόφαση να γίνει ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ μέλος της ΕΣΑΠ, έκαμα προς τους συναδέλφους μου την επισήμανση να σημειώσουν την ημέρα αυτή, σαν σταθμό του ποδοσφαίρου, διότι από σήμερα παύει το ποδόσφαιρο να διοικείται από ιδεολόγους φιλάθλους και θα περάσει στα χέρια των ανθρώπων του χρήματος, όπως και έγινε.

Έτσι στη λήξη της θητείας μου απεχώρησα, ουδέποτε έκτοτε αναμιχθείς στα επαγγελματικά ποδοσφαιρικά δρώμενα και μου έμεινε σαν ενθύμιο το δελτίο αναγνωρίσεως ελευθέρως εισόδου στα γήπεδα για τους αγώνες Α΄ Εθνικής που μας έδωσε η ΕΣΑΠ στα πλαίσια των δημοσίων της σχέσεων, το οποίο και δεν χρησιμοποίησα.⁶

1

ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΕΡΡΩΝ : Ορθοί από αριστερά : Τζώτζος, Χατζημανιαζής, Λοκαρίδης, Μουταφίδης, Βλαχόπουλος, Φραγκόπουλος. Καθιστοί από αριστερά : Ζαπάρης Νίκος, Αποστολίδης, Ηλιάδης, Ζαπάρης Κώστας, Χατζηθωμάς.

*Η φωτογραφία του ΗΡΑΚΛΗ Σερρών 1963 – 64
(Αρχείο Δημ. Ξανθοπούλου)*

*Η φωτογραφία του ΑΠΟΛΛΩΝΑ Σερρών 1963 – 64
(Αρχείο Δημ. Ξανθοπούλου)*

Ορθιοι από αριστερά:

Φραγκόπουλος, Βλαχόπουλος, Στοϊμένος, Χατζηπανταζής, Κασάπης,
Μπιτζίδης, Γεωργιάδης (προπονητής)

Καθιστοί από αριστερά:

Κιοσέογλου, Τσακίρης, Ηλιάδης, Ζαπάρας, Καλοποδάς.

*Η φωτογραφία του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ 1964 – 65
(Αρχείο Δημ. Ξανθοπούλου)*

ΕΝΙΣΧΥΘΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ

Ο ΠΑΝΣΕΡΡΑΙΚΟΣ ΓΕΜΑΤΟΣ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Ποιοί αποτελούν την βάση του

ΣΕΡΡΑΙ. (Του άντη) του μας). Πριν ένα χρόνο ακριβώς γεννήθηκε ο Πανσερραϊκός Αισιόδοξος σφίξαν τα γέλια του όλοι τότε και σήμερα οι ελπίδες και τα όνειρα έγιναν μία μεγάλη πραγματικότητα.

Έπειτα από ένα μήνα θα άκουσθαι ή πιστά του έφρέτη για την έναρξη του μαραθωνίου του πρωταθλήματος. Ο δρόμος που καλείται να ακολουθήσει ο Πανσερραϊκός είναι δύσκολος και έχει αθροίζεις παγίδες και κακοτυχίες. Αυτό είναι όμως γνωστό στους πάντας και πριν συμβούν τα ανεπιθύμητα παρατραγουδά τώρα οτάς Σέρρας γίνεται σκληρή και κοπιώτικη δουλειά.

Καθημερινώς 25—30 παίκται, άρνάωνται τό γήπεδο, τρέχουν από κάθε γωνία, συνδυάζονται, δοκιμάζουν και ελέγχουν τίς δυνάμεις. Τα πάντα στο «φορτε» τους.

Δέν προβλέπουν ότι ο Πανσερραϊκός θα είναι υπερμάχος και ούτε γράφουμε ότι θα σαρώσει τους πάντας.

Μιά μετρίφροσύνη δέν ελάττει και αυτό ακριβώς αποτελεί την βασική εύθυραμμίαν των έρυθρολόκων. Τοποθετώντας ρεαλιστικά τα δεδομένα και αποφεύγοντας τίς δαρυσμημένες δηλώσεις και την ύπεραιοδοξία καταλήγουμε σ' ένα συμπέρασμα : ότι ο Πανσερραϊκός είναι εις θέαν να αποστήγη των έννοητικών υποδοσιών και κύριος και καθαρώς αντικειμενικός σκοπός του είναι ή κατάληψις μιάς όντως τιμητικής θέσεως.

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΩΣΩΝ

Εις τάς Σέρρας υπάρχει όμόνοια και στόν σύλλογο βασίλειει ή άγάπη και ή άρετη. Και όταν δέν υπάρχουν έρωδες, αντίπολετικές και γκρίνιες, τότε φυσιολογικά είναι να δουλεύη ό όλος μηχανισμός με ακρίβεια μαθηματική. Ασφαλώς πολλοί σύλλογοι μας έλεπον για αμυμήκτους, ότι δά είμαστε εύκολη λεία και δέν θα πονοκεφαλίσουμε κανέναν. Το ότι μας όπιστρονύ το αντίλαμβανόμεθα άλλα από την στήλην αυτήν τους λέμε ότι έκτροχισθήσαν από την πραγματικότητα και ζέγγυαν από την γυμνή αλήθεια. Ο ένθουσιασμός των δέν προσφέρει τά κατάλληλα σταθιά που χρειάζονται για να μονταρισθώ ή ατμόσφαιρα της σοβαρότητος.

ΕΜΨΥΧΟ ΥΛΙΚΟ

Ο άνεμος της άναθημιουργίας έφερε στίς τάξεις ού Πανσερραϊκού μιά στίβάδα άτό παίκτες έκλεκτους, παλαιοί και καινούργιοι άριθμούν τους 30 περίπου. Το κοκινισμα άρχισε καί έως την ήμέραν των άγωνών ή πηλογή, καθαρώς αντικειμενική ίσ γίνεται αύτη, ούτως ώστε οι προκρίθησόμενοι να αποτελώ την άπρόκρουση και τον πυρήν κρούσεως της ταξιαρχίας του Β πρά.

Ίδου οι αήριανοί πρωταγωνιστάι :

Τερματοφύλακες : Βλαγόπουλος Μπίζας, Καρυπίδης, Χατζησαντανίου, Χριστοδούλου.

Όπισθοφύλακες : Κασάκης, Χατζηπανταζής, Στοιμένος, Καλαϊτζής, Στεφανίδης, Παπαντανίου, Νεάκος.

Μέσοι Τσακίρης, Κισσαυγίου, Τρουλιάρης, Πλιάκος.

Φορ : Αποστολίδης, Ριπτιζίδης, Φραγκόπουλος, Ήλιαδης, Καραπόδας, Ζαπάρας, Παπαδόπουλος, Ρίζος, Τραγίδης, Λαμπάγλου, Κηπουρός.

Από τους άνωτέρω που διεκδικούν όλοι μιά θέση, διαγράφεται μιε άγωνία για την τύχη της εισόδου των εις την τακτική ένδεκάδα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Έάν ψάξουμε να έρωθμε τίς πηγές της ποδοσφαιρικής άρετης της ομάδος του Πανσερραϊκού θα τίς έντοπισούμε στην έξαιρετο διοίκησιν, που ήγείται ο ύπεροχος κ. Ε. Χατζηθανασαϊάδης, ό όποιος με συμπάθειαν τους ύπολοίπους έκλεκτούς συνεργάτες του όραματίζονται καθημερινώς νέας έντυχίας και ένδιώξεις.

ΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΑΙ ΤΟΥ

Ένα από τά όπλα άμύνης και ένπέθεσεως, είναι για την Σερραϊκή ομάδα ό όγκος των όπαδών του. Λίγοι σύλλογοι στην χώραν μας έχουν να ένδειξουν αυτό τό πλούσιο και καλλιεργημένο φιλοθλε κοινό. Τα πρόσωπα αυτά, προερχόμενα είτε έκ της πόλεως, είτε έκ της μεγάλης φιλάθλου περιφέρειας μας, αποτελούν τους βασικούς συστατικούς έντυχητών, που ύπηρετούν και προσφέρουν εις τό Σερραϊκό ποδοσφαίρο ένα πραγματικό πάθος και μιά άληθινή άγάπη. Σκοπός κοινός : ό Πανσερραϊκός να δώση με τον τρόπο του τά φέρτά για να έφρεθ στα έψη της ένθαλιάς μας. Με ένα αόμβρητισμό που διακρίνει μόνο τους εύθεις και άκεραίους χαρακτήρες, το στολίδι των Σερραίων, ότι θα δώση όλον τον έαυτόν του για να έκπληρώση την έπαξία άποστολή του.

Ο «συναγερμός» που σήμερα συντελείται εις τους κόλπους του, αποτελεί εύόιωνο μήνυμα μιάς νέας χαρραυγής, μιάς δεύτερης Πανέλληνης προβολής του άξίου έκπροσώπου των Σερρών, του γιγαντια Πανσερραϊκού.

ΑΡΓ. ΒΕΡΒΕΛΙΔΗΣ

ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ Α. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΟΣ
Δεχεται Βηλαρά 7 (Πλατεία Άργίου Κωνσταντίνου - Όμόνοια - 10 π.υ. - 1 και 5—8 μ.μ. Τηλέφ. 525.387.

Ρεπορτάζ της εφημερίδος ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΗΧΩ της 25.8.1965
του δημοσιογράφου Αργ. Βερβελίδη.

Ο "ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ", ΠΡΟΠΟΝΕΙΤΑΙ ΕΝΤΑΤΙΚΩΣ

Τήν περασμένη Τετάρτη από Δημ. Γήπεδο της πόλεώς μας έλαβε χώρα τελετή και άγιασμός επί τη ένάρξει της νέας ποδοσφαιρικής περιόδου 1965—1966, παρουσία μελών του Δ. Σ. των άθλητών παλαιών και νέων και πλήθους φιλάθλων.

Μετά τον άγιασμόν, προς τούς Άθλητάς ώμλησεν ο διαπρεπής Δικηγόρος και μέλος του Δ. Σ. του Πανσερραϊκού κ Νικ. Παπανίκου. Ο λόγος του κ. Παπανίκου έχει ως εξής.

Άγαπητοί άθληται, Μή χωρά και υπερηφάνεια χαιρετίζομεν σήμερον την άνατολήν της νέας ποδοσφαιρικής περιόδου 1965—66, διότι μās βρίσκει στον δρόμον της Α' Εθνικής Κατηγορίας, γεμάτους αλαιοδοξία για ένα λαμπρότερον μέλλον.

Αναμφιβόλως τό έτος πού μās πέρασε θά μελη άξέχαστο και Ιστορικό διά την πόλιν και τόν Νομόν Σερρών. Διότι κατά τό έτος τουτο έπραγματοποιήσαμε τό μεγάλο διειρο των φιλάθλων μας, ιδρύσαμε τόν ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΝ, κατεκτήσαμεν τό πρωτάθλημα της Β' Εθνικής και από της τρεχούσης περιόδου διοργανώμεθα εις την Α' Εθνικήν Κατηγορίαν.

Χθεσιν οι αντίπολοι εις τούς στίβους ή στις κερκίδες, φλεγόμενοι από την άγάπη διά την άνοδον του ποδοσφαίρου εις την πόλιν μας, έδώσαμε τά χέρια και από την Ισχυράν ούτην, ένωσιν έγενήθη ό θρυλικός πλέον ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ, ή νικηφόρος πορεία του οποίου συνεκίνησεν τό Πανελλήνιον.

Σήμερον, εις την έορταζομένην ένάρξιν της νέας περιόδου, θά πρέπει να στραφώμεν με συγκίνησιν προς τόν άπερχόμενον άθλητικόν χρόνον και να έκφράσωμεν με ειλικρίνειαν τάς εύχριστίας μας προς όλους εκείνους, οι οποίοι συνετέλεσαν εις τόν θρίαμβον του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ.

Τό Διοικητικόν Συμβούλιον του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ έκφράζει κατά πρώτον την εύγνωμοσύνην του Συλλόγου προς τούς θαυμασίους και ήρωικούς φιλάθλους μας, οι όποιοι, με την θερμήν των συμπαράστασιν και ενίσχυσιν, συνετέλεσαν εις την νικηφόρον πορείαν της Όμάδος μας, τούς διαβεβαιού ότι ή νικηφόρος πορεία μας θά συνεχισθή και εις τόν στίβον της Α' Εθνικής και τούς παρακαλεί όπως εξακολουθήσουν να προσφέρουν τό ήρωικόν των παρόν και εις τό μέλλον. Επίσης ή Διοίκηση έκφράζει τά συχαρητήρια της προς τόν προπονητήν της Όμάδος κ. Άντων Γεωργιάδην, προς τό πρόσωπον του οποίου άνενώσε την έμπιστοσύνην της και στο τρέχον έτος διά την φιλότιμον και έπιστημον

νικήν έργασίαν του, ήτις άποφασιστικώς συνέβαλεν εις την άνοδον της ομάδος μας. Άλλά και σās, άγαπητοί άθληται ή Διοίκηση συχαίρει διά την παληκαρία άγωνιστικότητα σας και την φιλοτιμίαν σας να διδασθήτε και να άποδώσετε τό σωστό ποδόσφαιρο, ώστε να αναδειχθήτε ως μια εκ των πλέον Ισχυρών και τεχνικών ομάδων της Ελλάδος.

Η Διοίκηση κατά τόν χρόνον πού πέρασε συμπαραστάθη στο πλευρόν σας και εργάσθη σκληράδιά την πραγμάτωσιν του θριάμβου. Ίσως αι άποφάσεις της να υπήρξαν σκληραι διά μερικούς. Θά πρέπει όμως να πιστεύετε ειλικρινώς ότι ή διοίκηση ολανδήπτει άπόφασιν και εν λαμβάνη, ύποκινείται από μοναδικόν κίνητρο την πρόδον και τό συμφέρον του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ.

Και τώρα πλέον εισερχόμεθα στην λεωφόρον της Α' Εθνικής. Έχετε την μεγάλην τιμήν ότι είσθε οι πρώτοι ποδοσφαιρισται του Νομού Σερρών πού μετέχετε εις την μεγάλην αυτήν άθλητι-

κήν διοργάνωσιν. Άπό σās θέλομεν να φαυητε άξιοι αυτής της τιμής. Και άσφαλώς θά τό επιτύχητε δι και εις τό μέλλον ακούσεται... έ προσοχή και εφαρμόσετε τάς τεχνικάς οδηγίας του προπονητου σας τάς συμβουλάς της διοικήσεως και επιδείξετε άγάπην μεταξύ σας, πειθαρχίαν και άγωνιστικό-

τητα, όπως και κατά τό παρελθόν.

Ημείς σās ύποσχόμεθα ότι θά είμεθα στο πλευρόν σας και ότι θά έχετε με τό μέρος σας την μεγάλην άγάπην και συμπαραστάσιν των γενναίων ΦΙΛΑΘΛΩΝ μας.

Σήμερον καλωσρίζομεν τούς νεοαποκτηθέντας παίκτας. Τούς δεχόμεθα στην οικογένεια του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ με άγάπη. Τώρα πλέον όλοι μαζί ως βαδίσομεν μπροστά για τό μεγαλειον του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ. Για να συνεχίσωμεν την νικηφόρον πορείαν του.

Ζήτω ο Πανσερραϊκός
Έμεις ευχόμεθα ο «Πανσερραϊκός» όχι μόνο να παραμείνη στην Α' Εθνική, αλλά και να θριαμβύσει γιατί αυτό επιβάλλει το συμφέρον της πόλεως.

Στό έπομενον φύλλον μας θά γραφωμε τι έγινε και τι πρέπει να γίνη και τι υποχρεώσεις έχουν όλοι, κατά την γνώμη μας, για να μείνωμε για πάντα στην Α' Εθνική.

Ρεπορτάζ της εβδομαδιαίας εφημερίδος Σερρών
Η ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΗ της 23.8.1965

1966 - 1967

ΒΕΒΑΙΩΣΙΣ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ

Ο κ. ΠΑΠΑΔΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Τυγχάνει ΜΕΛΟΣ Δ.Σ.

ΠΑΝΣΕΡΒΑΪΚΟΥ.

Δικαιούμενος ελεύθερας εισόδου εις τούς
αγώνας Α' Εθνικής Κατηγορίας.**ΧΩΡΟΣ ΕΠΙΣΗΜΩΝ**

ΕΥΣΑΡΧΙΑΣ ΤΩ 3-11-1966

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΓΡΑΝ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΩΣΙΣ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΑΜΕΙΒΟΜΕΝΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΩΝ**1966 - 1967**

ΔΥΣΤΗΡΩΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΙΣΟΔΟΥ**ΧΩΡΟΣ ΕΠΙΣΗΜΩΝ**

Τό παρόν δελτίον δέον γά παρουσιάζηται εις τόν
έκπρόσωπον τής Ο.Ε. προς απόκοπήν, μόνον παρ' αυ-
τού, του σχετικού φύλλου και άνταλλαγήν τούτου διά
του άντιστοίχου Φ.Δ.Θ.

Ίσχύει διά τούς αγώνας Α' Έθνικής Κατηγορίας

ΚΟΥΠΟΝΙ

298

№ 000037

*Το μπλοκ των δελτίων ελεύθερας εισόδου στους αγώνες
Α' εθνικής Κατηγορίας (χώρος επισήμων) που έδωσε η
ΕΣΑΠ στα μέλη των Δ.Σ. όλων των Σωματείων Α' Εθνικής
Κατηγορίας περιόδου 1966 - 1967.*

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΚΑΚΙ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ

1. Η εμφάνιση του ΣΚΑΚΙ

Σχετικά με την προέλευση του σκάκι ποικίλουν οι υποστηριζόμενες απόψεις. Κατά την επικρατέστερη άποψη ως εφευρέτης του παιχνιδιού αυτού φέρεται ο Ινδός σοφός Βραχμάνος ΣΙΣΣΑ προ 2.500 ετών περίπου. Τον σοφό αυτό κάλεσε ο ινδός άρχοντας ΜΠΑΛΧΑΙΤ και του ζήτησε να του φτιάξει ένα παιχνίδι, που να μην εξαρτάται από την τύχη και τη μοιρολατρία, όπως συνέβαινε με τα γνωστά παιχνίδια της εποχής του, αλλά από την υπομονή, την φρόνηση και την πρόβλεψη του παίκτη, του υποσχέθηκε δε πλουσιοπάροχη αμοιβή.

Η παράδοση φέρει τον ινδό άρχοντα ενθουσιασμένο από το νέο παιχνίδι και να λέγει στον σοφό Βραχμάνο τι ήθελε σαν αμοιβή του. Ο σοφός εφευρέτης του παιχνιδιού δείχνει στον άρχοντα την σκακιέρα, που την αποτελούν 64 τετράγωνα (8 x 8) και λέγει ότι θέλει να του δοθούν κόκκοι σίτου που να τοποθετηθούν στη σκακιέρα κατά τον εξής τρόπο: στο πρώτο τετράγωνο ένας κόκκος, στο δεύτερο δύο κόκκοι, στο τρίτο τέσσερις κ.ο.κ. διπλασιαζόμενοι από τετράγωνο σε τετράγωνο μέχρι το 64^ο τετράγωνο. Προς στιγμήν ο Άρχοντας φάνηκε ενοχλημένος από την "ευτέλεια" της ζητούμενης αμοιβής, αλλά πολύ σύντομα αντελήφθη το βάθος της σοφίας του Βραχμάνου. Διότι διαπιστώθηκε ότι θα χρειαζόταν να βρεθούν 18,5 πεντάκις εκατομμύρια κόκκοι, δηλαδή 977.677 εκατομμύρια τόνοι σίτου, που αντιστοιχούν στην παγκόσμια παραγωγή σίτου 76 ετών. Γι' αυτό και τα τετράγωνα

της σκακιάρας στην Ινδία λέγονται ΚΟΧΤΑΖΑΡΙΑ που σημαίνει σιταποθήκη.

Έκτοτε το σκάκι επικράτησε σε παγκόσμιο επίπεδο, η δε τεχνική του αναπτύχθηκε όσο κανενός άλλου παιχνιδιού, χάρις στην πλουσιωτάτη βιβλιογραφία του. Εις όλες τις χώρες του κόσμου διεξάγονται πρωταθλήματα υπό την διοίκηση της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Σκάκι (F.I.D.E.), ενώ στην Ελλάδα το σκάκι διοικείται από την Ελληνική Σκακιστική Ομοσπονδία (Ε.Σ.Ο.). Τέλος αναφέρομε την διαβάθμιση των παικτών του σκάκι κάθε χώρας, ανάλογα με τις επιδόσεις του στις εξής κατηγορίες ή αξιώματα: Γ' κατηγορία, Β' κατηγορία, Α' κατηγορία, Υποψήφιος Μαίτρ, Μαίτρ, Διεθνής Μαίτρ και Μέγας Διεθνής Μαίτρ.

2. Η παρουσία μου στο Σκάκι

Τα πρώτα βήματα στο σκάκι έκαμα στα μαθηματικά μου χρόνια στο Γυμνάσιο Σερρών (1936-1940). Με γοήτευσε η ιστορία των κόκκων του σίτου που είχα διαβάσει για τον ινδό σοφό εφευρέτη. Όμως δεν υπήρχε υποδομή διδασκαλίας και παίζαμε το "ψυχαγωγικό" σκάκι, χωρίς θεωρητική κατάρτιση, αυτοσχεδιάζοντας. Αργότερα στη φοιτητική λέσχη ως φοιτητής κατά την διάρκεια της κατοχής, βρέθηκα πάλι κοντά στο Σκάκι. Στη φοιτητική Λέσχη που βρισκόταν στην οδό Βασ. Σοφίας κατεβαίνοντας προς Λευκό Πύργο αριστερά μετά το σιντριβάνι, υπήρχε μία αίθουσα με δύο ή τρεις σκακιέρες, χωρίς ωρολόγια, όπου παιζόταν επίσης, το "ψυχαγωγικό" και όχι το "αγωνιστικό" σκάκι, χωρίς καμία θεωρητική διδασκαλία. Μάλιστα οι παίκτες, όντες περισσότεροι από τις σκακιέρες, εφαρμόζαμε το σύστημα του νοκ άουτ, δηλαδή όποιος έχανε στην παρτίδα άφηνε τη θέση του σε άλλον και για τον νικητή η αμοιβή ήταν ότι απολάμβανε και άλλη συνάντηση. Κάτι περιοδικά του σκάκι με προβλήματα με βοήθησαν να καλλιεργήσω την φωτογραφική μνήμη, που απαιτείται για να παίζει κανείς καλό σκάκι και με μύησαν στο αγωνιστικό σκάκι.

Όταν λοιπόν το 1952 ήλθα στις Σέρρες ως δικηγόρος βρέθηκα σε μια συντροφιά φίλων του σκάκι, οι οποίοι είχαν ως μόνιμο "στέκι" τους το Καφενείο ΚΡΟΝΙΟ, το οποίο διέθετε δύο τραπέζια με σκακιέρες. Την εποχή αυτή εθεωρείτο "Παίγνιον" και άνηκε στα τεχνικά παίγνια, που σύμφωνα με το Νόμο επιτρέπετο η διεξαγωγή του, αρκεί το Κέντρο (καφενείο, Λέσχη κ.λπ.) να είχε την σχετική άδεια, η οποία

προϋπέθετε την εκ μέρους του επιχειρηματία καταβολή κάποιου τέλους στο Δημόσιο. Αργότερα με την διάταξη του αρθρ. 55 ΑΝ 127/31.8.1967 "περί εξωσχολικού αθλητισμού" ανεγνωρίσθη ως ά θ λ η μ α. Η διάταξη αυτή όριζε τα εξής : "Από της ισχύος του παρόντος το παίγνιον Ζατρίκιον (Σκάκι) αναγνωρίζεται ως πνευματικό άθλημα, ούτινος οι παίκται δύνανται να οργανώνονται εις σωματεία ανεγνωρισμένα κατά τας κειμένας διατάξεις".

Προ του 1967 όταν το σκάκι εθεωρείτο παίγνιο διάφορα Σωματεία ή Λέσχες διατηρούσαν ομάδες σκάκι και ελάμβαναν μέρος σε διοργανούμενα πρωταθλήματα. Οι Σέρρες είχαν τέτοιο Σωματείο το Σύλλογο Σκακιστών Σερρών (Σ.Σ.Σ.), που διαλύθηκε κατά την κατοχή, από τους κόλπους του δε ανεδείχθησαν δύο (2) πρωταθλητές Ελλάδος ο Γεώργιος Ηλία Γαϊτανάρος Πολ. Μηχανικός και ο Αλέξανδρος Άγγος, ενώ ο Γεωπόνος Βίκτωρ Παραλίκας εκλήθη και μετέσχε στην Εθνική Ομάδα του Σκάκι κατά μία εκτός έδρας συνάντησή της με την Ομάδα μιας Βαλκανικής Χώρας.

Μετά την βουλγαρική κατοχή και προ του 1967 στην πόλη των Σερρών παίκτες του σκάκι διεκρίνοντο οι εξής 1) Ιωάννης Παπαντωνίου, Πολ. Μηχανικός, 2) Βασιλειάδης Πολ. Μηχανικός, 3) Λεονάρδος Πατρινός Πρωτοδίκης, 4) Ζαφείρης Νικολάου Δικηγόρος, 5) Βίκτωρ Παραλίκας Γεωπόνος 6) Χρήστος Μαρμαρέλης Βιομήχανος, 7) Μάνος Εμμανουηλίδης Βιομήχανος, 8) Γεώργιος Ν. Παπανίκος Δικηγόρος, 9) Γεώργιος Καφταντζής Δικηγόρος, 10) Χρήστος Δημούδης Καθηγητής, 11) Αργύριος Σπυρίδης Έμπορος, 12) Αθανάσιος Αγοραστός Έμπορος, 13) Πέτρος Γλένης Εργολάβος, 14) Νίκος Χατηρίδης Κουρέας, 15) Μενέλαος Καλλίας Καθηγητής, 16) Εμμανουήλ Χατζηαγγέλου Δημ. Υπάλληλος, 17) Γρηγόριος Θεοδοσίου Δικηγόρος, 18) Γεώργιος Παπαπέτρου Δημ. Υπάλληλος, 19) Χρήστος Τσιπίλης Κηπουρός, 20) Χαράλαμπος Νέδος επαγγελματίας, 21) Χρήστος Χριστόπουλος Χρυσοχόος, 22) Ιπποκράτης Αγυράκης Ιατρός, 22) Στέργιος Λυκουριώτης Δημοτ. Υπάλληλος, 24) Δημήτριος Κανόπουλος Έμπορος, 25) Ευάγγελος Στοϊλίδης Δημ. Υπάλληλος, 26) Δημήτριος Χατζηλιάδης Τραπ. Υπάλληλος, 27) Δημήτριος Δημητριάδης Επαγγελματίας, 28) Θεόδωρος Γερούκης Δικηγόρος, 29) Νικόλαος Τσακίρης Δημ. Υπάλληλος και άλλοι που πιθανόν να μην τους ενθυμούμαι.

Από τους παραπάνω και κυρίως τους νεότερους δημιουργήθηκε ένας πυρήνας που καλλιέργησε τόσο το αγωνιστικό σκάκι, δηλαδή το πειθαρχημένο παιχνίδι σύμφωνα με τον κανονισμό, αλλά και την

ιδέα να επανιδρυθεί ο Σκακιστικός Σύλλογος Σερρών με την πλούσια προϊστορία και τους δύο πρωταθλητές Ελλάδος, που ανέδειξε, όπως προανέφερα. Μέσα στον πυρήνα αυτό συμμετείχε και ο γράφων, είχαμε ως πρώτο στόχο μας την εξεύρεση μόνιμης στέγης των σκακιστών. Σαν προσωρινή στέγη είχαμε βρεί το πατάρι του Καφερείου, που λειτουργούσε στην θέση που τώρα ανεγέρθη η πολυκατοικία έναντι από το Κ/μα ΠΡΟΠΟ Γ. Καρατζά στην οδό Μεραρχίας, όπου και παραμείναμε μέχρι την απόκτηση του Εντευκτηρίου μας στην οδό Περιστερί Κωστοπούλου 7, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

3. Η επανίδρυση του Συλλόγου Σκάκι των Σερρών

Ουσιαστικά τον ΣΣΣ τον είχαμε συστήσει από την μέση της δεκαετίας του 1950 και είχαμε αναπτύξει μια μικρή δραστηριότητα σαν επίσημο σωματείο, διότι ακόμη δεν υπήρχε νομοθετικό πλαίσιο που να επιτρέπει την αναγνώριση σωματείου, είχαμε δε γίνει γνωστοί στην Ομοσπονδία (ΕΣΟ), η οποία αγωνιζόταν να επιτύχει την νομοθετική ρύθμιση του σκάκι ως αθλήματος. Μόλις λοιπόν ψηφίστηκε η διάταξη του αρ. 55 ΑΝ 127/1967 προχωρήσαμε στη διαδικασία της επίσημης αναγνώρισης του ΣΣΣ Σερρών και συγχρόνως υποβάλαμε και αίτημα στην Ομοσπονδία (ΕΣΟ) να μπούμε στο αγωνιστικό πρόγραμμα της.

Προς τούτο υποδείξαμε ιδρυτικό Δ.Σ. αποτελούμενο από τους Χρήστο Δημούδη, πρόεδρο, Γεώργιο Παπαπέτρου Αντ/δρο, Εμμ. Εμμανουηλίδη Γ. Γραμματέα, Νίκο Χατηρίδη Ταμία, Γεώργιο Ν. Παπανίκο, Χαράλαμπο Νέδο και Δημήτριο Χατζηλιάδη Μέλη, το οποίο προχώρησε στη διαδικασία αναγνώρισης του Συλλόγου με την υπ' αριθ. 219/1969 απόφαση του πρωτοδικείου Σερρών και διεξήγαγε τις πρώτες αρχαιρεσίες από τις οποίες προέκυψε το πρώτο Δ.Σ. του Συλλόγου με την εξής σύνθεση: Πρόεδρος Γεώργιος Ν. Παπανίκος, Γ. Γραμματέας Γεώργιος Παπαπέτρου Έφορος Εμμ. Εμμανουηλίδης και Μέλη Χαράλαμπος Νέδος, Εμμανουήλ Χατζηαγγέλου και Χαρ. Βαφειάδης.

Ακολούθησαν ραγδαίες εξελίξεις για το σκάκι στις Σέρρες, όπως συνέβη και με τον ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟ, δηλαδή : Ιδρύσαμε ένα θαυμάσιο Εντευκτήριο και μπήκαμε στο αγωνιστικό πρόγραμμα της Ομοσπονδίας τον Ιούνιο 1969, διαγωνισθήκαμε στους προκριματικούς αγώνες και προαχθήκαμε στην Α΄ Εθνική, στο πρώτο πρωτάθλημα της οποίας

και πήραμε μέρος για την περίοδο 1969-1970 και σ' όλα τα επόμενα πρωταθλήματα μέχρι το Νοέμβριο 1970 οπότε ήλθαμε σε σύγκρουση με τον Γ.Γ. Αθλητισμού Συν/ρχη Κ. Ασλανίδη για μια άδικη και παράνομη τιμωρία μας και αποσύραμε την ομάδα μας από τους αγώνες και ειδικότερα για τις εξελίξεις αυτές αμέσως στη συνέχεια.

4. Η ίδρυση του Εντευκτηρίου

Χάρης στην καλή αγωνιστική επίδοση του ΣΣΣ Σερρών μας εδόθη από την Γ.Γ. Αθλητισμού, κατόπιν εισηγήσεως της Ομοσπονδίας, μία οικονομική ενίσχυση 50.000 δραχμών, την οποία αξιοποιήσαμε κατά τον καλύτερο τρόπο. Διότι με αυτήν την ενίσχυση ιδρύσαμε το Εντευκτήριό μας στο μίσθιο ημιυπόγειο διαμέρισμα της οδού Περιστέρη Κωστοπούλου 7. Διαρρυθμίσαμε το Γραφείο με την Βιβλιοθήκη και το Αρχείο, το Σαλόνι και δύο αίθουσες με ειδικά τραπέζια για σκάκι. Επιπλώσαμε όλους τους χώρους, αναρτήσαμε τους πίνακες και τα φωτογραφικά αναμνηστικά, καθώς και τα πολύχρωμα λάβαρα των Σωματείων, με τα οποία διαγωνισθήκαμε και σε ειδική εταζέρα τοποθετήσαμε τα διάφορα κύπελλα. Την μέριμνα λειτουργίας του εντευκτηρίου (πληρωμή ενοικίου, λογαριασμών ΟΤΕ, ΔΕΗ, Κοινοχρήστων, αμοιβής καθαρίστριας και ασφαλιστικών της εισφορών ΙΚΑ) επί σειρά ετών είχε και κατέβαλε εξ' ιδίων, κατά το μείζον, ο Πρόεδρος Γ.Ν. Παπανίκος, διότι το σκάκι είναι το μόνο άθλημα που δεν έχει έσοδα από αγώνες, οι δε πενιχρές συνδρομές των μελών δεν επαρκούσαν να καλύψουν ούτε το ενοίκιο. Αλλά το βάρος της αγωνιστικής οργάνωσης του Σ.Σ.Σ. είχαν οι Γεώργιος Παπαπέτρου ως Γ. Γραμματέας, Μάνος Εμμανουηλίδης Έφορος οι οποίοι ήσαν άριστοι γνώστες των κανονισμών. Ειδικά ο Γ. Παπαπέτρου ήταν μεγάλος εργάτης του ΣΣΣ. Τηρούσε τα πρακτικά, την αλληλογραφία, κατήρτιζε τα προγράμματα διεξαγωγής των "έσωτερικών" πρωταθλημάτων του Συλλόγου (Ανδρών Α' κατηγορίας, Εφήβων, Ερασιτεχνών κλπ.), όπως και των αγώνων κυπέλλου Χριστουγέννων και Πάσχα κάθε έτους. Το Δ.Σ. στην εβδομαδιαία τακτική συνεδρίασή του κάθε Δευτέρα ερρhythμίζε τις λεπτομέρειες της μετακίνησης της Ομάδος εκτός έδρας (μέσο μεταφοράς, Ξενοδοχείο, έξοδα διατροφής κλπ) ή την οργάνωση της υποδοχής φιλοξενούμενης Ομάδος, αν ο αγώνας θα γινόταν στην έδρα μας.

Στο καθαρά εκπαιδευτικό πρόγραμμα πρωτοστατούσαν οι Χρή-

στος Δημούδης, Μάνος Εμμανουηλίδης και Μενέλαος Καλλίας, με την έμμεση βοήθεια και άλλων παικτών. Οι ίδιοι επιμελούντο για την εκπαίδευση των εφήβων σκακιστών, στην οποία από μεγάλο ζήλο μετείχε και ο Γ. Παπαπέτρου. Η εργασία των ανωτέρω ήταν τόσο σημαντική, ώστε σε σύντομο διάστημα αναδείξαμε μία πανίσχυρη εφηβική ομάδα η οποία ανέδειξε μεγάλα ταλέντα και διεκδικητές του πανελληνίου πρωταθλήματος. Όλοι αυτοί οι λαμπροί (τότε) έφηβοι σταδιοδρόμησαν ως λαμπροί επιστήμονες ή επιχειρηματίες. Ενδεικτικά αναφέρω ορισμένους τους εξής :

1) Κώστας Τερμεντζόγλου, ήδη Φροντιστής Αγγλικών, ως έφηβος θα αναδεικνύετο πρωταθλητής Ελλάδος, αν δεν τον αδικούσαν στο ματς με τον Παναθηναϊκό στην Αθήνα, όπου αγωνίσθηκε χωρίς συνοδό σύμβουλο, λόγω οικονομικής μας αδυναμίας, 2) Μάριος Μουστάρδας, άριστος παίκτης, σήμερα διακεκριμένος Χειρουργός Αγγειολόγος στην Αθήνα.

3) Αναστάσιος Μπαλουκτσής, άριστος παίκτης, σήμερα Διευθυντής των Τ.Ε.Ι. Σερρών,

4) Κώστας Δημητριάδης, άριστος παίκτης, φοιτητής του Πανεπιστημίου Πάτρας όπου και διέπρεψε σε σημείο που κατέκτησε, αν θυμάμαι καλά, τον τίτλο του υποψηφίου Μαίτρ και νομίζω κλήθηκε και στην Εθνική Ομάδα κ.λπ.

5) Ο Παναγιώτης Μανδρατζής, που διεκρίθη ιδιαίτερα στην εφηβική σκακίερα του Σ.Σ. Σερρών στο πρωτάθλημα Α΄ Εθνικής

6) Χρήστος Αθανασίου Αγοραστός, που διεκρίθη διεθνώς ως συλλέκτης γραμματοσήμων, ήδη υποψήφιος για το προσεχές Παγκόσμιο Βραβείο στην επικείμενη έκθεση της Βαλέντσια, ο οποίος διεδέχθη τον πατέρα του, επίσης σκακιστή Αθανάσιο Αγοραστό, στην Επιχείρηση Χρωμάτων και Σιδηρικών,

7) Παναγιώτης Σπυρίδης, που συνεχίζει την Επιχείρηση του πατρός του και άλλοι πολλοί.

Στο εντευκτήριο αυτό διεξήγοντο όλα τα εσωτερικά πρωταθλήματα, οι αγώνες κυπέλλων και οι προπονήσεις αρχαρίων, δοκίμων, εφήβων και παικτών του Συλλόγου. όμως οι συναντήσεις μας με τις ομάδες της Α΄ Εθνικής εγίνοντο και στην αίθουσα της Σ.Π.Ε. που μας διετίθετο ευγενώς για ένα πρωινό δώρο, όσο ακούσαν οι αγώνες, διότι η αίθυσά ήταν πολυτελέστατη και εντυπωσίαζε τους φιλοξενούμενους, τους οποίους και περιποιούμεθα με το θαυμάσιο Κυλικείο της.

5. Η άνοδος μας στην Α΄ Εθνική Κατηγορία

Δεύτερη εξέλιξη υπήρξε η συμμετοχή μας στο επίσημο αγωνιστικό πρόγραμμα της Ομοσπονδίας τον Ιούνιο 1969. Η Ομοσπονδία αφού αποφάσισε να καθιερώσει το πρωτάθλημα της Α΄ Εθνικής στο σκάκι, προχώρησε στην προκήρυξη των προκριματικών αγώνων από 15.6.1969 μέχρι 20.7.1969. Σύμφωνα με την δυναμικότητα των Συλλόγων κατήρτισε πέντε (5) ομίλους, ο πρώτος δε κάθε ομίλου θα ανήρχετο στην Α΄ Εθνική κατηγορία. Στους πέντε (5) πρώτους θα προστίθεντο άνευ προκρίματος οι ομάδες Παναθηναϊκού, Ηλιούπολης και Καλλιθέας, που περιλάμβαναν στους κόλπους τους τα κορυφαία στελέχη της Εθνικής Ομάδος. Έτσι, κατά την προκήρυξη, στην Α΄ Εθνική θα μετείχαν οκτώ (8) ομάδες. Όμως στη συνέχεια, όπως θα δούμε, προσετέθησαν άλλες δύο (2) και το πρωτάθλημα θα διεξήγεται με δέκα (10) ομάδες.

Σύμφωνα με την προκήρυξη ο Σύλλογός μας μετείχε στον δεύτερο όμιλο, στον οποίο μετείχαν και οι ομάδες Γιαννιτών και Πολυκάστρου. Μετά από μία θαυμάσια εμφάνιση ο Σ.Σ. Σερρών ήλθε πρώτος με 17 βαθμούς, τα Γιαννιτσαά δευτέρα με 16,5 βαθμούς και τρίτο το Πολύκαστρο με 2,5 βαθμούς.¹

Έτσι την 20.7.1969 προαχθήκαμε στην Α΄ Εθνική Κατηγορία του σκάκι, ημέρα ιστορική για το σκάκι των Σερρών.

Στη συνέχεια η Ομοσπονδία (ΕΣΟ) προκήρυξε την διεξαγωγή του πρώτου πρωταθλήματος Α΄ Εθνικής κατηγορίας περιόδου 1969–70 με ημέρα έναρξης την 5.10.1969 και αποφάσισε σ' αυτό να μετάσχουν, πλην των 8 αρχικά προβλεπομένων (3΄ ομάδων εκτός συναγωνισμού και των 5 πρωταθλητών των ισαρίθμων ομίλων), και οι ομάδες των Γιαννιτών και του Πανελληνίου, λόγω καλής απόδοσης στα προκριματικά, οι δε δέκα (10) ομάδες του πρώτου πανελληνίου πρωταθλήματος ήσαν οι εξής όπως με την σειρά αναφέρονται στην προκήρυξη της ΕΣΟ, δηλαδή: 1) Παναθηναϊκός, 2) Ηλιούπολη, 3) Πειραιϊκός, 4) Γιαννιτσαά, 5) Πανελλήνιος, 6) Θεσσαλονίκη, 7) Καλλιθέα, 8) Σέρρες, 9) Χαλκίδα και 10) Λάρισα.

Για την ιστορία αναφέρω ότι ο ΣΣΣ Σερρών μαζί με την δήλωση συμμετοχής στο πρώτο πρωτάθλημα Α΄ Εθνικής στο σκάκι, εδήλωσε και τους εξής παίκτες Χρ. Δημούδη, Ν. Χατηρίδη, Γ. Παπαπέτρου, Χ. Νέδο, Εμμ. Εμμανουηλίδη, Χ. Τσιπίλη, Αθ. Αγοραστό, Γ. Παπανικό, Χρ. Χριστόπουλο, Γ. Γεωργιάδη, Γ. Καφταντζή, Χ. Βαφειάδη, Β. Παραλίκα, Μ. Καλλία (Άνδρες), Μ. Μουστάρδα, Ν. Μανδρατζή

(έφηβοι).

Ο σύλλογός μας πραγματοποίησε πολύ καλή εμφάνιση και επαξίως κατέλαβε την 8^η θέση του πίνακα, που έχει ως εξής :

- 1) Παναθηναϊκός βαθμοί 40
- 2) Θεσσαλονίκη βαθμοί 35,5
- 3) Καλλιθέα βαθμοί 35
- 4) Ηλιούπολη βαθμοί 33,5
- 5) Πειραιϊκός βαθμοί 33
- 6) Γιαννιτσά βαθμοί 21,5
- 7) Πανελλήνιος βαθμοί 20
- 8) Σέρρες βαθμοί 18,5
- 9) Λάρισα βαθμοί 16,5
- 10) Ευβοϊκή βαθμοί 10,5

Οι αγωνισθέντες παίκτες μας έλαβαν τους εξής βαθμούς :

- 1) Γεωργιάδης Γεώργ. Βαθμοί 5,5
- 2) Παπαπέτρου Γεώργ. Βαθμοί 3,5
- 3) Παραλίκας Βίκτωρ βαθμοί 1,5
- 4) Δημούδης Χρήστος βαθμοί 1,5
- 5) Καλλίας Μενέλαος βαθμοί 1
- 6) Τσιπίλης Χρήστος βαθμοί 1
- 7) Μανδρατζής Π. βαθμοί 4,5 (έφηβος)

Τα στοιχεία αυτά προέκυψαν από τον έντυπο σκακιστικό υλικό της εποχής εκείνης, που με απέστειλε ο φίλος και σκακιστής επίτιμος καθηγητής μαθηματικών Χρήστος Π. Δημούδης από το προσωπικό του αρχείο, διότι, δυστυχώς, δεν ανεύρομεν τα στοιχεία αυτά στο αρχείο της Ομοσπονδίας, αλλ' ούτε και στο αρχείο της Ένωσης Σκακιστών Θεσσαλονίκης.²

6. Η αποχώρησή μας από το πρωτάθλημα της Α΄ Εθνικής

Περιμέναμε στην αίθουσα της Σ.Π.Ε. την ομάδα της Λάρισας το πρωϊ της 8-11-1970 στα πλαίσια της 4^{ης} αγωνιστικής ημέρα του πρωταθλήματος Α΄ Εθνικής κατηγορίας. Την κανονισμένη ώρα ο διαιτητής Σερρών Τάσος Ρόντσης, Γεωπόνος, κάλεσε τις ομάδες να καθίσουν στις θέσεις τους για την έναρξη του αγώνα. Οι παίκτες μας κάθισαν στις θέσεις τους και, σύμφωνα με τους κανονισμούς οι μεν

λευκοί έπαιξαν την πρώτη κίνηση και κτύπησαν το ωρολόγιο για να χρεώνεται τον χρόνο ο αντίπαλος, οι δε "μαύροι" απλά κτύπησαν το ωρολόγιο για την χρέωση χρόνου του αντιπάλου. Η ομάδα της Λάρισας, δεν εμφανίσθηκε, ούτε υπήρξε καμμία ειδοποίηση για κάποιο λόγο ανωτέρας βίας, που να προκάλεσε την καθυστέρηση. Επειδή λοιπόν πέρασε μισή ώρα χωρίς να εμφανισθεί η ομάδα της Λάρισας, ο διαιτητής, κατά τον κανονισμό, την μηδένισε και υπέγραψε το φύλλο αγώνος, όπως συμβαίνει και με το ποδόσφαιρο. Έτσι οι παίκτες μας σηκώθηκαν από τις θέσεις τους και μερικοί απομακρύνθηκαν από την αίθουσα.

Μετά παρέλευση λίγης ώρας εμφανίσθηκαν οι παίκτες της Λάρισας χαρούμενοι και άνετοι, μας χαιρετούσαν σαν να μη συνέβη τίποτε, μερικοί δε εξ αυτών πλησίασαν και είδαν τα ωρολόγια για να διαπιστώσουν πόσο χρόνο χρεώθηκαν. Διευκρινίζουμε στους μη σκακιστές αναγνώστες ότι στα επίσημα παιγνίδια του σκάκι ο χρόνος σκέψης του παίκτη είναι περιορισμένος, συνήθως σε 2 ώρες πρέπει να κάμει 40 κινήσεις, αλλιώς μηδενίζεται. Αν συνεπώς αργήσει πρέπει τις 40 κινήσεις να τις κάμει στον υπολειπόμενο χρόνο. Αυτό όμως συμβαίνει μόνον σε περίπτωση που αργήσει κάποιος παίκτης ατομικά ο ίδιος. Αν όμως δεν εμφανισθεί όλη η ομάδα, τότε μετά από πάροδο 30 λεπτών, μηδενίζεται η ομάδα από τον διαιτητή. Αν βέβαια συντρέξει κάποιος λόγος ανωτέρας βίας για την βραδύτητα της εμφάνισης μπορεί η μηδενισμένη ομάδα να ασκήσει ένταση στην Ομοσπονδία και εφ' όσον αποδειχθεί η ανωτέρα, βία η Ομοσπονδία δύναται να διατάξει την επανάληψη του αγώνος. Βέβαια, υπάρχει και ο άγραφος νόμος του "καλώς αγωνίζεσθε" οπότε και η υποδεχόμενη ομάδα υποχωρεί και, παρά την υπέρ αυτής κατακύρωση του αγώνος, μπορεί να δεχθεί να παιχθεί ο αγώνας αν αποδεδειγμένα συνέτρεξε λόγος ανωτέρας βίας. Αυτά κατά τον κανονισμό και το "καλώς αγωνίζεσθαι".

Στην περίπτωσή μας αν υπήρχε λόγος ανωτέρας βίας πρώτον θα μας τηλεφωνούσαν στην αίθουσα της ΣΠΕ, όπου είμεθα από πολλή ώρα προ του αγώνος, δεύτερον θα έμπαιναν στην αίθουσα του αγώνος ασθμαίνοντες και ζητώντας συγνώμη διότι το τάδε περιστατικό ανωτέρας βίας τους έτυχε. Αυτοί όμως αγνοούσαν τον κανονισμό που μηδενίζει την μη προσερχομένη ομάδα, αν βραδύνει πέραν των 30 λεπτών και νόμιζαν ότι όλοι μπορούν να χρεωθούν τον χρόνο αργοπορίας τους, διότι συνήθως και ο μισός χρόνος δηλαδή ο χρόνος της μιας ώρας είναι αρκετός για να γίνουν αυτές οι 40 κινήσεις. Έτσι αφού περιηγήθησαν στα μπουγατσάδικα της πόλης μας για ένα τουριστικό

πρωινό, προσήλθαν, όπως προανέφερα, άνετοι και χαμογελαστοί στην αίθουσα της ΣΠΕ.

Αποδεικτικό στοιχείο της από μέρους τους άγνοιας των κανονισμών είναι το γεγονός ότι όταν τους ανακοίνωσε ο Διαιτητής ότι άργησαν πέραν της μισής ώρας και μηδενίσθησαν, αυτοί απήντησαν "θα χρεωθούμε τον χρόνο". Ουδεμία δικαιολογία προέτειναν για την καθυστέρηση αυτής της εμφάνισης τους και επέμειναν ότι πρέπει να γίνει η συνάντηση και να χρεωθούν τον χρόνο. Όμως οι κανονισμοί είναι αυστηροί και ο Διαιτητής δεν δέχθηκε να παραβεί τον κανονισμό.

Αν οι της Λάρισας έκαμαν ένσταση στην Ομοσπονδία και απεδείκνουν κάποιο λόγο ανωτέρας βίας, εμείς δεν θα αντιτείναμε και ευχαρίστως θα εδεχόμεθα μία ενδεχόμενη απόφαση της Ομοσπονδίας για επανάληψη του αγώνα. Όμως οι άνθρωποι της Λάρισας αντί του προβλεπόμενου από τον κανονισμό και την προκήρυξη του πρωταθλήματος ενδίκου μέσου της ένστασης με αίτημα την επανάληψη του αγώνος, έκαμαν μίαν απαράδεκτη, ψευδή και συκοφαντική για μας καταγγελία απ' ευθείας στον Γ.Γ. Αθλητισμού Κ. Ασλανίδη, ψευδώς υποστηρίζοντας ότι τάχα ήλθαν στις Σέρρες εγκαίρως, ότι πήγαν στο Εντευκτήριό μας στην Οδό Περιστερί Κωστοπούλου 7, ότι το βρήκαν κλειστό και γύριζαν στην πόλη να μάθουν που θα γίνει ο αγώνας και έτσι άργησαν. Αν αυτή η καταγγελία γινόταν στην Ομοσπονδία (ΕΣΟ) θα απερρίπτετο άνευ προδικασίας ως ψευδής και αβάσιμη, διότι στο πρόγραμμα των αγώνων δηλώθηκε ως τόπος διεξαγωγής η αίθουσα της ΣΠΕ στο γ' όροφο του Μεγάρου του Επιμελητηρίου Σερρών, το δε πρόγραμμα από την Ομοσπονδία κοινοποιήθηκε σ' όλες τις ομάδες. Πέραν δε αυτού και όλος ο αθλητικός τύπος Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Επαρχιών δημοσίευσε τον τόπο διεξαγωγής των αγώνων. Όμως ο Γ.Γ. Αθλητισμού ενήργησε παράνομα και αναρμόδια. Αντί να παραπεμπει την καταγγελία στην Ομοσπονδία (ΕΣΟ) ως μόνη αρμόδια για το θέμα και χωρίς να ζητήσει από μας εξηγήσεις για να μορφώσει γνώμη, δέχθηκε ως αληθή την καταγγελία και διάταξε κατά τον τύπο "αποφασίζομεν και διατάσσομεν" την επανάληψη του αγώνα την επόμενη Κυριακή και μάλιστα στην Θεσσαλονίκη. Δηλαδή μας αποδόθηκε από τον Γ.Γ. Αθλητισμού ούτε λίγο, ούτε πολύ, η μομφή ότι στερούμεθα αθλητικού ήθους και ότι είμεθα αφιλόξενοι.

Θεωρήσαμε την διαταγή αυτή του Κ. Ασλανίδη άκρως προσβλητική και απαράδεκτη, διότι αδίκως μας έθιγε την υπερηφάνεια, το αθλητικό ήθος και την πατροπαράδοτη φιλοξενία μας. Κάθησα όλη

την νύκτα και συνέταξα πολυσέλιδη αναφορά προσωπική προς τον Γ.Γ. Αθλητισμού με την οποία του ιστόρησα τα αληθή γεγονότα που περιγράφω ανωτέρω, ότι η καταγγελία της Λάρισας ήταν ψευδής και συκοφαντική και ζήτησα να ανακαλέσει την απόφαση και να διατάξει την Ομοσπονδία να ενεργήσει και να εξακριβώσει την αλήθεια, προκειμένου να αποκατασταθεί η τρωθείσα τιμή και υπόληψη του Συλλόγου μας, ο οποίος υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη της Ομοσπονδίας (ΕΣΟ). Όμως, ουδεμία απάντηση ελάβαμε, παρά την υπομνητική νέα αναφορά μου.

Και φθάσαμε στην Κυριακή που μας διέταξε παράνομα να αγωνισθούμε στην Θεσσαλονίκη με την ομάδα της Λάρισας. Αποφασίσαμε λοιπόν να μη δεχθούμε και δεν μετέβημεν στην Θεσσαλονίκη για τον αγώνα. Αντίθετα μάλιστα, για να δώσουμε μεγαλύτερη έμφαση στη άρνησή μας αυτή, την ίδια μέρα πήγαμε με πλήρη ομάδα στη Θεσσαλονίκη μεν, αλλά στο φεστιβάλ που διεξήγετο από το Σωματείο 'Γαλαξίας', πρόεδρος του οποίου ήτο ο φίλος και συνάδελφος Μελιγγόπουλος, με την ευκαιρία της ίδρυσης του σκακιστικού του τμήματος, στο οποίο Φεστιβάλ μετείχον όλα τα Σωματεία Β. Ελλάδος λόγω του ότι η ημέρα αυτή ήτο κενή από το αγωνιστικό πρόγραμμα Α' Εθνικής. Εκεί δέχθηκα τα συγχαρητήρια όλων των Συναδέλφων μου των άλλων Σωματείων για στην στάση, που τήρησα, είχαν δε όλοι ιδιαν αντίληψη της σερραϊκής φιλοξενίας. Όπως ήταν εόμενο μηδενισθήκαμε στον αγώνα της ίδιας ημέρας με την Λάρισα και αποσύραμε την Ομάδα μας από το πρωτάθλημα.

Θα έπρεπε να σώζονται οι δύο προς τον Κ. Ασλανίδη αναφορές μου, διότι θα αποτελούσαν τρανή απόδειξη της κραυγής διαμαρτυρίας μας για την παράνομη και άδικη απόφαση σε βάρος της Ομάδας μας, αλλά δυστυχώς εξαφανίσθηκαν μαζί με όλο το αρχείο μετά την κατά έτος 1975 αποχώρησή μου απο το σκάκι, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

7. Η δράση του ΣΣΣ μετά το 1970

Μετά την κατά έτος 1970 αποχώρησή μας από το πρωτάθλημα Α' Εθνικής Κατηγορίας του σκάκι, όπως προανέφερα, δημιουργήθηκε φοβερή αναταραχή στους κόλπους της Ελληνικής Σκακιστικής Ομοσπονδίας (ΕΣΟ) όμως κανείς δεν μπορούσε να αντιδράσει δημόσια, διότι η διοίκησή της ήταν δοτή και όχι αιρετή. Έτσι αρκετοί, για ευνό-

ητους λόγους, περιορίστηκαν μόνο σε ορισμένα δειλά τηλεφωνήματα συμπαράστασης. Όσο για την ομάδα της Λάρισας ουδεμία κίνηση καλής θέλησης έκαμε να ανακαλέσει την ψευδή καταγγελία της, ούτε και μετά την μεταπολίτευση.

Εμείς όμως υπερασπιζόμενοι την υπερηφάνειά και την αξιοπρέπειά μας, παρ' ότι μείναμε εκτός του επισήμου πρωταθλήματος, δεν σταματήσαμε την σκακιστική μας δράση. Έτσι διεξήγαμε τα τοπικά πρωταθλήματα ανδρών, εφήβων και των κατηγοριών κατάταξης παικτών στις κατηγορίες Γ', Β', Α', όπως και τους αγώνες κυπέλλων, εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα. Επίσης, ανταποκρινόμεθα σε όλες τις προσκλήσεις Σκακιστικών Σωματείων Β. Ελλάδος και συμμετείχαμε στα εορταστικά Φεστιβάλ που διοργάνωναν, μερικά των οποίων θα αναφέρω στη συνέχεια.

α) Το Φεστιβάλ Γιαννιτσών. Είχαμε κάμει εκδρομή με δύο πούλμαν. Τα Γιαννιτσά είχαν ωραία Ομάδα και στην πρώτη σκακιέρα τους έπαιξε ο αρχηγός τους, που ήταν και υποψήφιος μάιτρ. Μετείχαν στο Φεστιβάλ αυτό οι Ομάδες Γιαννιτσών, Κιλκίς, Πολυκάστρου, Θεσσαλονίκης, Κατερίνης, Σερρών (Όλες Α' κατηγορίας) και Ηλιουπόλεως Θεσσαλονίκης, Βέροιας, Εδέσσης, Ναούσης, Φλωρίνης, Κοζάνης. Πραγματοποιήσαμε μία μεγαλειώδη εμφάνιση, που την προετοιμάσαμε με καλή προπόνηση. Μετείχαμε με 4 άνδρες, 1 έφηβο και 1 άνδρα κόντρα σε κλιμάκιο της Εθνικής Ομάδος, που μετείχε τιμητικά για την εκδήλωση με 4 παίκτες της Εθνικής. Τους 4 παίκτες της αντιμετώπισαν υποψήφιοι Μαιτρ, Κ. Ζόμπογλου (Θεσσαλονίκης), Δ. Χατζήκωνσταντίνου (Γιαννιτσών), Γώτας (Κατερίνης) και ο δικός μας παίκτης Α' κατηγορίας Γεώργιος Παπαπέτρου ο οποίος διαγωνίσθηκε με τον παίκτη της εθνικής Χ. Παπαποστόλου της Ηλιούπολης.

Νικήτρια του Φεστιβάλ υπήρξε η ομάδα μας, προς μεγάλη έκπληξη όλων. Και σαν κερασάκι στην τούρτα προστέθηκε η ισοπαλία του Γεώργιου Παπαπέτρου στην Σκακιέρα της Εθνικής Ομάδος, ενώ οι τρεις (3) άλλοι μετασχόντες, ανώτεροι κατά βαθμόν του δικού μας, ηττήθησαν. Μετά τους αγώνες επακολούθησε πλουσιότατο γεύμα σε ένα Εξοχικό Κέντρο, όπου έγιναν και οι απονομές. Φυσικά μας ετίμησαν με ένα βαρύτιμο κύπελλο, που δεν χώραγε στο αυτοκίνητο. Την ωραία εκδρομή, την διεξαγωγή των αγώνων και το γεύμα με την απονομή των επάθλων είχα την ευκαιρία να αποθανατίσω με κινηματογραφική κάμερα των 8 χλμ σε έγχρωμο φιλμ, που ήδη έχω βιντεοσκοπίσει.

β) Φεστιβάλ Σερρών τα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Το οργανώσαμε με επι-

μέλεια και προσοχή. Καλέσαμε όλα τα Σωματεία Β. Ελλάδος, που μετείχαν και στο προαναφερθέν Φεστιβάλ των Γιαννιτσών. Παίκτες και συνοδούς τους φιλοξενήσαμε με υποδειγματική θέρμη και οργάνωση υποδοχής. Συμμετέχοντες στον εορτασμό της πόλης όλοι οι εκπρόσωποι των Σωματείων και οι παίκτες εν πομπή μετέβημεν στο επί της πλατείας Ελευθερίας μνημείον του Εμ. Παπά και καταθέσαμε στέφανον. Ακολούθησαν οι αγώνες στην πολυτελή αίθουσα της ΣΠΕ με την συμμετοχή 4 ανδρών και 1 εφήβου και κατακτήσαμε την δεύτερη θέση. Ακολούθησε πλούσιο γεύμα στον Αϊ-Γιάννη και στο Κέντρο του Γεωργ. Λάπα, όπου ακούσθηκε η προσφώνηση του γράφοντος ως Προέδρου ΣΣΣ και οι αντιφωνήσεις των εκπροσώπων των φιλοξενούμενων Σωματείων και η εκδήλωση έκλεισε με τις απονομές των αναμνηστικών και την λήψη μιας φωτογραφίας όλων στα σκαλιά της όμορφης εκκλησίας του Αϊ-Γιάννη, η οποία σαν μεγάλο πόστερ κοσμούσε το Εντευκτήριό μας.

γ) Φεστιβάλ Γαλαξία Θεσσαλονίκης. Κατά σύμπτωση γινόταν την ημέρα που είχαμε "διαταχθεί" από τον Ασλανίδη να συναντηθούμε στην Θεσσαλονίκη με την Ομάδα της Λάρισας, όπως προανέφερα. Όμως εμείς αρνηθήκαμε να πάμε στο διατεταγμένο αγώνα και προτιμήσαμε να μετάσχουμε στο Φεστιβάλ του Γαλαξία, που γινόταν με την ευκαιρία των εγκαίνιων λειτουργίας του Σακιστικού του Τμήματος. Για το λόγο αυτό πήγαμε με πλήρη ομάδα και με έφηβο τον Κώστα Τερμεντζόγλου. Συμμετείχον όλες οι Ομάδες Β. Ελλάδος και κατακτήσαμε την δεύτερη θέση. Αξιοσημείωτο ήταν το γεγονός ότι ο έφηβός μας Κώστας Τερμεντζόγλου ενίκησε τον αντίπαλό του σε λίγες κινήσεις με το MAT των διαγωνίων Αξιωματικών (ΜΠΟΝΤΑΝ) Τ. Σιαπέρας Τ1 σ. 38

Οι αγώνες έγιναν στα Εντευκτήρια του Γαλαξία και επηκολούθησε γεύμα σε Ταβέρνα κοντά στο Γήπεδο του Άρεως (Χαριλάου).

δ) Φεστιβάλ Ηλιούπολης Θεσσαλονίκης. Πήραμε την πρόσκληση συμμετοχής και ανταποκριθήκαμε. Όμως, λόγω αγωνιστικών υποχρεώσεων, πήγαμε με την αναπληρωματική Ομάδα, στην οποία θα μετείχα και εγώ, έφηβος δε μας ακολούθησε ο Μάριος Μουστάρδας. Ταξιδεύσαμε με το αυτοκίνητό μου. Οι 3 συμπαίκτες μου ήσαν αρχαιότεροι εμού στην σκακιστική ιεραρχία, δεδομένου ότι εμένα δεν με περίσσευε χρόνος για να μετέχω στην σκακιέρα. Αυτή τη φορά όμως για να συμπληρωθεί το "καρέ" μετείχα. Στο δρόμο λοιπόν οι συμπαίκτες μου με παρότρυναν να παίξω εγώ στην πρώτη σκακιέρα, λέγοντας ότι έτσι σαν πρόεδρος τιμής ένεκεν θα έπρεπε να είμαι μπροστά.

Ενώ κατά βάθος ήθελα να με βάλουν στα δύσκολα, διότι, κατά τον κανονισμό η σειρά στις 4 ανδρικές σκακιέρες γίνεται με βάση την ιεραρχία. Δηλαδή την δυναμικότητα των παικτών. Δέχθηκα την "φιλοφρόνηση" των συμπαικτών μου και μπήκα στην αίθουσα της πρώτης σκακιέρας, χαλαρός και άνετος, αφού θα ήταν φυσιολογικό να χάσω, μια και έπαιζα με τον πρώτο της Ηλιούπολης.

Παίζοντας λοιπόν ελεύθερα και έξω από τα μοντέρνα ανοίγματα, ακολούθησα την αγγλική άμυνα και σε λίγες κινήσεις είχα κερδίσει κομμάτι. Αυτό με ενθάρρυνε και παίζοντας κατενάτσιο πήρα τον αγώνα. Στο γυρισμό είχαμε πολύ πλάκα με τα εκατέρωθεν πειράγματα, ενώ στο αυτοκίνητο και στο πίσω παρμπρίζ είχαμε το αναμνηστικό κύπελλο και τα άλλα αναμνηστικά διπλώματα.

ε) Τα "ΔΗΜΗΤΡΙΑ" Θεσσαλονίκης. Όπως είναι γνωστό κάθε χρόνο η Θεσσαλονίκη διοργανώνει προς τιμήν του πολιούχου της Αγίου Δημητρίου μία σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων με την ονομασία "ΔΗΜΗΤΡΙΑ". Στα πλαίσια αυτού του εορτασμού εντάσσονται και οι ομόνυμοι σκακιστικοί αγώνες, τους οποίους διοργάνωνε η Ένωση Σκακιστών Θεσσαλονίκης, η οποία ήταν ιδρυτικό μέλος της Ομοσπονδία (ΕΣΟ) και το κορυφαίο σκακιστικό σωματείο Βορ. Ελλάδος, στους κόλπους του οποίου υπήρχαν πολλά στελέχη της Εθνικής Ομάδος, αλλά και ο μεγαλύτερος συγγραφέας του σκάκι και Διεθνής Μαίτρ Τριαντάφυλλος Σιαπέρας. Η Ε.Σ.Θ. ευτύχισε να έχει σαν πρόεδρό της έναν πραγματικό εργάτη και λάτρη του σκάκι τον αείμνηστο φίλο Θ. Καρασάββα πολύτιμο συνεργάτη στις διεκδικήσεις των Σωματείων μας έναντι των Ομάδων του Κέντρου.

Στις εκδηλώσεις αυτές μετείχαμε ενεργά, τιμώντας την Ε.Σ.Θ. και την Θεσσαλονίκη γενικότερα, γίναμε δε κοινωνοί της αρίστης πατροπαράδοτης φιλοξενίας και δέκτες των ωραίων αναμνηστικών που εδίδοντο ατομικά στους μετέχοντες.

Θα σταματήσω εδώ, διότι υποσχέθηκα να αναφερθώ ενδεικτικά σε μερικές εκδηλώσεις που είχαμε μετάσχει μετά την αποχώρησή μας από το επίσημο αγωνιστικό πρόγραμμα της Ομοσπονδίας. Αρκούμαι λοιπόν να αναφέρω μόνο τις πόλεις στις προσκλήσεις των οποίων είχαμε ανταποκριθεί όπως Κατερίνη, Βέροια, Φλώρινα, Πολύκαστρο κ.λπ.

8. Ο επίλογος

Είχαμε δημιουργήσει έναν σκακιστικό Σύλλογο υπόδειγμα οργάνωσης και αγωνιστικότητας, κατορθώσαμε δε να τον ανεβάσουμε στην μεγάλη κατηγορία, ανάμεσα στα μεγαθήρια του πνευματικού αυτού αθλήματος. Δυστυχώς όμως το άθλημα αυτό είναι το μόνο, που δεν έχει έσοδα από αγώνες και η συντήρησή του με τα λειτουργικά έξοδα (ενοίκιο, Καθαρίστρια, ΙΚΑ, τηλέφωνο, αλληλογραφία, ΔΕΗ, μετακινήσεις ομάδος και έξοδα διατροφής και διαμονής της) δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν με τα ψυχία των συνδρομών των ενηλίκων μελών, που δεν κάλυπταν ούτε το μισό ενοίκιο. Για τον γράφοντα ήταν αδύνατη η συνέχιση της εξ ιδίων κάλυψης της δαπάνης λειτουργίας του Συλλόγου. Από την άλλη μεριά, παρ' ότι μπήκαμε στην περίοδο της μεταπολίτευσης, ουδεμία πρόοδος παρατηρήθηκε για την οικονομική ενίσχυση των αμιγών σκακιστικών σωματείων.

Για το λόγο αυτό το καλοκαίρι του 1975 πήραμε την απόφαση και συγχωνευθήκαμε με τον Πανσερραϊκό, ύστερα από συμφωνία του γραφόντος με τον τότε πρόεδρο του Πανσερραϊκού Γεώργιο Οικονόμου και την έγκριση των Γ. Συνελεύσεων αμοτέρων των Σωματείων, προκειμένου ο διαλυόμενος (λόγω συγχώνευσης) Σκακιστικός Σύλλογος Σερρών να αποτελέσει στο μέλλον ΤΜΗΜΑ σκακιστικό του Πανσερραϊκού, ορίσαμε δε ως έφορο τον Μάνο Εμμανουηλίδη, ο οποίος και εξελέγη ως μέλος του ΔΣ του Πανσερραϊκού. Κατόπι αυτής της συγχώνευσης παραδώσαμε με πρωτόκολλο παραδόσεως – παραλαβής στον ΜΓΣ Πανσερραϊκό α) το αρχείο, στο οποίο υπήρχε το μητρώο μελών και παικτών, η αλληλογραφία, το πρωτόκολλο κλπ β) όλα τα αναμνηστικά κύπελλα, λάβαρα, έπαθλα του ΣΣΣ, και γ) όλη την επίπλωση γραφείου, αιθουσών και σαλονιού μαζί με τα κάδρα και τις αναμνηστικές φωτογραφίες, ελάβαμε δε την διαβεβαίωση του προέδρου του Πανσερραϊκού ότι στο ετοιμαζόμενο Εντευκτήριο του Πανσερραϊκού θα δοθεί ειδική αίθουσα σκάκι, όπου και θα τοποθετηθούν όλα τα ανωτέρω (Αρχεία αναμνηστικά και έπιπλα). Με την παράδοση αυτή έληξε η δική μου παρουσία στο σκάκι το 1975.

Όμως είμαι υποχρεωμένος να πω ότι όχι μόνο δεν τηρήθηκε η συμφωνία μας από την πλευρά του Πανσερραϊκού, δηλαδή όχι μόνο δεν στέγασε το σκάκι όπως όφειλε, αλλά εξαφάνισε και όλο το πολύτιμο αρχείο μαζί με όλα τα πολύτιμα αναμνηστικά και έπαθλα, που αποτελούσαν την ιστορία του σκάκι στις Σέρρες.

Δυστυχώς μετά την μεταπολίτευση, επικράτησε στον Πανσερρα-

ικό μία τάση απαράδεκτης για τον αθλητισμό πολιτικής αντιπαλότητας, μέσα στο κλίμα της οποίας ορισμένοι επιχειρήσαν να αναδειχθούν, περισσότερο αποβλέποντες στην προσωπική τους προβολή, με προβλέψεις ενδεχόμενης προώθησης τους στην πολιτική, παράστο κύριο έργο τους, δηλαδή να υπηρετήσουν τον αθλητισμό. Μόνον έτσι εξηγείται η αδιαφορία τους για την τήρηση των συμφωνηθέντων, που προανέφερα, δηλαδή να στεγάσουν το σκάκι, με αποτέλεσμα να εξαφανισθεί το πολύτιμο αρχείο και τα κειμήλια του ιστορικού άλλοτε Συλ. Σκάκιστών Σερρών, από τους κόλπους του οποίου αναδείχθηκαν δύο (2) πρωταθλητές Ελλάδος (Γεώργ. Γαϊτανάρος και Αλεξ. Άγγος)

Η απώλεια αυτή μου έδωσε το ισχυρό κίνητρο να γράψω το παρόν χρονικό, διότι είμαι από τους ολίγους εναπομείναντες πρωταγωνιστές του σκάκι στις Σέρρες μετά την απελευθέρωση. Όμως βασανίσθηκα πολύ να βρώ στοιχεία της αγωνιστικής δράσης του Σ.Σ. Σερρών στην Β΄ και Α΄ Εθνική Κατηγορία. Διότι η μέν Ομοσπονδία (ΕΣΟ) διατηρεί αρχείο μόνο μετά το 1980, η δε Ένωση Σκακιστών Θεσσαλονίκης, άλλοτε κραταιά, έχει εξωσθεί από τα γραφεία και το Εντευκτήριό της και το αρχείο της είναι μη προσβάσιμο, διότι είναι αμπαλαρισμένο σε κιβώτια κάποιων υπογείων στην Καλαμαριά. Τα λίγα επίσημα αγωνιστικά στοιχεία Α΄ Εθνικής που παραθέτω τα οφείλω στην φιλότιμη προσπάθεια του φίλου και παλαιού σκακιστού μας Χρήστου Δημούδη, που μου τα έστειλε από το προσωπικό του αρχείο και για την χειρονομία του αυτή τον ευχαριστώ.

Δεν απομένει παρά να ευχηθώ στους επιγενομένους να φροντίσουν ώστε τα σκάκι στις Σέρρες να ξαναβρεί την παλιά του αίγλη.

1

15.6. εις Πολύκαστρον : ΣΕΡΡΑΙ — ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΝ 5-1

22.6. εις Γιαννιτσά : ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ — ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΝ 5 1/2 - 1/2

29.6. εις Σέρρας : ΣΕΡΡΑΙ — ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ 4-2

6.7. » ΣΕΡΡΑΙ — ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΝ 6-0

13.7. εις Πολύκαστρον : ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ — ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΝ 5-1

20.7. εις Γιαννιτσά : ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ — ΣΕΡΡΑΙ 4-2

Τελική κατάταξις : 1. ΣΕΡΡΑΙ 17, 2. ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ 16 1/2, 3. ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΝ 2 1/2.

*Οι προκριματικοί αγώνες του Β΄ ομίλου για την άνοδο στην Α΄ Εθνική Κατηγορία του Σκάκι που έγιναν 15.6.69 – 20.7.69
(Από τον ΣΚΑΚΙΣΤΗ Τ. Ιουλίου 1969 σ. 21)*

2

ΤΟ ΔΙΑΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
Α΄ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ 1969

Παρατίθενται οι αγώνες του Συλλόγου Σκακιστών Σερρών
(Από το περιοδικό Σκακιστής 1969)

Α΄ ημέρα Κυριακή 5 Ὀκτωβρίου

ΕΝΩΣΙΣ ΣΚΑΚ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ -
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ
5-1

Ζάμπογλου - Δημούδης 1-0. Παπαδόπουλος - Χατηρίδης 1-0. Παπουλίδης - Τσιπλής 1-0. Μουτεσίδης - Γεωργιάδης 1-0. Χρυσομήρης - Βαφειάδης 1-0 και Καστανάς - Μανδρατζής 0-1.

Β΄ ημέρα Κυριακή 12 Ὀκτωβρίου

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤ. ΣΕΡΡΩΝ -
ΠΕΙΡΑΪΚΟΣ ΟΜΙΛ. ΣΚΑΚΙΣΤΩΝ
1-5

Δημούδης - Ὀρνιθόπουλος 0-1.

Παπαπέτρου - Φουρναράκος 0-1.
Τσιπλής - Μπαλάσκας 0-1. Γεωργιάδης - Πολίτης $1/2-1/2$. Παραλίκας - Μπεργιόπουλος $1/2-1/2$. Μανδρατζής - Βαλαβάνης 0-1.

Γ΄ ημέρα Κυριακή 19 Ὀκτωβρίου

ΟΜΙΛΟΣ ΣΚΑΚ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ -
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤ. ΣΕΡΡΩΝ
 $4 1/2-1 1/2$

Χατζηκωνσταντίνου - Δημούδης 1-0. Καραμανλής - Παπαπέτρου 0-1. Βογιατζής - Νέδος 1-0. Πανίδης - Τσιπλής 1-0. Μάγγος - Γεωργιάδης $1/2-1/2$, και Φωκός - Μανδρατζής 1-0.

Δ΄ ημέρα Κυριακή 26 Ὀκτωβρίου

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤ. ΣΕΡΡΩΝ -
ΠΑΝΕΛΛ. ΓΥΜΝΑΣ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ
2-4

Δημούδης - Κολυβός 0-1. Παπαπέτρου - Λιβέριος $1/2-1/2$. Τσιπλής - Ξυνογαλάς 0-1. Γεωργιάδης - Πολίτης $1/2-1/2$. Παραλίκας - Φρυλιγγος 0-1 και Μανδρατζής - Εύαγγελίδης 1-0.

Ε΄ ημέρα Κυριακή 2 Νοεμβρίου

ΣΚΑΚΙΣΤ. ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ -
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ
4-2

Σκαλκώτας - Δημούδης 1-0. Δάγλας - Παπαπέτρου 0-1. Νευράκης - Ἐμμανουηλίδης 1-0. Ἰωαννίδης - Γεωργιάδης 0-1. Πούντζας - Καλλίας 1-0. Καρακάσγλου - Μανδρατζής 1-0.

ΣΤ΄ ημέρα Κυριακή 9 Νοεμβρίου

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤ. ΣΕΡΡΩΝ -
ΕΥΒΟΪΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΣΚΑΚΙΣΤΩΝ
5-1

Δημούδης - Γιαμαρέλλος 1-0. Παπαπέτρου - Τοιρκάκης 1-0. Τσιπλής - Μασμανίδης 0-1. Γεωργιάδης - Νικολάου 1-0. Παραλίκας - Νιωτάκης 1-0. Μανδρατζής - (δέν προσήλθεν) 1-0.

(Συνεχίζεται όπισθεν)

Ζ' ημέρα Κυριακή 16 Νοεμβρίου

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤ. ΛΑΡΙΣΗΣ –
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚΙΣΤ. ΣΕΡΡΩΝ

3–3

Κκυτσουβέλης – Δημούδης 1–0.
Μακρής – Παπαπέτρου 1–0. Τσιάρας
– Τσιπιλής 0–1. Σιτρᾶς – Γεωργιά-
δης 0–1. Ζαχαρακόπουλος – Παπα-
νίκας 1–0. Παπανικολάου – Μανδρα-
τζής 0–1.

Η' ημέρα Κυριακή 23 Νοεμβρίου

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΑΘΛ. ΟΜΙΛΟΣ
– ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΚΑΚ. ΣΕΡΡΩΝ

6–0

Κόκκορης – Δημούδης 1–0. Τρι-
καλιώτης – Παπαπέτρου 1–0. Άνα-
στασόπουλος – Τσιπίλης 1–0. Πετρο-
βίκης – Γεωργιάδης 1–0. Καζιλάρης –
Βαφειάδης 1–0. Παπασταυρόπουλος
– Μουστάρδας 1–0.

Θ' ημέρα Κυριακή 30 Νοεμβρίου

ΣΥΛΛΟΓ. ΣΚΑΚΙΣΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ –
ΣΚΑΚ. ΟΜΙΛΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

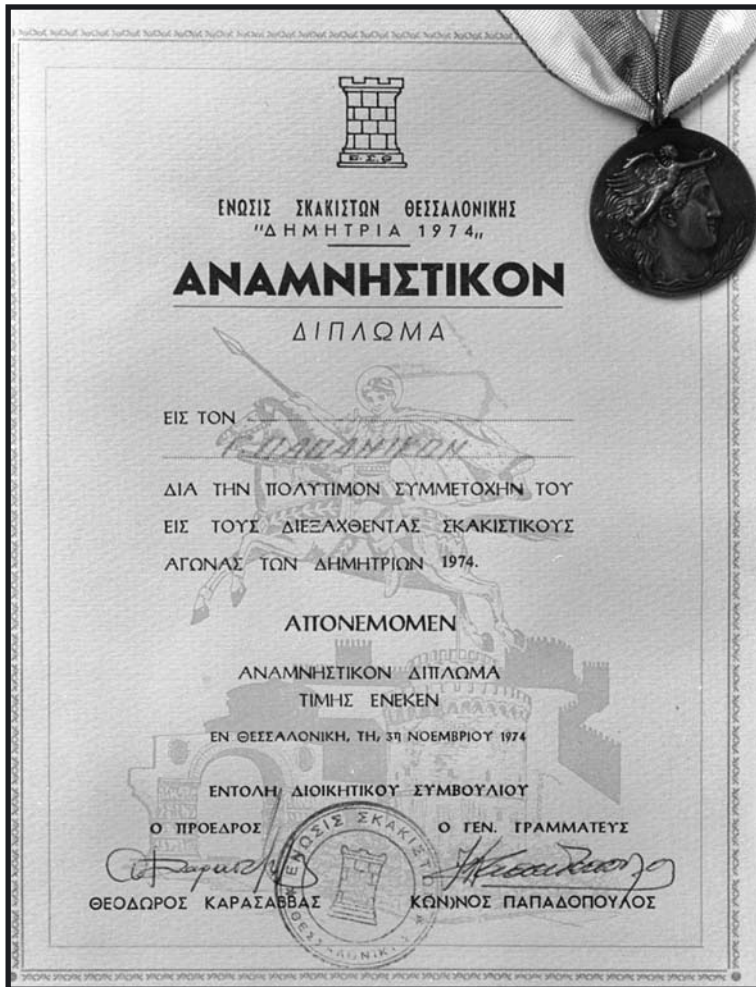
3–3

Δημούδης – Βυζαντιάδης $\frac{1}{2}$ – $\frac{1}{2}$.
Παπαπέτρου – Άρτέμης 0–1. Γεωρ-
γιάδης – Παπαποστόλου 1–0. Βαφει-
άδης – Μακρόπουλος 0–1. Καλλίας
– Άθανασάκης 1–0. Μανδρατζής –
Χατζηθωμάς $\frac{1}{2}$ – $\frac{1}{2}$.

3

*Αναμνηστική πλακέτα από τη συμμετοχή στους σκακιστικούς αγώνες
τα "ΔΗΜΗΤΡΙΑ" 1973*

Αναμνηστικό δίπλωμα από την συμμετοχή στους σκακιστικούς αγώνες τα ΔΗΜΗΤΡΙΑ 1974.

5

*Αναμνηστική φωτογραφία
Διακρίνεται αγωνιζόμενος ο Γεώργιος Γεωργιάδης με τα μαύρα πιόνια.
Όρθιος ο γράφων παρακολουθεί την ενδιαφέρουσα αυτή συνάντηση.
(Αρχείο Χρήστου Αγοραστού)*

6

*Αναμνηστική φωτογραφία
Διακρίνεται αγωνιζόμενος με τα λευκά
ο αείμνηστος Εμμ. Εμμανουηλίδης.
(Αρχείο Χρήστου Αγοραστού)*

7

*Αναμνηστική φωτογραφία
Διακρίνεται με τα λευκά πιόνια
ο αείμνηστος Δημήτριος Κανόπουλος.
(Αρχείο Χρήστου Αγοραστού).*

*Αναμνηστική φωτογραφία
Διακρίνονται με τα λευκά πιόνια ο δικός μας Καλογήρου και δίπλα με τα
μαύρα πιόνια ο Γεώργιος Γεωργιάδης. Όρθιος παρακολουθεί ο γράφων.
(Αρχείο Χρήστου Αγοραστού)*

-Ε-

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ Σ.Π.Ε.

1. Εισαγωγή:

Πήρα την απόφαση να γράψω το χρονικό της ίδρυσης της Σ.Π.Ε. α) για να φέρω στη μνήμη των αναγνωστών πρόσωπα και γεγονότα, που οδήγησαν στην δημιουργία της, για την οποία και ο γράφων προσέθεσε ένα λιθαράκι, β) για να τιμήσω το πνευματικό αυτό Σωματείο, που μας στεγάζει υπό την σκέπη του επί 40 χρόνια, γ) για να αποτίσω φόρο τιμής στα μέλη της Σ.Π.Ε. που έφυγαν από κοντά μας, παραθέτοντας τον πλήρη κατάλογο των ονομάτων τους, δ) για να περιγράψω τις λεπτές ισορροπίες, με τις οποίες σήμερα λειτουργεί υπό τον ασφυκτικό κλοιό της διοίκησης του ΕΒΕ Σερρών και ε) για να κάμω μία πρόταση για την οφειλομένη αποκατάσταση της ονομασίας της αιθούσης ως "ΑΙΘΟΥΣΑ Σ.Π.Ε." με την ταυτόχρονη ονομασία του κτιρίου ως "ΜΕΓΑΡΟΝ Γεώργιος Χρηστίδης" και την άμεση αποξήλωση από του δαπέδου της αίθουσας της μεταλλικής γραφής της "Σ.Π.Ε."

Συνεπώς πέραν των ιδρυτικών στοιχείων της Σ.Π.Ε. και της αναφοράς μου στην υπάρχουσα πινακοθήκη, δεν θα ασχοληθώ με την δράση της Σ.Π.Ε. στα 40 χρόνια από της σύστασή της (1963-2003) η οποία υπήρξε κολοσσιαία και την κατέστησε το μεγαλύτερο, μετά την Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών, πνευματικό κέντρο Βορ. Ελλάδος, πραγματικό καμάρι της πόλης των Σερρών και του Ε.Β.Ε. Σερρών, που την δημιούργησε και την στεγάζει στο μέγαρό του. Την προβολή του έργου της Σ.Π.Ε. την αφήνω στους επιγενομένους, οι οποίοι θα

έχουν την δυνατότητα πρόσβασης και αξιολόγησης του πλουσιωτάτου αρχείου της, όσο αυτό σώζεται.

2. Η προϊστορία της ίδρυσης

Την εποχή που διορίστηκα ως Δικηγόρος στο Πρωτοδικείο Σερρών (1952) δεν υπήρχε Εντευκτήριο Επιστημονικού Συλλόγου, που να στεγάσει τους Επιστήμονες των Σερρών και να προβάλλει το πνευματικό τους έργο. Έτσι συνήντησα μία εικόνα, την οποία περιγράφω και στα προηγούμενα βιβλία μου, δηλαδή, εις ότι αφορά τους δικηγόρους τουλάχιστον, να έχουν ως τόπο συνάθροισης και ψυχαγωγίας τους τα δύο (2) μεγάλα Καφενεία της πόλης μας, δηλαδή το ΚΡΟΝΙΟ και την ΑΙΓΛΗ (όπου τώρα είναι η Γενική Τράπεζα). Ήτο λοιπόν αισθητή η έλλειψη ενός Εντευκτηρίου στο οποίο θα μπορούσαν να συναθροίζονται οι Επιστήμονες, να διατηρούν το Γραφείο και να πραγματοποιούν τις πνευματικές τους εκδηλώσεις, προχωρώντας ακόμη και στην έκδοση ετησίου ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ύλης, στο οποίο θα δημοσιεύοντο μελέτες και άρθρα των Μελών ή και ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ επιστημονικής ύλης. Η ραγδαία αύξηση του αριθμού των Επιστημόνων καθιστούσε ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη να ιδρυθεί ένα Σωματείο Επιστημόνων, που να πραγματοποιήσει όσα προαναφέρθηκαν.

Έτσι τρία χρόνια προτού ιδρυθεί η Σερραϊκή Πολιτιστική Εταιρία (ΣΠΕ) και συγκεκριμένα το 1960 εδημοργήσαμε μία κίνηση με σκοπό την ίδρυση του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΕΡΡΩΝ, την ιδρυτική πράξη του οποίου και το Καταστατικό, υπέγραψαν κατά σειρά υπογραφής οι παρακάτω ιδρυτές: 1) Γεώργιος Ν. Παπανίκος, Δικηγόρος, 2) Παύλος Μεγγρέλης, Οδοντίατρος, 3) Ελευθέριος Γρηγορόπουλος, Μικροβιολόγος, 4) Δημήτριος Φανουράκης, Πολ. Μηχανικός, 5) Δημήτριος Παπαϊωάννου, Γεωπόνος, 6) Δημήτριος Γρηγοριάδης, Φαρμακοποιός, 7) Θεόφιλος Γαϊταντζής, Οδοντίατρος, 8) Βασιλική Παπαντωνίου, Φαρμακοποιός, 9) Χαράλαμπος Παπαηλιού, Γεωπόνος, 10) Γεώργιος Κηροπλάστης, Καθηγητής, 11) Δημήτριος Χατζηδημητρίου, Ιατρός ΩΡΛ, 12) Απόστολος Καλαϊτζής, Οφθαλμίατρος, 13) Αχιλλέας Βασιλειάδης, Πολ. Μηχανικός, 14) Δημήτριος Ζαφειρόπουλος, Συμ/φος, 15) Νικόλαος Βέλιος, Ιατρός, 16) Λάμπρος Θεοδώρου, Κτηνίατρος, 17) Νικόλαος Νικολάου, Πολ. Μηχανικός, 18) Γεώργιος Βασιλείου, Χειρουργός, 19) Παναγιώτης Νικολαΐδης, Δικηγόρος και 20) Δημήτριος Παπαηλιού, Δικηγόρος.

Με την φροντίδα των πέντε (5) πρώτων εκ των ιδρυτών, που απετέλεσαν, κατά την ιδρυτική πράξη, την προσωρινή διοικούσα Επιτροπή του υπό ίδρυση Συνδέσμου, ενεκρίθη το καταστατικό με την υπ' αριθ. 732/19.12.1960 απόφαση του Πρωτοδικείου Σερρών.

Ακολούθησε την 5.2.1961 η γενική συνέλευση των ιδρυτικών Μελών στην αίθουσα των Εκπαιδευτηρίων Γ. Κηροπλάστη για την εκλογή του πρώτου Δ.Σ. του Συνδέσμου. Κατ' αυτή παρέστησαν 55 Μέλη σε ένα κλίμα εξόχως ενθουσιώδες, ομόφωνα δε εξουσιοδοτήθηκε το Δ.Σ. να ερευνήσει για τον εντοπισμό κατάλληλου χώρου προς δημιουργία του Εντευκτηρίου και των Γραφείων του Συνδέσμου, ομόθυμη δε υπήρξε η προθυμία της σύμμετρης συνεισφοράς των μελών για την αγορά του ακινήτου. Από την Γ.Σ. προέκυψε το πρώτο Δ.Σ. αποτελούμενο από τους:

- 1) Παπαντωνίου Σωτήριος Πρόεδρος
- 2) Κηροπλάστης Γεώργιος Αντ/δρος
- 3) Παπανίκος Γεώργιος Γεν. Γραμματέας
- 4) Παπαϊωάννου Δημήτριος Ταμίας
- 5) Σίμογλου Τηλέμαχος Σύμβουλος.

Όπως ήταν φυσικό δώσαμε προτεραιότητα στην ανεύρεση της στέγης για τα Γραφεία και το Εντευκτήριο των Μελών. Προστρέξαμε εις όλες τις ανεγειρόμενες την εποχή εκείνη οικοδομές στο κέντρο της πόλης, αλλά προσκρούσαμε σε δομικές λεπτομέρειες και κωλύματα ασφαλείας, λόγω της συνάθροισης πολλών ατόμων. Είχαμε σχεδόν συμφωνήσει με τον εργολάβο Κόλια για τον 1^ο όροφο της οικοδομής δίπλα από το ΚΡΟΝΙΟ, αλλά ο εργολάβος υπαναχώρησε και κατήργησε την είσοδο της πολυκατοικίας από την οδό Περ. Κωστοπούλου και την μετέτρεψε σε ισόγειο κατάστημα, ενώ έκαμε την είσοδο από την οδό Τσαλοπούλου, όπου είναι και τώρα. Αυτή η μονομερής ενέργεια προκάλεσε μία ένταση στα μέλη μας και τελικά ματαιώθηκε η αγορά.

Την εποχή εκείνη ανεγείρετο το μέγαρο του Εμπορικού Επιμελητηρίου. Όμως οι πόροι του δεν ήσαν επαρκείς για την ολοκλήρωση του έργου και έτσι το οικοδόμημα έφθασε μέχρι το ισόγειο. Για το λόγο αυτό ο τότε πρόεδρος του Επιμελητηρίου Γεώργιος Χρηστίδης αναζητούσε εναγωνίως χρήματα, για την συνέχιση του έργου.

Με τον προαναφερόμενο Γεώργιο Χρηστίδη με συνέδεε προσωπική φιλία, μάλιστα ήμουν και ο προσωπικός του δικηγόρος σε μία πρόσφατη τότε περιπέτειά του. Συγκεκριμένα είχε εκδώσει μια εφημερίδα με εμπρηστικό περιεχόμενο για τα πολιτικά πράγματα της

εποχής εκείνης η οποία κατεσχέθη και επιτύχαμε την έκδοση απαλλ-
λακτικού βουλευματος του Συμβουλίου Πλημ/κών με πρόεδρο τον
Σπυρίδωνα Ρούσκα, και την άρση της απαγόρευσης, με βάση το άρθρ.
14 του Συν/τος. Η φίλια μας ουδέποτε διεκόπη, κατά δε την εποχή
της δικτατορίας τον είχα υποστηρίξει στη δίκη για δήθεν παράβαση
καθήκοντος, κατά την οποία και απηλλάγη.

Γνωρίζαμε λοιπόν πολύ καλά ο ένας το θέμα, που απασχολούσε
τον άλλο. Δηλαδή ότι εγώ, ως Γ.Γ. του Συνδέσμου Επιστημόνων
Σερρών αναζητούσα στέγη για την ίδρυση Εντευκτηρίου και αυτός
αναζητούσε πόρους για την ολοκλήρωση της ανέγερσης του μεγά-
ρου του Επιμελητηρίου. Έτσι σε μία συνάντησή μας που έγινε στο
Γραφείο του, που τότε στεγαζόταν στο έναντι κτίριο (Φωτογραφείο
Πέννα), του έριξα την ιδέα να κατέβει στην Αθήνα και να επιδιώξει
να ιδεί τον τότε πρωθυπουργό αείμνηστο Κων/νο Καραμανλή και να
τον εκθέσει το όλον θέμα και να ζητήσει χρηματική βοήθεια για να
αποπερατώσει το έργο με την υπόσχεση ότι προσφέρεται να
στεγάσει στον β' όροφο την Δημοσία Βιβλιοθήκη
Σερρών, που τότε ήταν σκορπισμένη ακόμη και στα υπόγεια των
σχολείων. Του είπα δε ότι ταυτόχρονα θα εκπληρωθεί και η δική μου
προσπάθεια στέγασης του Συνδέσμου Επιστημόνων Σερρών, διότι
εμείς αναλαμβάνομεν ως Σύνδεσμος τα λειτουργικά έξοδα της βιβλι-
οθήκης και του Εντευκτηρίου του Γ' ορόφου, στο οποίο θα εγίνοντο
όλες οι διαλέξεις, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις του Συνδέσμου και οι
Συνελεύσεις των Μελών του Επιμελητηρίου.

Ο Γεώργιος Χρηστίδης αποδέχθηκε την πρότασή μου. Πήρε τα
σχέδια του ανεγειρομένου κτιρίου, του έδωσα και εγώ ένα αντί-
γραφο του Καταστατικού του Συνδέσμου, κατέβηκε στην Αθήνα, ο
αείμνηστος Κων/νος Καραμανλής, εκτιμώντας και την πρόταση του
Συνδέσμου Επιστημόνων Σερρών να στεγασθεί και να συντηρήσει
και την Δημοσία Βιβλιοθήκη, έχοντας δεδηλωμένη την ευαισθησία
του εις ότι αφορά την πνευματική και πολιτιστική δραστηριότητα, τον
επιχορήγησε με 500.000 δραχμές και το μέγαρο του Επιμελητηρίου
αποπερατώθηκε.

Όμως ο Γεώργιος Χρηστίδης υπαναχώρησε από την δέσμευσή
μας και μονομερώς αποφάσισε ώστε το Σωματείο, που θα στεγαζόταν
στον Γ' όροφο, να μην ήταν αμιγές Επιστημονικό, όπως είχαμε συμ-
φωνήσει, αλλά να ήταν ένα Σωματείο καθολικής συμμετοχής Επιστη-
μόνων, Εμπόρων, Βιομηχάνων, Επαγγελματιών και ιδιωτών, το οποίο
και θα ανέπτυξε την πολιτιστική του δράση.

Στην απόφαση αυτή κατέληξε προφανώς έπειτα από την πίεση της Διοικούσης Επιτροπής του Επιμελητηρίου, διότι θέλησε η δράση αυτού του Σωματείου, που θα στεγαζόταν στην αίθουσα του Γ' ορόφου, να ενέχει μία οικουμενικότητα. Από τη δική μας πλευρά θεωρήσαμε όχι μόνο λογική, αλλά και επιβαλλομένη την κίνηση αυτή, διότι το πολιτιστικό Σωματείο θα ανήκε στην πόλη των Σερρών και όχι συντεχνιακά σε μία τάξη πολιτών.

Έτσι καταλήξαμε στην απόφαση όλοι εμείς του Συνδέσμου Επιστημόνων Σερρών να πλαισιώσουμε το νέο Σωματείο που θα ιδρυθεί, οπότε θα έχουμε εξασφαλισμένη τη στέγη για πολιτιστική δραστηριότητα. Έχοντας λοιπόν την ικανοποίηση ότι ο Σύνδεσμός μας απετέλεσε ένα είδος προπομπού της μετέπειτα ιδρυθείσης Σ.Π.Ε. και ότι το καταστατικό και η προσφορά μας απετέλεσαν ένα ισχυρότατο "ατού" στα χέρια του Γεωργίου Χρηστίδη, που εκτιμήθηκε από τον αείμνηστον Κων/νον Καραμανλή ώστε να κάμει την γενναία επιχορήγηση, προχωρήσαμε στην διάλυση του Συνδέσμου και παροτρύναμε τα Μέλη να εγγραφούν στην ιδρυθείσα Σ.Π.Ε., πράγμα που έγινε και, σύμφωνα με το καταστατικό παραδώσαμε στην Δημόσια Βιβλιοθήκη Σερρών το εκ δραχμών 9.312 χρηματικό υπόλοιπο του ταμείου.

3. Η ίδρυση της Σερραϊκής Πολιτιστικής Εταιρίας (Σ.Π.Ε.)

Το Καταστατικό της Σ.Π.Ε. εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 270/1963 απόφαση του Πρωτοδικείου Σερρών, το δε Σωματείο γράφηκε στα Βιβλία Σωματείων με α/α 10/7.9.1965. Προηγήθηκε μία τροπολογία του καταστατικού το 1964, που εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 704/1964 απόφαση του Πρωτοδικείου Σερρών. Το 5/μελές Διοικητικό Συμβούλιο έχει διετή θητεία, ο σκοπός καθαρά πολιτιστικός και η εγγραφή μελών είναι ελεύθερη, ανεξάρτητα από το επάγγελμα του μέλους.

Το πρώτο αιρετό Δ.Σ. της Σ.Π.Ε. εξελέγη από την Γ.Σ. των Μελών την 3.4.1964 και αποτελείτο από τους εξής:

Σκουλίδης Δημήτριος, Πρόεδρος
Χορταράς Πασχάλης, Αντ/δρος
Μακρόπουλος Αναστάσιος, Γ.Γ.
Φανουράκης Δημήτριος, Ταμίας
Παπασημακοπούλου Αναστασία, Σύμβουλος

Αυτό προκύπτει από το σωζόμενο υπ' αριθμ. 3/3.4.1964 πρακτικό¹ της Γ.Σ. στην οποία φέρονται ότι παρέστησαν και εγήφισαν 34 Μέλη η πλειονότητα των οποίων ήσαν μέλη του διαλυθέντος Συνδέσμου Επιστημόνων Σερρών, μεταξύ των οποίων και ο γράφων.

Το πρώτο αυτό αιρετό Δ.Σ. ασχολήθηκε με την διευθέτηση της αίθουσας της Σ.Π.Ε. η οποία άρχισε να λειτουργεί από το 1968, αν ενθυμούμαι καλά, από το οποίο και μετά εκλέχθηκαν τα κάτωθι Δ.Σ. δηλαδή:

2) 6.6.69 – 1.12.71	Γ. Χρηστίδης Πρόεδρος
Κ. Παράσχος Αντ/δρος
Δ. Φανουράκης Γ.Γ.
Π. Χορταράς Ταμίας
Εμ. Ψωμάς Σύμβουλος
3) 1.12.71-31.8.72	Δ. Σιώτης Πρόεδρος
Κ. Παράσχος Αντ/δρος
Θ. Γαϊταντζής Γ.Γ.
Κ. Κουρόγλου Ταμίας
Γ. Χρηστίδης Μέλος
4) 1.9.72-21.2.74	Κ. Παράσχος Πρόεδρος
Γ. Χρηστίδης Αντ/δρος
Θ. Γαϊταντζής Γ.Γ.
Κ. Κουρόγλου Ταμίας
Αν. Μακρόπουλος Σύμβουλος
5) 21.2.74-11.2.76	Κ. Παράσχος Πρόεδρος
Γ. Κοσιτζίδης Αντ/δρος
Αν. Μακρόπουλος Γ.Γ.
Αθ. Καρύδας Ταμίας
Σ. Παπαντωνίου Σύμβουλος
6) 11.2.76-29.3.78	Κ. Παράσχος Πρόεδρος
Π. Χορταράς Αντ/δρος
Κ. Παπαπαναγιώτου Γ.Γ.
Αθ. Καρύδας Ταμίας
Φ. Στάγκος Σύμβουλος
7) 29.3.78-26.3.80	Κ. Παράσχος Πρόεδρος
Π. Χορταράς Αντ/δρος
Κ. Παπαπαναγιώτου Γ.Γ.
Αθ. Καρύδας Ταμίας
Δ. Φανουράκης Σύμβουλος
8) 26.3.80-31.3.82	Κ. Παράσχος Πρόεδρος

- 9) 31.3.82-14.3.84
 Π. Χορταράς Αντ/δρος
 Κ. Παπαπαναγιώτου Γ.Γ.
 Φ. Στάγκος Ταμίας
 Αν. Κολοβός Σύμβουλος
 Κ. Παράσχος Πρόεδρος
 Φ. Στάγκος Αντ/δρος
 Κ. Παπαπαναγιώτου Γ.Γ.
 Αν. Κολοβός Ταμίας
 Δ. Δημητριάδης Σύμβουλος
- 10) 14.3.84-19.2.86 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
 Φ. Στάγκος Αντ/δρος
 Α. Τάσσιος Γ.Γ.
 Αν. Κολοβός Ταμίας
 Δ. Δημητριάδης Σύμβουλος
- 11) 19.2.86-8.2.88 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
 Αρ. Κούκλης Αντ/δρος
 Α. Τάσσιος Γ.Γ.
 Δ. Δημητριάδης Ταμίας
 Θ. Κόκκινος Σύμβουλος
- 12) 8.2.88-14.2.90 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
 Μιχ. Δημητριάδης Αντ/δρος
 Α. Τάσσιος Γ.Γ.
 Αν. Θεοχαρίδης Ταμίας
 Δ. Δημητριάδης Σύμβουλος
- 13) 14.2.90-5.2.92 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
 Δ. Δημητριάδης Αντ/δρος
 Α. Τάσσιος Γ.Γ.
 Δ. Συμεωνίδης Ταμίας
 Αν. Θεοχαρίδης Σύμβουλος
- 14) 5.2.92-9.2.94 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
 Δ. Δημητριάδης Αντ/δρος
 Α. Τάσσιος Γ.Γ.
 Δ. Συμεωνίδης Ταμίας
 Στ. Παπαδόπουλος Σύμβουλος
- 15) 9.2.94-7.1.96 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
 Αν. Θεοχαρίδης Αντ/δρος
 Στ. Παπαδόπουλος Γ.Γ.
 Δ. Συμεωνίδης Ταμίας
 Ν. Ζαπάρας Σύμβουλος

- 16) 7.1.96-7.2.98 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
Δ. Συμεωνίδης Αντ/δρος
Στ. Παπαδόπουλος Γ.Γ.
Κ. Σωτηριάδης Ταμίας
Ν. Ζαπάρας Σύμβουλος
- 17) 7.2.98-2.2.2000 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
Αν. Θεοχαρίδης Αντ/δρος
Δ. Συμεωνίδης Γ.Γ.
Ν. Ζαπάρας Ταμίας
Σ. Παπαδόπουλος Σύμβουλος
- 18) 2.2.2000-11.2.2002 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
Ν. Ζαπάρας Αντ/δρος
Δ. Συμεωνίδης Γ.Γ.
Αν. Θεοχαρίδης Ταμίας
Σ. Παπαδόπουλος Σύμβουλος
- 19) 13.2.2002-13.2.2004 Κ. Παπαπαναγιώτου Πρόεδρος
Δ. Συμεωνίδης Αντ/δρος
Στ. Παπαδόπουλος Γ.Γ.
Ι. Μιχαηλίδης Ταμίας
Ν. Ζαπάρας Σύμβουλος

Όσον αφορά τα εγγεγραμμένα Μέλη της Σ.Π.Ε., σήμερα ανέρχονται σε 236, όμως τα εμφανώς ενεργά Μέλη είναι περίπου 89, η πλειονότητα των οποίων είμεθα συνταξιούχοι. Είναι συνεπώς έκδηλη η αναγκαιότητα ανανέωσης και προς το σημείο αυτό θα πρέπει να στραφεί η προσοχή της Διοικήσεως, αλλά και των Μελών της Σ.Π.Ε.

Όπως υποσχέθηκα στην εισαγωγή του παρόντος, αποτίοντας τον ελάχιστο φόρο τιμής προς τα 102 Μέλη της Σ.Π.Ε. που έφυγαν από την ζωή, θα παραθέσω τον κατάλογο των ονομάτων με σχετική αλφαβητική σειρά, κάνοντας την διευκρίνιση ότι μπορεί να παρελείφθησαν ονόματα διότι, ενδεχομένως να προϋπήρξε διαγραφή τους για τυπικούς λόγους.

Αποβίωσαντα Μέλη της Σ.Π.Ε.

- 1) Αγαγιώτης Νικόλαος Πολιτικός Μηχανικός
- 2) Αγγελόπουλος Ιωάννης Οπτικός
- 3) Αγοραστός Αγοραστός Έμπορος
- 4) Αργυράκης Ιπποκράτης Ιατρός
- 5) Αργυρόπουλος Αργύριος Συμ/φος
- 6) Ασπιώτης Ευάγγελος Δ/ντής Ι.Κ.Α.

- 7) Αμπατζής Μιχαήλ Συνταξιούχος
- 8) Βαλιούλης Ανέστης Γεωπόνος
- 9) Βόγας Αλέξανδρος Εργολάβος
- 10) Γαϊταντζής Θεόφιλος Οδοντίατρος
- 11) Γερουσέλας Στέφανος Αυτοκινητιστής
- 12) Γεωργιάδης Πτολεμαίος Συν/χος ΟΣΕ
- 13) Γεωργιόπουλος Ιωάννης Δικηγόρος
- 14) Γεωργιάδης Απόστολος Συμ/φος
- 15) Γεωργαντζάς Γεώργιος Δικ. Υπάλληλος
- 16) Γούτας Βασίλειος Έμπορος
- 17) Δεμιρίσαρλης Ιωάννης Δημ. Υπάλληλος
- 18) Δράκος Ανδρέας Αστυνομικός
- 19) Ελευθεριάδης Δημήτριος Δικηγόρος
- 20) Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Έμπορος
- 21) Θεοδωρίδης Μενέλαος Συμ/φος
- 22) Ιακώβου Γεώργιος Ιατρός
- 23) Ιωαννίδης Δημήτριος Έμπορος
- 24) Καλαϊτζής Απόστολος Ιατρός
- 25) Καρτσοβίτης Γεώργιος Ιδιωτ. Υπάλληλος
- 26) Καμελίδης Θεόδωρος Πολ. Μηχανικός ΕΔΕ
- 27) Κανόπουλος Δημήτριος Έμπορος
- 28) Καρδιστάς Δημήτριος Ιατρός
- 29) Κατσαβάκης Γεώργιος Ιατρός
- 30) Καφταντζής Γεώργιος Δικηγόρος
- 31) Κετσίγλου Γεώργιος Ιατρός
- 32) Κηπουρός Πασχάλης Δικηγόρος
- 33) Κηροπλάστης Γεώργιος Καθηγητής
- 34) Κουγιουμτζής Βασίλειος Γεωπόνος
- 35) Κουρόγλου Κων/νος Έμπορος
- 36) Κυριάκου Γεώργιος Έμπορος
- 37) Καμπουρίδης Στυλιανός Έμπορος
- 38) Κασαπίδης Δημήτριος Έμπορος
- 39) Καραστογιάννης Πέτρος Έμπορος
- 40) Καραλέμπας Γεώργιος
- 41) Καρανικολάου Πέτρος Δημ. Υπάλληλος
- 42) Κων/νίδης Ιορδάνης Επαγγελματίας
- 43) Καραστογιάννης Ιωάννης Έμπορος
- 44) Λασκαρίδης Αλέξανδρος Συν. Δικηγόρος Δράμας
- 45) Λυκουργιώτης Ιορδάνης Έμπορος

- 46) Μαλαμίδης Εμμανουήλ Τραπεζικός
- 47) Μαυρίδης Μαυρουδής Πιλοποιός
- 48) Μεγγρέλης Παύλος Οδοντίατρος
- 49) Μηνάς Πέτρος Ιατρός
- 50) Μουμτζής Ευστάθιος Έμπορος
- 51) Μπουταφτσής Νίκος Αυτ/στής
- 52) Μπάλας Ιωάννης Έμπορος
- 53) Μπιτζίδης Αλέξανδρος Βιομήχανος
- 54) Μανάφης Νίκος Ιδ. Υπ/λος
- 55) Μπεσίρης Ιωάννης Έμπορος
- 56) Μαλαμίδης Εμμανουήλ Τραπ. Υπάλληλος
- 57) Μεταξάς Δημήτριος Δ/ντής Γ. Νοσοκομείου
- 58) Μαρβάκης Δημήτριος Δικ. Υπ/λος
- 59) Μαγκριωτέλης Βασίλειος Σερβιτόρος
- 60) Μουστάρδας Πέτρος Έμπορος
- 61) Νικολαΐδης Παναγιώτης Δικηγόρος
- 62) Νομίδης Ιωάννης Έμπορος
- 63) Νικολάου Νικόλαος Έμπορος
- 64) Οικονόμου Γεώργιος Φαρμακοποιός
- 65) Παραλίκας Βίκτωρ Γεωπόνος
- 66) Πάντσιος Μενέλαος Δημ. Υπ/λος
- 67) Παράσχος Κων/νος Δ/ντής Γ. Νοσοκομείου
- 68) Πατσόπουλος Κων/νος Δικηγόρος
- 69) Παπαπαναγιώτου Νίκος Δικηγόρος
- 70) Πρίσναλης Αλμπέρτος Έμπορος
- 71) Πράπας Ιωάννης Έμπορος
- 72) Πράπας Κων/νος Εργολάβος
- 73) Πρωτόπαπας Σωκράτης Αρτοποιός
- 74) Παπαματθαίου Ανδρέας Δικηγόρος
- 75) Παπακώτσιος Φώτιος Ωρολογοποιός
- 76) Παπαευαγγέλου Θεόδωρος Έμπορος
- 77) Ρίζος Παναγιώτης Δημ. Υπ/λος
- 78) Ρόντσης Αναστάσιος Γεωπόνος
- 79) Σαραντέας Νίκος Υπ/λος ΕΛΤΑ
- 80) Σιβάς Ιωάννης Έμπορος
- 81) Σκεμπετζής Μιχάλης Έμπορος
- 82) Στάγκος Φώτιος Έμπορος
- 83) Σταμούλης Κώστας Κτηματίας
- 84) Σταμπούλογλου Ιωάννης Έμπορος

- 85) Σταμούλης Θεοδόσιος Δημ. Υπ/λος
- 86) Σάββας Κων/νος Έμπορος
- 87) Τζεμαΐλας Αθανάσιος Συμ/φος
- 88) Τασκούδης Νίκος Παντοπώλης
- 89) Τριανταφυλλίδης Κων/νος Έμπορος
- 90) Τερμετζόγλου Γεώργιος Ασφαλιστής
- 91) Φυσικόπουλος Σωτήριος Ασφαλιστής
- 92) Φλόκας Άγγελος Έμπορος
- 93) Φωτιάδης Αθανάσιος Δικηγόρος
- 94) Φωκάς Δημήτριος Ιατρός
- 95) Χατζηβασιλείου Κώστας Δημ. Υπ/λος
- 96) Χατζηδήμος Ιωάννης Δικηγόρος
- 97) Χορταράς Αθανάσιος Δικηγόρος
- 98) Χορταράς Πασχάλης Έμπορος
- 99) Χρηστίδης Γεώργιος Έμπορος
- 100) Χριστόπουλος Χρήστος Χρυσοχόος
- 101) Χατζηαθανασιάδης Ευάγγελος Βιομήχανος
- 102) Χατζηαθανασιάδης Δημήτριος Βιομήχανος
- 103) Χατηρίδης Νίκος Κουρέας
- 104) Χαρίτος Κων/νος Απόστρατος Στρατιωτικός

4. Η Πινακοθήκη²

Ένα από τα ωραιότερα επιτεύγματα της Σ.Π.Ε. είναι η πινακοθήκη των τέκνων της Σερραϊκής Γης, η οποία από το 1969 κοσμεί την πολυτελή αίθουσά της και περιλαμβάνει στο μέσον την μείζονα περιοχή των Σερρών, που ιστορικά φθάνει ως το Μελένικο, το ηρωικό Στάρτσοβο και την Άνω Τζουμαγιά, εκατέρωθεν δε και κάτω από αυτή είναι τοποθετημένα τα 33 κάδρα των τιμηθέντων τέκνων της Σερραϊκής Γης. Την θαυμάσια αυτή πινακοθήκη ολοκληρώνει πάνω η μεταλλική επιγραφή “Η Σ.Π.Ε. ΤΙΜΑ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΗΣ ΣΕΡΡΑΪΚΗΣ ΓΗΣ 1969”.

Στη συνέχεια η Σ.Π.Ε. το 1971 αποθανάτισε την πινακοθήκη με την έκδοση ενός πολυτελούς εγχρώμου λευκόματος με τον τίτλο “ΣΕΡΡΑΪΚΗ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ 1971” στο οποίο προλογεί ο αείμνηστος Συγγραφέας – Ιστορικός Γεώργιος Καφταντζής, ο οποίος συνέγραψε και όλα τα βιογραφικά σημειώματα των τιμωμένων προσώπων. Όπως παρατηρεί δε ο ίδιος στον πρόλόγο του η ανάρτηση της

Πινακοθήκης είναι μία αρχή, με προοπτική να συμπληρωθεί αργότερα και εξομολογείται με ειλικρίνεια ότι η επιλογή των 33 τιμωμένων ήταν περιορισμένη ανάμεσα σε όσους διασώθηκε η παράστασή τους σε φωτογραφία, σκίτσο, ζωγραφιά, προτομή κ.λ.π. και ότι παραλείφθηκαν αναγκαστικά πάμφωτες Σερραϊκές μορφές όπως ο Εμμ. Φωτιάδης, δάσκαλος του γένους (1805-1849), ο Ιωάννης Θεοδωρίδης, λόγιος – Ιατρός (1826-1881), κ.ά.

Επέστη όμως η στιγμή να αναφέρω τα τιμώμενα πρόσωπα της Σερραϊκής Γης όπως με τη σειρά απεικονίζονται αρχίζοντας από επάνω αριστερά προς τα δεξιά, αναφέροντας πολύ περιληπτικά ορισμένα βιογραφικά στοιχεία για τον καθένα.

Πρώτη σειρά :

1) Άγιος Ιωάννης Ιωακείμ (Μητροπολίτης Ζιχνών) 1258-1333. Αναγνωρίστηκε Άγιος με συνοδική απόφαση το 1505 επί πατριαρχίας Παχωμίου (του από Ζιχνών). Θάφθηκε στο Καθολικό του Μοναστηριού Αγίου Προδρόμου.

2) Αικατερίνη Λασκαρίδου (1842-1916). Δασκάλα με πλούσια εκπαιδευτική και φιλανθρωπική δράση. Κόρη Μελενικίων γονέων, διεκρίθη για την προσφορά της υπέρ των τυφλών.

3) Ευάγγελος Στράτης (1867-1926). Φιλολόγος, Ιστορικός από το Ροδολίβος. Σπούδασε Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Παλαιολογία στη Σορβώνη. Είχε πλούσιο συγγραφικό έργο. Δίδαξε ως Καθηγητής στην Κων/πολη και τη Ρουμανία. Επέστρεψε στις Σέρρες το 1901 και εδίδαξε στο Παρθεναγωγείο μέχρι το θάνατό του.

4) Εμμανουήλ Παπάς (1773-1821). Υπήρξε Φιλικός και Αρχιστράτηγος των επαναστατικών δυνάμεων Χαλκιδικής και Ανατολικής Μακεδονίας. Μετά την καταστολή της εξέγερσης στη Χαλκιδική φεύγει με καΐκι για την Ύδρα, πεθαίνει κατά το ταξίδι και ενταφιάζεται στην Ύδρα. Στην γενέτειρά του Ντοβίστα ήδη ονομαζόμενη Εμμανουήλ Παπάς, στο αρχοντοχώρι αυτό των Σερρών, σώζεται ως ιστορικό κειμήλιο η κατοικία του ήρωα, η δε προτομή του κοσμεί την κεντρική πλατεία της πόλης των Σερρών.

5) Άννα Τριανταφυλλίδου (1867-1960). Εκπαιδευτική Λειτουργός με πλούσια μόρφωση στο εξωτερικό. Το 1886 διορίστηκε Υπ/ντρια του Γυμνασιακού Παρθεναγωγείου Σερρών και το 1888 ίδρυσε το πρότυπο Παρθεναγωγείο Αθηνών. Υπήρξε δασκάλα των Ανακτόρων. Είναι η πρώτη γυναίκα που τιμήθηκε με το παράσημο του Ταξίαρχη Γεωργίου του Α΄. Τιμήθηκε επίσης με τον Ταξίαρχη του

Τάγματος Ευποίας και με άλλες διακρίσεις για την πλούσια πνευματική της προσφορά.

6) Αναστάσιος Χριστομάνος (1841-1906). Πρύτανης και Καθηγητής της Χημείας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών επί 40 χρόνια. Πολυγραφότατος (74 συγγράμματα) με πλούσια δράση στις έρευνες, εκπροσώπησε την Ελλάδα σε πολλά διεθνή συνέδρια.

7) Ουμβέρτος Σ. Αργυρός (1882-1963). Διακεκριμένος Ζωγράφος, μαθητής του Νικηφόρου Λύτρα. Γεννήθηκε στην Καβάλα από Νιγριτινούς γονείς. Τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών το 1952 με το αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών και το 1959 εξελέγη Ακαδημαϊκός στην Έδρα των Καλών Τεχνών.

8) Δημήτριος Μυσιρλής (1884-1952). Σερραίος Εκπαιδευτικός. Στην κατοχή φυλακίστηκε από τους Γερμανούς στο Επταύριο. Υπήρξε πολυγραφότατος εκ των ιδρυτών της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών, διετέλεσε μέλος του Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Η προτομή του κοσμεί κεντρική πλατεία των Σερρών.

Δεύτερη σειρά:

9) Παπα-Πασχάλης Α. Τσάγκας (Καπετάν Ανδρούτσος) 1873-1907. Γεννήθηκε στο Λειβαδοχώρι το 1873. Το 1906 τίθεται επί κεφαλής ως Οπλαρχηγός Ομάδος παληκαριών. Το 1907 προδόθηκε στους Τούρκους που τον κύκλωσαν στην Νικόκλεια, όπου έπεσε μαχόμενος. Είναι ο πρώτος ορθόδοξος Ιερέας που έπεσε στον Μακεδονικό Αγώνα σαν οπλαρχηγός.

10) Δημήτριος Ι. Ρώτσικας (1874 – 1928). Γεννήθηκε στην Ηράκλεια και υπήρξε οργανωτής του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή, εναντίον των Κομιτατζήδων, αλλά και των άλλων ξένων πρακτόρων.

11) Γρηγόριος Κωνσταντίνου ή Ρακιτζής (1832-1906). Υπήρξε μεγάλος ευεργέτης των Σερρών και με δικές του εισφορές ανεγέρθη το Παρθεναγωγείο, που φέρει το όνομά του "Γρηγοριάς". Επίσης διέθεσε μεγάλα ποσά για την ανέγερση του Νηπιαγωγείου, Ναών κ.λ.π. και κληροδότησε όλη την περιουσία του στα εκπαιδευτήρια της πόλης των Σερρών, η οποία και τον ετίμησε με την ονομασία μιας οδού.

12) Όμιλος "Ορφεύς" Σερρών (Έτος ιδρύσεως 1905). Είναι το κάδρο με το έμβλημα του Ορφέως, τιμής ένεκεν στον ιστορικό αυτό Μουσικογυμναστικό Σύλλογο για την πλούσια εθνική και πολιτιστική του δράση. Έτσι τιμώνται όλοι οι αφανείς μαχητές του Μακεδονικού Αγώνα που έδρασαν υπό την σκέπη του ιστορικού αυτού Σωματίου.

13) Μητροπολίτης Θεοδώρητος Κ. Βασιματζίδης (1867-1907). Γεννήθηκε στις Σέρρες. Εργάστηκε σαν δάσκαλος επί 5 έτη μέχρι το 1890. Κατόπι έγινε Διάκος και εφοίτησε στην Θεολογική Σχολή Χάλκης, από την οποία απεφοίτησε με άριστα το 1895. Το 1903 χειροτονήθηκε Μητροπολίτης στην Εκκλησία των Αγ. Θεοδώρων Σερρών και τοποθετήθηκε στο Νευροκόπι όπου διεκρίθη για τους αγώνες υπέρ του Έθνους και της Ορθοδοξίας.

14) Αναστάσιος Π. Πολυζωΐδης (1802-1873). Δικαστής, πολιτικός, ιστορικός και λόγιος από το Μελένικο. Είναι ο θρύλος που έσωσε την ελληνική Δικαιοσύνη από ένα όνειδος, στο οποίο επεχείρησε να την οδηγήσει η εκτελεστική εξουσία στην δίκη του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Τότε μαζί με τον επίσης δικαστή Γ. Τσερτσέτη αρνήθηκαν να υπογράψουν την καταδικαστική απόφαση με αποτέλεσμα να κακοποιηθούν και να φυλακισθούν. Ιδιαίτερα πλούσια υπήρξε η πολιτική του δράση και η συγγραφική του δεινότητα.

15) Μητρούσης Γ. Γκογκολάκης (Καπετάν Μητρούσης) 1882-1907. Είναι ο ηρωικός Καπετάνιος του Μακεδονικού Αγώνα. Γεννήθηκε στο Άνω Χομόντος, που μετονομάστηκε προς τιμή του, Άνω Μητρούση. Στις 14.7.1907 προδόθηκε η Ομάδα του και κυκλώθηκε στη συνοικία "Καμενίκια" Σερρών, πλάι στην Εκκλησία της Αγίας Ευαγγελίστριας. Πολέμησε γενναία στο Σχολείο, μπροστά στο οποίο σκοτώθηκαν 35 Τούρκοι, ένας αξιωματικός, ένας αστυνομικός και ο διοικητής της Αστυνομίας. Με την τελευταία σφαίρα, που του έμεινε, αυτοκτόνησε για να μην παραδοθεί στους Τούρκους.

16) Λάζαρος Κ. Κιούσης (1866-1909). Γεννήθηκε στις Σέρρες. Διετέλεσε επί 15 χρόνια Γραμματέας τους Ελληνικού Προξενείου στις Σέρρες. Ανέπτυξε πλούσια εθνική δράση κατά τον Μακεδονικό Αγώνα. Δολοφονήθηκε από τους νεότουρκους την 31.7.1909. Η πόλη τον ετίμησε με την ομώνυμη οδό.

Τρίτη σειρά:

17) Ιωάννης Α. Παπάζογλου (1871-1909). Γεννήθηκε στις Σέρρες. Για την εθνική του δράση έγινε ο στόχος των νεότουρκων, οι οποίοι τον δολοφόνησαν την νύκτα της 17.12.1909 στην Θεσσαλονίκη και τον πέταξαν στην θάλασσα. Η πόλη των Σερρών τον ετίμησε με την ομώνυμη οδό κοντά στην εκκλησία Αγίων Θεοδώρων.

18) Κων/νος Γ. Σγουρός (1880-1910). Δάσκαλος της μουσικής. Γεννήθηκε στην Πεντάπολη. Υπήρξε ο πρώτος μουσικοδιδάσκαλος του Ομίλου ΟΡΦΕΑΣ Σερρών, με πλουσία διδασκαλική δράση.

19) Αναστάσιος Παλατιδής (1800-1848). Γιατρός και Λόγιος. Γεννήθηκε στο Μελένικο, έδρασε ως Ιατρός στη Βιέννη, υπήρξε δε και Ιατρός των Ανακτόρων των Αψβούργων. Υπήρξε μέγας ευεργέτης γενέτειράς του, η οποία, χάρις στους αγώνες του, απηλλάγη από τον δυνάστη Μουστάμπεη.

20) Αθανάσιος Α. Αργυρός (1859-1945). Δικηγόρος, Πολιτικός, Δημοσιογράφος και Δάσκαλος από τη Νιγρίτα. Εξελέγη βουλευτής πολλές φορές και διετέλεσε Υπουργός Γεωργίας το 1922 και Υπουργός Παιδείας το 1926. Απέτυχε να εκλεγεί βουλευτής στις εκλογές του 1935 και έχασε την ευκαιρία να ανακηρυχθεί αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος. Πέθανε στο Βόλο κατά τη διάρκεια της κατοχής ως συνταξιούχος και πάμπτωχος. Η πόλη των Σερρών τον ετίμησε με την ομώνυμη οδό, ενώ ο ανεψιός του Ουμβέρτος Αργυρός φιλοτέχνησε την προτομή του στη γενέτειρά του πόλη της Νιγρίτας.

21) Δούκας Γ. Δούκας (Καπετάν Ζέρβας) 1879-1938. Σερραίος Οπλαρχηγός του Μακεδονικού Αγώνα περιοχής Ζίχνης και Παγγαίου. Από τους πιο γενναίους μαχητές που ανέδειξε το γένος μας. Μόλις κηρύχθηκε ο Βαλκανοτουρκικός πόλεμος επιστράτευσε 100 παλικάρια και απελευθέρωσε την περιοχή του Παγγαίου και των Κερδυλλίων.

22) Δημήτριος Κ. Χόνδρος (1882-1962). Σερραίος Φυσικός. Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Επίτιμος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συμφοιτητής και φίλος του σοφού Αϊνστάιν, υπήρξε μεταξύ εκείνων των Επιστημόνων προ των οποίων ο Αϊνστάιν για πρώτη φορά ανεκοίνωσε την θεωρία της σχετικότητας το 1908 στο Σάλτσμπουργκ.

23) Αθανάσιος Χ. Φυλακτός (1859-1924). Φιλολόγος από την Ηράκλεια. Ανέπτυξε πλούσια εκπαιδευτική δραστηριότητα αλλά και συγγραφική. Η πόλη της Ηράκλειας τον ετίμησε με την ομώνυμη οδό.

24) Θεόδωρος Ι. Μπουλασίκης (Καπετάν Μπουλασίκης) 1873 – 1937. Σερραίος Μακεδονομάχος, Υπαρχηγός του Καπετάν Δούκα και αρχηγός δικού του Τμήματος. Έδρασε στην περιοχή Ζίχνης και Παγγαίου. Η πόλη των Σερρών τον ετίμησε με την ονομασία μιας μικρής παρόδου. Μετά την απελευθέρωση έζησε ταπεινά, φτωχά και υπερήφανα, χωρίς να αξιωθεί ή να ζητήσει κάποια βοήθεια ή διάκριση.

25) Δημήτριος Γ. Λαμάνης (1858 – 1923). Εκπαιδευτικός από τη Νιγρίτα. Δάσκαλος και φλογερός Έλληνας κατόρθωσε να διδάξει σε πολλά Σχολεία. Για την πλούσια εθνική του δράση διώχθηκε από τους

νεότουρκους, οι οποίοι πολλές φορές επεχείρησαν να τον σκοτώσουν. Εδίδασκε με το πιστόλι στην έδρα και οι φλογεροί του λόγοι βρήκαν απήχηση στις καρδιές των Ελλήνων.

26) Βασίλειος Γ. Καφταντζής (1872 – 1931). Γιατρός, Δάσκαλος, Συγγραφέας και Μουσικός από την Ηράκλεια. Ο πατέρας του αιμνήστου Δικηγόρου Σερρών, Συγγραφέα και Ιστορικού Γεωργίου Καφταντζή. Δίδαξε σε πολλά Σχολεία της περιοχής Σερρών, συμμετείχε στον Μακεδονικό Αγώνα, συνέχισε τις σπουδές του και το 1910 πήρε το πτυχίο της Ιατρικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών με την υποτροφία του μάρτυρα Μητροπολίτη Χρυσοστόμου Σμύρνης (τότε Μητροπολίτη Δράμας). Διετέλεσε Δήμαρχος Ηράκλειας το 1914-1916 και αφιερώθηκε στην ανθρωπιστική περίθαλψη των συμπατριωτών του που οδηγήθηκαν όμηροι στην Βουλγαρία.

27) Ιωάννης Κ. Δέλλιος (1853-1919). Φιλολόγος και πολιτικός από τις Σέρρες. Ανέπτυξε πλούσια εκπαιδευτική δραστηριότητα. Το 1915 εξελέγη βουλευτής Σερρών και διετέλεσε Αντιπρόεδρος της Ελληνικής βουλής.

28) Ευθαλία Αδάμ (1860-1954). Σερραία Παιδαγωγός. Για το πλούσιο παιδαγωγικό της έργο τιμήθηκε όσο καμμία άλλη Σερραία από τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων το 1905, τον Οικουμενικό Πατριάρχη το 1909, από τον Φιλολογικό Σύλλογον Κωνσταντινούπολης το 1914, από τον Βασιλέα Παύλο το 1951 με τον Χρυσό Σταυρό του Φοίνικα και από την Ακαδημία Αθηνών με το βραβείο Αρετής και Αυτοθυσίας.

29) Στέργιος Ι. Βλάχμπης (Καπετάν Στέργιος). 1880-1948). Αντάρτης του Μακεδονικού Αγώνα από την Ηράκλεια, υπηρέτησε υπό τις διαταγές του Καπετάν Δούκα. Αργότερα το 1906 διεδέχθη τον φονευθέντα Αθ. Χατζηπανταζή στην αρχηγία του "Σώματος Τζουμαγιάς". Μετά την κήρυξη του βαλκανοτουρκικού πολέμου απελευθέρωσε τη Νιγρίτα και στη συνέχεια με όλο το τμήμα του μπήκε στις Σέρρες, όπου αποθεώθηκε. Τιμήθηκε με το Μετάλλιο των Μακεδονομάχων 1903 – 1909 Α΄ τάξεως και η γενέτειρά του, την οποία υπηρέτησε ως Δήμαρχος, τον ετίμησε με την προτομή του στην κεντρική πλατεία Ηρακλείας.

30) Γεώργιος Κ. Ζλάτκος (1863 – 1933). Γεννήθηκε στις Σέρρες από γονείς Μελενίκιους. Το 1893 διορίστηκε Πρόξενος Αυστροουγγαρίας στις Σέρρες και από το πόστο αυτό βοήθησε πολύ τον ελληνικό πληθυσμό από ποικίλες διώξεις και σφαγές. Όταν την 28.6.1913 οι Βούλγαροι πυρπόλησαν τις Σέρρες προφύλαξε 300 Έλληνες που

κατέφυγαν στο Προξενείο του. Τιμήθηκε με το Αργυρό Σταυρό των Ιπποτών το 1908 και το Μετάλλιο του Μακεδονικού Αγώνος το 1937, η δε πόλη των Σερρών τον ετίμησε με την ονομασία μιας οδού.

31) Νικόλαος Σ. Δούμπας (1826-1900). Σερραίος και μέγας ευεργέτης των Σερρών. Μεγαλέμπορος στη Βιέννη δημιούργησε τον "Οίκο Δούμπα". Διετέλεσε επί 25 χρόνια πρόεδρος της Ελληνικής κοινότητας Βιέννης.

32) Δημήτριος Χ. Πάζης (1875 – 1953). Γιατρός και πολιτικός από την Ηράκλεια. Ο πρώτος Δήμαρχος Ηράκλειας μετά την απελευθέρωση και στις εκλογές του 1915 εξελέγη βουλευτής Σερρών και ανεδείχθη Ανδρος της Βουλής. Το 1924 έγινε Υπουργός Υγείας στην Κυβέρνηση Παπαναστασίου. Στη συνέχεια εξελέγη Γερουσιαστής 1929-1935. Τιμήθηκε με τον "Σταυρό του Σωτήρος".

33) Ιωάννης Γ. Δούμπας (1881-1966). Σερραίος Γιατρός, Δάσκαλος και Πολιτικός. Εξελέγη Γερουσιαστής 1929-1935, βουλευτής Σερρών το 1946 με τους Φιλελεύθερους και το 1952 με τον Συναγερμό.

5. Το Εντευκτήριο

Όπως προανέφερα είναι δημιούργημα της υπό την Γεώργιο Χρηστίδη Διοίκησης του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Σερρών στις αρχές της δεκαετίας του 1960, προκειμένου να στεγασθεί και να αναπτύξει το πολιτιστικό της έργο η ιδρυθείσα το 1963 Σερραϊκή Πολιτιστική Εταιρία (ΕΠΕ). Το πολυτελές Εντευκτήριο, όπως φαίνεται, κατά την αρχική του μορφή³, στην παρατιθέμενη φωτογραφία στο τέλος του παρόντος, καταλαμβάνει ολόκληρο τον Γ' όροφο του Μεγάρου, στον οποίο στεγάζονται επίσης το Κυλικείο και το Γραφείο της ΣΠΕ, την δε πολυτελή της εμφάνιση συμπληρώνουν πολύτιμοι πίνακες ζωγραφικής και η προαναφερθείσα πινακοθήκη των τέκνων της Σερραϊκής Γης.

Η παραχώρηση της αίθουσας στην ΣΠΕ εκ μέρους του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Σερρών, κατά την επιθυμία των ιδρυτών αμοιτέρων των μερών, έγινε με την μορφή μιας μισθώσεως με ένα συμβολικό μίσθωμα, με τον όρο ότι στην αίθουσα αυτή θα γίνονται και οι εκδηλώσεις του Επιμελητηρίου. Η λειτουργία του Εντευκτηρίου άρχισε το 1968 και απετέλεσε ιστορικό σταθμό για την πολιτιστική ζωή της πόλης των Σερρών.

Επί 35 χρόνια το Βήμα της ΣΠΕ εκόσμισαν οι κορυφαίοι των Γραμμάτων ως Ομιλητές με διαλέξεις επί Εθνικών, Ιστορικών, Εκκλησιαστικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών γενικά θεμάτων, αλλά και με επιμορφωτικές διδασκαλίες στα πλαίσια του λειτουργούντος Λαϊκού Πανεπιστημίου. Ακόμη το Βήμα της ΣΠΕ εκόσμισαν φωτεινοί Ομιλητές με την ευκαιρία διαφόρων εθνικών και παγκοσμίων εορταστικών επετηρίδων ή μνήμης ιστορικών γεγονότων. Δεν θα είναι λοιπόν υπερβολή να πούμε ότι το Βήμα της ΣΠΕ την ανέδειξε σε Εθνικό, Πολιτιστικό φάρο για τον οποίο υπερηφανεύονται οι Σερραίοι.

Όσον αφορά την αίθουσα του Εντευκτηρίου, πέραν της ψυχαγωγίας των μελών της, φιλοξένησε και διάφορες εορταστικές, ψυχαγωγικές εσπερίδες, εκθέσεις έργων τέχνης ή ιστορικών στοιχείων, εργαστήρι ζωγραφικής, σκακιστικές συναντήσεις, αλλά και Γενικές Συνελεύσεις διακεκριμένων Σωματείων (όπως ο ερασιτέχνης Πανσερραϊκός) ή επαγγελματικών Οργανώσεων.

Δεν θα προχωρήσω σε αναλυτική περιγραφή των δραστηριοτήτων της ΣΠΕ διότι, όπως προανέφερα, το έργο αυτό ανήκει στους επιγενομένους, οι οποίοι θα έχουν την δυνατότητα και τον χρόνο πρόσβασης και αξιολόγησης του πολύτιμου αρχείου της, όσο αυτό σώζεται.

Ωστόσο θεωρώ ότι με βαρύνει η υποχρέωση, από το σύνολο των κορυφαίων Ομιλητών, που εκόσμησαν το Βήμα της ΣΠΕ, τους οποίους τιμούμε πάντοτε, να ξεχωρίσω, για τις περισσότερες επί 35 έτη εμφανίσεις τους και φωτεινές ομιλίες τους, κυρίως επί Εθνικών, Εκκλησιαστικών και Ιστορικών θεμάτων, τρία εκλεκτά τέκνα της Μακεδονικής Γης τον κ. Κωνσταντίνον Βαβούσκο, Ομότιμον Καθηγητή Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ακαδημαϊκόν και Πρόεδρον της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών⁵, τον κ. Κωνσταντίνον Χιώλον, Διδάκτορα Νομικής, Δικηγόρον και Πρόεδρον της ΄΄Λαογραφικής – Ιστορικής Εταιρίας Σερρών – Μελενίκου ΄΄ Αθηνών⁶ και τον κ. Λυσίμαχον Μαυρίδη, Ομότιμον Καθηγητή της Γεωδελτικής Αστρονομίας, των Πανεπιστημίων ΄΄Δημοκρίτειο΄΄ και ΄΄Αριστοτέλειο΄΄⁷, προς τους οποίους και εκφράζω την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μας.

6. Η αλλαγή χρήσης του Εντευκτηρίου

Την 7.12.1998 μεταξύ των διοικήσεων του Ε.Β.Ε.Σ. και της

Σ.Π.Ε. υπογράφηκε μία έγγραφη συμφωνία-πλαίσιο για την μελλοντική χρήση της αίθουσας του Εντευκτηρίου και ως Συνεδριακού Κέντρου. Ακολούθησε η πλήρης ανακαίνιση της αίθουσας, η επίπλωσή της και γενικά η ρύθμισή της, ώστε από Εντευκτήριο των Μελών να μετατρέπεται σε αίθουσα διαλέξεων ή συνεδριακού κέντρου⁴. Η συμφωνία – πλαίσιο είναι γραμμένη κατά τρόπον, ο οποίος προκαλεί ορισμένες αοριστίες, σχετικές με τον προσδιορισμό των προϋποθέσεων για την χρήση της αίθουσας από τα συμβαλλόμενα μέρη ή από τρίτους, και τούτο, διότι δεν ακολούθησε η εκπόνηση ενός Κανονισμού χρήσεως της αίθουσας, ώστε τα μέρη να γνωρίζουν επακριβώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, αλλά και τα Μέλη της Σ.Π.Ε. να γνωρίζουν τον χρόνο λειτουργίας του Εντευκτηρίου. Έτσι εδημιουργήθηκαν ορισμένες τριβές και απαράδεκτες αντιπαλότητες μεταξύ των μερών, αλλά σιγά-σιγά επικράτησε μια λεπτή, αλλά εύθραυστη ισορροπία. Γι' αυτό κρίνεται απολύτως απαραίτητη η εκ μέρους των δύο διοικήσεων των μερών υπογραφή ενός Κανονισμού χρήσης της αίθουσας, ώστε να αποτραπεί στο μέλλον οποιαδήποτε διαφωνία, που είναι, άλλως τε, απαράδεκτη για ένα φορέα του κύρους του Ε.Β.Ε.Σ. και του γοήτρου της Σ.Π.Ε. ως του πρώτου πολιτιστικού Σωματείου Βορ. Ελλάδος μετά την Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών.

Και ξαφνικά, χωρίς να υπάρχει τέτοια συμφωνία στο υπογραφέν την 7.12.1998 πλαίσιο, που προανέφερα, κατά την διενέργεια της ανακαίνισης της αίθουσας της Σ.Π.Ε., οι τεχνικοί, προφανώς κατ' εντολήν του Ε.Β.Ε.Σ. ενεργώντας μονομερώς, αφήρεσαν την επί της εισόδου του Εντευκτηρίου επί 35 χρόνια υπάρχουσα πινακίδα "ΑΙΘΟΥΣΑ Σ.Π.Ε." και τοποθέτησαν πινακίδα "ΑΙΘΟΥΣΑ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ". Και δεν περιορίστηκαν μόνο σ' αυτό, αλλά στο δάπεδο της αίθουσας ακριβώς στο πρώτο βήμα από την είσοδο, τοποθέτησαν τα μεταλλικά γράμματα Σ.Π.Ε. , προκαλώντας δυσμενή σχόλια, με το ποδοπάτημα της επωνυμίας της!!! Αν ήθελαν να τιμήσουν τον θεμελιωτήν του Μεγάρου και ιδρυτή της Σ.Π.Ε. Γεώργιο Χρηστίδη όφειλαν να αναρτήσουν στην είσοδο του Μεγάρου⁸ επιγραφή "ΜΕΓΑΡΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ" και όχι να αποξηλώσουν την επί 35 χρόνια υπάρχουσα πινακίδα της Σ.Π.Ε.-, πολύ περισσότερο, αφού ως "ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΗΣ Σ.Π.Ε." την ονόμασε ο ίδιος ο ιδρυτής της και ως τέτοια εξακολουθεί να λειτουργεί, στεγάζοντας και τις εκδηλώσεις του Ε.Β.Ε.Σ.

Θεωρώ λοιπόν επιβεβλημένη την ανάγκη επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση ώστε να επανατοποθετηθεί στη θέση

της η πινακίδα «ΑΙΘΟΥΣΑ Σ.Π.Ε.» και να παύσει το σημερινό ποδοπάτημα της επωνυμίας της, τουλάχιστον για όσο χρόνο ακόμα θα εξακολουθεί να στεγάζετε στην αίθουσα αυτή.

Ελπίζω ότι οι διοικήσεις των δύο μερών Ε.Β.Ε.Σ. και Σ.Π.Ε. στα πλαίσια ενός πνεύματος αμοιβαίας συνεργασίας και κατανόησης, μαζί με τον Κανονισμό λειτουργίας της Αίθουσας του Εντευκτηρίου, θα επαναφέρουν και τα πράγματα στην προτέρα κατάστασή τους, τιμώντας τον Γεώργιο Χρηστίδη με το Μέγαρο, που εδημιούργησε και όχι με την αίθουσα που ο ίδιος την ονόμασε "Αίθουσα Σ.Π.Ε."

1

ΣΕΡΡΑΪΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΤΟΣ ΙΑΡΥΣΕΩΣ 1965

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.....

*Αριθμ. Πρωτοκόπιου 3

*Εν Σέρραϊς τῆς 3 Ἀπριλλίου 1964 ἡμέραν Παρασκευῆν καὶ ἕραν
8 μ.μ., συνήλθον τὰ κατωτέρω μέλη τῆς ἐταιρείας εἰς ἑκτακτον γε-
υνικὴν συνέλευσιν προσήλθει τοῦ ἡροδρου ταύτης με ὄματας
1) Ὁροποποιήσεις ἔβρου καταστατικοῦ 2) Ἀρχαιρεσίαι.
Διαπιστωθεῖσης ἀκαρτίας ἔρχεται ἡ συνέλευσις.
Κατ' ἀρχὴν τῶν λόγων λαμβάνει ὁ ἡροδρος κ. Ἐυριπίδης ὅστις ἀμ-
ληξε περὶ τῆς μέχρι σήμερον λειτουργίας τῆς Σ.Π.Ε.
Κατόπιν ἀμύλησε ὁ κ. Χρηστίδης ὅστις ἀνέλυσε τὴν μέχρι τοῦδε
διαχειρήσιν τῆς Σ.Π.Ε. καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπρότεινε τὴν τροποποίη-
σιν τοῦ ἔβρου 5 τοῦ καταστατικοῦ εἰς ὃ μὲ προστεθῆ ὅτι ἐπι-
τημα μέλη τῆς ἐταιρείας εἶναι καὶ ὁ δικστότε ἡροδρος τοῦ "Ὀρ-
φῆος" καὶ τοῦ συλλόγου "Ὁμίλων γραμμάτων καὶ τεχνῶν".

*Ἐπίσης τὴν τροποποίησιν τοῦ ἔβρου 34 τοῦ καταστατικοῦ ἐς ἀ-
κολούθως: *Ἐν περιπτώσει διαλύσεως τῆς Σ.Π.Ε. ἡ πλειοψηφία ταύτης
θέλει περιέλθῃ εἰς τὸ ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν *Ἐπιμελητηρίον
Σερρῶν. Γεννομένης διαλογικῆς συζητήσεως καὶ παρεμβούσης τῆς ἔ-
ρας ἡ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐγκρίνει τὴν τροποποίησιν τῶν ἔβρων
5 καὶ 34 ὡς ἀνωτέρω ἐπιτετάθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Χρηστίδη
2) Γεννομένῳ ἀρχαιρεσίῳ ἐξελεγήσαν οἱ κατωτέρω:
α) Δημ. Σκουλιδῆς ἡροδρος β) Κωνσταντῆς Κορτινῆς *Ἄντ/δρος γ) Ἄν.
Κοιροπούλος Γεν. Γραμματεὺς δ) Δημ. Θεανουράκης Ταμίας ε) Ἄναστα-
σια Παπασημανοπούλου μέλος.

Τ Ἄ Η Ἐ Λ Η

1) Ἄργυροπούλος Ἄργυριος

2) Ἄθουκσιδῆς Θεόδωρος

3) Γαϊταντζῆς Θεόδωρος

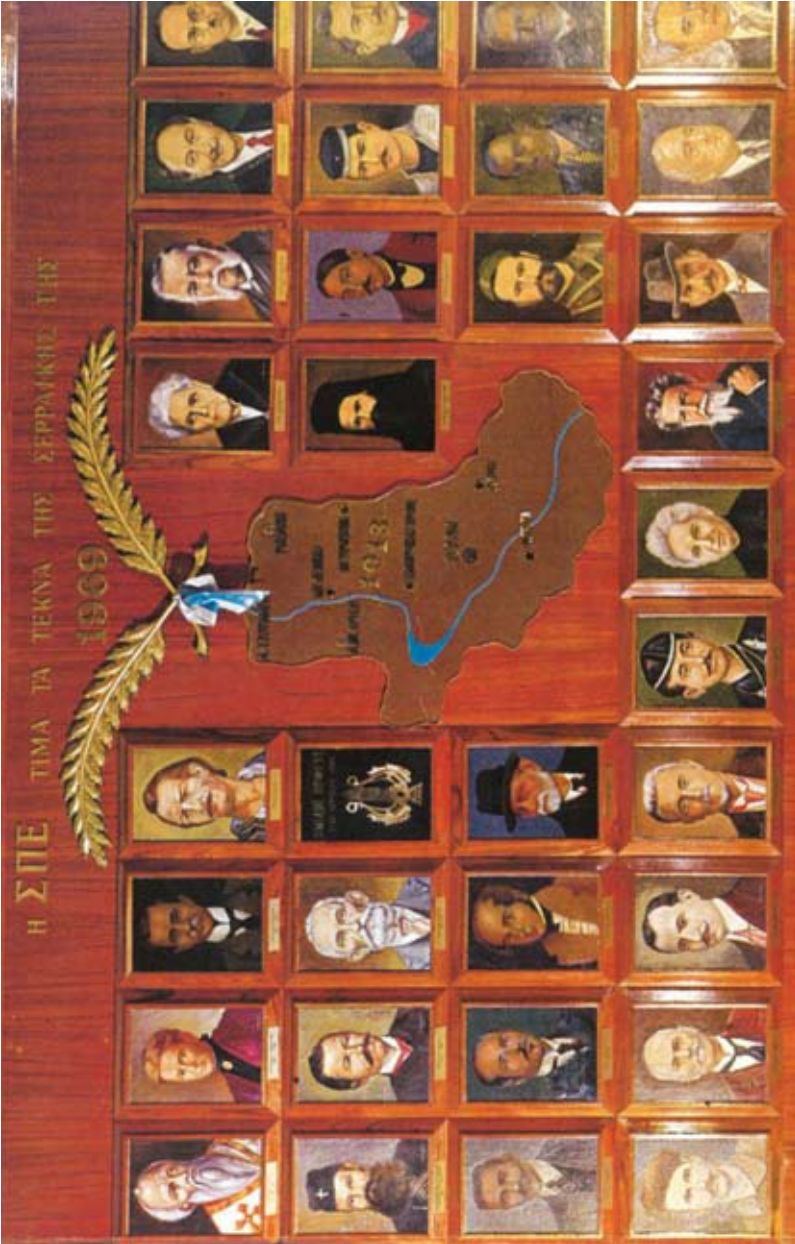
- 4) Δεσποτιδης *Αλέξανδρος
- 5) *Εμμανουηλιδης *Μιμανούβη
- 6) *Γιατροπουλος Γεωργιος
- 7) *Γιαννιδης Νικηλαος
- 8) Ξελεφδς Γρηγόριος
- 9) Κυριακιοϋ Γεωργιος
- 10) Κων/νιδης *Ιορδάνης
- 11) Κολαϊτζής *Απόστολος
- 12) Καρδιντσας Δημητριος
- 13) Καραστογιάννης *Ιωάννης
- 14) Κακριδουλος *Αναστάσιος
- 15) Καρμαρέλης Χρηστος
- 16) Κηπεύτης *Ιωάννης
- 17) Κουμτζής Βασίλειος
- 18) Κολαμίδης *Εμμανουήλ
- 19) Κητιολάου Νικηλαος
- 20) Ολινοδμου Γεωργιος
- 21) Παπανώνιος Γεωργιος
- 22) Πριντζαλης *Αμπέρτος
- 23) Σκουλδης Δημητριος
- 24) Σγουρδς Κων/νος
- 25) Βιδότης Δημητριος
- 26) Τριανταφυλλιδης Κων/νος
- 27) Τσιτάδης *Αθανάσιος
- 28) Τσιτάς Δημητριος
- 29) Τσάνουρδης Δημητριος
- 30) Χατζηδημητριου Δημητριος
- 31) Χορταρδς Γασχάλης
- 32) Χρηστιδης Γεωργιος
- 33) Χατζηθανασιαδης Βασίλειος
- 34) Ξίδης *Αλέξανδρος

Πορραφαι.
Οι άρχεις ανεγραφη εν ποσ επωρθένας
μεν προεταξιν ενταται, διαρ επιμερτα.
Εν Αρρατς εν 28-8-1973
Γεωργιος Νικηφωρ

ΑΘΑΝ. ΑΝΤ. ΟΥΡΑΓΚΕΣΔΑΚΗ
 ΑΙΚΗΓΡΟΙ
 ΜΕΡΑΡΧΙΑΙ 35 - ΤΗΛ. 84-41
 Σ. Ε. Π. Α. Ι

Αυτός επίγραφο που θεωρήθηκε για τη κλήση σύμφωνα
 με το άρθρο 10, με τη σειρά παραγγελίας.
 2-11-1983
 Η Γραμματέας
 Εργα Τροφίμων

Η πινακοθήκη των τέκνων της Σερραϊκής Γης

3

Η αίθουσα του Ενενοκπηρίου της Σ.Π.Ε. στην αρχική της μορφή - Διακρίνονται το Βήμα, η Πινακοθήκη, οι πίνακες και η πολυτελής επίπλωση.

4

Φωτογραφία της αίθουσας του Εγνεκτηρίου της Σ.Π.Ε. όπως διαμορφώθηκε ώστε να μετατρέπεται και σε Συνεδριακό Κέντρο. Διακρίνεται η αριστερή πτέρυγα και δεξιά (δεν φαίνεται) υπάρχει η δεξιά πτέρυγα σε σχήμα 'Π' (Αρχείο Ε.Β.Ε.Σ.)

Κωνσταντίνος Βαβοιάσκος Ομότιμος Καθηγητής Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ακαδημαϊκός και Πρόεδρος της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών σε μία ομιλία του από τον βήματος της Σ.Π.Ε. (Αρχείο Σ.Π.Ε.)

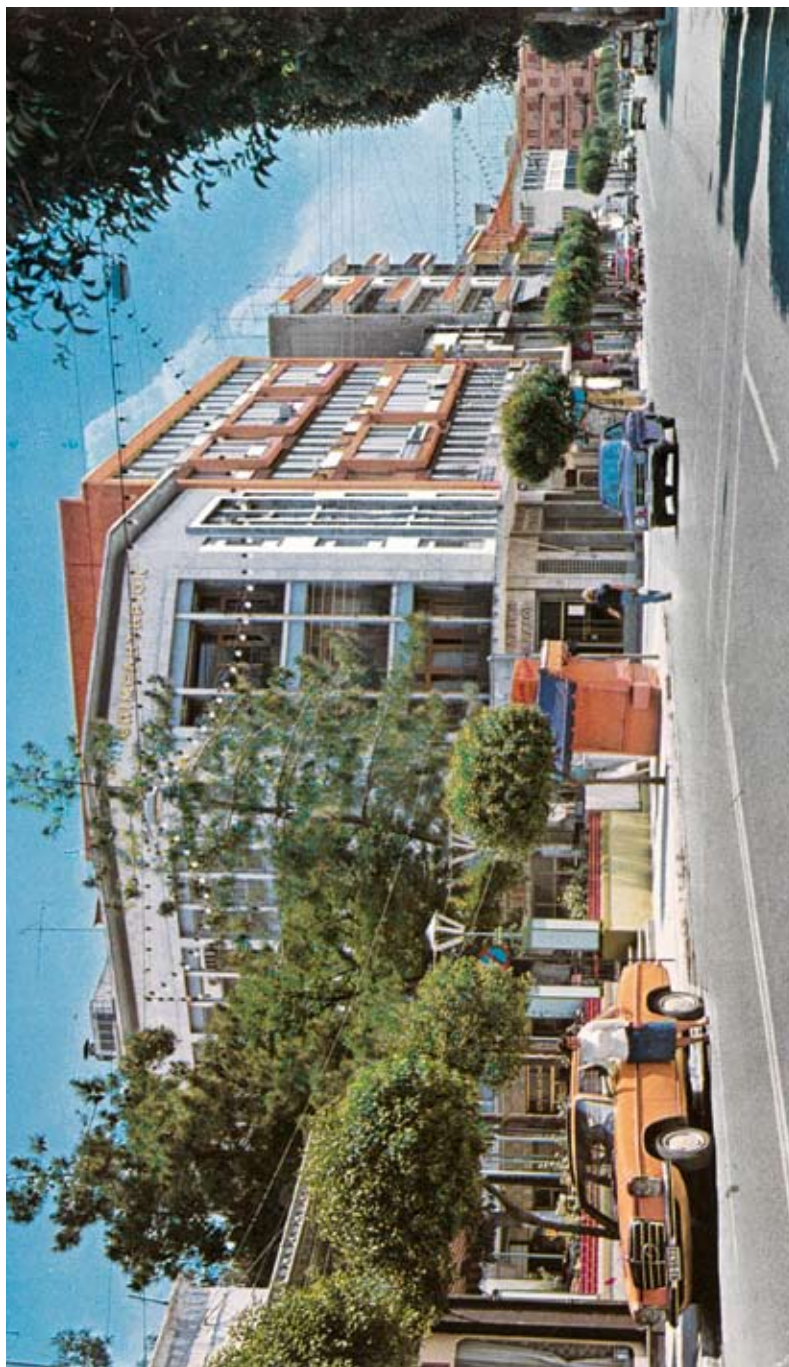
6

Κωνσταντίνος Χιώλος Διδάκτωρ Νομικής, Δικηγόρος, Πρόεδρος της Λαογραφικής και Ιστορικής Εταιρίας Σερρών και Μελενίκου Αθηνών, σε μία ομιλία του από τον βήματος της Σ.Π.Ε. (Αρχείο Σ.Π.Ε.)

Λυσίμαχος Μαορίδης Ομότιμος Καθηγητής Γεωδετικής Αστρονομίας στα Πανεπιστήμια Δημοκρίτειο και Αριστοτέλειο, σε μία ομιλία του από τον βήματος της Σ.Π.Ε. (Αρχείο Σ.Π.Ε.)

Φωτογραφία του πολυτελούς μεγάρου του Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Σερρών, στον Γ' όροφο (άνω του ισόγειου) λειτουργεί το Εντευκτήριο της Σ.Π.Ε. και το Συνεδριακό Κέντρο του Ε.Β.Ε.Σ. (Κάρτ Ποστάλ. Α/φών Τσακίρη)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

(Οι αριθμοί παραπέμπουν στις σελίδες)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α΄ Το ξεκίνημα

1. Η γενέτειρά μου	9
2. Η έλευσή μου στη ζωή	12
3. Τα πρώτα μαθητικά βήματα	15

Β΄ Η Γυμνασιακή Ζωή

1. Στο Γυμνάσιο Σερρών	21
2. Μια μεγάλη μαθητική αταξία	23
3. Η κήρυξη του πολέμου	26
4. Η Γερμανική εισβολή στην Ελλάδα	29
5. Το άνοιγμα των Σχολείων	30
6. Η μεταγραφή μου στη Νιγρίτα	31

Γ΄ Φοιτητής Νομικής

1. Η εγγραφή μου στη Νομική Σχολή	33
2. Η φοιτητική ζωή	36
3. Η λήψη του πτυχίου	43
4. Η άσκησή μου στη δικηγορία	47

Δ΄ Η στράτευσή μου

1. Ένας περιέργος οιανός	49
2. Η μετάθεσή μου στην Αθήνα	51
3. Η μετάθεσή μου στη Θεσσαλονίκη	55
4. Η νέα στράτευσή μου	56

Ε΄ Ο δρόμος προς την δικηγορία

1. Οι εξετάσεις μου στον Άρειο Πάγο	58
2. Η εγγραφή μου στο Δικηγ. Σύλλογο Σερρών	61
3. Το ξεκίνημα της δικηγορίας	65
4. Τα Ντοκουμέντα του πρώτου μέρους (1-15)	67

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α΄ Σύντομη ανάμιξή μου στην πολιτική

1. Εισαγωγή	89
2. Η γνωριμία μου με τον Κων/νο Καραμανλή	90
3. Ο εναγκαλισμός μου από την πολιτική	92
4. Ο προεκλογικός αγώνας	95
5. Ο απόηχος των εκλογών	97

6. Η ξαφνική παραίτηση του Κων/νου Καραμανλή	98
7. Η διαγραφή μου από την λίστα	100
8. Τα δραματικά γεγονότα που επακολούθησαν	101
9. Ο απόηχος	104
10. Ντοκουμέντα (1-7)	107
Β' Ο εναγκαλισμός μου από την Εθνική Τράπεζα	
1. Εισαγωγή	114
2. Το χρονικό του εναγκαλισμού μου	115
3. Η προσφορά μου	116
4. Ο επίλογος της συνεργασίας	126
5. Τα ντοκουμέντα (1-6)	130
Γ' Το χρονικό της ίδρυσης του ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΥ	
1. Εισαγωγή	136
2. Η συντροφικότητα της πρώτης διοίκησης	146
3. Το ξεκίνημα στην Α' Εθνική Κατηγορία	147
4. Οι συντελεστές της επιτυχίας	147
5. Τα ντοκουμέντα (1-6)	151
Δ' Η ανάπτυξη του ΣΚΑΚΙ στις Σέρρες	
1. Η εμφάνιση του ΣΚΑΚΙ	157
2. Η παρουσία μου στο ΣΚΑΚΙ	158
3. Η επανίδρυση του Συλ. Σκακιστών Σερρών	160
4. Η ίδρυση του Εντευκτηρίου	161
5. Η άνοδός μας στην Α' Εθνική Κατηγορία ΣΚΑΚΙ	163
6. Η αποχώρησή μας από το πρωτάθλημα Α' Εθνικής	164
7. Η δράση του Συλ. Σκακιστών Σερρών μετά το 1975	167
8. Ο επίλογος	171
9. Τα ντοκουμέντα (1-8)	172
Ε' Το χρονικό της ίδρυσης της Σ.Π.Ε.	
1. Εισαγωγή	181
2. Η προϊστορία της ίδρυσης	182
3. Η ίδρυση της Σ.Π.Ε.	185
4. Η πινακοθήκη	191
5. Το Εντευκτήριο	197
6. Η αλλαγή χρήσης του Εντευκτηρίου	198
7. Τα ντοκουμέντα (1-8)	200

Σημείωση: Οι αριθμοί στο κείμενο παραπέμπουν στα ντοκουμέντα, τα οποία παρατίθενται στο τέλος του πρώτου μέρους και στο τέλος κάθε κεφαλαίου του δεύτερου μέρους.

- Η δακτυλογράφηση έγινε στο Εργαστήριο της κ. Χριστίνας Μπεκιάρη
Ιουστινιανού 4 – Σέρρες, Τηλ.: 23210 53827
- Η σελιδοποίηση, διαχωρισμοί και η εκτύπωση έγιναν από τη Λιθογραφική
Σερρών Λευκόντας Σερρών Τηλ.: 23210 98890
 - Η φωτογράφιση του εξωφύλλου έγινε από το Foto Κλικ
Εθνικής Αντίστασης 5 - Σέρρες, Τηλ.: 23210 23131

Γεννήθηκε το 1924 στο Καταφύγιο Κοζάνης, απόφοιτος της Νομικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, διετέλεσε δε δικηγόρος Σερρών από το 1952 – 1995, που συνταξιοδοτήθηκε.

Έγγαμος μετά της Ελευθερίας Πατίκα, Φιλολόγου Καθηγήτριας, είναι πατέρας μιας κόρης της Μαρίας, ήδη πτυχιούχου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας.

Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Δικηγορικού Συλλόγου Σερρών επί δύο (2) θητείες υπό τον Κώστα Πατσόπουλο (1967-1971) και τον Αθανάσιο Χορταρά (1971-1974).
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

Επίσης διετέλεσε υπό την Προεδρία του αιμνήστου Εισαγγελέα Κων/νου Τζαβούλη ως Γενικός Γραμματέας της Εταιρίας αποφυλακισομένων Σερρών (1959-1974) και ως Μέλος της Εταιρίας Προστασίας Ανηλίκων (1963-1964).

Υπήρξε ιδρυτικό Μέλος του «Μ.Γ.Σ. ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ» στην ιδρυτική Διοίκηση του οποίου μετέσχε επί τριετία (1964-1967) και Πρόεδρος του Συλλόγου Σκακιστών Σερρών επί επτά έτη (1966-1973), κατά την διάρκεια δε αυτή ο Σύλλογος προήχθη και αγωνίσθηκε στην Α΄ Εθνική Κατηγορία του Σκάκι.

Έγραψε διάφορα χρονογραφήματα και μελέτες, από τις οποίες οι πιο επίκαιρες είναι «Η προστασία των πολιτικών προσφύγων (Μάρτιος 2000)» και «Η αναθεώρηση του Συντάγματος και η αντιμετώπιση της άναρχης πολυνομίας (Ιούνιος 2000)».

Προηγούμενα έργα του: 1) “Η ΔΙΚΗΓΟΡΙΑ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ 1914 - 2000”, ένα χρονικό της ίδρυσης, δράσης και των μελών του Δικηγορικού Συλλόγου Σερρών και 2) “Η ΣΥΝΑΔΕΛΦΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΣΕΡΡΩΝ”, τα οποία εκδόθηκαν από τον Δικηγορικό Σύλλογο Σερρών το 2000 και το 2002 αντίστοιχα.

Τα έσοδα από την διάθεση του παρόντος έργου, σύμφωνα με την επιθυμία του Συγγραφέα, θα διατεθούν για την οικονομική ενίσχυση του Ι.Ν. Αγίων Κων/νου και Ελένης Λυγαριάς Νιγρίτας, υπέρ του οποίου ανοίχθηκε ο υπ’ αριθ. 465/296201-25 λογαριασμός καταθέσεων στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, στον οποίο λογαριασμό παρακαλείται ο παραλήπτης του βιβλίου να καταθέσει, κατά την κρίση του, ως ελάχιστο τίμημα το ποσό των 10 ΕΥΡΩ.